

0
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22

AUTHENTICA

PROBATIO

SACROSANCTI
MISSÆ SACRIFICII.

EX SOLIVS SCRIPTVRÆ SACRÆ
TESTIMONIO.



AUTHORE

R. P. F. PETRO DE BOLLO
PARISIENSI THEOLOGO
ordinis prædicatorum.

Cum indice rerum omnium.



LVGDVNI,

SVMP TIBVS PETRI LANDRY.

M. D. LXXXVIII.

Cum privilegio Regis.

AVTHENTICA
PROBATIO
SACROSANCTI
MISSÆ SACRIFICII.

EX SOLIVS SCRIPTVRÆ SACRÆ
TESTIMONIO.



AUTHORE

R. P. F. PETRO DE BOLLO
PARISIENSI THEOLOGO
ordinis prædicatorum.

Cum indice rerum omnium.



LVGDVNI,
SVMP TIBVS PETRI LANDRY.

M. D. LXXXVIII.

Cum privilegio Regis.



AMPLISSIMIS
AC NOBILISSIMIS DO-
MINIS. D. SVMMO DECANO
COMITIBVS ET CANONICIS.

Almæ Lugdunensis
Ecclesiæ.

**

SCRIPTORVM genus est (Illustris-
simi Domini) Ecclesiæ Catholicæ pestilen-
tissimū, e quorū officinis innumera librorū
farragines, nihil nisi putidam hæresim spi-
rantes, nihil nisi infanda scommata feren-
tes, in his calamitosissimis diebus prodeūt. Pulchra & eximia
illa scripta iudicant, in quibus ridicula controuersia mouen-
tur, & aniles nugæ, quæ somniis & portentis iniuriis & contra
melius phaleras a scateāt. Ex adyto veluti volumina illa exi-
reputat quæ fædè Ecclesiæ Catholicæ ritus, ceremonias, sacramē-
ta, mysteria, Pontifices & Prelatos lacerant, damnant, irri-
dent, naso suspendunt adunco, In cathedram Apostolicam cu-
ius lacte aliquando educati sunt, omnibus modis digladian-
tur, eamque Antichristi sedem nescio qua Circe incantati si-
bi ipsi stultissimè persuadent, cum aliis impudentissimè præ-
dicant. Hæc quantumuis dicta infanda aequius ferrentur,
nisi & in Deum perfidissimi Apostatae arma arriperent, nisi
undique Christo insidiarentur, sed cum tanto ariete, tan-
tis Arcubalistis, tantis scorpionibus minimè percelli aut

concurri possit illum ab hac promissa. perpetuò nobiscum
presentia in sacro Missæ sacrificio arcere conantur. O auda-
ciam hominulorū incredibilem. Nollem hic referre cruen-
tum certamen quod moluntur, esset enim spectaculū conta-
giosum. In primacie pertinacissimi obsidii sunt illi omnes qui
Dei potētiā in dubium reuocant, cum quibus fuit Christia-
nis semper ἀσπὸνδ. & πόλεμ. irreconciliabile bellum. Illic
impie rumpitur Lucianus qui. blasphemat Christum Domi-
num merito cruci. damnatum quod. nouam τειχίσιν inuexerit
in. Palestina, & cultum veterem immutarit. Non in-
feriora portēta sequutus. Iulianus. Apostata, primus est in ha-
resum satellitio, qui. propter eundem cultum, ne sacrificium
Ecclesiasticum quouis loco extaret in imperio laborauit ut
testatur Diuus Chrysostomus in vita Iuueni & Maximi
Martyrum. A longē istos sequitur Berengarius impiissimus.
Nebulo & scurra sophisticus & totius tragediæ primas qui
de corpore Domini in Eucharistia non. Verē atque ipsa re, sed
symbolicōs tantum atque spiritualiter presente horr. natū com-
mentum tulit Illud tamen bis author in conciliis sub Leone 9.
Uercellensi & Romano non. Voce modo publice nihil dubi-
tauit haresim fateri, eamq; parricidiali manu enecare, damna-
re, & euomere, sed indelebili etiam chirographo interimere at-
que decantare. Et tandem cum animam, tot vulneribus san-
ciam, effiari uellet, dicebat se partim Doctōrum Ecclesiæ con-
stantia uictum, partim. u. miraculorum huius sacramenti.
ut in eo Christum presentem agnosceret, quem sibi eò die ap-
pariturum uel ad iudicium uel ad remissionē. peccatorum
prestolabatur. Sed extincto Berengario, Berengarii non ex-
tincta est haresis, stolones repullulantes quamplurimos, ex qui-
bus reliquæ hareticorum Phalanges armanur. Harum præ-

fecti & Centuriones sunt Germani Magdeburgenses qui nul-
lum nobis relictum esse. sacrificium probare frustra cōendunt.
Lutherus abrogandas esse missas. clamat, odio summi pontifi-
cis, dolore q; quastus amissi & alio translati perditē pūsus. Is
autem forti. Veritatis clypeo concussus, fatetur tandem se teme-
re in. Venerandā patrum caniciē arma tulisse, nam et si liben-
ter ruinam Pontificatus moliretur, & Catholica omnia præ-
sidia evertere tentaret, ludere tamen operā eum scire cum hæc
uerba quibus nimirum nostra mysteria peragimus nullam
interpollationem aut deprauationē admitteret. Nam Lutherus
ab acie heretica expungitur. & erduellem illum & fanaticum
impostorem accusant. Maiestatis, Calvinistæ, quod frigidius in
Catholicum sacrificium certet. Lutheri Discipuli præuarican-
tur, à præceptoris placitis euariant. Sed eò omnes tendunt. ut
incruentum Christianorum sacrificium funditus extirpent.
Ut irritus est horum conatus sic profecto impius. Nullo aliunde
quesito presidio opirulantur quam. Inuariatū, cauillationum
& sophismatum cōgerie. Nos uero undique cingimur sacra-
patrum authoritate & conciliorum uiribus. Fides, uex illa
nostræ militiæ tenet. Et quia credimus nos intelligimus. Non
phiscis rationibus sed sola fide præualemus, & has hydras re-
nascentes concutimus. Perhenne. Christi uerbu obis suffraga-
tur, accedit & incōcussa Orthodoxæ religionis authoritas. Cre-
dimus Beatum Petrum Anthiochia, & Roma, Iacobum
fratrem Domini & Apostolos singulos in eorū diocesi lithur-
giam & sacrificium altaris celebrasse, & ab ipsis fidei incuna-
bulis semper in Ecclesia Catholica piū & Christianum illum
cultum perdurasse. Conuenit nostris Euangelicis sacerdotibus,
quod & Theologus noster Gregorius Nazianzenus de sacer-
dotibus Constantinopolitanis scribit.

ὁ θυσιὰς ἀπονοῦντες ἀδικηκότες ἱερεῖς.

O sacrificia immolantes incruentia sacerdotes.

Sexcenta habemus propugnacula. Habemus & Christi verba à quibus recedere summum nephas. Illius ergo suppetis firmatus in excidium horum seuissimorū Luporū qui florentissima Gallia regna rabido morfu lacerant, & distrahunt, hunc librum nouissimè è cineribus Musei selectum & antea inter Belgicos furores & tumultus cū diuinum Verbum prædicandi gratia Antuerpiam accitus fuissim conscriptum typis dare amicorum precibus coactus sum. Ampliora decreueram si officij mei ratio otium liberius auxisset, sed in re toties repetita & decantata à tantis Doctoribus diutius immorari opere precium non visum est. Ad hunc mouendum lapidem me compulere huius ætatis tēpestas, Ecclesie gloria, & pacis fructus. Sopitis enim heresibus Euangelicum sacrificium oppugnantibus extinctum iri furores & clades nemo dubitat. Dalebam Aduersarios scriptura Thraasonum in more gloriari, & ab eius vera & natua interpretatione semotos in leues scopulos impingere, & fractis velis opinionū fluctibus naufragari. Aegrè ferebam omnes nugari Missam nullo scriptura testimonio firmari, sed Papiisticum quoddam inuentum sacerdotum questu Gregorij temporibus excogitatā fuisse. hominibus quos spectris & mendacis effacinarant persuadere. Verum enimuero ita aberrant à recta linea ut nihil sit in hac tota sacra lithurgia quod Christi aut Apostolorum ex ipsius scriptura sacra sententia non constet. Confundentur labia pseudoeuangelicorum qui omnia primogenie Ecclesie dogmata tam audacter ad dementissimas uarias conuellunt. Eos tandem pudeat pristini erroris, & quan-

quandū erroneos extincto si lei lumine per varia opinionum Dadala delusi sint, intelligant Frustra multiplicantur qui ueritatem obsident, qui leges Eccl. sic à maioribus spiritu sancto docente datas, antiquare uolunt. frangentur instartesta. Dixerunt, Dirumpamus uincula eorum, sed Dominus subsannabit eos, & qui habitat in celis deridebit eos & tanquā uas figuli confringet eos. Quicquid ergo hoc nostro opere præstitimus id in Ecclesie decus & augmentum factum est, ut in publicam lucem euulgetur diuinis auspicijs & Clarissimorum Lugdunensis Ecclesie Comitum nominibus illustre, quibus dicatur, meque ipsum iam pridem officiosè deuoui. Additur pariter tribus Classibus Oeconomia Canonica, ut sacri Ministri noscant præcipuum illud esse Margaritum à Christo, sponse Ecclesie custodiendum traditum. Turpe est Sacerdoti sacra dogmata, turpius nescire quid & quale sit Christianum sacrificium. Nec temerè à Iuriconsulto dictum est, Turpe esse Patritio Uiro, ius eius Ciuitatis in qua uersatur ignorare, nec minus prudenter dicimus turpissimum imo & perniciosissimum esse præsertim hodie Præbitero quæ sunt præcipua Christianismi fundamenta & Ecclesie Catholice insignia minime nouisse. Idcirco lorica uerbi Dei induti & securissima illa Ecclesie Panoplia, libere agrediamur monstra illa quæ in nos mille modis grassantur. Colligamus hos flosculos sacra scriptura quibus nostra fidei tropæa ornantur, & si quid est bonorum aromatum demittamus in stomachum, traiciamus in uenas, ut non solum nos & uicinas odore gratissimo solemur, uerumetiam ab exitiali heresis peste liberemus. Proponit nobis sacra scriptura sua saluberrima Alexipharmaca, quæ omnibus mentis sympto-

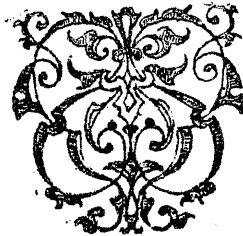
matibus medentur. Apicularim satis puto ea omnia attingisse quæ ad Christiani sacrificij essentialia pertinent, adiacentia illa ab aliis, & dilucidius, & fusiùs tradita postulentur. Insigne ergo animi mei pignus Clarissimi Domini hilari fronte & candida excipite. Interea flagrantibus votis Deum rogare non desinam, ut in Augusta Lugdunensis Ecclesiæ commodum diu vos seruet incolumes.

* * *

Amplitud. v.

Humilimus cliens.

F. Petrus de Bollo.



DE VERITATE
EVANGELICI SACRIFICII
EIVSQUE DIVINA
INSTITVTIONE ET ANTIQVO
INECCLESIA CATHOLICA
C V L T V.

Authentica probatio ex veteris & noui testamenti auctoritate.



QVAM VANAM sani & æqui iudicij neminem fugiat, Ecclesiam Christianam & Catholicam, longæua temporis auctoritate, & antiquiore cultus reuerentia, noui testamenti omnia penè scripta excellere, diuinaq; mysteria legis gratiæ (quorum celsitudinem miramur, & nostris lucubrationibus rudem plebeculam Hæreticorum imposturis, blandiciis, minis, ter riculamentis, obtestationibus, horrendisq; narrationibus seductam edocere indies conamur) a octo ferme annis post Christi institutionem Euangeliographorum scriptis breuiter & compendiose, commendata esse, attamen excussa & pessumdata religionis Christianæ praxi, quæ Christo traditum, Apostolis excultum, Martyribus & sanctis patribus prædicatum noui testamenti sacrificium semper sub hac conuexi cœli machina vbique gentium custodiuit, hæretici veteris insolentiæ cristas extollunt, nosq; multum suis deliriis attriuisse putât, vel hoc ariete ruituros existimât cū nos frigida quadam doctrinæ specie interrogant, quibus in locis nostræ fidei, & veritatis monumenta constant, quibus propaculis tueatur domus nostra quis super-

A struxerit.

a Praxis euangelici sacrificij, præcessit omnia noui testamenti scripta octo propemodum anni.

Hæreticorum mala mens in abrogando sacrificio Christiano.

struxerit columnas, quis bases locarit, quibus denique scripturę sacrę insigniis illustretur oblatio illa Evangelica quę sacrum dicitur Missę sacrificium. Hac in re profectò imitantur subdolas cauillationes caudicorum qui miris inuentis cū spe in decisione principalis exciderint, ad accessoria transeunt, cum etenim se verè exclusos videāt à substantia facti, exhibant, carpunt, vellicant, calumniantur & condemnant adiacentia illa (quę orationibus, gratiarum actionibus & certis cæremoniis ab Apostolis traditis constant) haud secus atq; aniles fabulas traducunt, deinde sacrificium ipsum merum commētum & humanum inuentum nunquam Christi salutifera doctrina instructū cornicantur & exclamant inde Missam venustū vocabulum sortitam esse, vt sacerdotū vel auaritię vel luxui ociū suggerat. Diuagātur autem cum de sacra corporis Christi oblatione oritur quęstio, nugatoriè etiam & inaniter antiquatos obsoletosq; errores renouāt & ab Ecclesia catholica reiicere volunt Christi corpus, quod tamè vsque ad consummationē cū illa sacramentaliter & inuisibiter permanere debeat vt pollicitus est. Sed si matura & occulatisima mētis indagine cōsideremus ea etiam omnia quę appēdicis loco tribuuntur huic sacrificio, facilè piis omnibus videbitur nihil proferri neq; sperari posse fide dignius vlla, nec magis scripturę sacrę autoritatibus consentaneum quam quod in sacra Missa, legitur & celebratur. Et cū nulla existiment rata esse testimonia nisi diuinis literis prodita, vt penes se omne consultum & decretum velint esse iudicium & vice oraculi aut cuiuspiā numinis è cœlo dimissi habeant quicquid dixerint, tanquam è Phœbi tripode prolaturum, velim, tales summos Hermetes scire, nihil in tota sacra pagina clarius elucescere, nullum cæremoniarum genus, nullum Institutionis Iusturandum, nullum doctrinę experimentum, nullum misteriorum celebrius nomē existere, dilucidius aut splendidius diffusum ipso sacrosanctę Missę sacrificio. Non de nominis aperta expressiōe nec proprietate fertur oratio, sed de oblatione illa pura, incruenta, munda, corporis & sanguinis Iesu Christi, quę certis cæremoniis perficitur in memoriam suę passionis, quam pro nobis

*Simile**Accessoria
Missę sacrę o
scriptura &
traditionibus
probata.**Epōscopi cor
nicari pro eo
quod est in pe
gurrine.**Matth. 18.**Deu tripode
translatum
a Tripode vel
Delphico vel
Pythia duorum
oraculorū sum
ma fidei.*

nobis in cruce sponte obtulit, vt nostra expiarentur delicta, nosq; Patri æterno extorres redderet, cœlesti beatitudine & vita illa perenni dignos, quę etiā iugi & continua religione in sacra & sancta Ecclesia catholica ad hæc vsq; tempora excolitur & veneratur. Non vocis appellatiōnem calumniari possunt, qui in nos, tales moliantur ambages, quia licet eorum cœna quę nullis testimoniis sacrę scripturę in ipsius nominis deriuatione quod pro sacramento sortita est innitatur, nullūmque expressè habeat tanti Epitheti ne singulare quidem inter tot vtriusque testamenti volumina indicium, quo probari possit in his, Sacramenti dignitas subsisti, quemadmodum & de Baptismo & cæteris quę peculiarem non habent scriptis diuinis & nomenclaturę naturam, ea tamen inter sacra mysteria diuinitus instituta collocant, cum propriis calculis deuieti cogantur huiuscemodi omnia inter traditiones referre temerè emendicato scripturę suffragio: in qua nulla prorsus horum terminorum & appellatiōum conspicitur authoritas, imò ne minimum quidem Iota his constituendis nominibus adhibetur. Quamobrem ne diuinius Hæbreorum, Græcorum & Latinorum interpretatiōnes moremur de huius sacrę Missę in Ecclesia tam celebri & tam digno titulo, qui propriè diuinam sacrificij maiestatem & amplitudinem præse fert, nos fauentibus summi gratiarum omnium largitoris auspiciis methodicam nostrı tractatus rationem exordiemur ab ipsius Missę sacrę celebratione prout ordine sublimi & Catholico nostris suspicitur & veneratur in Ecclesiis, ad hoc sacrum munus destinatis. Protestamur autem nulla nos aliunde ope vel suppetiis inniti quam vero sacrę scripturę testimonio, quod pura & natia dignitate non extortum nec laceratum nec circumquaque coactum aut sensus humani arbitrio violatum in medium ad veteres dirimendas, ad reuendendas schismaticorum blasphemias & compescenda blateronum præstigia quo veritas sole meridiano splendidior in hoc augustissimo Sacrificio elucescat adferemus.

Primum ergò omnium summus adest liturgus & Sacri-

A 2 ficus

*Inuolantur he-
retici qui volūt
omnia scriptis
certare cum ea
etiam quę pro
sacramentis ve-
nerātur vt sunt
cœna & bap-
tismus scripturę
minime consēt.**Plura sunt in
Ecclesia quę nō
scriptura sed
traditione con-
stant.**Propositiō
pro-estatio an-
thorū.*

ficus presbyter qui in conspectu altitonantis, astantibus populis piam & dignam introductionem & parasceuem instruit, néve quid humanę fecis, odij, inuidiæ, pectori coalescat expurgat alta & humili confessione peccatorum sordes, nec id absque diuina premonitione facit, qua quidem fretus regius Psalter antequam sacra adyta aggrediretur canebat. *Dixi confidebor aduersum me iniustitiam meam domino, & tu remisisti impietatem peccati mei.* Pari consilio dicebat sapiens. *Iustus prior accusator est sui.* Cuius ingenue confessionis Diuus ille sacris mysteriis peruigil Apostolus & Euangelista utilitatem palam fassus est cum inquit. *Si confiteamur peccata nostra, fidelis est Deus & iustus, ut remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate.* Idcirco quo melius terribili Deo sacrificaturus immaculatam hostiam presentet gratus & voti compos reddatur Sacerdos, tersum & mundum efficere conatur cor suum, & pro peccatis altissimum sædulo explicato conscientię reatu deprecatur. Hoc veluti primo gradu, humilitate nimirum, ad maiora conscensurus ingentes gratiarum promeretur acervos & exorabilem Dei contemplatur benignitatem, Quapropter antequam propius ad altare perueniat toties fermenti mentis & cordis affectu priora peccata detestatur, conterit illecebras, & tuso pectore toties in hæc verba fertur *Mea culpa, Mea gravissima culpa.* Quis non videt supplices in cœlum manus, & hæc summa anhelantis ad sublimia mysteria animi. Deo non minus placere, quã olim Publicani placuit oratio? *Qui volebat nec oculos ad cœlum leuare, sed percutiebat pectus suam dicens, propitius esto mihi peccatori.* Hinc ut exardescens Christianæ & fideiū congregationis charitas, toto nutu annuat sacrificij intentionibus, pari peccatorum confessione oblata, preces deuotissimè fundit, quæ ad diuinam misericordiã implorandam multum faciunt, *Confitemini* (inquit D. Iacob.) *alterutrũ peccata vestra, & orate pro inuicem, ut saluemini.* Cũ ergo Sacerdos intelligat Deum iusta trutina & ad amussim, veluti corda hominum librare, quodque ea contrita & humiliata non despiciat, ut iustificari mereatur (inquit Isaias) pandit iniquitates suas, abdita cordis aperit, ut suis rutilet diuinus fulgor peccatis, discutit

scutit inquam nubila illa teterrima, & Cymmeriis tenebris obscuriora purgat, & illustrat ut vox illa personet auribus *Ecce tetigi hæc labia tua, & auferetur iniquitas tua, & peccatum tuum mundabitur.* Scriptura apertè pronunciat non esse speciosam laudẽ in ore peccatoris, ast quis dẽsa vitiorum caligine deuenustatus audebit corã specioso præfiliis hominũ, imò ipsius agni immaculatisplẽdore sacras litare hostias: Quis hac iniqua scelerum tabe, & fordium torpore fœdus manibus pedibusque ut aiunt non obsequetur Pauli sententię? cuius ea potior est ratio ut probare se ipsum velit imò hortetur & iubeat hominem *antequam de pane illo edat & de calice bibat. Qui enim manducat & bibit indignè iudicium sibi manducat & bibit, non diiudicans corpus Domini.* Et ut obstacula, illa omnia quæ interponuntur & obtruduntur piæ mentis intentionibus aut boni operis consiliis, corruant, accessum difficilẽ minatur nobis Deus nisi prius proximorum dirimentur lites, & discordiẽ confopiantur. Idcirco presbyter se suis, suosque sibi mutuo charitatis vinculo reconciliat, memor diuini præcepti. *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum.* Ab initio enim respexit Deus munera Abel quoniam cum iustitia & simplicitate offerebat, super sacrificium autem Caim non respexit quoniam cum zelo malitia, & inuidia quam habebat aduersus fratrem, diuisionem habebat in corde. Illi itaque sacerdotes qui indignè ad horum misteriorũ celebrationem accedunt ex eorũ numero sunt de quibus scriptũ est *nescientes dominum neque officium sacerdotum.* Quapropter Christus prius quã progredere ad sacrorum mysteriorum consummationem lauit pedes discipulorum, nec pedum sordes tantum, sed animi infirmitates humanæ fragilitatis procacitate contractas, quodquidem enucleatius apparebit si sermonum habeatur intellectus, non enim dixit Petro *si non lauero pedes, sed compressius & generalius si non te lauero non habebis partem mecum. Qui lotus est non indiget nisi ut pedes lauet sed est mundus totus.* Et vos mundi estis sed non omnes, sciebat enim quis nam esset qui traderet eum, propterea

Ioan. 13.

pterea dixit non estis mundi omnes. Christus itaque sacri huiusce cultus Archetypus priusquam lauaret pedes discipulorum ante sacramenti altaris institutionem, surgit à Cœna & ponit vestimenta sua, & cum candidū accepisset linteū precinxit se: eūdem studiosè imitari videtur presbyter, qui alba niuea amictus, generali illa absolutione adstantium peccata abluit, sin malis infirmitates mentis purgat, diluit & discutit, & cum pari humanæ naturæ iure conscius sit & peccatorum fomiti obnoxius vel (vt Pauli verbis utar Hēbreorum 5.) circumdatus sit infirmitate idcirco ei preces populi & publici absolutionis consensus suffragantur, quibus in rebus mira effulget fidelium harmonia, vt mutua dilectionis fragranti suauitate hic Christianorum olfacere possis Catholicam atq; odoratissimam charitatem. Nemo ergo impunè debet huius S. sacrificij tāta auspicia temerè calumniari, cum non solum Prophetarum, Apostolorum, & Euangelistarum scriptis stipulentur, verum ipsius summi Sacrificij Iesu Christi institutioni cohæreant.

Demum vt fidei nostræ constantia quam in nominis Christiani acceptione professi sumus, nostris in mysteriis eximiè innotescat, tū vt ea præcipuè quæ in articulis fidei credimus de communionē sanctorum, precum nostrarum comitetur vota, nos nō minore ratione impellimur ad prouocāda cœlestium ciuium auxilia, quàm ad sanctorum societate in terris degētem deprecandam eamq; obrestamur deuotionis & pietatis præbere assensum. Nec desunt qui talē ritum comprobēt, maximus enim eloquij diuini protomytha Paulus Angelorum & beatorū cum his qui terram incolunt Ecclesię corpus constituit, nec illud diuidi absque sacrilegio potest, etsi in hoc saltem differant, vt illi sine iam in perenni requie, isti in eiusdem proxima expectatione sperent. Idcirco quoniam dubium non est, Ecclesiam in cœlis triumphantem ardentissimas charitatis suæ faces non extinxisse, eiūsq; decus clariùs fulgere, nec pigro abundare ocio, in condolendis nostris infortuniis aut pijs congratulandis votis (charitas enim non excidit sed in æternum fraternitatis sibi coherentis vnitāte durat) nemoprofectò nisi pœnitendæ blasphemix reus negabit beatas illas

Heb. 12.
Ecclesię triumphantis & militantis discrimen.

1. Corin. 13.

illas animas exercere spiritualia charitatis opera in nostris subsidium nec eas latere quid nostra corda efflagitent. Et profectò frustra columnæ & bases scripturæ sacræ auctoritatibus dicerentur, nisi nos miseros & vacillantes suis precibus fulcirent, quod quidem aduersariorum mentes ita vrget, vt huic sententiæ adscribi vellent si apertius docerentur quomodo ex tanta locorum intercapedine fieri possit sanctos nostras audire voces, nostris misereri suspiriis quo citius voti compotes nos esse contingat. Deum Immortalem, quam male habetur cum istis qui doctrinā cupidi doceri nolunt. Sybillæ (vt aiunt) veriora sunt foliis ista omnia quæ Christus protulit, protulit autem Diuos angelis consimiles, Angeli verò gaudent cum ipsis super vno peccatore pœnitentiam agente, gaudere quidem non possent nisi certiores rerum tanta exultatione dignarum efficerentur, hoc est nisi quadam supranaturali cognitione ducerentur ad nostri status & conditionis intellectum, Est enim axioma satis tritum. Volūtatem nō extendi in incognitū * Quod cum Christus diuino suo numine probè intelligeret, sanctum illū his promissis adoritur. *Qui vicerit & custodierit vsque in finem opera mea, dabo illi potestatem super gentes & reges & in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringentur, sicut & ego accepi à patre meo.* Cognitio gentium & regnorum necessaria est illi qui horum regimen administrādum suscepit. In cassum autem hæc polliceretur Christus ignorantia rerum huiusmodi inuoluto. Ridiculus enim Rex qui statum regni nescit, & fatuus Legislatores qui politicam administrationem ignorat. Cætera ex Dauidico concentu desumpta sunt, & paterna voce ipsi filio concessa, qui pastoralis virga gentem suam moderaturus erat, & eorum impietatem veluti fictile vas confracturus. Sanctis ergo trophæa victi sathanæ ferentibus, & impietatum omnium, malæque doctrinæ furores vincentibus nec non in Christi fide perseverantibus huius regiminis excellentia promittitur, eaque tunc concedenda quando sub pastoralis pedo gentes reguntur, vitia retunduntur, errores exulantur, & eorum prauitas tanquam vas figuli confrigitur ante resurrectionem nimirum & extremum Iudicium.

Apo c. 3.

Lucæ 15.

Quomodo angeli nostras preces audiant.

Apo c. 2. g.

Psal. 2.

* Adde quod sē nostris vocibus surdi essent Diuis Paulus ad testificandū non vocaret angelos his verbis 1. Timor. 5. testor coram Deo & Christo Iesu & electis angelis vt hæc custodias sine præiudicio nihil faciens in alienam partem declinādo. &c.

dicium. Egregium profecto munus, & tantis foelicibus spiritibus dignum, qui nostras intuētur sedes & orbis vniuersi plagas; diuini finis suspiciunt. Quæ enim nisi ridicula est præfecturæ, aut officij potestas, aut regimē eius qui subditos suos eorūmq; negotia non nouerit? Sed quomodo laterēt vota nostra qui mēbra nostra sancta sunt, quū non lateant Angelos, qui de substātia nostra nihil habent? Quis non certò credet & diuis commemoris & confratribus nostris orationes, lachrymas, & eleemosynas in conspectu altissimi offerri posse? Quare hoc priuilegio gaudent tantū angeli suis & reiectis sanctorū meritis & intercessionibus? Pereunstanti mihi vnde sciant Aduersarij ab angelis nostras intelligi preces, sine mora responsum tale dabitur. Quia mittuntur in ministerium, nos verò preces nostras sanctos intelligere asserimus non quod mittantur sed quod pro nobis orent. Quemadmodum enim necessaria est ad nos angelorum missio, ita & sanctorum pro nobis oratio: At id inquit ex verbo Dei nō constat, Petimus igitur vnde cōstat angelos nostras intelligere preces? Ex Cornelij historia dicunt, Rem gerimus, & nos ex ipsa euangelij historia multo manifestius constare sanctos nostras intelligere preces (nam historiam esse nō parabolam de Lazaro & diuite ipse etiā Calvinus fatetur) si enim diuitis in inferno cruciati anima cum magnū esset inter eos Cahos firmatum preces audiuit Abraham ac huius responsa, quid vetat quo minus mortalium preces audiant, cœlestes illæ animæ super astra beatæ? Scilicet Epulo ille luxurians, vorax, deses, ventricola, flammis stygiis perpetuò deuoratus non ignorat quid in paterna sua domo agatur, & sancti Dei amici ignorabunt quid fratres sui agant. Clara sunt hæc. Et diuinæ scripturæ non carent autoritate. Oratur vt intercessionibus Angelorum & sanctorum foelicitate immortalis in cœlis viuentium nobis vitam hanc miseram trahentibus succurratur, imò vt preces illæ quæ sunt pro superstitibus in terris cœtu fidelium, votis applicentur nostris, quatenus nos nostraque Deo commendent tandem cum ipsis victo sæculo plausibiles illos choros beatitudinis & gloriæ adipiscamur. Et sic pulchra Ecclesię triumphantis

Act. 19.

Luc. 16.

triumphantis consonantia suauis charitatis vinculo militanti sociatur eamque diligit, vt in vniuersali iudicio cum ipsa in perpetuum coronetur, quoniam de sua est secura incouitate, ita de nostra salute est sollicita, nam quod illi iam tuò possidēt, nos in spe certa expectamus. Sic enim liquidò constat sanctos non habere peccatores pro execratis, sed cum iis inire fœdus, eos amare non veluti contagiosos abominari, aut miseriarum elegias irridere, quin imò nobiscum in tam multis ardentis charitatis flammis communicant. Quis ergo nisi talpa aut Leberide cæcior, facile non conspicit hæc veritatis radiis & summo ipsius scripturæ fulgore illustrari? Scriptum est in Apocalypsi animas interfectorum propter verbum Dei, & propter testimonium quod habebant, clamasse voce magna dicentes: vsquequo domine (sanctus & verus) non iudicas & non vindicas sanguinem nostrum de iis qui habitant in terra. Hic sublimia petens sydera clamor non oriebatur vindictæ motibus, sopitis enim corporis sensibus consopiantur in his cæteræ passiones & prauis affectus, sed ex ingenti desiderio iuandæ Ecclesiæ & propagandi nominis diuini, æstu flagrante charitatis procedebat. Quod si ad vindictam malorum omnium ultorem prouocant, quanto magis ipsum gratiarum amantissimum ad effundendam misericordiam interpellat eorum animus beneuolus & propitius? Verum ne quicquam ex his quæ nostri sermonis instituto cōferre possunt in salutatum relinquamus, neque nobis scripturam sacram deesse arbitrentur in tutelam superioris argumēti, omnia iam præsto adsunt. Euangelista Matthæus verbo Christi comminationem talem instruit, *videte, inquit, ne* Matth. 18. *contemnatis unum ex his pusillis. Dico enim vobis quia angeli eorum in cœlis semper vident faciem patris.* Hominibus equidem sciolis quantumuis & minoris notæ verba hæc ad eò impudissima sunt vt nec in controuersiam interpretati possint adigi, nam quid aliud sibi vult tota illa periodus quam quod nulla sit ferenda iniuria pusillis, quia angeli eorum videntes faciem patris semper cognoscunt, quæ hic geruntur. Quod cum contrariis retundi non possit, diuersis certò scimus Beatos qui ad Christum concesserunt, intueri

B. summi.

summi Dei faciem, & quemadmodum ipsi angeli rerum mundanarum theatrum contemplantur ita etiam sanctorum anime specularunt quicquid in orbe terrarum agitur, spectans ad illorum beatitudinem. Et sicut in speculo retrostantes intuemur, sic & ipsi oculorum mentis perspicacioris acie in sanctæ Trinitatis vultu splendescere & lucere vident orationes & suffragia nostra. Quæ quidem in re iugulantur merito omnes schismatici illi quibus perspecta & cognita omnia esse volunt, quæ in cælis fiunt, solos Diuos cæcos & sopore frigido veluti Marpesiæ cautes extinctos fingunt. Cœlestem curiam veterano quodam delitescere aut ingrato ocio sepultam, nullaque rerum terrestrium cura vel sollicitudine teneri nugantur. Quæ res non absque insolentissima audacia & infanda superos calumniandi invidia dici potest. Verbum enim Dei est. *Ex parte cognoscimus, cum autem venerit quod perfectum est, abolabitur quod ex parte est.* Quæ igitur in hac vita cognouerunt Prophetæ, in gloria constituti ignorabunt? Cœlestis beatitudinis lumē, qua fruuntur foelices animæ longè clarius & illustrius est lumine prophetico, ut neminem lateat ipsos Diuos ampliore gaudere lumine. Quod si Eliseus agnouit fraudē Geizi radiis prophetici luminis, Daniel somnium regis Nabuchodonosor, Petrus denique Ananiæ & Sapphiæ malam mentē detegit: rectius & accuratius Sanctos orationes mortalium ad ipsos directas agnoscere impium esset dubitare. Quod si idem Petrus excelso illo transfigurationis filij Dei collegio in cacumine montis Thabor, Mosem & Elyam longè antea defunctos agnouerit, quid obstat quominus nunc idem Petrus corpore exutus & perspicacioribus oculis lumine diuino illustratus, Ecclesiæ militantis vota non cognoscat? Quod si tam lucida fuit hominis nondum peccati tenebris excæcati cognitio ut *Genes. 3.* Euam matrem quæ ipso dormiente condita fuerat illico expergefactus agnouerit quod caro esset de carne sua & os ex ossibus suis annon maiorem illis obuenturam putabimus qui in cælis omni ex parte perfecti sunt? Cum autem vrgeat charitas ut pro viribus necessitatē patienti subueniatur, mortales autem nunquā non subuentione indigeant, sequens

1. Cor. 13.

Probatur sanctos audire nostras preces per charitatem quæ fragrant.

4. Reg. 6.

Dan. 2. Act. 5.

Matth. 17.

Genes. 3.

sequens est sanctos aut non posse (quod iam refutatum est) aut certe nolle (quod longe absurdius censetur) mortalibus subuenire.

Mirari ergo desine hæreticorum petulantiam, qui quoniam lethargia veluti quadam aut profundo stupore in seipsis omnem Charitatem marcidam & tabidam imò extinctam esse norunt, suis stateris cætera librant & ex se veluti proprio pede omnia metiuntur & non putant in quoquam Christiano siue illo cœlesti premio iam dicitur, siue ille sit apud nos in hac communi peregrinatione vel sciintillulam charitatis esse relictam. Sed quantum à veritate tramite aberrant, & suis fallantur numeris, sequenti probabitur argumento. Omnes qui flammis charitatis æstuant cupiunt scire & noscere proximorum miseras ut illis supplicias præstare conferant, exequanturque illud quod à natura cordibus nostris inditum est in præstanda celerrima ope omnibus qui hoc amplum proximitatis nomen nobiscum contraxerunt. At certò credimus ipsius diuini verbi iudicio beatas animas summo charitatis ardore succendi, ut ergò tantæ charitatis exiliant flammæ eò maximè cupiunt nostros intelligere planctus, cum diuini illi spiritus nihil exposulēt & charius aucupetur quam oppressis patrocinari & occurrere oppressionibus. Nemo potest meritam huic sententiæ auferre coronam, hoc argumentum omnium contradictionum aciem retundit. Cum igitur fruuntur cœlites cœlesti & incomprehensibili beatitudine illa; nostrosque questus intelligere contendant sequitur eos pij huiusce voti adipisci effectus, alioquin perfecta non credentur beatitudinis gloria donari qua duce nihil inexorabile aut impossibile desideratur. Quod quidem inficiari nequit nisi his, quibus legitima beatitudinis definitio non satis constat. vel qui cōmunionem sanctorum sacro Apostoli penicillo depictam ignorant, vel qui reginæ charitatis basilicam omnium virtutum custodem ingredi noluerunt. Et his tribus veluti firmissimis fulcris stabilitur humani rationis efficacia, cui tres adhuc superstruuntur ex euangelica & apostolica lectione deceptæ. Prima est Lucæ referentis Concilium Christi dum dicebat *Facite vobis amici*

Hæreticis omnis Charitas resistit.

Altera ratio probans sanctos nostras audire preces.

Tribus scripturæ rationibus probatur sanctorum inuocatio. Luc. 16.

cos de Mammoma iniquitatis ut cum defeceritis recipiant vos in aeterna tabernaculi. Quomodo remetiatur gratum munus Eleemosynæ diuitis impensæ pauperi qui statim eo accepto moritur, nec pinguioris fortunæ experitur fauorem, nisi orationis & præcum scœnore? Secunda eiusdē Archigrammathæi Evangelici misterij colligitur ex monumentis, vbi summi & liberalissimi gratiarum remuneratoris pollicitationes commendat dicens. *Dare & dabitur vobis. Mensuram bonam confertam & coagitatam & super effluentem dabunt in sinu vestro.* Vbi scœnerabuntur locupletes illos misericordie concessæ, fructus, præsertim si Lazari instar præ foribus diuitis avari suscepta Eleemosyna illico commoriantur? Creditum illud æs soluitur verè in futura vita, & remetiatur merces & gratia illa in cœlis vbi cœlestes adepti thesauros suis suffragiis & precibus nobis opitulabuntur ad eò vt ingenti cum scœnore caduca & terrestria ista beneficia pusilla videbuntur tantæ gratiæ pretio. Tertia à diuo Petro Apostolicæ togæ Coryphæo desumpta est, qui pio Charitatis zelo succensus, antequam corporis tabernaculum deponeret fidelibus sibi vnicè coniunctis maximū suæ mentis pignus reliquit, taliæque pollicetur post exitum hominem in cœlis præstare, *Dabo operam, & frequenter habe vos, nimirum commendatos in animo, post obitum meum, vt vrorum memoriam faciatis.* Vnde liquet curam viuientium superis non deesse. His in superiorum robur hæc struximus propugnacula.

In Psalmo 31. dixit propheta ad dominum, Pro hoc orabit ad te omnis sanctus in tempore oportuno. Qui dicit pro iniustitia hominum remittenda, omnem sanctum oraturum non exclusit sanctos qui nunc in æterna requie gaudent & orant pro nobis, Apud Hieremiam prophetam 15. dominus ita loquitur, Si steterint Moyfes & Samuel corā me non est anima mea ad populum istum, Quibus verbis insinuat apertè dominus, sanctos illos viros in limbo patrum adhuc constitutos pro viuentibus solitos fuisse orare quod liber Machabæorum canonicus (vt pote ab Ecclesia licet non à Iudæis receptus) satis euidenter ostendit narrans quomodo Onyas summus sacerdos tum vita defunctus

functus apparuerit Iudæ Machabæo manus protendens & orans pro populo Iudæorum. Cum quo visus est & alter admiranda gloria decorus, de quo ait Onyas ad Iudam hic est fratrum amator & populi Israel hic est qui multum orat pro populo & vniuersa sancta ciuitate Hieremtas propheta Dei qui tamen longo antea tempore obdormierat in domino. Porrò vtriusque orationem non omnino fuisse inanem, ea quæ ibidem dicuntur indicant. Denique apud Baruch prophetam cap. 3. Iudæi qui erant in captiuitate Babylonica ita sequuntur orasse. *Domine omnipotens Deus Israel audi nunc orationes mortuorum Israel & filiorum ipsorum qui peccauerunt ante te.* Præterea cum redemptor noster pro omnium salute penderet in Cruce, & circa horam nonam voce magna clamasset, *Ely Ely lamazabañani* quidam illic stantes & audientes dicebant, Eliam vocat iste, ac si dicerent, Hactenus filium Dei se nominauit, at modo postquā pœnis quassus est Helyam inuocat in adiutorium. Vnde cum vnus ei acetum vellet porrigere ceteri dicebant. *Sinite videamus an veniat Helyas liberans eum.* Colligitur ergo tūc temporis, aliquo modo vtitam fuisse sanctorum inuocationē repulsa omnis locorum intercapedinis controuersia. Nam sacris Regum Israel chronicis constat Elysæum Elyæ successorem floruisse sub regno Iosaphat cum tamen dicat scriptura allatas fuisse literas ab Elya Propheta ad Ioram filium Iosaphat, quæ res non euenisse præter reum iudicatur aut absque sollicitudine qua Propheta iam trāslatus ad Paradisi terrestrise hortis ducebatur in cura & gratiam viuientium. Sic argumentum à simili collatum vndique optima ratione firmari videmus, vt aliis non denegetur quod vni conceditur.

Non luditur itaque Christianorum intentio in sanctorum implorandis auxiliis apud quos minimè repulsam passuri sunt, nec temerè in generali confessione sacerdos eorum memor numinum fidem & operam attestatur quo citius quod expetit consequatur, & præpete aduolatu preces ante sublime Trinitatis tribunal dirigat. Sed hæc inuocatio non abi comitata, secum namque ducit cordis contriti humilitatem & pœnitentiam cum spe maxima, vt

hic imitetur prodigi filij recognitio cum dicit peccavi in
 cœlum & coram te. Placere autem Deo huius confessio-
 nis humilem & deuotum affectum tot consultò, & salu-
 briter pœnitentium exempla profitentur, nec arbitror
 quemquam criminari hanc orationis & exordij ad solen-
 nia peragēda myſteria normam, cum & laudetur Pharao-
 nis confessio dicentis Moſi & Aaron, *Peccauit in dominum
 Deum vestrum & in vos, sed nunc dimittite peccatum mihi etiam
 hac vice, & rogate dominum Deum vestrum ut auferat à me mor-
 tem istam.* Confundantur ergò omnes quibus impium aue-
 piaculum videtur quod non solum peccata nostra Deo
 sed sanctis confiteantur, si hæc rex Aegyptius fecisse com-
 memoretur, dicatq; vates Oſeas Iacob madida facie rogaf-
 se angelum vt ei dignaretur sospitem largiri benedictio-
 nem. Hic ergò primum Trinitati vulnus aperitur consciē-
 tiæ, deinde adſciscuntur veluti testes cœlites omnes quo-
 rum patrociniis confidimus, certòque speramus eorum
 meritis per Christum, inanes non fore nostras preces
 quapropter exultant athera summam illam concordiam
 vtriusque Ecclesiæ admirantia, Nam Apostolus dicit nos
 accessisse ad Ecclesiam primitiuorum qui sunt in cœlis,
 id est, nos ciues illorum esse, & rursus matrem nostrā esse
 Hierusalem, quæ est in cœlis, & Christum esse caput super
 omnem Ecclesiam, & certè non excluditur Ecclesia cœle-
 stis, at communio ista necessariò exigit, vt membra inui-
 cem suas adimpleant vices, ita vt valida debilioribus sub-
 ueniant, hæc enim est natura membrorum sub vno capite
 viuentium, Igitur ordini non tantum cœlesti sed & natu-
 ræ consentaneum est Sanctos qui sunt membra corporis
 Ecclesiæ nos debiliores precibus iuuare & ſũlcire. Nec est
 quod morosus cõsideremus vocis hæreticæ blasphemiã
 quæ in hæc pertinacis assertionis verba prorumpens, ora-
 tiones nostras nõ posse mortuorum aures percellere, cum
 penitus separantur à viuorum contubernio, assēuerat, ita
 vt duo corpora Ecclesiæ Christianæ faciat eique biceps
 caput porrigat alioquin portentum esset duobus corpori-
 bus & partium quantitate & humorum qualitate differen-
 tiis vnum tantum caput veluti arcem supremam totius
 politię

Exodi. 10.

Oſeas 12.

Heb. 12.

Ephes. 2.

& 4.

Gal. 4.

Gloss. 1.

politię naturalis componere, & idcirco in his cardinibus
 aduersariæ propositionis ratio versatur vt autemet quod
 quemadmodũ Christus triũphantis Ecclesiæ caput est, ita
 necessariò sequitur aliũ quodpiã militãti præfici, nec huic
 opinioni refragamur respectu Hæreticorum quibus nulla
 cum sanctis vita functis communio, nec ideo vnus Eccle-
 siæ capiti respondent, nam veluti membra putrida & re-
 bellia sese separãt à catholica corporis Ecclesiastici Oeco-
 nomia, & quemadmodum eiusdem caput Christus est sic
 & eorum Diabolus. Absit autem vt talia de nostra Ecclesia
 fateamur quæ phrenetici aduersariorum spiritus sugillãt.
 Nos enim in fide sic adoleſcimus, vt vtriusque triumphan-
 tis & militantis Ecclesiæ commune & inseparabile vincu-
 lum Charitatem esse protestemur, qua beatæ illius sedis
 incolæ cum fidelium Christianorum animis iunguntur,
 sub communi capite Christo, eorũque compatiũtur in-
 firmitatibus, cupiũtque pari beatitudine eos fore parti-
 cipes, & reciproca pij amoris vicissitudine nos beatorum
 congratulamur fœlicitati & innumeris gratiarum actioni-
 bus Deum laudamus, eò quod tanta confratribus nostris
 operetur beneficia, nève ingrato silentio tantæ gratitudi-
 nis sepeliatur memoria, nos eiusdem tam precibus, tum
 orationibus, & in ipsius sacrosancti sacrificij mysteriis fre-
 quenter recordamur. Quapropter si memineris eorum
 quæ superioribus paginis diximus, hæc fœdè vituperari
 ab hæreticis comperies, nostriq; sacrificij instructa auspi-
 cia laudabis, sanctorũque intercessionem non minore
 precio haberi apud Christũ quàm quæ eidẽ telluris inco-
 læ facta est oratio per Apostolos pro multis, per Cananeam
 pro filia à dæmonio vexata, per Centurionem pro filio, per
 batissimam Virginem pro conuiuantibus in Cana Galli-
 læ, erat enim tunc temporis supremus noster mediator
 intercessionis, ac vnicus redemptionis æquẽ ac nunc, ad
 dextram patris sedens, vbi interpellat pro nobis, vt docet
 Apostolus, & manus pedesque terebratos latũsque confi-
 xum ostendens, patrem flectit ad miserãdum, apud quem
 nos certo scimus beatorum preces maximi esse ponderis
 quas modo sacre scripturæ probationibus vindicauimus
 ab

Ecclesia trium-
 phantis & mili-
 tantis commune
 vinculum Cha-
 ritatis.

Matth. 15.
 Matth. 8.
 Ioan. 2.

ab aduersariorum calumniis, ad eum ut quisquis ille fuerit tanta obsecratus dementia qui dicere praesumat temere nos sanctorum ambire suffragia turpi se sciat schismatis & haereseos crimine faucium. Sed redeamus ad Sacerdotem nostrum qui sacra diuina verbi eloquia recensens, sacrum conscendit ad altare quod quidem pie exosculatus tanquam mensam quae coronis angelorum cingitur in insignem consecrationis decus cuius inferius commendationem prosequemur, auspiciatur quicquid futuri exequendi habet operis, ab imploratione diuinae misericordiae quam cum Psalmographo praeniri & foueri efflagitat toties repetito hoc Graeco elogio *Kyrie eleison, Christe eleison*, hoc est Domine miserere nobis, quod quidem superiori confessioni & decenti animi praeparationi maxime conuenit ut misericordia diuina comite foeliciter ad altiora & grandiora capescenda mysteria pronelatur, renouato etenim vtriusque foedere Ecclesiae, & adepta indulgentiae clementia, superest Christum propitium sibi demereri, quem nos altis vocibus aduocamus, exemplo Danielis freti cuius oratio ad alta excelsaque euecta numina in populi sibi commissi gratiam, peccata vtriusque cofitobatur sic exclamatur *Non in iustificationibus nostris prosternimus precibus nostras ante faciem tuam, sed in miserationibus tuis multis.* Huius misericordiae sitibundus Psalter regius faucibus deductis dicebat, *Secundum multitudinem misericordiae tuae saluos nos fac domine.* Et Paulus ad Titum 2. *Non enim ex speribus iustitia qua fecimus nos sed secundum misericordiam saluos nos fecit.* Pari efflagitandae misericordiae zelo festinans Chanaan diuino pneumate erudita hanc orationem habuit apud Christum multis eloquentiae floribus sub sua breuitate redimitam: *Miserere mei Domine filij Dauid.* Angustis vntique mortis & supplicij circumdatus alter latronum qui Messiam crucifixum intuebatur summum opus consummantem, non frustra altiloquo gutture vltimum suum *Kyrie eleison* cecinit dicens, *Domine memento mei cum veneris in regnum tuum.* Quod vero nouies recantetur apud nos, id non caret mysterio, vbi mortem gerimus duobus caecis fudentibus secus viam & dicentibus *Κύριε ἐλεῖσον ἡμᾶς ἢε Δαβίδ.*

Domine:

Domine misere nostri: & cum à turba increparentur ut tacerent altiùs in hanc supplicem vocem erumpebant. *ἐλεῖσον ἡμᾶς κύριε ἢε Δαβίδ.* Miserere nostri domine fili Dauid. Hec oratio feruentius repetita, Christum commouit ad hoc misericordiae donum quo tetigit oculos eorum, & confestim viderunt, & sequuti sunt eum. Denique antequam insidiantibus raperetur ad crucem inimicis Christus, cum oraret in monte oliuarum, ter orationem suam Deo patri oblatam reiterabat, dicens, *Pater si fieri potest transeat à me Calix iste.* Math. 26. Diuus Paulus cum grauisimis angeretur & cruciaretur indomitae carnis stimulis, ter dominum rogauit, ut discederet ab eo angelus Sathanæ qui eum colaphisabat.

Reliqua praetereo quae ad latentem numerorum rationem adducere possemus, ne minus protestationi nostrae respondeant quae scribimus. Sed non oportet nos in portu ut aiunt impingere, aut per incerta verborum Dædala vagari, Audio enim quosdam suggillare & has voces plebi incognitas miris fannis ut omnia irridere dum quiritantur quae Barbaries nos incantauerit quod vocibus utamur antiquis obsoletis & ab Idiotarum capacitate & intellectu alienis, curue spreta vernaculi sermonis necessitate, hoc Missae sacrificium, idiomate Latino, Graeco & Hebraeo confletur & celebretur. Porro quibus pietas cordi est, intelligent qua potissimum de causa institutio Christiana plebeios sermones, & linguae vernaculae idiomata noluerit Missae sacrificio immisceri. Inter autem praecipua capita quae ad ditponendum verum cultum huius sacrificij requiruntur, Loquutionis ratio minimè aspernanda est, si enim cogemur linguae Idiomismum Christi, in omnibus doctrinae Christianae ritibus amplecti, semper Syriaci & Hebraici sermonis copia nobis superabundare deberet, qua potissimum vsus est pridè quam pateretur tum discipulos docendo, tum sacrum hoc Eucharistiae mysterium instituyendo. Verùm prudens mater Ecclesia ut posteritati omnem difficultatis nodum eximeret, sanctè pièque voluit sacrificium istud communioris, utilioris, & generalioris linguae vsus, peculiariter sibi reseruare, fatis & repulis caeterarum confusionibus. Vnde proditum est quod in Occi-

Cur lingua Latina celebratur Missae Sacrificij in Ecclesia Romana. Vide ea quae in prima Classe Oeconomiae relatae sunt. fol. 91.

In Ecclesia Latina sacra mysteria non peraguntur vernacula lingua.

duis plagis linguæ Latinè authoritas sacris ministeriis veluti omnium famigeratissima, & amplissima propaginis famularetur. Cuius celsitudo non solum in legibus condendis fulgebat, verumetiam in omnibus quæ generalem orbis notitiam ambiebant, adeò vt verisimile sit primos omnes Euangelij & fidei precones per latissima Europæ climata huius linguæ auxilio tanquã vñtatoris & celebrioris apud omnes sermonis frequentia, Christianæ philosophiæ tradidisse rationem, quemadmodum & in reliquis duabus orbis partibus Hebraicæ & Græcæ linguæ mendicabantur suffragia. Quarum linguarum certo veluti quodam triuio per orbem terrarum proficiscebatur Euangelij maiestas & splendor. Adde quod nunquã tria hæc insigniora Idiomatica memoriæ & æternitati cõsecrata in eximio illo salutiferè arboris titulo mutationi subdita fuere, adeò vt nõ sequantur corruptissimas ceterorum vicissitudines, quæ ab antiqua scaturigine defecerunt, & vel in comptiorem elegantiam vergerunt, vel in rudiorem barbariem trãstata sunt. Quod si huiuscemodi selectioribus quantumuis linguis vsum recepisset sacrificandi Ecclesia, confusa hæc varietas risum potius quàm deuotionem exteris & peregrinis dedisset. Quot enim sunt in vna sola Gallia sermonum alterationes? quot sunt quæ inuicem nequeant intelligi? idem proponitur de Hispaniæ, Italiæ & vtriusque Germaniæ, tum Angliæ regionibus. Est enim vnicique innatus particularis idiomatis natiui decor, ad quem proferendum, pronuntiatio non omnibus fauet. Singulæ pariter nationes in varias vitiorum species interloquendum distractæ sunt, quo minus ab aliis qui vernaculi rationem non habent intelligantur. Quidam *ἁλιμὲν* affectant vt blæsa lingua blandiores videantur, alij *τραυλισμὸν βατλαρισμὸν*, aut fortassis *βατλολογίαν* ambiunt, multi labdismo abundant. In non paucis *κοιλοσομίαν* damnamus quum vel deductis faucibus & velut è caui specus latebris æquè recessu oris resonat. Quidam stridulos habet pronuntiationis hiatus, sunt qui dictionum feces manducant, quidam capita contundunt, multi postremas omnes syllabas acuunt. Ast sermo sacer omnibus eum adipisci cupientibus sese purus, tersus, ornatus

Euangelium quibus linguis propagatum sit.

Vicia idiomatum.

natus, & comptus ostendit, adeò vt inter sacra mysteria nec Illyricis, nec Britannis, nec Sueuis, nec Allobrogis fastidiũ pariat, quòd longè secus esset, si confusa idiomatum scabritie instrueretur Ecclesiæ sacrificium. Quis enim varios lustrans nostræ Europæ sinus non miraretur quosdam naturali linguæ iure, vel cornicari, vel crocitare, vel frenderc, vel garrire, prout cuiuslibet linguæ prolatio expedit. Probè ergò cõsultum est nobis, vt haberemus sacri & Euangelici mysterij monumenta ab hac vulgi ineptia tuta, Noui enim ea eò digniora & clariora esse, quo prophano- rum intellectui non vilescunt, trita autem & contempta si promiscuè omnium lingua legerentur, Adde quod multò facilius, est vnus capere idioma Latinorum quam variarum gentium sinuosos sermones. Hæc autem acuta quantumuis, & probabilia, effugere non possunt schismaticorum obiectiones, quibus in nos digladiari solent, dicuntque, quid cõmodi, aut frugis nobis remaneat, ex Mis- sæ sacrificio cuius, nec verba, nec gesta comperta, habemus cum Paulus id tam seriò iubeat, velitque omnia lingua materna explicira proferri? Sed si præcipit Apostolus vt isti frigidè arguantur, in Ecclesia ad populum lingua vulgari & nõ ignota vti, frustra proponitur interpretis mysteriorum diuinorum officium. Quid igitur præcipit idem Apostolus, vt siue lingua quis loquatur, secundum duos, aut vt multum tres, & per partes vnus interpretetur? Quid inquam opus est interpretatione, si in Ecclesia lingua vulgari & non ignota vtendum est? Ergo secundum mentem aduersariorum non debuit dicere, Paulus *Volo autem omnes vos loqui linguis, magis autem prophetare*, sed sic potius, *Volo omnes vos in Ecclesia vti lingua omnibus nota, vt non sit opus prophetare id est interpretari*. Denique non debuit Deus ponere in Ecclesia genera linguarum & interpretationes sermonum, si non est in Ecclesia vtendum lingua ignota. Vt igitur sunt in Ecclesiis catholicis per vniversum mundum successores Apostolorum quos Deus posuit in Ecclesia, & prophetarum ac doctorum & aliorum graduum, sic etiam sunt successores loquentium linguis & interpretantium sermones. Pronunciare enim in Ecclesia, sicut sancti Apo- stoli

Si solum lingua vulgari ad populum videtur frustra sunt interpretes in Ecclesia.

1. Corin. 14.

stoli à domino instituti, ab initio tradiderunt, per cunctum Occidentem vti diximus, Latina lingua quam populus ignorat, sicut per cunctum Orientem lingua Græca quàm vulgus item non intelligit, Lektionen Euangeliorum, epistolarum, Prophetias & Psalmos quæ iis tantum licent quibus ex charismate ordinationis conuenit, loqui lingua est. Locum verò interpretis sermonum suppleunt, qui verbum Dei in Ecclesia prædicant, qui ex pronuntiatis lingua populo ignota, sumunt ad interpretandum & prophetandum, vt populus qui lingua loquentem audiuit ædificetur, & qui lingua loquitur non sit sine fructu sicut Apostolus ait. Sed vt ad fortiora obiectionis propugnacula aspiciamus, nemo nescit Missam (quo ad sui essentiam) esse sacrificium & sacramentum. Sacrificium autem presentibus & absentibus profuisse, constat ex ipsa veteris Instrumenti historia, Filiorum enim Israel sacrificiis participes erant etiam ij qui non aderant. Hiis autem qui exceperunt salutis & redemptionis fructum per sacrificium corporis Christi, in cruce, huius intellectum non habuerunt quo in ordine locantur surdi, innocentes, paruuli baptizati, & ante usum rationis è vita sublati. Hinc factum est, vt in huius sacrificij institutione Christus dixerit illud profuturum pro remissione peccatorum multis qui nondum nati erant, vnde colligitur nil referre exterarum linguarum emendicata vocabula expiscari, cū non constet valore verborum sed solius hostiæ Christi agni immaculati, hæc sacra perfici, Nec abs re videmus sancta mysteria palā & in conspectu omnium fieri, vt saltem oculi testentur quod aures fide duntaxat intelligunt. Quantū autem ad sacramenti rationē attinet falluntur omnes quotquot sunt, qui linguarū considerationem mirantur. Nam si verborum sacrorū intellectus præcedere debuisset ad consequendum expectatum meritum sacra communio quæ pueris antiquitus dabatur in primitiua Ecclesia delusum & inutile fuisset figmentum, quod tamē longè secus agebatur. Defectu ætatis mature, & minus doctrine & Christianæ religionis in perscrutandis abditis capaces pueri, qui agni paschalis epulis vescerentur in priuatis familiis, quomodo latentes tanti mysterij

Math. 26.

sterij figuras perscrutari imò percipere poterant? Aetas & iudicij imbecillitas hæc denegabat, sed paulatim & gliscētibus annis maiorā prudētia scitè docti euadebāt. Attamē lōgius à vero Hæretici discedentes, volūt Eucharistiā vel eodē titulo aut nō minore cū Baptismate insigniri quod tamen & cuiusuis idiomatis vsus nō callentibus cōceditur, quia illius actualis receptio, non verborū obscurior intellectus baptizato prodest. Cum ergo interstrepēt, & omnes vno veluti ore clamitent, nos fide tenus, incorporari Christo comedentes panes, cui vsui conferre videbuntur verba, si mysterium in recipientis & credentis apprehensionem reconditum sit non intelligentis? Hinc liquet, quomodo isti sortilegi suo gladio macentur, quāmq; propensi sint in variarum opinionum discrimina, ita vt eorum sententiæ inuicem confundantur. Tandem magna inopia consilij afflictis, non deest sagacissimus iniquitatum artifex diabolus, qui eos subdolē persuasionis primis parentibus insufflata memores faciēs, ad pudēda mendacia & phantastica somnia struenda adhortatur. Is enim ita vt Euam seducturus credulum animum, curioso futurę scientiæ apparatus fascinare studebat, captis namq; oculis in summo mentis satellitio positus, tum arboris vetiti pulchritudine allectam, tum fructus desiderio, atque suauissimi odore commodi ad diuinitatem comparādam victam mulierem persuasit, dictōq; citius morē serpenti gerēs Eua ignorantia verbis & infinitis miseriis stipata fuit, sic & Hæretici quo secum cymmeriis tenebris inuoluant rudem plebeculam eam hac diabolica versutia adoriuntur. Quare prohibuerunt vobis episcopi scripturę sacrę & mysteriorum vestrorum vulgarem interpretationem? an non putatis dolo malo & callida impietate id factitatum esse? Illi enim scientes quod in quocunq; die expectatissimo hoc scripturarum fructu priuatim gaudebitis, aperientur oculi vestri, sanctarum eritis interpretes doctrinarum, apud vos tanquam ad oracula soluentur fidei scrupuli, maximi eritis Thæologi, scientes bonum & malum, vestrę salutis inuidi, noluerunt vos hac priuilegij gratia frui. Plebs itaque misella nouitatis auida, leuis, imbecillis, & credula pestilens-

Eadem impostura qua Diabolus vsus est in fallendis primis parentibus, hæretici videntur vt riles & curiosos suis mendaciam decipiant.

tem Ministrorum persuasionem amplectens, vidensque id esse pulchrum oculis, aspectuque delectabile, sacre scripture helluonū more, deuorauit cibos hæretico fucō conditos, quos ob stomachi debilitatem & cruditatem conquoquere nequiuit, ideoque in perniciem corporis euaserunt, Hinc ortę sunt lippitudines, furores, Manię, & frenetici impetus in cognoscenda veritate. Ne autem canere receptui omninō cogantur Archirabini isti hæreticę palestre, ad mutilatum & laceratum nescio quod Apostoli dictum confugiunt, & hic impudentes ratiunculas sternunt, & iure iurando etiam volunt, fidem sententię nō refragari, inuito ipso Paulo qui sic scribit, 1. Corinth. 14 *Is qui supplet locum idiota quomodo dicet Amen super tuam benedictionem? Quoniam quid dicas nescit.* Vnde colligunt, quod cū populus accinere debeat Amē & in nostris liturgiis & orationibus id præstare non possit, quid rerum geratur nō intelligens, quapropter sacra omnia vernacula lingua tradenda esse. Periclitaretur multum noua Caluini hæresis, si idiotę lingua Latina eruditi, passim viderent quam fœdē & turpiter dilaniatus sit sua interpretatione vtriusque testamenti harmonia & catholicus Ecclesię consensus, Intelligerent inquam, quomodo vbique cespitet & per vanos gryphos & meandros à vera & natia vocum dignitate deuiet. Inter autem plurima loca quę sacrilegus iste proditor audeat amfractuosa significatione torquere, & suo sensu interpretari, præsens non minoris est notę, sed eo ipso apertissimi mendacij conuincetur, non enim scribit Apostolus vt falso interpretatus est ille qui est ex idiotis, sed qui supplet locum idiotę, Græca enim lectio hoc testatur *ὁ ἀνὰ πληθύντων τόπων τῶν ἰδιώτων πῶς ἐρεῖ τὸ Ἀμήν ἐπὶ τῆς σῆς εὐχαριστίας.* Magnum est attamen discrimen, inter supplentes locum, vicemque idiotę & ipsum idiotam, quales sunt qui ex cleri choro, nomine totius populi sacrificio respondent, arcentur, si quidem plebeij, & mulieres potissimum ab omni loquacitate, multo magis à concentu & modulatione. *αἱ γυναῖκες ἐν ταῖς ἐκκλησίαις* (inquit Apostolus) *σιγάτωσαν,* sileant inquam, mulieres in Ecclesiis, *ὅτι ἡ κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας αὐτῆς λαλεῖν* nec enim permittitur eis loqui *ὡς κεφαλὴ ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας λαλεῖν.* Turpe est

est mulieri in Ecclesia loqui. Et idem Salomon, ne sexus ille plus equo loquax ac verbosus sacris, immisceretur hymnis, ex Leuitarum sobole, multos instituit cantores, ad diuina decantanda mysteria in templo quod edificauerat. Nihilominus tamen recentiores aduersarij, suis meretriculis magnum eorum in Synagoga priuilegiū concedunt, vt impudenter asserant, nihil sacrū eos latere debere, nullum sacerdotium superesse, quod non etiam ad mulieres porrigatur, eas denique publicis suis cœtibus, quas ecclesias putant, non tantum interesse, de sacris differere sed & cantitare numeros quosdam indignè compactos iubent, licet Apostolus, & illas tacere, magna cautione clamet. Quod si lingua vulgari & vernacula, sacrificiū Missæ apud nos legeretur, nescio an satis firmè obturari possent mulierum ora, quin non aliquando volubili linguæ pleetro. aliquid stridere aut cornicari inter sacra mysteria audent, Sed nobis melius prouisum est. Procul hinc estote prophani. Religiosus sermo & diuinitate plenus, inter aniles plebis fabulas euulgabitur? Christus monuit non dare sanctum canibus, neque mittere margaritas ante porcos. Quod si linguæ ratio, à primis fidei nostræ fundatoribus immutaretur, periculum esset ne ordo congruè in Ecclesiis nostris semper seruatus confunderecū, néve pueri aut rudiores homines, verba sacra, ad iocos, & res prophanas, atque ludicras accommodarent, sicut aliquoties pueros, Missę celebrandæ rationem puerilibus suis rationibus expressisse, & verba consecrationis recitasse, non sine graui diuini numinis offensione, à quo ignis de cœlo dimissus oblata incendio deuorasse puerosque prostrauisse, & aliquando etiā flammis exustos cōcremasse, viri doctrina & moribus per celebres nostri sæculi memoriæ prodiderunt.

Aliud incommodum ex hac patria lingua exercitatione & differentia suboritur, quia sacerdotibus, aut Ecclesiarum ministris, qui ex aliena & peregrina natione ad nos ventitarent, non esset integrum, propter linguæ ignorantiam, neque sacrum Missæ officium celebrare, neque promiscuè cum cæteris laudes Deo decantare, Nec calumnias infidelium euitaremus, iustas quidem si nos viderent admirabilia,

1. Cor. 14.

1. Ad Tim. 2. 6.

5. cap.

Math. 5.

Historia vera.

admirabilia, obscura, implicatâque diuersis linguis sonantes nôsque insanire existimarent.

Ad hoc iam tandem, suadente pietate impellimur contundendum opinionis multiplicis caput, de precibus vulgari idiomate recitandis, vt in eorum Synagogis tâto religionis figmento garrunt. Et vt à dignioribus rationibus auspicemur per explicariorem similitudinem, Parum interest aegroto qua sermonis elegantia præscripta sit dosis, quâve lingua decretum sit pharmacum dummodo reualefcat & pristinæ saluti restituatur. Nec angitur eliens, qua orationis structura & apparatus, caufidicus suum ius tueatur aut defendat, dummodò iudicis animum ad æquissimæ sententiæ iudicium defleat. Ne ergò acrius stringere calamum cogar, velim nonatores meliore mente duci, nostrâsque rationes puerili etiam ingenio faciles diligentius considerare. Non putent me politiore orationis apparatus hic rethoricari, cum nulla sermonis vbertas malum illorum genium à melancholica pertinaciâ reuocare possit, nam vix affectata lingua assequetur quod veritate vinci non potest. Quod si nemini vero Catholico iniurius sum, parum illis placere curo in quos quicquid diuino numine in calami cuspidem venerit chartis inducere soleo, vt errorum fucos intelligant, vel seductionis & imposturæ laqueos derelinquât. Eant ergo quicumque illi sint, qui tam impudenter nugantur non licere preces ad Deum fundere alieno idiomate, non intellecto ab eo qui precatur & orat. Vna propositio latrantium ori proiicienda est qua penitus obmutescant. Qui priuatim orat supplicisq; cordis affectu mentem ad sidera tollit vti potest quacunque idiomatis consuetudine siue à se intellecta siue non intellecta. Sententiæ veritas munitissimis rationum propugnaculis cingitur, quod nimirum Deum & sanctos nulla linguarum idiomata lateant, sed omnes æquis auribus precum varios ritus & sermones quibuscunque verborum differentiis compositos intelligunt. Verum vt hoc firmitus istis ceratibus infigatur, aperta similitudo nobis opitulabitur. Quemadmodum illius qui principi cui piâ libellum supplicem offert, hæc res animum maximè sollicitat, vt is tali

Vel orationis non pendet ab intellectu, etiam, sed à fide, & mente.

tali lingua à perito aliquo & fideli viro summa cum animi dexteritate conscribatur, quàm princeps sine interprete intelligat, tamen illam ipse profus ignoret. Ita qui Latine preces suas instruit, vt summo affectu dirigantur ante tribunal summi cordium scrutatoris, imploratque cœlestium numinum fauorem & patrociniû quo facilius quod legitime oratione ambit, effectu consequatur, haud multum sibi interesse arbitratur, an idiomatis calleat vsûm quo recitanda est oratio. Non enim sibi ipsi orando loquitur, sed alteri, verum magnum in eo ponit momentum, vt illis verbis precetur quæ & hic petant quod ipse sibi donari postulat & acceptissima sint Deo, sanctisq; quos precatur. Quia igitur orationes quæ diuinis literis continentur, à spiritu sancto dictatæ fuerunt, cuius munus est *postulare pro sanctis*, cum nos quid oremus sicut oportet nesciamus, & versio Latina per vniuersum orbem recepta & vsitata, verba habeat Ecclesiæ quæ est sponsa Christi, non ineptè orat, qui orationem è spiritu sancto expressam, ad aliquid postulandum accommodat, verbisq; Ecclesiæ vtitur licet à se non intellectis. Huius rei testantur probabilitatem, benedictiones Balaam, quarum nec benedicens nec benedicti significationem percipiebant. Pueri Hebræorum pariter præclaram illam congratulationem Christo Solymæ encenia ingredienti cantabant & vocem illam ouationis ac triumphi minimè intelligebant, adeò vt inuidentes Pharisei, variè stomacharentur, quòd prima hæc ætas, rudis & rerum erpers, summis doctoribus intelligenda verba in aduentus Christi gratiam caneret. Hunc attamen locum pharisaica inuidia Calvinistæ traducunt in controuersiam, nam vbi Christus dixit, Ex ore infantium & lactantium perfecisti laudem, nomine infantium literædos, idiotas & spirituales filios intelligens, contrarium interpretari ausus est Calvinus, dicitque insolentis esse temeritatis vsurpare nomen Domini in precibus lingua incognita recitatis. Quæ vox, cum blasphemia, manifestam habet vanitatè, quam obrem pudet pigetque illi respondere, nam superuacaneum est in hac iterum refellenda tempore abuti, sed cupio vt paululum expergiscantur qui hac delassati, obtenebrati

D sunt

Rom. 8.

Num. 23.

Matth. 23.

Marci. 11.

Luc. 19.

sunt in hæresi. Dicamus ergo cum omni rationis pondere quod qui lingua Latina precatur non caret fructu orationis, tametsi quæ loquatur non intelligat. Ast orationis huiusmodi fructus quod ad præsens institutum attinet, est triplex, illudque pij exercitij munus vario & incognito idiomate deductum nõ minuitur quin cœli penetralia pulset, sit ergo primus fructus audiri à Deo & impetrare, quod etiam illi consequuntur qui verba sua nõ intelligunt, quia illa intelligit Deus, quem oramus & cuius est postulata donare. Secundus, est animi quædam suauitas ex sensu verborum quæ hominem recreat, verborum intelligentiam secum animo perpendentem. Tertius est coniunctio mentis cum Deo, quæ iam non de sensu verborum cogitat, sed de Deo ipso quem rogat, cuius meditatione admirabili consolatione afficitur, eamque consolationem iuuant ipsa verba sacra, quæ inter orandum ore recitantur etiam accurate non intellecta, quemadmodum loci sanctitas etiam cogitata excitat & inflammat deuotionem orantis. Atque hunc tertium fructum non minus ille percipit, qui non intellecta à se lingua precatur, quàm qui verborum intelligentiam assequitur. Secundum verò ille tantum qui orationis verba intelligit. Sed hic fructus est imperfectior tertio, cuius comparatione videtur humi reptare, cum hic in Deo, ille in verbis hæreat.

Quod autem reliquum est ne aliquid intactum prætereamus, & vt vltimum languentibus nostris hæreticis cauterium addamus, scripturarum interpretationem vulgarem quantumuis & prophanam à sensu idiotarum & plebecule omnino alienam esse diximus, & verè opinamur, quod licet interpretentur scripta omnia vernacula lingua minimè possint adyta sacra perscrutari, quibus vltra communem significationem ingentia secreta latent ab ipsa simplici nominis indagatione abstrusa & remotissima, quæ in cuiuslibet idiomatis expositione doctorum tantummodo lucubrationes & frontem desiderant. Multa sunt in Psalmis Dauidicis (quibus maiori ex parte constant preces Ecclesiasticæ) intellectu difficillima, tametsi translata sint in vernaculum sermonem vt ab idiotis intelligi non possint

Orationis triplex fructus.

Multa sunt in scriptura intellectu difficillima quamuis vulgari lingua profertur.

possint, cum nec ipsi sacerdotes & Theologi nisi magno studio commentariorumque numerosissima suppellectile, & veterum scriptorum lumine & subsidio ea intelligant. Sic & plurima in lectione Evangelica quæ vernaculo donata minimè capiuntur ab indoctis. Verbi gratia Christus dixit discipulis, Ecce ascendimus Ierosolymam & filius hominis tradetur principibus sacerdotum & scribis, & condemnabunt eum morte, & tradent eum gentibus ad illudendum & flagellandum & crucifigendum & tertia die resurget. Horum verborum significationem non ignorabant Apostoli, id autem eorum animis reconditum & durum fuisse scribit Euangelista. Capernaitæ voces omnes ad vnguem tenebant quibus Christus corporis sui mysterium docebat, sciebant enim quid sibi vellet manducare suam carnem & bibere suum sanguinem, tantum abest autem quod conceptum Christi inrellerint, qui huius sermonis duritiem ferre non potuerunt. Laudemus ergo Matris nostræ ecclesiæ prudentiam quæ vniuerso occidenti linguam Latinam sicut Græcis Græcam, Hebræis Hebræam non vulgaria populorum idiomata ad sacrorum librorum compositionem & diuina sacrificia perficienda optimis & legitimis causis præscripsit. Sed redeamus ad Missæ sacrosanctæ celebrationem vnde nos hæretica obiectio profusiore digressione distraxerat.

Postquam ergo implorata est diuinæ misericordiæ gratia, sacerdos spe certa eam promerendi confisus, ad hymnos & gratiarum laudes paratur, sublimèq; illud & Angelicum canticum intonat GLORIA IN EXCELSIS DEO. Cuius mellifluus & dulcisonus lepos variis veluti floribus in sacræ scripturæ aprico concinatus est, sacrique nostri sacrificij precibus adhibetur in Christi exemplar, qui augustissimorum mysteriorum traditurus excellentiam innumeras laudes & gratiarum actiones ad patrem emisit in illa sacra concione quam apud discipulos habuit de qua infra tractabimus. Hæc est apicularum sedulitas, & Christianæ charitatis sinceritas quæ ex salubribus flosculis salutiferum exugit succum, quem postea in insigne grati & memoris beneficiorum animi offert. An-

D 2 tiqui

Matth. 20.

Ioan. 6.

Gloria in excelsis Deo.

tiqui patres, inter sacrificia varia musicorum instrumentorum genera, lyricos modulos adaptabant. Ad quid precor referre putas Tubalis ingeniosissimi Musices concentus inuentum, Protoparentum & ipsius orbis primæ ætate, nisi ad sincerè & decenter sacrificiorum cultum Deo perfolueridum, tum ad excitandas mentes in deuotione parum flagrantes? Cantus ideo Ecclesiasticus, non ad populum intelligentia verborum instruendum, sed suauis melodia maiestati que actionis ad Dei reuerentiam cultumque excitandum est institutus, tum ut populus qui exterioribus sensibus magis quam contemplatione, mouetur, visa maiestate ceremoniarum, vestiumque sacrarum splendore, & audita cantus suauitate, Deum, cui tantum honoris exhiberi cernit, demisso animo veneraretur, cantumque externo ad collaudandum & comprecandum excitaretur. Notum est enim quomodo Helizeus Propheta ad vaticinandum excitari voluerit à Psaltere, & illi qui cum Saul Prophetabat ante se habuerint psalterium & Tympanum & Tibiam & Citharam. Hac eximia canticorum consuetudine oblectatus est Deus, eaque ad referendas sibi gratias accommodandam, multæ sacræ paginæ testantur historiæ, grauisimæque vltus est qui hanc religionem spernebat. Sacrum canere Epinicius oblitus Rex Hierosolimorum Ezechias, pro reportata victoria ex Sennacherib exuuiis, graui morbo vsque ad animæ deliquium detinetur. Paulus veterum Philosophorum cecitatem optimis rationibus peruestigatus, nihil probabilius differit, quam quod ipsi cum Deum cognouissent, non sicut Deum glorificauerunt aut ei gratias egerunt. Nos verò qui altiùs cœlestem illam sapientiam hausimus, tam fœdo & ingrato silentio detineremur, ut Gliris somnolentiores, nunquam ad decantandum nomen altissimi conueniamus? Quæ lex quod ius nostram segnitiam non accusaret? Reclamarent nostris votis omnes illi patres, qui in concinendis Dei laudibus dulce mori existimabant. Quis autem strictius nobismetipsis obligatur ad hoc sanctum exercitium, qui tot cumulatissima gratiarum munera suscepimus. Nos frigidiores cœferemur ipsis veteris testamenti mulieribus in flagranti laudam diuinarum meditatione

Gen. 4.

4. Reg. 3.

1. Reg. 10.

1. Paral. 24.

meditatione astuâtibus, sic Maria Mosis soror, sic Anna Samuelis mater, sic Delbora, sic Iudith, sic Esther, Dei laudibus cantu & voce extollendis diuino numine rapiébatur. Nec abs re in Ecclesiastica harmonia id perpetuo venerari voluit Apostolus dicens *verbum Christi habitet in vobis abundanter, in omni sapientia docentes & commomentes vosmetipsos in psalmis, hymnis, & canticis spiritualibus, in gratia cantâtes cordibus vestris Deo.* Regiæ Psalmodiæ choragus David ad hoc feruidè nos hortatur cū inquit *Canta e domino canticum nouum quia mirabilia fecit. Memoriam fecit mirabilium suorum, escam dedit timentibus se.* Sic mutus Propheta in ortu nati sui, Christi præcursoris, aperuit os suum, & cecinit. *Benedictus dominus Deus Israel, &c.* Sic virgo mater, angelico nuncio salutata, & Christum concepta vna cum cognata sua Elyzabet eximium edidit canticum, tam solenni & frequenti cultu in ecclesia decantatum, Sic senex iustus & timoratus Saluatorem in vlnis gestans tremula voce & ardenti affectu cecinit. *Nunc dimittis seruum tuum Domine.* Sic & angeli in eiusdem filij Dei natiuitate congaudentes augustum illud Genethliacum resonarunt, quod nunc à Sacerdote in gratiarum actionem decantatur.

Exod. 15.

1. Reg. 2.

Iudith. 5.

Iudith. 16.

Esther. 14.

Col. 3.

Psal. 97.

Psal. 110.

Luc. 1.

Luc. 1.

Luc. 2.

Luc. 2.

Nec est quòd Heretici aliquid *ἄδον ἠγὸς ἔγὸς* ut dicitur congerant, aut calumnientur cum nihil sit quod eorum mordaces aculeos reformidet in hac pia canticorum institutione. Laudes enim in ecclesia decantatæ, mentis veluti per Ecstasim aciem ad superna eleuant, inflammant Dei charitatem, compungunt & contemptum excitant terrenarum rerum, & cum sacro cantu comitantur maioris sunt momenti ad compescendos affectus, ad eò ut nec temerè opinarentur veteres Philosophi, Musices sonis etiam Barbarorum animorum vires ad virtutem accendi vel in molliem voluptatis resoluti. Nihil autem prætermisit Ecclesia artificij in cantu. Nam quod natura docet, id Ecclesia sola præstitit ut voce, quam à Deo articulatam accepimus, omnis generis laudes & gratias Deo referamus. Nulla carent nostræ harmoniæ concentus gratia, quæ in odis, hymnis, Epodis, antiquorum audiebantur. Nouatores attamen nobis ideo inuident, quod tam varia laudum modulatione

frustrètur in eorum Synagogis, vbi barbarum nescio quid atque effœminatam malant cõgemisse & carmen elumbe mulierculis plerumque lasciuientibus acceptum obgan- nire, quam venustum & solenne cantuum nostrorum de- corem imitari.

*Dominus vo-
biscum.*

Finita ergò angelica Epenesi Sacerdos conuersus ad po- pulum illum omniuiga consolationis plena salutatione alloquitur dicens *Dominus vobiscum*. Ad quod amabile Eulo- gium responderetur *Et cum spiritu tuo*. Nestere conantur fu- tilia commenta in contrarium, & suos ronchos hic effu- tiunt aduersarij. Sed vtrunque vtraque veteris & noui te- stamenti pagina confirmatur, nec humanum redolet in- uentum hoc salutationis genus, quod primum ab angelis edoctum est, ab antiquis patribus veneratum & illustre habitum semper fuisse commemoratur, nec inatile erit e- ius paulò altius cõminisci originis, quem insigni narratio- ne ex lib. Ruth hauriemus, vbi scribitur quod Boos huma- nissimus & piissimus vir seruos conductitios comiter hac formula salutabat dicens eis *Dominus vobiscum*. Respon- derunt autem *Benedicat tibi dominus*. Angelus Gedeonem frumenta excutientem his verbis salutatur, *Dominus tecum* *Virorum fortissime*. Raphael seniore Tobiam hoc sermone conuenit, *Gaudium sit tibi semper*. Et Gabriel Beatissimam Deiparam saluere iubens ait *Aue gratia plena dominus tecum*. Sic Saul ad David Vade & dominus sit tecum. Paulus si- milibus verbis & Thessalonicenses & Timotheum salu- rat dicens, Dominus sit cum omnibus vobis, Dominus Ie- sus sit tecum. Hæc ergo legitima salutationis ratio nobis illuxit ab Apostolica traditione, vt sacerdos stans pro aris hac prece populum salutet, omnisque populus dicat *Et cum spiritu tuo*. Solènis profecto prædicta ratione precatio, cum aliquid boni alicui inauguratur conuenientissima, nullum enim maius beneficium illi accidere potest. *Si deus est nobiscum* (inquit Gedeon) *Quomodo poterunt nobis acci- dere mala*. Et Psalter. huic tanquam sacra anchoræ innixus, clamabat, *Si ambulauero in medio umbra mortis, non timebo ma- la, quoniam tu mecum es domine*. Porrò sanctissima salutio idcirco celebratur, sanctorumque descripta nomina my- sticè

Jud. 6.

Tob. 3.

Luc. 1.

1. Reg. 13.

Judic. 6.

Psal. 23.

sticè predicantur, quòd fas non sit eos ad vnum colligi, atque vnus illius pacifica coniunctione frui, eiusque par- ticipes fieri, qui aduersum seipso dissident atque diuisi sunt. Demum hoc dilucidum est specimen amicæ & per- petuæ charitatis qua Deus tantopere nos inuicem com- plecti cupit, pulsus & excussis cordis omnibus inuidiis, & marcescentis rancoris affectibus, meminimus, quando qui- dem sacrificium publicum concordibus votis esse exe- quendum, pari que consensu atque feruore emitti debet orationis spiritus. At si hæc omnia velimus exigere ad Ly- dios illos lapides, antiquitatem (inquam) scripturas, & Apostolica iudicia, nemo non laudabili huic cultui non adsentietur. Anabaptistarum autem intolerabilem & ve- sanum ritum damnabit, qui superciliosa aut fanatica qua- dam opinione, salutari, resalutare nolunt, ingensque pia- culum existimant quempiam humana salute adoriri, di- cuntq; (ex mala huius verbi diuini *Neminè per viam salutaue- ritis* interpretatione,) nullos obuios salutatione impertien- dos esse, Verum hac prohibitione, volebat Christus eos in vrbium transitu non immorari rebus mundi aut ambitio- nibus & fauoribus, sed pluris facere munus euangelizan- di sibi creditum, quàm vniuersorum hominum amorem ac obsequia. Aut hic pro festinationis exaggeratione di- ctum est, ita currite, sic agite quòd iniunxi vt ne minimum quidem vos retardent agentes sed omnia contemnentes ad finem propositum festinate. Eadem loquutione vsus est Heliseus prohibens seruo ne obuios etiam salutantes re- salutaret, solùm iubebat eum tanta diligentia accingi ad opus, tamque promptè obedire, vt nullis vulgi fabulis in via occuparetur. Insolentes etiam ambientes gloriolas & plausibiles salutationes populi redamantes Phariseos ar- guit Christus, sed officia illa charitatis & amicitia Chri- stianæ testimonia quibus inuicem honore præuenimus, ac bene precamur non prohibuit. Paulus & alij Apostoli ini- tio ac fine suarum Epistolarum vel Pacem, vel Gratiam cum amica salutatione commendant. Præcepti quippe fuisse memores videntur, *Cum intraueritis domos, dicite, Pax huic do- mu*, & ne adulatorium aut inane verborum lenocinium ac strepitum

*Anabaptistarum
stolidæ super-
stitionis.*

Luc. 10.

strepitum iudicaretur hæc saluatio, Christus apertè subiicit efficacissimum fore his, qui digni essent, si ibi fuerit filius pacis requiescet super illum pax vestra. Christus humilitatis exemplar. Proditorem discipulum amicum vocat, eumque de conciliis decretæ intentionis amice interrogat. Idem sepiùs fecit erga discipulos vtilissima hac salutatione illos consolatus. Pax vobis, & mulierculis non grauat est dicere Auete. Hinc tam frequens legitur Græcum *εἰρήνη* in sacris Græcorum codicibus. Et vt colligimus ex Syro contextu angelici nunciij, hac primum lætabunda voce gaudij authorem misericordiæ pacis & benignitatis Dominum Deipare virgini nunciauit Gabriel cum dixit *שלום לך*, qua Hebræi vti solebant in salutationibus suis, nec aliud sonare scimus quàm nostrum salue, & hac saluatoria particula quicquid faustum ac fœlix est imprecabantur.

Epistola. Oratur deinde, & piis sacrisque in Reipublice Christianæ vsu collectis orationibus succinitur, vt ita dicam Epistola, ex libris Canonice excerpta, & plausibili silètio, huius perspicua lectio, diuini verbi maiestatem, referens auscultatur à fidelibus. Ea autem præcipuà ratione præcedit Euangelium, vt aperiatur cunctis, Prophetarum vaticinia, & diuini Ioannis Baptistæ præconium, doctrinam Euangelicam prænunciasset, vt probè Malachias oraculo suo docuerat. Mittam Angelum meum ante faciem meam qui præparabit viam. Et Zacharias *Præibis ante faciem domini parare vias eius. Ego vox (inquit ipse) clamantis in deserto parate viam domini.* Præterea designauit dominus septuaginta duos, & misit illos ante faciem suam. In cuius memoriã, hæc vetus religio obseruata est in hoc sacro Missæ sacrificio, vt Lectio illa, nil aliud innueret, quàm Christi Messia per prophetas vaticinia, sicq; videtur Diuus Ioannes Hypodiaconi explere vices respectu Redemptoris, qui *Non venit ministrari sed ministrare.* Ideoque perspicacius nominis Etymologiam perquirenti, constabit Epistolam, nihil significare, præter mutuam illam certitudinem literarum qua quis commonet & hortatur quempiam, omnia enim quæ in Epistolis leguntur vel à Prophetis vel ab Apostolis salutis &

Matth. 26.
Marc. 14.
Lucæ 22.
Ioan. 18.

Marci. 16.
Ioan. 20.
Luc. 24.

Matth. 28.

Epistola.

*Cur Epistola
legatur ante
Euangelium.*

Malach. 3.

Luc. 1.
Matth. 3.
Marc. 1.
Luc. 3.
Esa. 40.
Luc. 10.

Matth. 20.

tis & commodi nostri studiosis scripta sunt. Quicquid enim per Epistolas audimus, id nobis dilectissimis filiis à summo Patre demissum esse credimus vel Apostolorum vel Prophetarum legatione, quibus modo consolamur modo arguimur, & edocemur. *Omnis enim scriptura diuinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum ad corripiendum ad erudiendum in iustitia, vt perfectus sit homo dei ad omne opus bonum instructus.* Huius sacre scripturæ decus velut iubar fulgidum splendescere iubebat Apostolus Ecclesiis quarum Antistites discipulos suis votis sequaces habebat, idcirco Paulus ad Colossenses 4. Cum inquit lecta fuerit apud vos Epistola, hæc facite vt & in Laodicensium Ecclesia legatur, & ea quæ Laodicensium est, in vobis legatur. Scribitur etiam Actuum 13. Antiochiæ Pisidiæ lectam fuisse legem, & Prophetas omni Sabbatho legi solitos per omnes Synagogas sicut ait etiam diuus Iacobus, Act. c. 15. Cum verò hinc nihil oriatur offendiculi quo nobis aliquid reprehendendum obtrudant aduersarij aut plus satis curiosis argutationibus interdum vertant in dubium nos ad reliqua exaranda diuinis instructi præfidiis conuocamur.

Post Epistolam canitur vel graduale vel tractus vel Prosa iuxta temporis congruentiam, aut aliquid aliud ex præciosæ scripturæ sacre thesauris excerptum, vt de his nemo nobiscum opinor contenderit, aliquando, vox illa summa letitiæ Alleluja auditur, aperitque ingentes supernæ beatitudinis prouentus quos inter varios mundi impetus præstolamur, & post huius vitæ labores pro Christo exhanilatos, speramus nos cœlesti illa requie & perpetuorum gaudiorum vbertate potiri, *Vt qui ingressus est in requiem eius ita ipse requiescat ab operibus suis sicut & à suis Deus.* Et quemadmodum qui carceribus detinentur spe libertatis aliquando cantillant, sic nos anhelantes ad montem illum Oreb, ad quem restat adhuc longa via spe culmen & laborum fastigium vincendi succensi, nos hoc celebre, festiuum dulce & hymnisonum Halleluja concinimus, illud cum Angelis altius modulaturi inter choroscos beatorum choros & cœlestem fœlicitatem incomprehensibilem quam nec oculus vidit nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit,

2. Tim. 3.

Alleluja.

Heb. 4.

3. Reg. 9.

1. Cor. 2.

Tobie 13. ascendit, in qua quidē perpetuò auditur sanctum hoc Alleluya, cuius meminit Tobias sub finem c. pen. Beatus ero (ait, si fuerint reliquie feminis mei ad videndum claritatem Hierusalem. Ex lapide candido & mundo omnes platee eius sternentur, & per vicos eius Alleluya cantabitur.

Alleluiah et
elihuab mixba
seh. emaim hal.
leluhu name-
ramin, halle-
luhu Calma-
lakim alleluhu
kalteebuu.

Verbum hoc Allelu-iah, sub sua breuitate, magnum laudum & triumphi melos complectitur quod enim Hebræis הללה -- להלל dicitur Latinis, sonat, Laudate dominum vnde toties Dauid hanc vocem suis numeris prefixit, festiuam.

הללה להללה במומיהו להלהו -- חם ויהו -- לו
הללה להלהו בלעבוו -- בל Hic vides toties repeti vox illa immensi gaudij qua nos ad laudandum dominum inuitat, Laudate (inquit) dominum de cœlis laudate eum in excelsis, laudate eum omnes angeli eius laudate eum omnis exercitus eius.

Psal. 158.

Sic Ioannes, qui ad summa sydera euectus est in mysteriorum diuinorum visionibus, toties se audiuisse narrat eximium Alleluya in cœlis solenne, *ήκουσα ως φωνήν πολλήν μεγάλην εν τῷ ἑρανω λεγομένην, τὸ ἀλληλῖα καὶ ἀντίφωνον ἀλληλῖα.* Audiui quasi vocem magnam turbæ multæ in cœlo dicentis Alleluya. Et iterum Alleluya. O insigni priuilegium quo ditata est Ecclesia Christi, quæ Musica fruitur angelica, Quod enim canunt Angeli in conspectu Altissimi: nos hic altis vocibus inter sacra Missarum solennia canimus, & eodem idiomate vtimur, sed multò suauiore concentu & dulciore melodia beati illi spiritus eorum extollunt Alleluya, Cœlestes illę Philomela, cicadas istas longius purissimi cantus symphonia excellent.

Apoc. 19.

Sed quemadmodum qui Musicæ peritia non satis edocti, nec varios vocis reflexus tenent, peritiorum sese iungunt sodalitio, quorum præsidio vocalissimi videantur, sic nos Angelis qui longæuo & ab origine mundi exercitato vsu diuinam assequuti sunt Musicam, iungi cupimus, eosque obtestamur vt eorum fauore & clarissimo concentu, cantus nostri, digni sint cœlestis aulæ triūphis. Hoc est celeberrimum tripudium, in quo saltat Dauid religionis enthusiasmo motus coram arca Dei: Fuerunt & Symphoniaci semper, & cantores in Ecclesia Dei. Sed in his choris nihil crebrius ipso suauiloquo Alleluya auditur. Sic & in

Simile.

2. Reg. 6.
Paral. 15.

Ecclesiastico

Ecclesiastico choro, Gloria Dei, fidelium vocibus extollitur, nullū maioris laudis argumentū sibi proponit, quàm Christum qui rex gloriæ dicitur, cuius quidem gloria super cœlos est, nomen eius quoque gloriosum & terribile. Deut. 28. versic. 58. Tanta verò est gloria Domini, tanta maiestas Dei, vt oculis humanis à diuo petro & fociis in monte Thabor sustineri non potuerit, nec ab Elia, cum in spelunca transeuntem dominum considerare voluisset, & Moysi fuit facta facies cornuta ex confortio sermonis domini, vt non posset populus in eum intueri ob maiestatis Dei inherentis radios, & coactus fuerit velare faciē suam. Nulla sermonis copia sufficit ad proloquendum quę mens de ea concipit, neque mens ipsa quandiu hoc corpore tanquam vehiculo circumfertur, & fragili pallio amicta est, satis potens censetur ad radios diuinitatis gloriæ contemplandos, sed tota voluntatis ardore se vouet ad suas psallendas laudes & in hoc non minimam fœlicitatis partem refert, Hęc est vita æterna inquit Christus vt cognoscant te Deum verum & quem misisti Iesum Christum. Et Psal. 93. Beatus homo quem tu erudieris domine & de lege tua docueris eum. Gloria domini omne bonum est, cum enim dixisset Moyses Deo *Ostende mihi gloriam tuam.* Respondit dominus *Ego ostendam omne bonum tibi, & vocabor in nomine domini coram te.* Huius gloriæ immensam maiestatem videre æstuans Dauid canere solebat. *Satiabor cum apparuerit gloria tua.* Heu mihi quia incolatus meus prologatus est, vnam petij à domino hanc requiram vt inhabitem in domo domini omnibus diebus vitæ meæ. Nos ergo pari amore flagrantés, mente diuino flamine afflata, & corde toto ad cœlestia aspirante, tam alacres & tam oportunè Dei pulsamus aures sæpius repetito hoc eximio modulo Alleluya, Alleluya, Alleluya, quo significatur quantopere cupiamus dissolui & esse cum Christo, vbi mens nostra tota vox, in conspectu altissimi, psallet diuinum carmen, Angelica harmonia edoctū, vbi nec tussis, nec raucedo, nec gánitus erit, & dulci temperie refrigerabimur ab æstu temporalium desideriorum, quæ militant aduersus spiritum. Interea nos solamur beatissima spe & expectatione fidei, spes autem non

Psal. 112.

Math. 17.
Marci. 9.
Luc. 9.
Per. 1.
3. Reg. 19.

Exod. 34.

Ioan. 17.

Exod. 33.

Psal. 16.

Psal. 119.

Rom. 9.

confundit quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per spiritum sanctum qui datus est nobis. Gaudemus itaq; & exultamus quoties in hac dulcissima laude domini scimus nos esse huic laudi conuocatos, & manu clementissimi patris ad hæreditatem beatæ vitæ explorari fingique in qua ænigmate deposito angelicum personabimus Alleluiah & quem laudum & gratiarum doctorem imitamur in his nostris veræ religionis & pietatis sacrificiis, Iesum Christum illum amplioribus glorificabimus laudibus in cælis.

Euangelium.

Iam sequitur Euangelium ad quod solenniter legendum non accedit sacerdos quin prius preculis quibusdam deuotissimis non præparetur, exëplo Christi qui quamuis diuinitatis radiis Deus nimirum illustraretur, Patrem semper attestatus est antequam aliquid exordiretur, sic propitia redduntur numina, nec fieri potest absque arroganti temeritate sacræ scripturæ lectio in salutato cælestis sapientiæ auxilio. Quinimò exhorret Deus eos qui se ingerunt sacris euoluendis libris, aut verbi diuini tradendis mysteriis aliqua mentis turpitudine deuenustari, quosquidem sic apud Dauidem alloquitur. Quare tu enarras iustitias meas & assumis testamentum meum per os tuum. Iam quis alius potest facere mundum de immundo conceptum femine nisi Deus, Hinc Dauid idem quod sacerdos noster postulat. Domine labia mea aperies & os meum annuntiabit laudem tuam. Cor mundum crea in me Deus. Gratia itaque diuinæ precibus innixus proferre gestit Euangelium sacrificus, & id in memoriam Christi qui amplissima concione Discipulos docuit Ioan. 13. & sequen. cap. in qua nihil quod ad eorum officium pertinebat, aut ad præceptorum obseruationem intactum reliquit, Sic & sacri Euangelij lectione eiusdem saluatoris nostri Eloquia aperiantur, & vnde patefiunt, omnis theologia & diuina operatio miraculorum, apparitionis diuinitatis, sermonis Christi, operationes sacramentorum, & vt vno verbo dicam, omnia opera & verba diuina nostræ hierarchiæ à Deo donata summam cõplexa est. Desumitur autem pro ordinis dierum & temporum ratione ex quatuor Euangelistis tot enim

Psal. 49.

Psal. 50.

*Ioan. 13. 14.
15. 16. 17.*

enim extitisse canonici Christi chronographiæ & Euangelij scriptores tradunt certò & credimus eorúmque monumeta ideo veneramur veluti quatuor principes spiritus & quatuor Paradisi flumina, & Cherubim quadriformia, contra Marcionistas qui vnicum duntaxat Euangelistam dicebat esse contra Anabaptistas qui pro animi libidine varias Euangeliorum historias negant. His ergo tanquam totius Christianæ doctrinæ riuulis hauritur Euangelium quod rectis non sedentibus in Ecclesia fidelibus legitur & postea vbi Pastorum cura & temporis commoditas apparet illud ad amussim & fideli expositione interpretatur per viros quibus docendi munus vel autoritate vel priuilegio collatum est. Hæretici qui omnia quæ ad Euangelium adiscuntur sinistrè & fraudulenter tuentur, nescio quo inani garritu clamitant frustra hæc adhiberi Eucharistiæ sacramento, id est quod non opus sit tam variis lectionibus, sed potius docta aliqua concione ad instruendum populum in huius sacramenti institutione & ordinatione. Quia in parte sacræ scripturæ hoc dogma explicati sunt ignoro, vt tam audacter dicere præsumant concionem talem esse de necessitate sacramenti, vel quod semper repetendus sit sermo cœnæ domini quotiescunque celebratur sacra Synaxis. Christus iussit hoc fieri in suam commemorationem non prædicari, Paulus ad Corinthios scribens, priores de Cœna domini enarrationes habitas commendat, sed hinc minimè colligi potest quod in qualibet Cœnæ celebratione eiusdem institutionem edoctam satis, denuo mentibus inculcandam tradiderit. Apostolos autem id moris habuisse non constat ex sacræ pagine historia quamuis quotidie in fractione panis communicarent. Quod si tantopere postularetur prædicationis necessitas, in hoc sacramento, ab hac longius diuersus fuisset. Christus qui in homelia illa præclara quàm habuit ante sacramenti institutionem, nullam facit huius sacramenti mentionem. Adedò vt cauendum sit ne verba omnia quæ Christus stans diebus & variis temporibus loquutus est, isti nouatores formalem causam huius sacramenti constituent, quod maxime peierare esset. Quia verbum prædicationis facerent

Concio de institutione Eucharistiæ non est formalis nisi sit nec necessarius ad consecrationem sacramenti.

I. Cor. II.

operatorium. Imò si in sacramentorum administratione semper prædicationem necessariam cēserint, tanquam causam primam gratiæ in sacramento infusæ, falsò nomen Christiani profitentur, quod sola aqua tincti, absque prædicatione, aut partium & dignitatum sacramenti enumeratione adepti sunt. Sic & laici recitata cuiuslibet sacramenti institutione tanquam suscepto legationis caractere possent illa singulis & omnibus conferre, quod nemo Christianus asseuerare audebit. Hinc liquet quàm falsis voluntur opinionibus dogmatistę, qui pro rationibus nihil habent præter arrogantiam & rugosum supercilium cum mēdacio. Nos vero in hoc subsistimus, vt nihil penes gremium matris nostræ Ecclesiæ deliteat improbum, aut authoritatibus scripturæ, vel Apostolica traditione vniuocè non cohereat, quod quidem in superioribus omnium assensu patet. Imitamur enim Christū scripturas & prophetias interpretantem in Epistola, & eiusdē facta & vitæ trophæa veneramur in Euangelio, quod toties & tam disertè Apostolis aperuit antequam superos repeteret axes, ad quos flagranti & indomito desiderio anhelamus vt nostrum Alleluja angelicos imitetur choros. Vides ergo quæ nos religio impellat ad hæc sacra mysteria, non impetu bruto, planèque stoico, sed rebus verè cognitiss & fide instructi.

Euangelicæ lectioni continenter succedit Symbolum Apostolorum, veluti quedam καθολικὴ ὑμολογία quod à sacer dote minime nomine decantetur in quo absolutissima nostrę fidei capita eaq; præcipua enumerantur, vt ex congrua ipsius definitione amplectimur nihil est enim aliud quàm quoddam Enchiridium sin manis compendium constans collatis capitibus & articulis nostræ fidei, in quibus inest peculiaris ad credendum difficultas, ac fidei exercitium. Quemadmodum enim in qualibet artis introductione optimi quique professores, solent præcipuas traditiones, in breuem quandam Epitomen redigere, quo liberius & faciliori methodo elementa disciplinæ quàm edocendam profitentur perdiscant auditores, sic Apostoli, fidei Christianæ summi scholarchæ in hac doctrina facilius iter sapientibus

pietibus & insipientibus, rudibus, eruditis, viris mulieribusque propositum præparantes hæc simplicia documenta faciliè cuius obuia constituerunt, quæ nos acuratè percepta in sacris mysteriis vera esse protestamur, & in his totius nostri ædificij Christiani basis stabilitur, Et istud Symbolum non tantum hunc vsum habere credimus vt per eius recitationem quispiam euadat particeps sacramentorum Ecclesiæ, sed ad iustitiam, & cordis purificationem conferre plurimum, Christus namque exigit idem à suis discipulis, vultque fidei confessionem fieri: & examen illud præuium tantopere necessarium non solum de conscientia nitore, sed de veræ fidei protestatione requiritur antequam sacra hæc augurentur, vt sciamus eò pertinere quod Paulus inquit Rom. 10. corde credi ad iustitiam ore autem confessionem fieri ad salutem. Et ideo lecta sacri Euangelij historia, Ingenuè & alta voce fidei nostræ magnitudinem & veritatem fatemur, cui animos nostros indiuulsos offerimus ad eò vt nihil sit in insigni Ecclesiæ scripturarum thesauro, ad quòd alacrius nos nostraq; deuoueamus, nec peritiores nos esse desideremus quàm in fidei professione ex Symbolo Apostolico edocta. Quis enim vnquam, quicquam tam excellenti ingenio conscripsit, quod vniuersus sic orbis amplecteretur, quòd tanta constantia retineret, vt ab eo tot virorum, puerorum, foeminarum, virginum millia, nec variis mortibus, nec morte formidabilioribus tormentis potuerint auelli, quorum animos fidei lux purificarat? Idque hoc etiam mirabilius est quod hæc Philosophia, repente, veluti sol oriens per vniuersum orbem illuxit ac vicit, nec virium, nec opum, nec eruditionis, nec humanæ calliditatis auxilio, nec vllis denique præfidiis huius mundi, quòdque hæc hactenus aduersus regiam potentiam, aduersus mundanam sapientiam, aduersus hæreticos mille modis ad impietatem instructos Breuiter aduersus omnes Diaboli machinas inconcussa stetit. Hoc est præciosum margaritum quod omnibus diuenditis meritò debet comparari. Is est sermo, paucis verbis complectens summam eorum quæ omnibus necessariò credenda sunt ad salutem æternam. Hoc Symbolum olim

Mendacium
hæreticorum
ratio.

Crede in Deū.

Simile.

olim qui adulti baptizabantur, publicitus ore quisque suo recitabant Cathecumeni, priusquam aqua salutari tingentur. Verum ne incerti variis distrahamur inuolucris Notandum est esse quatuor symbola præter illud quod vocamus Apostolicum, Athanasianum, Nicænum, Ephesinum, Constantinopolitanum, quæ communi nomine dicuntur Patrum Symbola. Ex his Nicænum sacra in Lyturgia canitur quod quidem à Symbolo Apostolorum nelatum vnguem discedit, & temporibus amplissimæ Christiani nominis propagationes editum fuit, illudque in Catholica Ecclesia mirum in modum suspicit & extollit. Verumtamen Calvinus singularis ferus ad deuastrandam vineam domini, & alter Ismael cuius manus contra omnes, & omnium aduersus ipsum, adedò pudoris & verecundiæ prætergressus leges, ab omni vrbantate longè recedens inauditas sed profligatas blasphemias contra huius sancti Concilij canones molitus est, nec alia profecto ratione pulsus quàm inuidia quod in suo symbolo sancta Synodus credat vnam Sanctam, Catholicam, vel Apostolicam Ecclesiam, nam his verbis veluti fræno quodam cohibentur & compescantur omnium schismaticorum ora, quamuis non sit nouus fidei articulus aut alius ab illo. Credo vnam sanctam Catholicam Ecclesiam, quem qui credit non hoc solùm credit esse Ecclesiam, (quod credit Calvinus quoque & alij schismatici) sed simul credit extrà illam sicut olim extrà archam Noe, salutem non esse credit, credit vti que vera esse omnia quæ in scripturis omnibus canonicis ab ea receptis scripta continentur. Qui huic credit, credit in Spiritu Sancto congregatam Ecclesiam, per eundem conseruari & gubernari, quo duce cum regatur, credit simul eam errare non posse. Quamobrem sanctissimam hanc parentem suam ea, qua decet pietate veneratur, illi se demittit, illi credit, illam audit, illam veneratur, & honorat: quæ de diuinis rebus ipsa sentit, sentienda, quæ de humanis præscribit, facienda, quæ prohibet, fugienda esse sine vlla dubitatione censet. Hæc cum difficilius haustu videntur nausea reprobationis fastidians cœpit mille iniurias euomere in hoc sacrum Concilium, & mille colaphis voluit

Quatuor Patrum
Symbola.

Erroris nescia
Ecclesiam.

voluit huius articuli cogere sensum, sed frustra quoquidem nihil vel probabilius vel verius creditur. Subsannat pro ratione Calvinus & Patrum autoritatem debacchatur, & quicquid perfidiæ hausit ex veteribus hæresiarchis videtur in eos expuere, fortassis autem assensum non negaret Concilio si in Symbolo præteriisset Apostolicam Ecclesiam, nam his verbis commendatur Apostolica successio in Romana Ecclesia, qua maximè vrgetur Calvinus, nec vult fieri docilis in re tam sanctè ab Apostolis edocta & tradita, ideo omnes synodi Anathematis metuendum fulmen immiserant in eos qui non credunt vnam sanctam Ecclesiam *ἀγία καὶ καθολική* non autem *ἀόριστος*, id est vnam finitè & non infinitè, quod est perfidiæ & blasphemix ingens collatio. Quomodo enim vnam credet, si nescit quam? An dicet vniversam totius mudi? erit ergo illi orthodoxa Ecclesia Armenorum, Ethiopum, Sergianorum, Indianorum, Monhelitarum, imò singulis opinionibus caput præficiet, & ex hac Hydra vnam constituet Ecclesiæ dignitatem? Quamobrem ne diutius à seipso deiscat, credere debet imò scire eum oportet, cum dicimus vnam Ecclesiam Catholicam, quæ nam ex Ecclesiis efficiatur vna, si quidem omnis multitudo, vno aliquo eiusdem speciei efficitur vna, est igitur Catholica Ecclesia vna vnus Ecclesiæ Romanæ coniunctione quæ ipsa visibilis cum vno Pontifice visibili vnitur, ita fit vt omnes Catholice Ecclesiæ cum Romana vniantur, & Romana cum Pontifice, ac proinde omnes cum Pontifice, ex quo simul fit, vt sicut Ecclesia Romana fundata est super successorem Petri Principis Apostolorum qui ei præest, sic reliquæ omnes Ecclesiæ, quæ cum Ecclesia Romana sunt in vnam magnam Ecclesiam Catholicam copulatæ, super Pontificem Romanum sunt fundatæ ab eo qui dixit beato Petro, Tu es Petrus & super hanc Petram edificabo Ecclesiam meam. Quod verbum nec vult nec cupit intelligere ne ab errore suo retrahatur in qua veluti Sus in luto sibi placet, illudque non intelligit quia non credit sicut Iudæis dixit Esaias, imò dicam amplius, hæretici quotquot sunt non credunt vnam sanctam Ecclesiam Catholicam, quia illum negant qui est origo

Torquetur
Calvinus quod
ecclesiæ Catho-
lica dicitur A-
postolica.

Quod dissipatū
est caret perfe-
ctione, sed quod
vnum & ma-
ximè Catholi-
cum est id ab-
solutum &
perfectum,
adedò Ecclesia
dicitur vna.

Matth. 7.

Esaias 7.

F vnitatis

vnitatis & coniunctionis Ecclesiarum in vnam Catho-
 licam Ecclesiam quemadmodū si non negarent, nunquam
 fidem amisissent, nec vagi absque dūce huc & illuc erra-
 rent. Sed huius rei maiestas propius salutata nos abire non
 patitur, ex hac ergo voce Christi ad Petrū semina succes-
 sionis Apostolicę elucescunt. Quod si ingenue rē profiteri
 velimus, scimus quod interpretes Matthæi Syri, Græcus &
 Latinus, non sit, hoc loco optimē de hac nostrę fidei parte
 meritis, Si enim dixisset *συ εἰς πέτρας, καὶ ἐπὶ ταύτην τὴν πέτραν* & tu
 es Petra & super hanc Petram; res fuisset multo clarior:
 nunc autem cum priori loco *πέτραν* Petrum, posteriori
 petram posuerit, videntur, propter mutatam vocem res e-
 tiam permutatę, cum Christus qui Syriacę proculdubio
 loquebatur dixerit *כִּנְיָא נְתִיבָא בְּרִי כִּנְיָא דִּן דִּנְיָא* id est,
 tu es Petra, (*πέτρας* Attice) & super hanc Petram. Quod si
 nostro placuisset Interpreti multum detraxisset obscurita-
 tis. Christus igitur est primarium Ecclesię fundamentum
 Petrus autem & Apostoli ceteri secundum locum obti-
 nent quamuis & hi super Petrum sint ædificati. Hinc illę
 antiquorū voces, illa nomina omni auctoritate plena qui-
 bus veteres patres appellāt illum Apostolorum *πρωτόκλητον,*
εξάρχον, πρόεδρον, ἀρχιεπίσκοπον, ἀρχιεπίσκοπον, ἀρχιεπίσκοπον, ἀρχιεπίσκοπον, &
 si quę alia sunt eiusmodi honoris nomina. Si quis autem
 ampliorem lucem desideret consulat locum Ioannis vbi
 Christus Petro iam tertio amorem confitenti. *Πάσσε* (aie-
 bat) *οὐκ ἐγὼ εἶμι τὸ θεμέλιον τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἐπὶ τὸν πέτρον ἡ ἐκκλησία ἡσυχασθήσεται, ὅτι ἐπὶ τὴν πέτραν ἡ ἐκκλησία ἡσυχασθήσεται.*
bat) oues meas: & illud ecce sathanas expetiuit vos, ut cōtraheret
sicut triticum ego autem rogavi pro te Petre ut non deficiat fides
tua, Impium est autem cum Caluino dicere hanc dignita-
tem Petro datam, ad successores eius non deriuare. Nam
Christus ecclesiam suam vsque ad finem sæculi duraturam
instituit, secundum illud Isai. cap. 9. Super solium David &
super regnum eius sedebit, ut confirmet & corroboret illud in iudi-
cio & iustitia à modo & vsque in sempiternum. Potestas siqui-
dē apud eos qui cum Christo vixere ita instituta est, vt
ad posteros deriuaretur, pro vnitāte Ecclesię vsque ad fi-
nem sæculi quemadmodū ipse saluator ait. Ego vobiscum
sum vsque ad consummationem sæculi, Et profecto eui-
dens iudicium insipientiæ est existimare Christum pro eo
duntaxat

Dant hou
 ciphocal
 hodo ciphā

i. Delectum,
 Ducem,
 Præsidentem,
 Præsidentem, sicut
 nomen pastoris,
 Principem,
 Imperatorem.

Roan. 21.
 Luc. 22.

Authenticum.

duntaxat tempore prospexisse ouibus suis de pastore, quo
 victurus erat Petrus, & non potius vsque ad consumma-
 tionem sæculi, quousque nouerat oues suas duraturas? Ad
 hæc cum Dominus sufficientissimē prouiderit, Synagogę
 Veteris Testamenti, ita vt ei imprecando, dicat, *Quid vltra*
facere debui vineę mee, & non feci? Nōne ridiculum est
credere, Christum insufficienter prouidisse Christianę
Ecclesię, & non potius eam constituisse, vnum ouile, sub
vno pastore coëuo Ecclesię? Itaque liquet vnum esse Pon-
tificem qui præsit Ecclesię vniuersę, & hic post Christum
Petrus fuerit, & illo vita functo, legitimi successores eius
Romani Pontifices, vsque in hodiernum diem, neque posse
dici aliam, quampiam Ecclesiam hoc prærogatiuo gaude-
re. Denique Iacobus qui videbatur columna Ecclesię, vna
contentus est Hierosolyma, Petro vniuersitatem cedens, &
communis omnium Christianorum semper fuit vnanimis
confessio, Romani Pontificis sedem solam esse Apostoli-
cam sedem. Quod quid aliud est, quam fateri Romanum
Pontificem Petri successorem, esse Rectorem Catholice
Ecclesię? Nam in Apostolica sede includitur, Apostolica
authoritas & in Apostolica authoritate, facultas regēdi to-
tam Ecclesiam. Illa igitur est Apostolica Ecclesia, quam
primum ipsi fundarunt Apostoli, vt bonus artifex, (inquit
Paulus) fundamenta ieci, alius autē superædificauit. Quo-
modo Romanam quidem Petrus, Asianam Ioannes, Persi-
cam Simon & Iudas, Indicam Thomas & Bartholomæus,
Aethiopicam Matthæus, Achaicam Andręas, diuus Pau-
lus Syriacam Anthiochenam, Thessalicam Philippenses:
& ceteras Græcas rexerūt. Deinde quę non partem tantū
aliquā Apostolicę doctrinę, sed vniuersam doctrinam A-
postolorum sequitur, ab eaque ne latum quidem vnguem
discedit. Quamquidem Apostolicam doctrinam in duas
partes distinctam docuit Paulus. In eam quę ore tenus
prolata est, ac in moribus hominum constituta, & eam
quam in Epistola atque atramento constitutam docet
Ioannes. Postremò illa Apostolica dicitur Ecclesia in cu-
ius cathedra aliquando Apostoli ipsi consederunt & quę
ab ipsis Apostolis pastorum & doctorum continuam &
perpetuam.

Iere. 2.

Galat. 1.

Act. 15.
 Successionem
 Apostolicam &
 venerandam
 partem canonicę
 hereticorum
 pueritie oppo-
 nimus, hocq; pa-
 cto probē tu-
 casse videmus
 & merito Ro-
 manę Ecclesię
 maiestatem.

Ioan. 3.

Cur Ecclesię
 dicitur sic Apo-
 stolica.

perpetuam successionem usque ad hodiernum diem conseruauit. Quamquam autem omnes illæ Ecclesiæ Apostolicæ dicuntur, quæ hoc modo, vel ab Apostolis ipsis sunt fundatæ, vel eorum doctrinam per omnia sequuntur, vel quibus ipsi præfuerunt Apostoli præcipuè tamen & peculiariter, ac quasi per excellentiam & Antonomasiam quandam, illa Apostolica dicta est semper Ecclesia, quam ipsi Principes Apostolorum DD. inquam Petrus & Paulus fundarunt, ipsiq; præfuerunt, vel propter Apostolorum dignitatem, vel propter præcipuum Christi promissum. *Ego pro te orauit Petre, ut non deficiat fides tua. Et. Elegi enim mihi ut sit uas electionis, ut portet nomen meum coram gentilibus.* Vel propterea, quod aliis ob varias hæreses, atque schismata, aliosq; errores cessantibus, ac planè extinctis hæc sola perpetuò durare debuit, itaque sola peculiari quodammodo ab omnibus veteribus, sedes Apostolica dicta est semper, ad eamq; solam omnes ferè aliæ, prouocarunt, soliusq; successionem demonstrant, quod in vetustissimorum Patrum exemplis probatur, Gallicas, Italicas, Hispanicas, Anglicas, Scoticas, Hibernicas, Germanicas, Gotticas, Sarmaticas, & vniuersales Occidentales Ecclesias, Romanæ, ut capiti suo adhæsisse. Certò scimus, & vicissim Petri successorem: ut pastorem Oecumenicum decebat eis inuigilasse. Ad Austrum conuersis inter præcipuas vniuersæ Africæ Ecclesiæ Romanæ principatum agnoscentes, in primis occurrit celebris illa Carthaginensis: quæ Numidicis & Mauritanicis inuigilabat: & qui huic præest * profitetur cathedram Petri super quæ à Dño ædificata fuit Ecclesia, principalem esse, Vnde vniuersitas sacerdotalis exorta est, cuius fides Apostolo prædicante, laudata est, & ad quàm perfidia non possit habere accessum. Si proficiscamur Hyponem idem nobis fatebitur loci Ecclesia cum suo Antistite, * nostris adscribitur numeris Alexandrina sedes, quàm in Aegyptum Pentapolim & Libiam iuxta antiquam consuetudinem, τὴν ἐξουσίαν ἐχούσαν, id est excellentiam, summamque potestatem, & dignitatē habere legimus, eamque gaudere quod Apostolica laude commendetur, & fidei Ecclesiæ Romanæ, particeps sit, iam tādē prouehamur ad Orientis plagas,

Cur ecclesia dicta sit Apostolica.

Ecclesia Romana

* Cyprianus fuit episcopus ecclesiæ Carthaginensis.

* Augustinus Hipponensis Episcopus.

plagas, vbi videbimus Syriæ vniuersæ, Palestinæ & Arabiæ celebres occurrere Ecclesias, Romanam suspicientes potestatem. Ne autem pluribus obtundam lectoris animum in restam aperta, si cui plura sit cognoscendi libido, reuoluat Ecclesiæ scriptores penè omnes, eos potissimum, quos nec Calvinus reprehendere, nec refutare audeat, vbi ex natura monarchiæ liquido monstratur in Christiana Republica summum caput institui oportuisse, ad quod velut ad asylum se reciperēt, vel ius proprium alibi retinere non possent. Et hoc intelligere se plus satis ostendunt hæretici, qui cum nihil intactum reliquerint, potissimum tamen illam sedem tota canum furētium acie, cum monstris veluti pro copiis validissimis adoriuntur, cuius eximium decus minimè ferre nequeunt nec ad eius sacra capeffenda mysteria idonei sunt, ideo inuidia & odio quodam vatiniiano furentes, dolent eam tantis insigniri legitimis titulis, tanquam ordinario successionis iure regi & gubernari sub vno eodemq; subalterno capite quod est Pontifex Romanus. Nec sibi imperare voluit Calvinus vt modestiùs de Catholica ecclesia sentiret, sed eò furoris & dementiae reductus est vt Gigas alter Deum ipsum ad certamen prouocare ausus sit, de eiusque diuinitate, & indiuiduæ trinitatis personarum Omniouisa varias blaterat blasphemias nam modo in Concilio imo inter conuenticula Lausanensis vrbis fastidiens & veluti nauseabundus Athanasij Symbolum in illa præcipuè parte vbi credimus iam, a esse personam patris, aliam filij, aliam spiritus sancti calumniatur & contemnit. Et vt mali sui dæmonis obsequatur impetui Nicæam iterum arguit Synodum quam nos omnium veluti ore veneramur & suspicimus quod in regula illa fidei siue Symbolo suo *Deum de Deo lumen de lumine* profiteatur, asseritque maleuolus iste nebulo inesse illic Battalogiam. Qua in re nemo adeo mentis & iudicij inops est qui non è diametro illum videat omni veritati repugnare, & in contradicendis maiorum autoritatibus deliciari. Est enim quoddam genus hominum seu potius petulantissimorum scurrarum, qui nulli cupiunt esse vsui, nihil publico commodo addere volunt, quam vt veris Catholicæ fidei alum-

Monarchia ecclesiæ visibilis est.

Calvinus Symbolum Nicænū reprehendit Battalogiam.

nis faceffant negotium nec alia re celebres, cuius modi sunt Herefiarchæ omnes qui veluti ex equo Troiano profilierunt ex hac fœdissima vitiorum sentina & Caluinianna schola, nihil probantes præter quod ex vertiginoso eiusdem cerebro conflatum publicatur, idcirco omnes suas blasphemias in veritatē eiusque Columnam Ecclesiam Catholicam eiaculantur, quàm tamen ab eorundem petulantia tutam Christo & Apostolicis Principibus esse demonstrauimus tum sacri Nicæni Synodi tam fœdè ab iniquis rabulis suggesti hæretici dilacerati Symbolo illæsam & Christi sponsam æternam merito credi ostendimus. Illam ideo vnâ columbam suam, perfectam suam, matrī suæ electam asserit, ad distinctionem reginarum, concubinarum & adolescentularum. Ecclesia illa est quæ dicitur Apostolica & Catholica tum vnâ, quia non sunt plures, quia sunt: sectæ dissectæ plura schismata & synagogæ Satanæ abeunt: in infinita capita, nam in tot Caluiniannæ sectatoribus impietatis vix quatuor inuenies qui per omnia eadem sentiant. Nos autem vnitatis & doctrinæ Apostolicæ veritate instructi nullo modo de vios nos ostendimus à fide & vniuersitate Ecclesiæ quâ nos ex Symbolo Nicæno ipsi etiâ: Hereticis verendo profitemur in sacra nostra Lyurgia. Ne autem excidat loci oportunitas & ratio, neve aliquid inuoluatur quod sit intricatum congerie, precamur pium Lectorem obiter animaduertere summa illa insignia non fictæ nec claudicantis aut emortuæ fidei quæ protestamur in hoc sacro Symbolo. Primum summam & indiuiduam Trinitatem dum fatemur nos credere in Deum Patrem filium & spiritum sanctum, contra stolidum errorem Musculi (quem Germanorum multi falsitatis *υπερωστικη* vocant) cum fastidio & fastu reiiciētis personarum *διδωσκον* in Antiochleo. *Nollem (inquit) coram Ethnicis patrem filium & spiritum sanctum dicere tres personas ne viderer dicere tres Deos. Vocabulum hoc persona non ita necessarium est ad fidem Christianam ut sine illo nequeas esse Christianus, cum illud primi Christiani ignorauerint.* Calvinus qui omnia irreuerenter dicit, tandem attigit hæresim imò auxit in diminutionem fidelium libro primo Instit. ca. 13. sect. 5. dum ait *Vnam sepulta essent*

Can. 6.
Hæreticorum
dissecta sunt
secta & quasi
si civili bella
pugnantia
capita mutuis
vulneribus sese
dilatantia,
quod si aliquando
coire conigerat
illud est
aduersus Ecclesiam
Christi.

essent vocabula personarum trinitatis modo constaret Patrem filium & Spiritum Sanctum unum esse Deum. Quis putaret sub sensu hominum, tam turpes ignorantia scatebras cadere? quis dixisset virulentas tales blasphemias in principiis nostræ fidei pullulascere? Bernardus Ochinus vir sanctissimum religionis genus mentitus, & subdola fraude irretitus lib. 2. Dialogorum *Deum infinitum* Deum trinum dicere monstruosa esse nomina, Deumque sathanicum obtrudere Prophetis & Apostolis ignotum asserit. Quis Ethnicorum vnquam in Deum scripsit hostiliter? Ne ergo quidquam nobis obiciatur cum istis infidelibus pseudoapostolis commune nos in ipso capite symboli omnes schismaticos & Athæos confundimus & sanctam Trinitatem confitemur, non hominum Antiquorum suffragio sed ipsius fidei efficacia, quæ verbo diuino firmissimè innititur. Nos enim ex scripturis colligimus Trinitatem personarum in vnitatem essentia Ioann. 5. *Tres sunt qui testimonium dant in celo, pater verbum & Spiritus Sanctus, & hi tres unum sunt.* Sub cuius insigniis aut auspiciis efficiamur Christiani? Nonne in nomine Patris & filij & spiritus Sancti in baptisate Christianæ Ecclesiæ inauguramur filij? Quid prædicatur nobis adultis & viuentibus, nisi quod tres unum sunt? Quibus verbis Ecclesiastes summus Hæbreorum D. Paulus suas cōmendat conciones? Confundit ne Triadis nomina cum Paganorū fabulosis diis? Nonne prædicat vnū esse solum Deum loco nō inclusum. Creatorē & gubernatorē totius orbis omniūque rerum opificē, Deinde Iesum Christum filium eius verum Deum redemptorem & iudicem vniuersi & Spiritum sanctum verum Deum authorem totius sanctitatis & virtutis? Iam vides Trinitatē personarum in vnitatem essentia satis aperte distingui. Vides Deum in loco circumscribi & includi non posse verum illum immensum & incomprehensibilem esse, viasque illius humanum captum excedere & eum infinitum esse. Valeant iam mali illi genij qui irrident sacram illam personarum, & Trinitatis appellationem quam nescio quid redolere barbarissimi opinantur, & dum in hoc negotio discrimina & præcipitia deiici à fidei tramite non fugiunt misere perduntur traduntur

Personarum
trinitas in vni-
tate diuina est
sentita.

Mat. 28.

Act. 17.

traduntur & per impios cuniculos, se se abscondunt.

Impudentissimus Calvinus noluit viperæ linguæ venenum cohibere quin prius malam suam mentem prodiiisset aduersus ea omnia quæ fide & doctrina Christiana cōstant in hoc Symbolo piusquā enim blasphemis Trinitatē foedè dilaceravit, stomachosus fertur iterū in partes illas quibus dicimus Christum esse *Deum de Deo lumen de lumine Deum verum de Deo vero*, & calumiatur nos falli in hac essentia vnitate, dum putat filium Dei à seipso essentiam habere, non aliunde transumptam. Christiana autem veritate in ipsis fidei rudimentis hausimus, Christum vnigenitum esse filium Dei, quod pulchris scripturæ sacræ insigniis edocetur. Habemus Antropateiam illam qua Dominus Deus loquutus est per psalmistam *Ex utero ante luciferum genui te* & cum omnis generatio & productio sit in substantia essentia & natura, sine quibus non potest dici vera, nec naturalis generatio sed potius quædam alteratio aut commutatio accidentium qui Deo inesse nequeunt, necessario huc adigentur aduersarij vt vel negent Deum esse verè patrem & Christum eius filium naturalē contra infinita scripturæ loca, vel nobiscum fateantur ipsū ab æterno genitum & productum ab essentia & natura diuina eiusdem patris. Negabūntne filium habere essentiam à patre, cum Christus, apud Ioannem 10. aperte illud affirmet. *Quod dedit mihi, Pater, (inquit) maius omnibus est?* Non suscepit partem aliquam, non dimidium paternæ essentiæ, cum indiuisibilis sit essentia diuina, nec diuidi, nec partiri possit, Nec sic totam, vt patri nihil superfuerit, tūc enim de fisset patris substantia, seu essentia, aut natura. Quid ergo? Pater totam substantiam dedit filio, & totam sibi retinuit. Totus Deus, totum Deum, totus lux, totum lucem, filium genuit, vt nos profiteamur, cum dicimus, *Deum de Deo, lumen de lumine*. Sicut enim à summo sole lux mundana sumitur, & tamen hac liberalitate lux Solis non diminuitur, nec lucis pauperior fit, sic hoc diuini & ineffabilis luminis natura: quæ ex seipsa lumen generat, minui omninò non potuit. Vnde æqualis est patri filius, non natus ex tempore, sed gignenti cōæternus videtur æqualis.

Inflatus

Inflatus opinione sua Calvinus hæc audaciùs in nostrum Symbolum eiaculatus est, sed nihil efficere poterit, nec locum adinuenit nepharius ille error apud cordatos & veros Christianos; cæteris hæc omnia placent qui precipites ruunt in hæresum barathra. Sufficiat prodere turpissimas horum nugonum technas quæ refelli non merentur, nunquam enim tantum ignorantia, tantum perfidia, tantum malitiæ in posteris Hæreticis latere opinor. Sed reducamus argumentorum funem.

Si intueamur quid post Symbolū fiat, primum habiturum obuiā ipsam oblationē: quæ aliquid habet gratiarū actionis, & mentē nouam, & noua corpori, & animo beneficia postulans. Interdum propter diuinorū beneficiorum cōmemorationem accidit, *ἑξαγιουον* offertorium, vbi fideles suas offerūt oblationes ex Veteris instituti, & Christiani consuetudine memores præcepti illius. *Non apparebis in cōspectu meo vacuus*, & Christi quod cōmendarit viduā duo minuta mittentem in gazophilacium, tunc fatentur omnes bona, quæcunque diuina liberalitate sumpsisse, eiūsq; sacram benedictionem in ipsis efflagitant, & precantur. Licet autem non dicamus, vel ex plebe quemuis, masculum, aut foeminam sacrificare posse, vel vllam creaturam posse in noua lege sacrificari: cum excellentius quid habeamus, tamen verè & propriè laici omnes, & foeminæ dum vel panem, & vinum ad sacrificium dedicant, vel nūmulos suos ad altare in eum vsum cōferunt, vel donaria, munera terrena quauis coram altari Deo repræsentant, *offerre* dicuntur. Offertorium autem ab offerendi veterum ritu nomen accepisse, certum est. Quod autem quidam ex hoc concesso volunt sacrificiū corporis Christi omninò reiici, ineptiores sunt, & indigniores, quàm vt illis respondeatur: attamē ne nos deesse omnium piis votis videamur, dicimus præter sacerdotes, alios etiam offerre posse, & alia offerri, præter ea quæ sacrificantur, & ea ipsa quæ ad futurum sacrificium proponuntur, posse ab ipsis Sacerdotibus offerri, hoc est, voueri Deo, ante quam sacrificentur. Ita vt ad Sacrificij rationem planè non pertineant. Multoque magis (quod hic obseruatum in primis cupio,) liquet,

G

ipsam

Aduersus fauorē
Caluini. avte-
quæ p.

Psal. 109.

Exod. 25. 34.

Matth. 5.

Offertorium.

A simili.

ipsam rem sacrificatam, iamque factam victimam posse offerri, hoc est, representari, sisti, proponi coram Deo, per veram oblationem, sine nouo sacrificio, nam sicut in veteri lege super sacrificia iam sacra facta inuocabant Dominum populus, & sacerdotes, ita multò magis nunc, cum hostia nostra sit Christus Deus, ea corde, ac voce sistitur coram Deo, pro omnium suffragiorum validissimo, & efficacissimo genere, correspondente planè eiusdem Christi interpellationi quam nunc pro nobis facit sedens ad dexteram Dei, per sacrificati corporis continuam oblationem ac representationem in cœlo, sic enim. *Introiens cœlum Pontifex noster apparet vultui Dei pro nobis per hostiam suam.* Sic eius sanguis melius quam sanguis Abel clamat, cum fusus est de altari, vt mirum non sit si ad singula momenta, dum in conspectu nostro iacet sacrificatus per ipsum ac super ipsum vota faciamus Deo. Sed in his amplior tractandis nos expectat periodus. Interim sacerdos mysterij altitudinem perpendens nostris precibus suffragari & eleuari cupit nosque ideo ad orandum hortatur, vt sacrificium acceptabile sit apud Deum omnipotentem. Et magno cum silentio omnium secretè orat, quo nobis representet Christi eam mœstitiā qua ille sub passionem suam correptus ait ad discipulos *Tristis est anima mea usque ad mortem.* Idem etiam duodecim discipulos assumpsit secretò, & futuram passionem antea illis prædixit, vel ideo secretas appellamus collectas, quæ submissa voce referuntur, à Sacerdote tribus præcipuis causis, Prima quod significant misteria illa antiqua variis typis inclusa, & tot sacrificia Abelis, Isaac, & agni Paschalis, & Hirci emissarij, per nostrum Euāgelicum sacrificium silere. Secundò silentium quo Deus patientissimus inter varias iniuriarum, & crudelitatum species vsus est, quia tanquam ovis ad occisionem ductus est. Tertiò illud innunt quod postquam Christus suscitauit Lazarum, Iudæorum fugit insidias vndique furentium, & secessit in Effraym, silentibus suis sacris Concionibus & miraculis vsque ad Sabbarum in Ramis Palmarum cum Simonis Leprosi conuenit domum, & publicè verbi diuini semina sparsit, in cuius gratiam Sacerdos voce alta Præfationem

Heb. 9.

Math. 26.

Quid significetur per secretas collectas in sacra Missa.

Esai 63.

fationem auspiciatur abrupta proximæ collectæ vltima conclusione quæ frequentiori & communiori vsu sic profertur, *Per omnia secula seculorum* & respondet populus aut potius in persona totius populi Chorus sacerdotum *Amen*, ea voce vota sua cum orationibus sacerdotis iungi desiderans. Hinc tertio salutat ad excitandum populum ad attentionem, & postulat vt animum eleuent ad Deum & gratias agant. Nec recedit pia admonitio à Christi doctrina, qui suis ministerijs semper attētos & peruigiles fecit Apostolos & sepenumero gratias egit Deo patri licet scriptura non apertè insinuet nec exprimat gratiarum actionis verba. Hic cogitatio omnis sæcularis carnalisve abscedat, nec quicquam tunc animus, quàm id solùm cogitet, quod precatur. Claudatur contra aduersarium pectus, & soli Deo pateat, nec ad se hostem Dei, tempore orationis adire patiatur. Obrepat enim frequenter, & penetrat, & subtiliter fallens preces nostras, à Deo auocat, vt aliud habeamus in corde, aliud in voce cum intentione sincera Dominum debeat non vocis sonus, sed sensus & animus orare. Omnes enim debent vultu demisso & feruentioris orationis zelo consensum præbere sacrificio quod offertur à Sacerdote. Multo enim res angustior, & altior exequitur in sacro missæ sacrificio, quàm in hæretico ientaculo. Nam si cantilenas quasdam permurmurasse satis esse cogitant isti cœnæ Caluinianæ idolatræ, nos existimamus religiosum, & verè Christianum animum morari debere, qua deuotione fiant communes preces à clero, qua reuerentia sacrificetur corpus Christi pro reliqua plebe, vel ad placandum, vel conciliandum numen implorandas auxiliares sacerdotum manus, & totius cleri pios conatus putamus, quò faciliùs voti simus compotes. Proximè adstantes mouentur, inflamantur, & rapiuntur, & plebs vniuersa rectiùs ergà sacrificium afficitur, & hac ratione quiduis saluari victima faciliùs à pientissimo parente Deo nos impetrare credimus. Sacerdos itaque ante Consecrationem præfatione præmissa, parat fratrum mentes, dicendo, *Sursum corda*, Norunt fideles, vbi & quando dicatur, *Gratias agamus Domino Deo nostro.* Quis autem

Per omnia secula seculorum.

Math. 6.
Marc. 24.

Attentione summa præbetur assensus precibus sacerdotum.

gratias agit, nisi qui sursum cor habet ad Dñm *sursum corda*. Et profectò nemo est donis Dei beatus, qui donati existit in gratus. Quia & illud quo inter sacra mysteria cor habere sursum iubemur ipso adiuuante; id valemus quo iubente admonemur. Populo igitur piis Sacerdotis exhortationibus annuente, iam quasi Spiritus diuini consolatione satiatus, & cœlesti suffusus rore elatior fit, & congratulando alta voce manibus, & oculis in cœlum sublatis (inquit) *Verè dignum & iustum est, æquum & salutare*, & cætera quæ sequuntur ad maioris & perfectioris gratiæ conciliandæ vsum, cum ad imitationem Christi qui antequam sacram institueret Eucharistiam multis & dignis ceremoniis precum, & orationum ardori coniunctis exornauit, ad eò vt temerè vituperentur, quæ Christo placet, & ab ipso obseruata nostris, à multis sæculis exultè sunt in Ecclesiis. Is est enim Saluator noster qui eas nos magna ex parte docuit qui seruandas eas suo monstrauit exemplo, & ita in Christum blasphemam linguam laxare videntur Calvinistæ, qui earum obseruationes, gesticulationes quasdam, & simularum gestus vocitant, cum Christus non paucas peregerit. Siquidem inter hæc mysteria Christus Patrem suum orauit, cum pro se, tum pro discipulis, atque pro illis qui per verbum illorum credituri erant in eum, sed non nisi subleuatis in cœlum oculis, ne absque ceremoniis illum orasse putetur, vt dicit Ioannes. 17. Passionis mysterium aspiciaturus, progressus pusillum (vltra, videlicet tres Apostolos) procidit in faciem suam orans. Item Luc. 22. Positis genibus orabat. Marc. quoque 7. Suspiciens in cœlum ingemuit, Rursus Lucæ decimo dum rogaretur Christus, Quis noster esset proximus, suspiciens, (ait) Iesus dixit. Homo quidam, &c. Denique Lucæ ultimo. de Christo mox in cœlum ascensuro dicitur. Eleuatis manibus, benedixit eis. Marci quoque decimo. Iesus complexans paruulos, & imponens manus super illos, benedicebat eos; En vt Christus inter orandum, modo in faciem procumbit (quod à monasticis, canonicisque cœtibus, dum orationes proferuntur, optimè obseruatur) modo genua ponit, modo suspicit in cœlum, quod & in priuatis, aut submissa voce, expressis orationibus

Defensio ceremoniarum Catholicarum.

Matth. 26.

Matth. 26.
Ioan. 3.

orationibus piè & religiosè veneramur, Nonnunquam & in publicis, altaque voce pronuntiatis, modo manus eleuans, discipulis benedicit, quod Episcopus, aut Sacerdos, aut alias in spiritualibus prælatus, agit populo manibus in crucis modum ductis benedicens, modo paruulis manus superponit, eisq; benedicit, quod & facit Episcopus in sacris ordinibus cõferendis, aut alius Presbyter absolutionis beneficium pœnitenti conferens. Ab Apostolis & cæteris Christi discipulis externas quoque ceremonias inter adorandum Deum, idq; quemadmodum ab eo fuerant edocti (vt credendum est) & post acceptum Spiritum Sanctum, & plenam Euangelicæ veritatis agnitionem obseruatus, sacra palam faciunt scripturæ. Paulus quoque ceremonias varias suis admonitionibus congerit, iam vult sacra Templi claudi mulieribus non velatis, iam iubet viros detecto capite orare, vt nefas sit hæc frustra fieri existimare. Sic cum publicano tunditur pectus, demittitur vultus, exhorrens veluti maiestatem terribilis & summi Dei alloqui, absque humilitatis demonstratione. Proinde Petrus Thabite quæ dicitur Dorcas, suscitatione à Deo postulaturus, & ita adoraturus genua posuisse Act. cap. 9. fertur. Stephanus etiam Protomartyr (vt optimè habetur Act. c. 7. positis genibus clamauit voce magna, dicens, Domine ne statuas illis hoc peccatum Sic Act. 20. memoratur quomodo Paulus post longam exhortationem ad Miletanos, & Ephesinos Episcopos, & maiores natu, positis genibus orauit, cum omnibus illis. Item Act. c. 8. Petrus & Ioannes in Samariam missi ad eos qui Dei verbum receperunt fusa pro eis oratione manus imponebant super illos, & accipiebant Spiritum Sanctum. Ceremonias quas nec in sacris expressis, nec à Christo obseruatas legimus, vt signaculo crucis signare, ad Orientem conuersos in Templis orare, & huiusmodi quas vniuersalis obseruat Ecclesia, partim ab Apostolis, partim à generalissimis Conciliis retinemus. Cum enim natura hominum, non facile queat sine adminiculis exterioribus ad diuinarum rerum meditationem extolli, propterea pia mater Ecclesia ritibus quibusdam, & ceremoniis vtitur, vt per hæc visibilia ad inuisibilia ele-

1. Corin. 17.
Luc. 18.

uemur vnde ab Ecclesia damnatur, qui dixerit receptos & approbatos Ecclesie Catholice ritus, in solenni Sacramentorum administratione & in Missae sacrificio adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato à ministris prohibito omitti, aut in novos alios per quemcunque Ecclesiarum pastorem mutari posse. Et mirum est cur non omnia simul tollant Sacramenta, qui ceremonias tollendas esse putant. Namque sacramenta ritus sacri sunt. An confertur apud ipsos. baptisma sine ritu? an cœna? an non orant flexo genu? an non conuentus faciunt solennes? sed exæcantur odio, & quæ sensu percipiunt mentis oculo non vident. Nos autem Ecclesie ritus obseruabimus, hos nobis tanquam per manus tradidere Apostoli. Nam vt multos acceperint à sacris Bibliis olim Patres, at bonam eorum partem vsu, atque imitatione constituerunt, quæ tenere ac reuereri decet, quibus excitamur ad orandum humilius ac feruentius, cum & à Sapiente moneamur minora nequaquam negligere, ne à maioribus paulatim excidamus. His enim principiis suas bases fixisse hæresim multorum testimonio & reipublice Christiane iactura didicimus. Primò impetu sacros ritus impetit. Impositrix illa, vult tolli minores illas ceremonias, quibus sacra nostra illustrantur. Arguit primum genuflexiones, aquam benedictam, supellectilem ordinis clericalis, cruces, iustrationes publicas, supplicationes, & reliquas religionis nostræ appendices carptim sugillat, deinde essentiam ipsam agreditur, substantiã contractus impugnat, Sacramenta ipsa negat, & Sacrificium ipsius denique cœli aditum nobis occludere tentat. Facili similitudine arbitror ceremonias, Sacris mysteriis id præstare, quod tenues ligulæ vimine, aut iunco contextę faciunt ingentium doliorum circulis, quibus alligantur, & tenaciter connectuntur, vt sine his statim effluat, quicquid liquoris aut vini, aut aquæ intromiseris compage soluta, laxisq; circulis, & tamen nullius momenti vel paucioris videtur. Quod si tanta dixisse non sufficiant ad Siccophantarũ confundenda labia, sacros hos ritus Ecclesie calumniantium, Apostolica nobis succurret sententia, *Vbi non est lex, ibi non est transgressio*. At nulla est lex quæ

Ab Apostolicarum ceremoniarum ritum emanarunt.

Ecol. 19.

Salar. 3.

quæ hos sacros ritus prohibeat, cur ergo tantopere contra pias Ecclesie ceremonias laborant hæretici? Latamur quod hæc omnia pietatis & deuotionis Christiane specimina edant, autoritate eiusdem Ecclesie, quam qui non audit ipsis Publicanis & Ethnicis graui feritur anathemate non dissimilis. Temerè ergò nephandi isti Misoliturgi sacram Missam conuiciis proscindēdi & calumniandi ansam arripiunt, quod tam piis ceremoniis & accessoriis decoretur & exornetur, cū verè ab ipso Christo, tanquam à regula omnium nostrarum actionum profisciantur. Hac potissimum ratione impulsus, Sacerdos sacris accinctus consecrationibus preces certis ceremoniis fundit Christiane reipublice zelo æstuans, & spiritualis ac ciuile potestatis capita commendat, tum eorum membra & Ecclesiam istam militantem, lumēque fidei Ethnicis & schismaticis exoriri deprecatur. Hæc autem Christi exemplo non carent, siquidem & orandum pro amicis, & inimicis nostris docuit. Et Paulus Apostolus hunc precandi ordinem tam egregiè præscribit, dum dicit, *Obsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, pro regibus & pro omnibus, qui in sublimitate sunt constituti, vt quietam & tranquillam vitam agant*. Vix autem à risu tempero cū obuius est mihi sermo Calvinianus de falsi abusu honoris; quem ait nos in Summum Pontificem impendere, tanquam in Deum, vel aliquod numen, quod si ita esset frustra, pro Deo Deum orare in nostris sacrificiis, Quis vnquam audiuit tam merum delirium? Deinde fingunt Nouatores se non ægrè ferre, quod pro Principibus viris precemur, cum & id Ethnicis institutionibus congruum sit, & idem Paulus imperet, 1. Timoth. 2. Apprimè scientes per Deum reges regnare, &c. Sed quod Ecclesiasticos Principes secularibus preponimus, nos ideo dicit Papæ adulari. Quid si nos diceremus eiusmodi Impositores adulari suis Principibus? Generali ergò oratione primum vsus, ad specialem descendit, præcipua capita Ecclesie & pastorum nomina recenset, vt cum Apostolo præpositorum nostrorum memores simus, qui loquuti sunt vobis

Rom. 4.
Maub. 18.

Oratio pro Pontifice, Præsulibus & Principibus.

Matth. 13. vobis verbum Dei, Quis enim vigor corporis vbi langor est capitis? cum capite languescente, flaccida, languida, & tabescentia reliqua membra sint? Rursum in genere omnes Deo commendat Sacerdos quos appellat *Orthodoxos*, hoc est, rectè sentientes, atque Catholicæ, necnon vniuersalis & Apostolicæ fidei cultores. Sic Christus ipse (vt dictum est) in cœna pro seipso, pro discipulis, & per eorum verbum credituris in ipsum precabatur. Sic & orationem Dominicam edocuit, qua sacrificij interpellationes & postulationes concluduntur, vt omnium bonorum petitionem, ita malorum depulsionem efflagitent. Itaque pios omnes credo mecum sentire in nostrâ missa, id abundè præstari, quod Christus suis Apostolis & nobis præscripsit. Cum enim in nouissima cœna corpus & sanguinem suum sub speciebus panis & vini obtulerit, discipulisque suis manducandum, & bibendum dederit, & quod tali modo ab ipsis Apostolis, & eorum successoribus Sacerdotibus fieri voluerit, eosque vt hoc, & offerrent & manducarent, iusserit. Sic noster sacrificus primo accipit panem & vinum, vt Euangelistæ tradunt Christum panem & calicem accepisse. Christus *gratias egit*, idem præstat, noster Sacerdos, Ille *benedicit*, idem facit & Sacerdos. Christus dicit. *Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus*, Eadem verba in consecrationis instanti profert Sacerdos. Christus fregit, deditque discipulis suis, & ait, *Accipite & comedite, Hoc est corpus meum*, Et accipiens calicem, *gratias egit, & dedit illis, dicens, Bibite ex hoc omnes. Hic est enim sanguis meus Noui Testamenti qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum*. Idem facit, & noster Sacerdos. Expletis sacris hisce mysteriis Christus *Hymnum dicit*, sic & Sacerdos precem piissimam offert Deo in eius laudem & gratiarum actionem pro diuina illa esca & potu corporis & sanguinis eius, quæ postcommunio dicitur, petitque, & orat Deum totius consolationis, vt sacramentum in se & aliis permittat operari, ac vim suam exercere, quò sit ipsis commodum, salutare, ac efficax, pro corporis & animæ prospera valetudine, ipsosque certò ac tutò confirmet, & perducatur in vitam æternam. Postremò Christus pro sacra cœnæ coronide dixit

Matth. 26.

Marc. 14.

Luc. 22.

I. Corinth. 11.

Matth. 26.

Marc. 14.

Omnia que in
cœna Christus
fecit sunt con-
grua sacrificio
Missæ.

dixit, *Surgite, eamus hinc*. Sic & noster Sacerdos dimittit populum, dicēs, *ITE MISSA EST*. Vox profectò miræ, & gratæ consolationis. Iubet nos abire eadem pace, eadem mentis concordia, qua nos ingressi sumus. Hic potest Sacerdos iure vti verbis Eliaë dicentis, *Exaudi me Domine quoniam secundum præceptum tuum feci hæc omnia*. Nihil enim absque mandato fecisse videtur in his sacris mysteriis, cui iussum est hoc facere in memoriam Domini. Reliquæ autem accidentales partes huius sacrificij, nihil aliud sunt, quam vel Dei laudes aut preces Ecclesiæ quæ licet nihil impietatis in se contineant, ab aduersarij tamen irridentur quod ab ipsis Ecclesiæ primordiis (aiunt illi) non fuerint à Christo, sed successu temporis ab hominibus institutæ, quasi res singulæ non haberent temporis progressu suam perfectionem. Corpus Biblicum hac ratione expungatur è canone, cum à Christo non fuerit initio approbatum, sed diuersis temporibus (velut partes huiusce sacrificij nostri non essentielles) singula quæ in vtriusque testamenti voluminibus rectè adunata, & compacta cernuntur, variis hominū impenis studiis & laboribus in ritum, & methodum qua hodie versantur apud nos exarata fuerunt. Quid putas aduersarios verborum copiarum peritissimos respondere si interrogarētur, an omnia statim ab initio Apostolos instituta sua dedisse credāt? Anne audebunt refragari Paulo, qui fatetur se quidem Corinthiorum fidem plantasse Apollinem verò rigasse, Deum tandem incrementum dedisse. Eosdem Corinthios solatur in promissione reliquarum instructionum ad diuinum cultū pertinentium, quarum pollicetur traditionem in proximo suo ad eos aduentu. Cætera (inquit) cum venero disponam. Palpitantes etiam & stupentes veluti, dicunt nihil esse addendum sacris mysteriis orationi Dominicæ, Euangelio, scripturæ, ne sapientiores ipso Deo videantur. Ast vnde collegerunt ingentem illum precum, & orationum aceruum, quem in formula celebrandæ cœnæ præscribunt. Si velint hæc Christi eloquio firmari, pessimum eorum animum in propagandis erroribus detegent, & persuadebunt etiam Odulas Maroti & Bezae instituti esse

I. Corinth. 7.

I. Corinth. 11.

H Apostolici

Apostolici Christumque orationem Dominicam dixisse in qua hæc petitio, nullomodo illi congrua inferitur. *Dimitte nobis debita nostra.* Cum autem nec directè, nec obliquè ceremonias nostras vnquã compertum sit repugnare verbo Dei, cur vetitum erit eas sacrificio Euãgelico addere? Igitur quicquid destomachentur, & fremant hæretici, quicquid blasphement, si his tam apertis rationibus, tam synceris, incorruptisq; sacræ scripturæ testimoniis, se pessumdatos & attritos videant, fidemque non habuerint relinquuntur, pertinaces & miseri erronei, Nihil in Sacrosancti Missæ Sacrificij partibus obsecrationibus nimirum orationibus, postulationibus, & gratiarum actionibus non satis probabile, & comprobatum prætermisimus, neque potest latere aduersarios nostros, quin Christi & scripturæ sacræ documentis illa omnia tueantur, aced vt nihil maius nobis superfit, quam ad authenticam Sacrificij & sacramenti probationem prouehi. Verumtamen hac expedita rate, alter scopulus nostrum remoratur iter. In nos enim hæreticorum Phalanges insurgunt, & vociferantur, quod cum Dei iniuria in canone missæ preces fundamus ad Beatas Sanctorum animas, tum quod frustra pro defunctis sacrificia nostra, & cætera bona opera aliquid mereri, apud Deum existimemus. Nihil grauius aliud reprehendere solent. Quamobrem, ne nos acie veritatis, & sacræ scripturæ autoritatibus destitui, opinentur, primam eorum Impudentiam aperto Marte aggrediemur. Non negamus in Sacro Missæ sacrificio, beatos Martyres Dei maiestati præsentari, sed minime eisdem sacrificatur aut litatur. Merito autem cum reuerentia & honore, illorum agimus memoriam qui nobiscum multis modis vt superius diximus communicant, quique sese obtulerunt hostias viuas domino, adimplentes ea quæ defunt passionum in corpore Christi mystico. Illis autem sicut Diis non templa, sed memorias sicut hominibus mortuis, quorum apud Deum viuunt spiritus, sacras facimus: nec illis erigimus altaria in quibus sacrificemus martyribus, sed vni Deo & martyrum & nostro sacrificium immolamus, ad quod sacrificium sicut homines Dei, qui mundum in eius confessione vicerunt,

Memoria-
nones sanctorum
in sacro Missæ
canone.

Colo. 2.

vicerunt, suo loco & ordine nominantur, nec tamen eo momento (licet intermiscetur in his orationibus sanctorum patrum & precipue Martyrum venerandam commemoratio) à sacerdote qui sacrificat inuocantur, Deo quippe non ipsis sacrificat, quanuis in memoriam sacrificet eorum. Et quis adeo vecors est qui dubitet nos sanctis precibus adiuuari, cum oculatissima sint scripturæ iudicia amicos Dei in veteri testamento etiam vita defunctos, viuentibus non parum commodasse? Antiqui illi patres veteris testamenti, preces Diuorum, hoc est beatorum Patrum memoria comite fundebant, quorum meritis, & supplicis facilius exoratos, quod postulabant, nec repulsam passuros apud Dñm credebant. Multum enim Sanctorum Patrum ad deflectendas caelestes iras potuisse nomina, testatur incorrupta scripturæ autoritas. Quoties placatus est Deus, propter Abraham Isaac, Iacob, & David seruorum suorum memoriam? Quot vibrata tela reuulsi, & fregit horum Sanctorum Patrum memoria propitius? Quod si tanta largiri munera in eorum gratiam non supplicatus voluit, quanto maiora expectanda sunt, cum oratur? Hæc supplex orationis pietas, ipsi non fit inanis, nec recusat ea precibus donare, quæ vix rogatus concessit. Ideo merito miscebant venerandam suis orationibus patrum memoriam, sic vt voti compotes citius redderentur, Exclamabant sapius Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Iacob, quasi eorum memoria, ad propitium clementiæ suæ fauorem flecteretur. In hunc modum precabatur Moyses, vt furorem & æquissimam placaret Domini iram, plebem comminantem, Recordare Abraham & Isaac & Iacob seruorum tuorum. Et eius precibus auertit Dominus omnem indignationem. Tres item pueri in fornace succensa, sic orasse leguntur, Ne auferas nobis misericordiam tuam Domine Deus noster, propter Abraham dilectum tuum, & Isaac seruum tuum, & Iacob sanctum tuum. Quis non hæc videt, quid sibi velint illa, propter dilectum, propter seruum, propter Sanctum tuum? Insuper cum Ezechias diuinum implorasset auxilium, hoc accepit responsum. Protegam urbem hanc, & saluabo eam propter me, & propter David seruum meum. Quæ omnia precibus nostris, & H. 2. sacrificio

Exod. 32.

Daniel. 3.

3. Reg. 11.

*Collyridiani,
collyridem vir-
gini Mariæ of-
ferebant in sa-
crificium cum
nulli nisi soli
Deo id debeat-
ur.*

sacrificio aptari possunt, adeò vt optima ratione succensibilem sanctorum inter sacrificandum facere, duntaxat honorificam illorum certaminum, confessionsum, & victoriae mentionem, pròque data illis à Deo gratia cum laudibus hymnis, & gratiarum actione prosequi, simulque precari, vt illi ipsi nunc de sua incolumitate, gloriæque securi nobis etiamnũ periclitantibus opitulentur. Et vt rem sic se habere cognoscant, qui preces huiusmodi vane nequitèq; dissimulant, ante multa sæcula damnati sunt à nobis Collyridiani, qui Dei genitricem re diuina sibi colendam arbitrabantur. Catholicæ siquidem fidei doctrina est, eritq; semper Deum habere propriam, & peculiarem Patriam, diuos autem honore aliquo affici, dum ipsorum vel celebrantur laudes, vel patrocinium petitur, & quisquis hoc calumniatur, nil aliud quam Fausti Manichæi factum renouat. Veruntamen si ob priscorum patrum ante legem & sub lege veteri merita, Deus præstitit beneficia populis & mala ab eis auertit, vt prædicta exempla docent nõne non solum meliora, sed etiam maiora beneficia præstitit viuentibus, propter Sanctos qui in Euangelica lege virtutibus excellenter effloruerunt, præcipue cum non minoris fuerint sanctimonie, perfectionis, claritudinis, & præstantie quam illi?

*De commemora-
tione defun-
ctorum.*

Aliud superest cauillatoribus hæreticis calumnie suffugium ad quod cum iam penè rem sibi ad restim vsque redisse videant, maiore & fortiore impetu recurrunt, nõsque dementia & infania arguunt quod oremus inter sacrificandum pro *his qui nos hic præcesserunt*, sed longè à seipsis dissentirent, si veritatis radiis illustrati nobiscum credere vellent Christum Dominum in illo saltem sacrificio cruento in ara crucis immolato, has sacras emisisse preces. Non enim Sacerdotis & sacrifici munus solum est offerre aut sacrificare, sed sacrificio iungere, & connectere sacram orationum efficaciam. Nec patet latiùs sacrificium, quam sacrifici oratio, Christus autem non tantum sacrum corpus suum obtulit in cruce, sed preces supplicationesq; ad eum qui possit illum saluum facere à morte cum clamore valido & lachrymis offerens, exauditus est pro sua reuerentia. Quemadmodum ergò

*Christus in
cruce pro de-
functis orauit.*

Hebr. 5.

ergò immolatus fuit, non solum pro viuis, sed pro omnibus à Protoparente Adamo ad eius, vsque tempora mortuis, & cæteris nascituris, sic eisdem suas orationes gemitus, & lachrymas maximè profuisse credere debemus, quod si quis aduersetur Christum pro illis qui ab Adamo vsque ad eius tempora mortui erant non orasse, simul fateri premetur, eos absque summi sacrifici mediatoris nostræ redemptionis precibus salutem consequutos fuisse, nihilque ex ipsius efflagitationibus demeruisse, etsi redimi non potuerint sine suo sacrificio, quæ opinio certè hellebori pharmaco indiget, & sanioris doctrine intelligentia, quia qui pietatem in Ecclesia hauserunt, certò sciunt quod *veluti sacrificatur a Christi oblatio viuis, & defunctis profuit, sic & sui sacerdotij oratio non minoris aut languidioris fuit effectus & gratia.** Et quãuis omnibus aliis destitueremur rationibus ad probandum defunctorum animabus nostris precationibus subueniendum esse, ista sunt validissima ad euertendos omnium obiectionum & contradictionum cuniculos. Adde quod ex sacre Scripturæ officina multa depromuntur testimonia, & fortissima huius doctrine propugnacula. Sed frequentiori teneor admiratione, qua de causa gloriosi ostentatores, & iactabundi ministri Hæreticæ scholæ, Christianis hoc orationis priuilegium negent, cum Iudæis concedatur, & si id quispiam abolere vellet de nullitate decreti, protestarentur Iudæi penè omnes qui in variis nostræ Europæ plagis principum clementia commorantur, aut à nostro orbe exteras regiones frequentant, qui que ante ipsa Apostolorum tempora proauorum consuetudine recepta pro dormientibus in Domino precari, & sacrificia offerre solent. Quod cum res ita se habeat, nimis perfidè de Christi gratia abutuntur, qui concedentes Iudæis propitiatorium quo suis mortuis opitulentur, illud nobis negant, quasi tunc illis maior, quam post Christum nobis illuxisset gratia. Inter Hæbreos, Syros, Chaldeos, Arabes, & Ethiopes, hic mos de precibus pro defunctis fidelibus exsoluendis, & erebo expiatorio religiosus est. Nam quod Moyses scribit de celebratione exequiarum super Patriarcharum morte, in Machabeorum libris exponitur, non

*Axioma Catholicum ex
Epistola A-
postoli ad He-
breos collectum.
* Ridiculum
siquidem esse
fateri Christi
non orasse pro
his pro quibus
sacrificium of-
ferbat.*

*Iudæi orant
pro defunctis
antiquorum
more.*

solum Iudæ exemplo, qui dicitur misisse Hierosolimam duodecim millia drachmarum, vt defunctis militibus sacrificij auxilio essent, quibus in fide, licet vera mortuis, n̄uos quosdam adhæsisse verebatur ex inuentis anathematibus, sed etiam Sancta illa sententia. Sancta ergo & salubris est cogitatio, pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur. Quid ego verò hæc? Impius somniorum & mendacij artifex. Diabolus persuasit istis miserè delusis hominibus hos libros in cathalogum Canonicorum non referri, vt hoc telum tantis machinis possit, vel extorquere vel obtundere. Sed in cassum, nam multis elapsis sæculis, proteruis hic damnatus est error, vt nemini nisi prorsus nefario, & contumaci de horum librorum veritate, cui tot antiqui Patres cum Ecclesiæ Catholicæ iudicio stipulati sunt, dubitare liceat. Attamen omnes hic meminisse cupio eius discriminis, quod inter sacros libros extitisse communis est multorum sententia, quorum alij quibusdam in Ecclesiis aliquando vel suspecti, vel serius recepti, alij nusquam non semper in precio habiti. Consulant interea sacras Doctorem Ecclesiæ lucubrationes & Conciliorum canones, imò Ecclesiasticas constitutiones, vbi omnibus modis commendantur sacra hæc volumina, qui Caluini fumos vendunt, & qui curam pro mortuis agendam, & maiorum nostrorum erga defunctos pietatem variis contumeliis profcindunt, impura traditione fascinati Aerij hæretici qui ante mille ducentos annos risit Ecclesiam Dei pro fidelibus defunctis orantem, quem errorem nostri temporis Inapostores veterè & obsoletum à foeda inferiorum lacuna renouarunt, & excitauerunt. Sed si non valeant libri Machabeorum apud hos semiiudeos ad authoritatem, valeant saltem ad antiquitatem. Nam vnde didicit Iudas Machabeus (quem aduersarij saltem virum bonum, Sanctum, & in lege Moïsis eruditum fuisse, & hoc fecisse admittunt, vnde inquam didicit pro mortuorum peccatis fieri sacrificia, nisi vnde Paulus quoque didicit fieri pro mortuorū peccatis baptismata? *Si morui* (ait Paulus 1. Cor. 15.) *non resurgunt, vt quid & baptizantur illi?* Ac si diceret iuxta maiorum nostrorum interpretationem. Cur mundantur à Sacerdotibus

Expunxerunt
hæretici è ca-
thologo canoni-
carum scriptu-
rarum libros
Machabeorum.

Aerius primū
impugnauit
defunctorum
suffragia.

Sacerdotibus secundum legem, pro peccatis, eorum qui mortui sunt, sine mundatione lege præscripta Numeri 19. versu 13. si mortui non resurgunt ad hoc, scilicet, *vt referat vnusquisque propria corporis prout gessit siue bonum, siue malum.* 2. Corinth. 5. Quod si pro peccatis eorum qui cum pietate alioqui mortui erant, sed sine huiusmodi asperisionibus & baptismatibus in lege præscriptis alij qui de eorum salute solliciti erant, baptizabantur, hoc est, asperisione illa sine quibus illi à vita recesserant, sibi per Sacerdotes legis adhiberi curabant ad satisfaciendum pro illis. Nōne multò magis Sacerdotes noui Testamenti poterunt debitum mortuorum suis oblationibus, & precibus dissoluere? *Eccles. 7.* Cum Iesus filius Sirach. 7. ca. Ecclesiastici dicit. *Mortuo ne prohibeas gratiam,* de gratia Dati, de qua proximè disseruerat, loquitur vt sensus huius sit, Mortuo, ne prohibeas gratiam dati. Itaque dari potest aliquid mortuo, quod ei profit, hoc autem cum aliud esse non possit, quam oratio sacrificia, & eleemosinæ, quæ pro defuncto fiunt ad emundationem leucularū sordium, cōsequens necessario est, vt qui hanc gratiam dati mortuis negat, is sacra scripturæ contradicat. Nec vir pius, & Sanctus Thobias filio suo, charissimo iubens, *vt poneret panem & vinum super sepulturam iusti,* existimabat mortuos indigere cibo & potu, sed *Tob. 4.* charitatis Spiritu edoctus cupiebat fideles qui cum peccatis leuioribus, per humanā infirmitatē commissis vitam efflarent, precationibus & Eleemosinis eorum qui cū ipsis charitate coniungebantur adiuuari. Et certè à temporibus Apostolorum neminem legimus hanc Ecclesiæ pro mortuis supplicandi cōsuetudinem, excepto illo hæresiarcharum Aërio nephādissimò accusasse, cum nemo feris adeò natus sit moribus, aut crudeli sub Sydere existimetur, qui defunctorum animas hac pietate non iuuari putet, quive eorum soporem in Domino precibus non commendet. Idcirco non frustra ab Apostolis sancitum esse credimus, vt in celebratione mysteriorum venerandorum memoria fiat eorum qui hinc discesserunt. Quando enim Regum *Simil.* trophæa eriguntur, tunc ea celebrantur, & quicunque victoriæ socij fuerunt, cōmendantur dimituntur, qui sunt in vinculis

2. Cor. 5.

Eccles. 7.

Gratia siquidē
sepultura nihil
mortuo prodest.

Tob. 4.

Simil.

vinculis per illud tempus, vbi autem transferit tempus hoc, qui nihil assequutus est, nihil obtinet, ita & hic in celebratione mysteriorum, trophæorum, & celebrandæ vi-
similis. Etoriae tempus est. Si Rex eos à quibus offensus est in exilium pepulerit, postea verò illorum propinqui coronam aliquam conficientes, pro his qui sunt in supplicio exilibus eidem offerrent, nonne condonationem aliquam suppliciorum ipsis daret? Ad eundem modum & nos pro defunctis preces adhibentes, quamuis sint peccatores, non quidem coronam plectimus, sed Christum pro nobis peccatis mactatum offerimus, vt & nobis, & illis Deū, qui est benignissimus, propitium reddamus. Et Sancta parens nostra Ecclesia cernens sua membra, suosque socios hinc discedentes, ad portum salutis nondum peruenisse, sed adhuc existentes in via, nostris egere suffragiis, piè & à Spiritu Sancto edocta, orationes pro illis fieri, sacrificium altaris offerri, eleemosinâsque statuit largiri. Demum vt ad sacrarum omnium mysteriorum Architypum redeamus. Christus id palam docuit, vt ipsa verba quibus hoc sacrificium instituit demonstrant, cum absolutè: & sine vlla restrictione dicit Apostolis, & eorum successoribus omnibus Sacerdotibus, scilicet, *hoc facite in meam commemorationem*, hoc ipso quod non determinauit personas, pro quibus hoc fieret, neque causas ob quas sacrificium fieret, liberum reliquit offerentibus applicationem eius ad personas quassibet, & causas: cum ex natura tale sit sacrificium vt pro omnibus, & ad omnia sit efficax, vt pote idem existens cum eo quod semel pro omnibus oblatum est in cruce. Ita vt hoc sacrificium valeat ad gratiarum actionem, ad peccatorum remissionem, ad auertendam Dei iram, ad conciliandam nobis eius beneuolentiam, beneficia impetranda, tam spiritualia quam temporalia, tam nobis ipsis quam aliis, tam viuis quam defunctis, breuiter ad omnia obtinenda, quaecunque sanctè à Deo per Christum desiderari possunt, quem cum facile constet, eum pro defunctis exorasse, & pro eisdem Iudæorum ritus non reprobasse, pulchrè imitandus est, ab his qui Catholici nominis dignitate, & excellentia gloriantur, inuitis istis scripturarum sacrarum

Suffragia defunctorum.

ad omnia sacrificium efficax.

sacrarum censoribus, quibus nihil bene sapit, quam quod nihil sapit. & cum nihil habeant firmum: aut validum satis ad expugnandam nostræ veritatis arcem, Thrasone nescio quo iactantiores, quibusdam locis, ex Pauli Epistola ad Hæbreos extortis magnificum sibi videntur de nobis retulisse triumphum, sed quem sibi ipsi decernunt. Iam non libet prolixius Cacodoxologias eorum morari, quibus incessitur hoc sacrum Christi institutum, vnum duntaxat addam. Quod si ea quæ Christus fecit à cœna legali, in veteri Testamento præcepta, oblationis, & sacrificij reconciliatorij vim important ad diluendas omnium peccatorum fordes, iusseritque discipulis illud in sui memoriam fieri, proculdubio fateri necesse est, illum etiam eisdem & successoribus seriò iniunxisse pro nostra reconciliatione, & peccatorum expiatione offerre, quod quidem religiosè obseruatur in Catholica Ecclesia, tum Christi præceptoris nostri instructione, tum Apostolica doctrina, & quotidie frequentatur per ministros ad sacrum munus subeundum destinatos, quod si secus fieret Christi mandatum, violaretur, & multum ab eius mysteriis deficeremus. Qua decausalitatis arant hæretici, qui volunt Sacrosanctum Missæ sacrificium defunctis, nullomodo mederi posse, cum plus æquo testimonia diuina, nostram tueantur pietatem, & religiosissimam consuetudinem in mortuorum persoluedis suffragiis, quam ab ipso summo sacrificatore didicimus qui in ara crucis pro viuis & mortuis orauit, & id quod factis descensus Christi ad inferiores partes terræ, licet Apostolus ait Epheseos 4. probat. Non enim descendit, nisi ad eos, & propter eos, pro quibus mortuus erat, hæcque ratione sub eius mortis triumpho plurimorum mortuorum monumenta aperta sunt, & multa corpora Sanctorum qui dormierat, surrexerunt. Et vt perspicue intelligamus oblationem pro viuis & mortuis faciendam esse in tremendis mysteriis iuxta Christi mandatum obseruandum est, quod cum Dominus præceperit his verbis, *Hoc facite in mei commemorationem*, vt in hoc sacrificio in cruce viva fieret commemoratio, eruentæ oblationis sicut Paulus disertè pronunciat 1. Corin. 11. Quotiescunque manducabitis pa-

Math. 26.

I nem

nem hunc & calicem biberis mortem Domini annunciat
 bitis donec veniat, consequens est: ut quemadmodum
 Christus moriendo: non solum *tradidit semetipsum pro nobis*
 (qui nondum nati eramus) *oblationem & hostiam*, iuxta Apo-
 stoli testimonium Ephesorum 5. verum etiam pro multis
 aliis electis, qui ab Adamo, ut dictum est, & repetere non
 pudet, usque ad Christi seculum obierant, sic nunc quo-
 que faciamus hanc orationem pro viuis & mortuis. Nam
 postquam dixit Christus, *Hoc est corpus meum quod pro vobis*
datur, Luc. 22. quod perinde est, ac si dixisset quod pro vo-
 bis Deo offertur in mortem scilicet quæ iam instabat, &
 quasi præsens erat, imo iam inchoabatur statim addidit.
Hoc facite in mei commemorationem scilicet pro vobis (Siquidẽ
 existimandum non est Christum dicere voluisse, hoc faci-
 te pro nullis, & ad vllius fructum,) ut illud *pro vobis & pro*
multis prius dictum semper repetendum sit. *ὡς κοινόν*, id est,
 à communi quæ est frequens figura in scripturis, zeugma
 dicta. At verò non dixit Christus pro vobis in terra degẽ-
 tibus, sed pro omnibus illis intellexit hoc esse faciendum
 pro quibus iam initiatiuè, ut scholasticè loquar, immolaba-
 tur. Relinquitur ergò ut sicut nõ solum pro viuis mortuus
 est Christus noster, sed etiam pro mortuis: sic non solum
 pro viuis sed etiam pro mortuis iusserit offerri in commemo-
 rationem oblationis in cruce factæ. Sic (ut rem omnem
 breuius expediam) Aarõn inter viuos & mortuos olim ste-
 tit medius, incensum & holocaustum pro vniqs; offerens
 in Christi figuram qui non modo in cruce fuit viuorum &
 mortuorum mediator: sed adhuc hodie in cælo reuela-
 ta facie & per ministros Ecclesiæ in diuinis mysteriis of-
 fertur pro viuis & mortuis. Qua in re nos & Christi &
 Apostolorum instituto, tum etiam veterum patrum ve-
 stigiis inhæremus. Qui verò negant hoc sacrificium viuis
 & defunctis prodesse, nolunt Christum iam amplius me-
 diatorem esse pro defunctis: sed tantum fuisse. Sed iam su-
 mus in procinctu ad sacrificium extensis scripturæ velis,
 & diuini numinis aura probandum.

Aduersus impotentissimam perduellionum hæretico-
 rum opinionem sacræ scripturæ testimonio Missæ partes
 acciden-

Num. 16.

Hebreor. 9.

accidentales æquè vnius puræ doctrinæ & Catholici in-
 stituti veritati conformes expressè docuimus, superest au-
 tem eorum insaniam ad perpetuos obliuionis sinus, &
 originis voragine ablegare, qua sacrorum omnium euer-
 tere nituntur mysteria, & cæcorum more pugnantibus illis
 pro rationibus satis sufficere opinantur, guttore deducto
 vbiq; vociferantur nos in exilium Babylonicum missos,
 nec reliquum habere sacrificium. Quamobrem ne proli-
 xa fatigemur narratione commodè videtur negotium au-
 spicari ab elementis controuersia, ut probatis Sacerdoti-
 bus in Euangelica lege institutis, probetur eorum munitus,
 quod est sacrificare, si enim doceamus habere veros mini-
 stros ad hoc externum sacrificium ordinatos, quod tanto-
 pere negant aduersarij in hanc sententiam adigentur, ut
 permissio sacrificio, seu visibili Sacerdote, inuiti etiam fate-
 buntur adesse sacrificium, & proinde, & templo, & altari
 nos minimè carere, & id scripturæ sacræ gubernacula fa-
 cillimè assequemur. Vltimus siquidem Prophetarum mi-
 norum Malachias accuratam Presbyterorum veteris legis
 à lege recedentium & Euangeliorum antithesim consti-
 tuens (inquit) *Labia sacerdotis custodient scientiam & plebs ex*
illius ore legem Dei requiret. Ne autem sententiæ sensus ho-
 minum arbitrio detorqueatur multum faciunt verba futu-
 ri temporis quæ referri nequeunt ad Mosâicos sacerdotes,
 quod & ipsa nunquam patietur Antithesis. Quamobrem
 ut aduersarij suffugiant, multa querunt diuerticula, nam
 Iudeorum *קרי* (Septuagintis *legibus*, Nobis Sacerdos) Præfe-
 ctum, siue Principem interpretatur, non *משרת*, id est, mini-
 strum Dei secundum antiquorum placita, quod quidem
 natia & pura vocis est significatio teste Propheta Euan-
 gelico Isaiâ qui distinctè non tantum dixit Sacerdotes
 Domini vocabimini, sed addit ministri Dei *משרתי אלהים*
 nostri *dicetur vobis* quod explicatiùs vertit. Chaldaeus Para-
 phrastes *Ministri coram Domino* quasi diceret *Sacerdotes admi-*
nistrantes hoc sacrificium coram Domino pro aliis, ut sicut pecu-
 liarem illorum ex aliorum Christianorum electione, ita ad-
 peculiare, publicumque pro aliis sacrificij ministerium ac-
 cipere debemus. *λεποργων*. Sic cum Dominus apud eun-

Aggreditur
 Christiani Sa-
 cerdotij institu-
 tionem, ut in-
 gulentur hæ-
 retici qui cum-
 negent nos ha-
 bere leges
 vel leges
 nos carere sa-
 crificio volunt.

Malachias.

coen:

maskeret:

maskeret:
 elohim.

de sacerdotibus
Evangelica legis
verba facit in
persona domi-
ni. In conspe-
ctu presbyte-
rorum glorifi-
cabor. in conspe-
ctu sacerdotum
sacerdos enim
vocat Esajas
presbyteros sicut
scriptura
noui testamen-
ti vocat, quod
divino consilio
& providentia
factum est in
iustitia Evangelica
predicationis
ne sacerdotium
nostri propter
communitatem
nominis ali-
quid commune
cum sacerdotio
veteris legis ha-
bere à Iudæis
existimaretur
presertim cum
scirent Iudæi
legem & Prop-
hetas à nobis
honorari, quin
potius nomen
nominis presby-
teri novum ge-
nus sacerdotis
declararet. hęc
sunt causa cur
in scriptura no-
vi testamenti
non tribueretur
nomen sacerdo-
tis presbyteris.
Vastato vero
templo Hie-
rosolymitano no-
men sacerdotis
frequenter
cepit.

Paul. ad Phil.
1. Petr. 5.
Ioan. 1. & 2.

AVTHENTICA PROBATIO

dem vatem dicat se assumpturum ex ordine gentili Sacer-
dotes & Leuitas non promiscuè omnes fore sacerdotes
indicat, sed quemadmodum ex Hæbreis quidam elige-
bantur ad obeunda pro populis sacrificiorum varia gene-
ra, qui regnum Sacerdotale, & gens Sancta priuato hono-
ris priuilegio dicebantur, sic & plebs Christianorum vo-
catur genus electum, & regale Sacerdotium, quod cum
veluti lapides viui omnes appareant ad sacra ædificia, &
spirituales ne non acceptabiles hostias offerendas Deo,
pariter ex eo veluti ex fructifera stipite decerpuntur qui-
dam ad sacrum ministerium exercendum, qui modo Pres-
byteri modo Sacerdotes appellati, Evangelicum sacrifi-
cium Deo offerunt. Quod si vatis veritas locum non habe-
ret temerè dixisset Paulus, *Vetera transierunt, ecce noua facta
sunt omnia*, necesse est enim vt etiam ministerium noui sa-
cerdotij, quod sit ministerium tantum, illi veteri successe-
rit, quod erat similiter ministerium tantum, alioqui enim
quomodo facta sunt noua omnia? nisi extant in Ecclesia
qui sunt ministri tantum Sacerdotes, corporis & sangui-
nis Christi, quæ vna est noui testamenti hostia. In casum
equidem probaret Apostolus antiquam legem in nouam
mutatam, eamque perfectiorem in ipsius Christi aduentu
veteri cessante Sacerdotio, si lex & sacerdotium dispari
pede gradirentur, vel ita dissoluerentur, vt vno translato
alterum remaneret, & ideo quo verius mentis acie, & in-
tellectu aperiat, non dicit Ablato sacerdotio necesse est vt
lex transferatur, sed verbo vsus aptiore dixit Translato e-
nim Sacerdotio necesse est vt legis translato fiat. Quoniã
pleraque legalia circa Sacerdotij ministerium consiste-
bant, prius autem Sacerdotium profligatum est, nimirum
alio in vicem illius inducto, legislatione etiam meliorem
in illius locum induci oportuit. Facile autem hanc litem
dirimendam hac ratione censeo, si fateri velint aduersa-
rij (qui suos Mystagogas à foro & sutrina, vel è popinis
& ganea suis Ecclesiis præficiunt) qui merito in literis
Noui Testamenti *πρεσβυτερος* appellentur, quæve ratione
toties Apostoli hoc nomine illustrentur, aut saltem Pauli
Epistolam probent qui Tito Episcopo Presbyteros per
ciuitates

CHRISTIANI SACRIFICII

ciuitates constituere præcipit. Actorum pariter 14. Paulus
ac Barnabas referuntur à Diuo Luca creasse Presbyteros,
ἄποστολοι καὶ πρεσβυτερος. Ampliora proferrem, ni vererem
prolixitatis tædium, & has negotij nostri bases ab omni
ruina immunes conspicerem. Quod si veteris legis Pon-
tifices offerre dona, & sacrificia olim decebat, necesse se-
quitur nostros, id est Euangelij & gratiæ Presbyteros,
quibus id iuris successit habere aliquid ad Sacrificij cul-
tum, quia omnis Pontifex ex hominibus constituitur, vt
offerat dona & sacrificia pro peccatis. Carent autem pri-
fcis illis omnibus sacrificiis quæ tauris, hircis, aut bobus
fiebant, nec aliud venerantur quàm illud in vltima cœna
à Christo institutum, dicente discipulis, *Hoc est corpus meum,*
quod pro vobis datur, quibus verbis ingens mysteriorum no-
strorum celsitudo consistit, vt dilucidè ostendamus Missæ
sacrificij dignitatem illis elucescere, cuius quidem om-
nia veterum sacrificia typum gesserunt, atque vmbra fue-
runt vt apertius innuit Paulus. Hebr. 8. *Qui exemplari &
vmbra celestium deseruiunt, sicut responsum est Moysi, cum con-
summaret tabernaculum, vide (inquit) omnia facito secun-
dum exemplar, quod tibi ostensum est in monte.* Sed vt hæc
verba clariùs euoluantur hoc modo ratiocinari opus est.
Si sacerdotes exemplari & vmbrae celestium deseruie-
bant, igitur & quæ offerebantur & qui offerebāt in veteri
Testamento typi erant eorū quæ offeruntur, & qui offerūt
in Ecclesia Noui Testamenti, quæ à Paulo celestis Hieru-
salem vocatur, sicut & per celestia intelligenda veniunt,
quæ in Ecclesia fiunt. Id si verissimum est, sequitur, quod
sicut Exemplaria celestium, id est, vetera, propria sacrificia
habebant, quibus mundabantur, ita celestia, id est, nos in
Ecclesia, habere meliores hostias, quibus mundamur, non
enim indiget illa superna, quæ est in cœlis triumphans Ec-
clesia, mundatione. Age igitur, si negaueris in nouo Testa-
mento externum Sacerdotium eorum, qui Deo externa
& visibilia offerūt munera, simul contra Moysen & Paulū
negaueris sacerdotium vetus exemplar noui extitisse. Illis
enim veteribus sacrificiis successit vnicum ac perfectissi-
mum sacrificium à Christo sacerdote summo institutum in

Heb. 8.

*70 in indiffi-
bilis.*

*Gallorū Drui-
des, sacerdotes.*

ara crucis immolatum, vbi seipsum per manus impiorum occisum, pro vniuerso humano genere Deo patri obtulit cum sanguinis sui effusione, quem pro nobis vniuersis dedit. Neminem autem ambigere puto tria esse quæ indissolubili & Gordiano vinculo tam strictè coniunguntur, vt ab inuicem nunquam separari velint, legem nimirum Sacrificium & Sacerdotium, Omnium enim mentibus hanc notitiã natura iniecit, legibus esse parendum. nulla lex autem quantumuis barbara, caruit cultu quantumuis extraneo religionis, semper habuit sacrificia, ad conciliandam populis supremi cuiuspiam numinis venerationem nec defuerunt sacerdotes qui hæc sacrificia administrarent, quos semper insigni precio & digno applausu suspexit antiquitas, ob eximiam officij dignitatem, fuitq; semper sacerdotij status cæteris honoribus præclarior & fulgidior. Proinde varia fortiebantur citra popularem gloriam nomina, Nam qui Aegyptiis præerant Magi, Persis Gymnosophistæ dicebantur. Galli ante virgineum partum publicè habebant instituta sacrificia quibus Druidũ requirebatur opera, sed de his prophanis, alias Sat mihi est quod tribus hisce rebus, lege scilicet, sacrificio & sacerdotio pari fronte progredientibus contigit, vt horum vno mutato mutata semper fuerint & reliqua. Idcirco Paulus adhuc aperit in epistola ad Hæbreos, ex translatione sacerdotij à tribu Leui in Iudæ posteros colligit legem alio quoque esse migraturam. Orbis autem infantia iuuentus & senium tribus legibus moderatur, vel enim sub lege naturali, vel sub lege scripta vel sub Evangelica, vixit, duravit & floruit, ab Adamo vsque ad Moysen, lex naturæ viguit à Mose vsque ad Christum, lex scripta à Christo autem euangelica lex vsque ad consummationem sæculi permanebit, quæ quidem non tabulis lapideis data est sed ab Angelo magni Cõcilij Iesu Christo edocta, & sic translata lege scripta in Evangelicam, translatum est pariter Sacerdotium cuius eximium decus priora omnia facile antecellit, eo quod Sacrificium assequuta sit, cuius prisca omnia sacrificia vmbra & typi fuere, & vt exactius dicam, Omnia sacrificia tempore naturæ & legis ab Abel

Abel Iusto incipiendo deinde transeũdo per Noë Melchisedeck Abrahã ad sacrificia legalia Aaron & filiorum eius præfigurabant illud vnicum & singulare Sacrificium de quo agimus. Iam liquidò constat nos habere sacerdotes & sacrificos, non quidem ingrato otio, Paganorum simulachris deditos, aut fabulosis gentilium commentis institutos, sed Evangelico sacrificio destinatos cuius iam nos suppetiis cœlestibus fisci aggredimur sacram, & sublimen tractandam materiam, & ne aliqua in re cespitet nostra oratio, primum inuestigare opus est vocis originem, quod enim Hæbreis קָרָב Græcis *θυσία* Latinis oblatio sive sacrificium, Ecclesiæ Missa dicitur. Sacrificiũ autẽ putat aduersarij esse actionem sacrã diuinitus ad hoc principaliter institutam vt nos Deo aliquid tribuamus vel reddamus, quod ei propriè competit, sed duplici vitio hæc sacramenti externi definitio laborat, vnum est quod non conuenit in omnia veri nominis sacrificia, sunt enim quædam ex illis diuinitus nõ instituta quandoquidem non instituit Deus, vt populus Dei filios & filias ad sacrificandum vsurparet quin hoc ipsum seuerissimè prohibuit Deuteron. 11. & aliis Atqui scriptura propriè & planè eiusmodi parricidia nominat holocausta & sacrificia vt 1. Iudic. 11. 4. Reg. 3. quæ licet illegitima fuerint tamen sacrificia propriè dicuntur. Alterum est quod in quædam conuenit quæ non sunt vere ac propriè sacrificia. Nam oblationes primitiarum & primogenitorum opera erant ad hoc præcipuè diuinitus instituta, vt Deo soli in recognitionẽ Dominij redderetur quod & officij genus nõ semel scriptura distinguit à sacrificiis Psalm. 49. Ad Hæbreos. 5. Melius ergò definitio externi sacrificij propriè dicti à nostris ponitur, his verbis Sacrificium externum est officium, quo res aliqua ab eo qui ad hoc muneris delectus est hoc ipso Deo offertur quod ad eius maiestatem recognoscendã, atque etiam ad internam mentis deuotionem & seruitutem erga Deum tanquam omnium rerum dominum protestandam certo ritu & ceremonia conficitur, seu immutatur. Sit igitur nobis ab initio istud constitutum omne sacrificium oblationem quandam habere, & vbiunque est mentio Sacrificij

*De sacrificio
Euangelico.
Zebach
oblatio.*

Psalm. 103.

*Definitio
sacrificij.*

ficij ex adiunctis indicatur oblationis initio, vt ex antiquo-
rum patrum monumentis colligitur, sic Paulus est testis,
Hæbreo. 11. θυσιάν ἄβελ, προσήνεγκεν τῷ θεῷ, id est, Hostiam tulit
Abel Deo, & infra πῆσαι προσένηγαχον Ἀβραάμ τὸν Ἰσαάκ, id est,
fide obtulit Abraham Isaac, vt autem oblatio sacrificium
propriè sit, necesse est rem absolutam aliqua ratione im-
mutari & confici. Propria verò & conueniens huic nostro
& Evangelico sacrificio oblatio corpus Christi est, quam
ab eodem saluatore nostro facere iubemur, reuocantes in
vsum eam quæ in cruce peracta est. Huius sacrificij caro &
sanguis ante aduētum Christi per victimas similitudinum
promittebatur, in passione Christi per ipsam virtutem re-
colebatur, post ascensum Christi per sacramentum, me-
morix celebratur. Reuertamur autem ad id quod maximè
exaggeratur ab hæreticis, & Melchisedec sacrificium ve-
rum Christiani sacrificij typum esse probemus, & omni-
bus naris emunctissimæ hominibus fide duce & veritatis
auspiciis facere satis conabimur, vt nobiscum fateantur,
Melchisedec τὴν ἁγιασμένω τροφὴν εἰς τήτων ἐπαχειστίας sancti-
ficatum alimentum in figuram Eucharistiæ obtulisse. Sen-
tentiæ autem congeriem ex 7. cap. ad Hebreos, cap.
14. & Psalm. 109. struemus, & iuxta fidelem Mosis eximij
historiam pensum omne absoluemus. Officium Melchise-
decis erga Abraham, satis ipsa scriptura aperit, quod
Abrahæ à cede quatuor Regum magno victoriæ trium-
pho domum redeunti panem & vinum obtulerit, benedi-
xeritque ei, erat enim Sacerdos Dei altissimi. Et regius
Psaltes aliquot sæculis post, diuino afflatus pneumate;
Christi æternam pariter & temporalem genituram, simul-
que sacerdotalem eius functionem descripturus huius
Melchisedec nomen inferre, & commendare voluit hac
eximia Epanesi ἁβραάμ βίβραρ -- ἁβραάμ βίβραρ -- ἁβραάμ βίβραρ. Tu
es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedec. Hunc
Psalmum de se ipso scriptum fuisse asserit summus noster
Mefsias, nec nemo alia ducitur fide. Et Paulus ipse in Epi-
stola quæ ad Hæbreos titulum habet huius Melchisedec,
subinde meminit Personati tamen nostri Evangelici fen-
tiant se his authoribus sacrificium Christi asserentibus
valdè

Melchisedec
panem & vi-
num offerens
Sacrificij Missæ
typus.

Abrahah cohen
lecholaham el
librauti mal-
kizedek

valdè premi, sed vt perfidijs ad perniciem euadant va-
rios comminiscuntur fraudum cuniculos quo se à sententia
Christiana & Catholica illatebrent, & primum omnium
mitis commentis interpretationem adificunt, pernegant
fuisse sacerdotem, nihilque sacrificio habuisse simile con-
tendunt. Clamant enim כהן satrapam quendam aut præ-
fectum significare non sacerdotem, quamuis 70. interpre-
tum æditio hanc temeritatem maximè coarguat, eamque
nos paulò antea multis testimonijs conuincimus. Cùmque
videant errorem parum foeliciter cessisse ad alium insa-
norem confugiunt quod particula *Enim* non rectè sit ad-
dita ab interprete, nos idè genuina lectione carere
querulantur, quia in Hæbraicis neque in Græcis coniu-
ctio sit Aetiologica sed Simplectica. Video iis planè con-
tigisse quod collineantibus vsu venire solet, vt præ nimio
conuiuendi studio cæci fiant. Præclaro titulo sese plebi,
sibi que deuotis veditant, proiiciunt ampullas & setquipe-
dalia verba, quorum proprium est talibus apiculis in sum-
mo religionis nostræ fundamēto populum ludificari, Hoc
in Hæbreo non habetur, hæc particula, hic apex nescio vnde
irrepsit, fucum scilicet vt faciant imperitioribus, qui
absque vocum examine facillimè deluduntur. Ceterum vt
hoc dispiciamus quod illi obiiciunt, facilè est hoc conuin-
cere, vel primis sacrę linguę elemētis imbutis. Assentior in
Hæbreo, ita legi כהן ליהוה אלהינו, id est, *Et ipse erat sa-*
cerdos Dei altissimi. Sed cui non cognitum est quamque lin-
guam, suum habere idioma loquendi, quo libenter vsitur.
Est ergo familiare Hæbreæ linguæ vsurpare כהן *Et ipse*
pro ipse enim. Sic namque in Psalmo Dauidico legimus,
כהן אלהים אשה ליהוה אלהינו *Et septuaginta rectè sic verterunt,*
Quoniam ipse est mare & ipse fecit illud. Alij tamen sic legunt, *Cuius*
est mare, sic enim fecit illud. Rursus alibi כהן ליהוה אלהינו *habah. Ioni-*
quod septuaginta sic verterunt, *alios chieuter mit-*
auxilium de tribulatione, & vana salus hominis, alij tamen sic *zor veschare-*
legunt, *da nobis auxilium in tribulatione,* vana est enim salus *tes. huath. a-*
hominis, vel *quia vana salus hominis.* Et sunt loci innumeri in *dam.*
sacra

Vehua cohen
lechol helion.

Genes. 14.
Ascher lo
haim vehua:
halsco hu.

habah. Ioni-
chieuter mit-
zor veschare-
tes. huath. a-
dam.

* Iacobi 2.
Benedicta tu,
In Mulieribus
Et Benedictus
fructus ventris
tui, id est Ideo
tu Benedicta
quia fructus
ventris tui be-
nedictus. Ioa. 1.
Dedit eis po-
testatem filios
Dei fieri his
qui credunt in
nomine eius.
Confestim pro-
ratione adiecit
Et verbum ca-
ro factum est
Ac si diceret
Ideo illi filij
Dei qui credunt
in nomine eius
quia verbum
caro factum est.

sacra lingua, quos huc afferre,* necesse non est. Præterea quidem Sanctus David sciens nihil infelicius esse fœlicitate peccatorum qui se fœlices putant cum à Domino non reprehenduntur, summo affectu castigari postulat, his verbis, *Ad te Domine clamabo Deus meus ne sileas à me, ne quando taceas à me* & id est quia *assimilabor descendentibus in lacum.* q. d. Actum est de me si negligas delicta mea corripere, quia similis ero hominibus descendentibus in Orcum. Pudet ergo pigetque profectò talium rabularum, quos linguarum imperitia, quo tamen nomine plurimum se vulgo commendant, in tam sacrilegos precipitat errores. In hoc ergo scripturæ cardine fides nostra, & optima interpretatio versetur, ut sponte assentiamur, non tantum hac sententia *Erat enim sacerdos Dei altissimi* reddi causam cur oblationem fecerit, sed præterea ex ea maximè rei speciem & causam aperiri, cur tale panis & vini sacrificium illis temporibus non tam vulgare fecerit. Neque enim à quoquam multum dubitari poterat, cur vir Princeps, Rex & Paterfamilias sacrificaret, cum id reliqui omnes patriarchæ, & hic ipse Abraham sapius fecisset. In causæ enim redditione, non tantum dicit quia Sacerdos fuit, ad innuendum cur simpliciter sacrificauerit, sed addit *sacerdos Dei altissimi.* quod apud Hæbreos in sacra scriptura habet fere aliquid singulare, & significat aliquod excellens officium circa filium Dei respectu æterni patris, qui fere nomine altissimi intelligitur, ut Luc. 1. *Virtus altissimi obumbrabit tibi,* & ibidem *filius altissimi vocabitur,* & in Cantico Zachariæ de Ioanne. *Tu puer propheta altissimi vocaberis,* &c. ut illa appellatio non solum excellentiam in suo genere denotet, sed aliquod peculiare officium in mysterio geri, quod postea ab ipso filio Dei obeundum sit, erga æternum Patrem suum. Ex quo planum est, non solum Sacrificij in communi causam reddi, sed illius maximè quod in pane & vino constituitur. Ista profectò Hæreticorum commentorum certissimam & acutissimam habent securim, Sed ipsi insolentiores indies evadunt, novisq; cuniculos sibi fabricant. Aiunt enim scripturam fateri Melchisedech protulisse panem & vinum, nullamq; hic fieri oblationis mentionem, neque sacrificij.

sacrificij. Nō inficior Hæbreos legere *לחם ויין*, ut sit *לחם ויין* Hiphil à verbo *לחם*, id est, fecit ut panis & vinum offerretur, & septuaginta legunt *ἐξήνεγκεν ἄρτους καὶ οἶνον*, id est, *Extulit panem & vinum.* Et tamen si vox quæ hodie habetur apud septuaginta *ἐξήνεγκεν* non tantum offerre quam efferre significet, tamen sic effertur ut potius ad oblationem quam exportationem vergat. Sed nihil eum prohibet panem & vinum protulisse, & tum Deo sacrificasse, ut scilicet victoriam illam Abrahæ opera partam, Deo referret acceptam. Quod si Deo sacrificasse pertinaciter negamus quid attinisset Moysen huius Melchisedech sub Sacerdotis nomine semel duntaxat in omni suo opere mentionem fecisse, nisi eundem etiam sacrificasse credere nos vellet? Et quidem Melchisedech geminam sustinuit personam, & regis & Sacerdotis: Ut ergo regni sedes & regia vrbs fuit Salem, ita Sacerdotij eius hostia & sacrificium fuit panis & vinum. Neque enim credibile, vel phas fuit, cum regni solium enuaciaffet, ut sacerdotij hostia taceretur, cum sacerdotium ipsum longè sit regio sceptro augustius. Sed hinc exclusi sectarij, alias moluntur fraudum tendiculas, & blaterant Melchisedechi, ideo protulisse panem & vinum ut Abrahæ & copiis eius commeatum suppeditaret, exercitumque eius fame & inedia delassatum refocillaret. Scilicet, post tam opima spolia, post tantas exuvias ab hostibus deivstis deportatas, Abraham necesse habuit mendicare panem & vinum à Melchisedech, ne deficient milites. Et Abraham non inuenit quod diuertat, nisi ad Sacerdotem Dei altissimi. Et Melchisedech statim in parato, & ad manum habet, vnde trecentos decem & octo milites (nam Loth & eius exercitum non numero) pane & vino alat. Melchisedech etiam ab Abraham decimas accepit. Et Abraham reduxit omnem substantiam, & Loth fratrem suum cum substantia illius ut non fuerit necesse illum quasi emendicato pane vivere Idem & ipse fatetur cum Regis Sodomorum liberalitatē aspernaret, dicēs iuvenes suos milites iam comedisse, & saturos esse. Et quoniam de nullo alio Sacrificio Melchisedechi Sacerdotis altissimi legimus, necessitas ipsa vrget, ut panem & vinum ab illo

Hostia
lechem
vatum

Sacerdotij di-
gnitas regia
angustia.

Heb. 77.

oblata esse intelligamus. Quod si in eo loco scripturæ non sacrificauit cum proferens panem & vinum benedixit Abrahamæ, dicendum erit maximè ab illis qui nihil admittunt nisi ea quæ expressè vel equitalèter reperiuntur in scripturis, nunquam sacrificasse, & temerè nomen sacerdotis sibi vendicasset, cum omnis Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur, ut offerat sacrificia pro peccatis, quia tacitum sit in scriptura aliud sacrificium, sicut ab omnibus dicitur sine Genealogia & initio, ac sine dierum carere, igitur in illo Geneleos loco cum alius non extet, sacrificauerit necesse est. Præterea si nõ prætermisit scriptura eorum sacrificia ante Melchisedec, quos neque nominauit quidem Sacerdotes, ut Abelis, Noë, Abrahamæ, Isaac, Iacob, & postea Iob, quomodo prætermiserit Sacrificium Melchisedec, quem Sacerdotem Dei altissimi nominat? Quomodo hæretici hæc eludēt aut cum aliqua specie rationis in eis tergiuersari poterunt? Videamus igitur de similitudine ipsius Sacrificij Melchisedec, quod Sacrificium isti, etsi in mille formas se induant, & ut est in fabulis Protæi fiant effugere non possunt. Similitudo enim Sacerdotij Christi cum Sacerdotio Melchisedec omnibus apparet, quia ab Apostolo signata & expressa est, quæ in eo consistit, quod

Melchisedech
Gen. xxi. 12.
Hebraeor. 8.

Hebraeor. 7.

Melchisedec nec initium dierum neque finem habens, assimilatus filio Dei, manet sacerdos in perpetuum, sic Dominus Iesus semel se offerens in cruce ad multorum exhaurienda peccata, morte interueniente non desinit esse sacerdos, semper viuens ad interpellandum pro nobis, verum hæc similitudo Sacerdotij Christi cum Sacerdotio Melchisedec, hætenus non efficit ex toto; ut dicatur, & sit Christus factus Sacerdos secundum similitudinem Melchisedec, ut Apostolus ait, nisi appareat etiã similitudo sacrificij Christi cum sacrificio Melchisedec Sacerdotis, præsertim cum magis ad rationem Sacerdotis ratio sacrificij, quam ratio perpetuitatis pertinere videatur. Atqui certè sacrificium Christi in cruce cruentum cum Sacrificio Melchisedech ex pane & vino, quæ cibus & potus incruentus sunt, non habet similitudinem, quam habet idem ipsum sacrificium alio modo, scilicet incruentè, sub specie panis & vini

vini factum quod Deo offerens dedit Christus discipulis dicens, *Accipite & manducate, hoc est enim corpus meum*, quod quidem & nos cum accipimus à Deo benedicimur, sicut Melchisedec in typum mystici panis futuri præbēs panem Abrahamæ, *benedixit ei*. Quemadmodum ergo ille qui sacerdos erat gentium, nusquam videtur corporalibus sacrificiis functus, nisi vino solo & pane, dum ipsi Abraham benedicit, ita sanè primus ipse saluator, ac Dominus noster, deinde, qui ab ipso præfati sunt Sacerdotes in omnibus gentibus spiritale secundum Ecclesiasticas sanctiones sacerdotij munus obeuntes, vino ac pane, benedictis & consecratis in corpus & sanguinem Christi similitudinem Sacerdotij Melchisedech adimplent. Hæc est vtriusque gentis sententia, sic Hæbræi, sic Græci, Latiniq̃ crediderunt oblata fuisse panem & vinum, nec eam rem vero Sacrificio caruisse, quò oblationis Christianorum gereret imaginem. Deinde cum in confesso sit inter ea quæ ad Sacerdotij functionem pertinent sacrificiorum oblationem vel primas ac præcipuas obtinere partes, insignitæ cuiusdam dementiae fuerit dicere Christum vel non obtulisse vel illius ordinem sacrificio aliquot non expressisse. Si autem in sacro Missæ, ut sophisticis argutulis placet nihil aliud quam panem ad comedendum & potum discipulis dederit, omnibus aliis rationibus ad sacrificij maiestatem pertinentibus exclusis, qua in re dicitur esse sacerdos secundum ordinem Melchisedec, quem tamen non minus quam corpus vmbram, veritas imaginem excelluit? Quomodo nomen Messiaë sortiebatur, si veteris legis typos, figuras & alia sacramenta non norit nec adimpleuerit? Si tantum Epulum paratum nullis mysteriis, aut sacrificaturæ veritate comitatum obtulit, quis dubitat idem posse præstari patrem filiis, amicum amicis, hærum famulis, hospitem peregrinis, Eleemosynarium pauperibus? Quis autem tam parum in adytis scripturæ versatus audebit ista ad sacrificij complementum referre, aut arbitrari, hæc ne hulum quidem Melchisedecis oblationi pertinere, cum sole clarius meridiano sit ipsum panem obtulisse, & etiam illis sacrificasse iuxta sacerdotium suum, & quod Christus typo

Melchisedec.

illi in nouissima cœna responderit. Quid post tantam lucem desiderari potest? Euangelistæ cum Paulo adeò dilucidè hæc narrarunt, vt omnem dubitationis & litigij ansam destruxerint, in eoque omnes consentiunt quod Saluator noster corpus & sanguinem suum obtulerit in huius sacramenti institutione, cum in panis & calicis distributione discipulis, *Gratias egit, & benedixit*. Sed futiles forsân, & superstitionas dicent Christum egisse manuum eleuationes, aut fateri cogentur, gratiarum actionem & benedictionem sacerdotalem non pertinere ad sacrificij celsitudinem. Anne sacra verba quibus Christus in hoc sacro munere vsus est minoris erunt energiæ & effectus quam illa Patriarcharum, quæ vel benedicendo, vel maledicendo maximè operabantur, vt de Isaac Iacob & cæteris legimus? Si quis autem oculus, scripturæ radiis veluti ad obtutum candentis solis non conuieat & obstupescat, comperiet quam pulchrè & egregiè huius sacrificij ordo à facris Euageliographis commendetur, nihil superuacaneû, nihil obscurum, nihilq; quod multum veritatis examini non conferat, additum est. Taceo triclinij apparatus, extremum Christi desiderium manducandi Pascha, Interval-la & discrimina primæ & secundæ cœnæ, pedum Apostolorum lotionem, prolixâ & eximiam Homeliam, qua consolatus est discipulos, & alia quamplurima quæ pro sacro preparando sacrificio & sacramenti institutione leguntur.

3:007, 10

Aduersarij nostri qui sacram scripturam pro opinionum confusione dilacerant ferre non potuerunt, Benedictionem cum gratiarum actione quamquidem ex textu Evangelico reiecerunt, ab Apostolo tamen mirè notatam. Sed quomodo fieri potest, vt in hoc augustissimo sui corporis sacrificio Christus summus sacerdos, secundum ordinem Melchisedech potuerit sacerdotalis benedictionis obliuisci, quam precibus, & feruenti mentis in Deum Patrem eleuatione decorabat, gratiarum actione adiuncta? Ad quid autem hæc? Quibus de causis rogo, præsumitur Christus gratias egisse, nisi pro suæ missionis commodo, pro cursus sui felici cõsummatione, pro peccatorum nostrorum ablata sarcina grauissima, pro nostra recõciliatione, pro

ne, pro voluntatis ardentissima Charitate, qua succensus ad mortem deuincendam morte sua properabat. Nõne hæc optimè accedunt sacrificiorum cultui, nõne hæc edvergunt vt benedictiones & gratiarum actiones huiusmodi dignam sacrificij oblationem comitètur? Quod si tunc temporis, corpus suum obtulerit Deo Patri, ad quod mysterium cætera quæ sequuntur referenda censes? Anne superfluas ceremonias & inutiles nostræ salutis ritus eas appellabis? Quare Christus hæc benedixit? Quare gratias egit, sublatis oculis in cœlũ, & ea quæ habebat in manibus suis in remissione peccatorum discipulis dedit, dicens, *Hoc est corpus meum. Hic est sanguis meus*, se ipsum sub specibus visibilibus panis & vini præbens? Sed quis ordo suspiceretur adeo conspicuus in huius sacræ cœnæ dispositione, si Christus benedicto, consecrato & transubstantiato pane & vino in corpus suum, gratiarum actionibus comitibus, aliud quidpiam obtulisset tantis non illustre mysteriis? Adde quod clariùs Impostor & præstigiator veluti proditus fuisset Christus apud discipulos si eorum delusis animis aliter quam res habebant fecisset. Idcirco ne quis per hos scopulos obstinatissimas hæreticorum voces audiat, perpendite quæso concinnam verborum seriem. Inter verbum *accepit & fregit*, videtis gratiarum actionem includi, inter *accipiens*, & *bibite ex hoc omnes* pari passu gratiarum actio mysteria illa comitatur, vt cognoscamus gratiarum actionem referri ad Deum, & benedictionem referri ad panem & vinum, & paucissimis verbis id effici, nempe his verbis, *Hoc est corpus meum*, quod alioquin est creditu difficillimum. Hanc nostram veritatem & securitatem si conferas cum sacra Euangelij lectione nihil discriminis adesse comperies. Sic enim inquit Hæbreus ille Apostolus & Euangelista Matthæus. *Cœnantibus autem eis accepit Iesus panem, & benedixit, ac fregit, deditq; discipulis suis, & ait, Accipite, & comedite. Hoc est corpus meum. Et accipiens calicem, gratias egit & dedit illis, dicens, Bibite ex hoc omnes. His est enim sanguis meus Noui Testamenti qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* Ad stipulantur cæteri Euangelistæ huic versioni communiõri & explicatiõri, ad eamq; ferme sententiam

*Paucis verbis
res maxima
efficiunt.*

omnes

omnes vltimam cœnam describunt. *Accipit Iesus panem.* (inquit Marcus) & *benedicens fregit, & dedit eis, & ait, Sumite, hoc est corpus meum. Et accepto calice gratias agens dedit eis, & biberunt ex illo omnes, & ait illis, hic est sanguis meus Novi Testamēti, qui pro multis effundetur.* Lucas non solum futurum tempus effusionis sanguinis Novi Testamenti pro multis indicat, sed ait: *Accipiens Iesus panem: & gratias agens, fregit & dedit, dicens, Hoc est corpus meū quod pro vobis datur.* Quibus verbis facile patet cum gratiarum actione & benedictione oblationem etiam subesse. Sacri ergo scriptores qui verissimam huius excelsæ cœnæ historiam scriptis mandare meruerunt, quemadmodum accepto pane referunt Christum dixisse, *Hoc est corpus meum*, & addidisse quod pro vobis frangitur, vel datur; ita quoque de calice narrant, Christum dixisse, *Hic est sanguis meus Novi Testamenti* vel, *Hic est calix nouum Testamentum in meo sanguine*, & addidisse qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum, vel qui pro vobis fundetur. Quorum testimonio liquet Eucharistiam siue missam, simul esse sacramentum & sacrificiū, vt offertur sub speciebus panis & vini. Ex hoc enim quod Christus sanguinem suū, sub speciebus panis & vini discipulis dedit, manifestum est Eucharistiā esse Sacramentum. Quod autem addit, qui pro multis siue pro vobis effunditur, indicat eam esse Sacrificium. Quum igitur Apostoli eundem sanguinem sub specie vini sumpserint in cœna, quem Christus effudendo obrulit in cruce & Sacerdotibus iussim sit, vt idem faciant, quod ipse fecit, sequitur proculdubio, Eucharistiam non tantum esse Sacramentum, sed etiam nouæ legis verum Sacrificium à Christo institutum. Inuitis itaque Hæreticorum bestiis Cornupētis, sacra & diuina nostris effulget veritas scriptis quæ etiam splendidior apparebit si perspicacius singulas quilibet dictiones Euangelistarum de hac sacra cœna examinauerimus, in qua omnes penè partes sacrificij elucescunt. Primò Sacrificij preparatio, his verbis, *Accipit.* Secundò benedictio, his verbis, *Benedixit, vel benedicens,* vel iuxta textum Pauli calix benedictionis quem benedixit. Tertiò Mactatio sacrificij, his verbis, *qui pro vobis effundetur*

effundetur. Quartò oblatio cum legitur, *Quod pro vobis tradetur, vel quod pro vobis datur.* Quintò participatio & distributio adstantibus *Comedite, & bibite.* Postremò Oratio his verbis, Hymno dicto. Dilucidè expediui quibus oportuit ordinem verborum sacre cœnæ, maxime iudicare sacrificij cultum, quem nemo optimæ sortis nisi male audire velit, apud omnes veritatis studiosos negabit. Explicatius autem quicquid loquimur apparebit si intellexerimus, tunc temporis in sacrificio & oblatione Christum vsum fuisse tempore præsentis, vt legitur apud Lucam & nostri aduersarij verba, illa accipiunt, *quod est datum, qui est effusus*, sed salubrius interpretationi consultum esset, si secundum Græcam versionem haberet *qui effunditur, quod datur*, ad euitandā vocum obscuritatē, quia ista sunt tātum præsentis temporis; illa verò inde terminata & infinita vtrique coniungi possunt. Perfectam huius argumēti glaciem, insequamur. Velim autem hæc accuratius inuestigari. Si enim vel cæco perspicuum est Christum dedisse corpus suum sub specie panis, & sanguinem sub vini specie eūque effusum dicat, sequitur quod ad vnum certum finem vtilem deueniant, vt alicui, & propter aliquem id beneplacitum censeatur, alioquin nemo frangit aut tradit corpus suum, & effundit sanguinem, nec sponte & liberè animam suam exponit, qui certo finis & scopo commodo nō ducitur. Nec puto quempiam dubitare de finali causa huius mysterij. *Pro vobis* (inquit Christus) & *pro multis in remissionem peccatorum.* Non enim solum pro Apostolis huius sacre cœnæ primis conuiuis, sed etiam pro aliis multis effusus est. Lucas siquidem testatur Dominum dixisse, *Hic est calix Nouum Testamentum in sanguine meo qui pro vobis effundetur.* Matthæus verò & Marcus scribunt Dominum dixisse, *Hic est sanguis meus Novi testamenti qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* Sunt enim & ipsi Apostoli in hac multitudine, pro qua sanguis Christi effusus est. Et pro omnibus quidem effusus est, quantum ad efficaciam. *Factus est enim obtemperantibus sibi causa effusæ salutis æternæ.* Ad eò vt hoc idem sacrificium expurget peccata, & egerimæ conscientiæ æstimare debeant paratum sibi esse.

in altari Catholico Pharmacom, vnde sanentur. Et quidem quod attinet ad istud negotium, qui hætenus contra hæreticos dimicauerunt, his pugnant argumentis validissimis quod in ipsis mysterij formis dicatur. *Hoc corpus quod pro vobis frangitur, & hic sanguis qui pro vobis funditur*, quibus verbis liquidò declaratum voluit Legislatores, oblationem istam conducere ad obtinendam peccatorum remissionem. Eò velisquæ remisquæ contendo, vt si interroger à quo corpus illud tradatur, per quem sanguis effundatur, exploratissima fide dicam omnia à Christo & per Christum fieri. Si quis demum scire velit in cuius conspectu, & ad quem, promptius respondeo, Illi cuius solius est remissio peccatorum, nempe Deo Optimo Maximo offerri corpus & sanguinem. Quotiescunque autem victima & oblatio in remissionem peccatorum ei datur, & offertur penes quem salus hominum consistit, tunc & illic verè est oblatio & sacrificium, cum igitur ibi offeratur à Sacerdote corpus Christi Deo Patri qui auctoritate non emendicata delet iniquitates Ezechiele teste & remittit peccata, sequitur esse Sacrificium, efficax profectò instrumentum per quod Christi gratia in præsentium animos immensa Crucis virtus defluit. Vt autem facilius ab Hæreticis cauillationibus liberemur, sciamus Christum corpus suum obtulisse aut immolasse Apostolis, & in eorum conspectu, vel Iudæis, vel Deo patri. Opinari autem Apostolis oblatum fuisse, figmentum esset, & dilucidè apparet ex eo quod cum dixisset, *Accipite, & manducate, hoc est corpus meum*, quod rectè enunciationis iure addidisset iterum, *quod do aut offero vobis, aut pro vobis?* Multò aliter sentit scripturæ ratio. Neutiquam enim dicit Christus, offero vobis pro vobis, aut do, sed vt omnis controuersie differentia constitueretur, probè & specialiter aperit pro quibus detur, his verbis. Qui pro vobis effundetur, quod pro vobis tradetur. Sed cui? Deo, qui nostras exaudit preces, quiq; summus est sacrificiorum moderator. Cui enim obtulisset Christus corpus suum, quod sub speciebus elementi in manibus habebat, nisi Patri? in conspectu cuius sacras gratiarum actiones emiserat, & ex quo dependebant sancti omnes

tanti

tanti mysterij fructus, gratia nimirum & peccatorum remissio? Non deerunt attamen insolentissimi tergiuersatores qui dicent corpus equidem Deo Patri oblatum, sed minimè in cœna fractum, nec sanguinè effusum. Vno verbo huiusmodi susurrorum compefcere ora potero, si credant Deum præterita & futura æquè vt præsentia diuinitatis suæ oculis intueri, & ideò vidēs ratum tempus passionis Christi & rem omnem in procinctu congregari, eam ipsam instantam pro facta & adimpleta excipiebāt. Sic Abraham de filio Genes. 22. Immolationem pro Sacrificij executione habuit, sic & Christum incruentè oblatum in cœna Euangelica, cruentum in ara crucis consummandam pro oblato, & passo censuit, futuram enim passionem in instanti oblationis, tanquam præsentissimam præsciebat. Summo Marte hæretici ad has rationes subuertendas contendunt. Ne autem in hoc negotio versantibus remoras iniiciant, quatuor præcipua dogmata animaduersionis gratia velim à Catholico lectore notari.

Primum duo complectitur capita, Alterum quod tempus mortis & passionis, Redemptoris nostri præcisè considerandum non veniat, quoadiu crudelissimas carnificum Iudæorum patiebatur iras, & crucem, sed ab eo die quo plausibili plebis tripudio Ierosolymam ingressus est usque ad mortis acerbissimæ supplicia peracta, destinatus enim ad illa subeunda, tanquam è vita excisus mortali & temporali habebatur, sic & agnum Pâschalem & pleraque animalia sacris maestanda, pro mortuis ab aliis separata dicebantur. Et ideò eius est exorsa immolatio statim post latum Pharisæorum & seniorum consilium de occidendo filio hominis in publicam peccatorum omnium expiationem, quamobrem se iam exulem & profugum mundi huius existimabat, dicens, *Hæc dixi vobis apud vos manens, & rursus. Ego non sum de hoc mundo.* Alterum est quod nec congruum nec oportunum extitisset Christum sui tantum oblationem fecisse post passionem, glorioso corpore redimitum, & tam insignia vitæ cœlestis monumenta explicantem, sed decentius sacrum mortis diem præudentem corpus suum tradidisse stupenda & admirabili

Quatuor anni,
maduersiones
dignissima.

Lucæ 24.
Ioan. 17.

bili specierum panis & vini conuersione facta, & rem simul cum verbo perfecisse firmissimè credimus, prout factis & inexpugnabilibus verbi operatorij & euidentissimis eiusdem Christi virtutibus edocemur, & hinc inde perpetui sacrificij institutum Apostolis communicauit.

Secunda doctrinæ præsentis ratio plurimum habet momenti ad redarguendum citissimè effrontem hæreticorum mendacij spiritum, qui huius mysterij vsum ad posteros deuolasse inficiantur. Quomodo ergo Christi corpus in ara crucis immolatum iuxta tot Prophetarum vaticinia perdurare in terris potuisset, si sacrificij nostri defuisset sanctio? Anne efficacia aut virtute id contingere putatis! O nouum subtilitatis acumen. Nos eisdem vt antea tenebris inuolueremur, veteris enim legis patres his gaudebant. Nec Paulus dicere debuit Hebr. 9. legem habuisse vmbra futurorum bonorum sed potius præsentium bonorum, aduersusque D. Pauli doctrinam vetera non transferunt nec noua facta sunt omnia, licet expressis verbis 2. Cor. 3. dicat *Vetera transferunt, ecce noua facio omnia*, cui ad scribit Ioanes, dicens, *Lex per Moysen data est gratia autem & veritas per Christum facta est*. Denique Christus temerè Sacerdos existimatus fuisset, secundum ordinem Melchisedec, aut imaginariè, duntaxat sacrifici suscepisset munus aliud quod piam sacrificium instituens, Pauisset tantum Apostolos pane & vino, quo pacto Ecclesiæ Catholice posteritas hoc Sacramento Eucharistiæ priuaretur nec illi protestari liceret gratæ mentis pignus in commemorationem boni suscepti erga Deum, si hoc sacro Christi arrabone destitueretur, qui tumultuosum futuræ contentionis disidiū hæretica Diaboli discordia exoriturū præuidēs voluit Apostolos, eorūq; successores vt quod ipse fecerat hoc ipsum etiam facerent. Idem enim corpus suum quod sub specie panis discipulis porrexit in cœna, sub propria specie obtulit in cruce, atque id quod in cœna inchoauit, in cruce consummavit. Hoc enim sacrificium si rem oblatam spectes, adeoque si ipsum offerentem, vnum est atque idem Sacrificiū crucis, non aliud videlicet Christus, hostia & Sacerdos, qui suis verbis hoc Sacrificium

conficit,

conficit, & per sacerdotem ministrorum suorum manus, hic in terris Deo Patri offert, quemadmodum in cœlis accedit per semetipsum ad Deū semper viuens ad interpellandum pro nobis. Sicut enim in cœlis Christus corpus suum olim in cruce vulneratum & occisum, tanquam iuge sacrificium paternis oculis perpetuò pro nobis exhibet. Ita hic in terris per ministerium sacerdotum, idem illud corpus sub specie panis & vini incruentè offert.

Tertiò, cum Sacrificium Euangelicum vmbRARUM figurarum & prophetiarum antiquæ legis sit scopus, veritas, & perfectio, necesse est etiam priorum substantiam in se complecti. Horum enim alia succurrebant lapsis per ignorantiam: alia voluntariis & animi consilio deliberatis peccatis medebantur, Quædam in beneficiorum collatorum commemorationem fiebant. Cætera variis pietatis votis respōdent, vt clarissimè per totum librū Leuitici docetur. Nostrium autem hæc omnia in se continet, quia priorum perfectio est. Meretur, tristatur, angitur, & turbatur quis, hic sunt pia cuiuslibet animæ anxietudinis solamina, hoc Missæ sacrificium, perquam idoneum est ad non tantum leuiorum, sed etiam ingentiū criminum expiationem. Hic finis religiosus & maximus ob quem offerendum sit, nempe vt gratam mentē præstemus Deo. Verū quia quicquid est donorum, quæ ad corpus vel animum spectant, quicquid vel ad virtutem, animorūque cultum pertinet, vel sanitatem, opes famam & reliqua id genus, quantum postulat salutis ratio tuetur & instaurat, nobis ex vnica crucis meritò profluit, illique penitus omnia prospera, & aduersa quæ salutem promouent, accepta ferre debemus: Hinc etiam rationi consentaneum est, vt Christo gratias per istud Sacrificium agamus, nosque testemur non ingratos. Idcirco vbi patrum nostrorum vigeat charitas & feruentis deuotionis zelus omnes ad hæc sacra mysteria spei mittebant anchoras, vt votorum compotes efficerentur. Sic & hodie quauis multum sit ab antiqua illa deuotione degener mundus, quidam in peccatorum remissionem, quidam Eucharistias ergò, id est in gratiarum actionem, vel damni vitati, vel boni accepti, quidam ad valetu-

*Sacrificium
Euangelicum
veteris legis sa-
crificiorum
perfectio.*

*Varij sacro-
sancti Missæ sa-
crificij fines.*

dinem conseruandam vel restituendam, quidam ad sobo-
lem habendam, vel tuendam, quidam ad laudem & hono-
rem Dei, & cœlestis aulæ sacrarum Missarum solennia
venerantur.

Quartum & vltimum rationis caput, inseparabile facit
corpus Christi à sacro Missæ Sacrificio, quia vtrumque est
institutum vt in cibum detur populo, & vt in sui memo-
riam offeratur per ministros Sacerdotes & non per laicos
Deo. Hæc enim est præcipua Sacrifici intentio sacrificare
nimirum & offerre panem & vinum consecratum, & distri-
buere oblationem, corpus scilicet diuinum adstantibus,
iisq; qui vel ægritudine faucij, aut aliis causis legitimis ab
his sacris mysteriis absentes sunt, qui nihilominus sacro
Lyrurgicæ fructu nō frustrantur, & sūt hostiæ participes in
sacra altaris ara maclatæ, per Sacerdotem cuius solius est
hæc tremenda mysteria peragere, nec ipsis Angelis, aut
Deiparæ virgini aut cuilibet creaturæ datum est hanc ad-
mirandam panis & vini in Christi corpus & sanguinem
per diuina verba facere demutationem.

Hæc obiter dixisse sufficiat, quo rudes intelligant Chri-
stum non semel tantum, sed bis obtulisse corpus suum
Deo Patri, sub speciebus panis & vini incruetè, & cruètè
cū sanguinis maxima effusione in cruce. Vt præclarum ty-
pum rei gesserat agnus Paschalis, qui prius offerebatur,
postmodum occidebatur, immolabatur, deinde edebatur.
Sic ergo quod olim agebatur cum agnotypico in figura,
agitur iam cū agno nostro in veritate. Et vt veritas respon-
deret figuræ necesse fuit in vltima cœna Christum verum
& immaculatum nostrum agnum, priusquam à discipulis
fumeretur immolari, quemadmodum etiam nunc primò
immolatur in sacrificio Missæ, deinde manducatur Pascha
nostrum immolatus Christus in sumptione & communio-
ne. Quod si quis contèdere velit & pertinaciùs protestari
oblationem in ara Crucis factam, fuisse finem horum ty-
porum, sequitur ergo quod Iesus Christus ante quam of-
ferretur manducatus sit, id autem excogitari nequit absq;
inpudentissimo mendacio. Sed vt summam omnia per-
stringamus nemo verus Christianæ discipulus veritatis
aliter

*Hi se obtuli
Christus, cruètè
in cruce, in-
cruètè in sa-
cra cœna.*

Exod. 12.

aliter vnquam dicere poterit, quod Christus cum de hoc
mondo transfiret ad patrem, duplicis generis sacrificium
obtulerit, vnum quidem vt diximus in cruce cruentum, vbi
oblatione corporis sui, & preciosi sanguinis effusione no-
bis remissionem peccatorum & æternam liberationem
impetrauit. Alterum sacrificium istud non cruentum, sed in-
cruetum, recordationis, gratiarum actionis, & laudis obla-
tionis, quale est sanctum corpus & preciosus sanguis eius.
Præcepitque vt Sanctissimum illud Sacrificium patri cœ-
lesti iterum atque iterum, ac semper quousque veniat, of-
ferretur. Cum ergo Calvinistarum phrènesis mitiùs agitata
fateatur Christum in cœna consecrasse panem & vinum,
Quare negabit eadem etiam ipsum sacrificasse? vtrumque
enim relationem mutuam rei communis ad sacrum ali-
quid intuetur. Sacrificare enim & consecrare nihil aliud
innuunt, quam sacram rem facere, & benedicere ac vsui
sacro dicare quod quodammodo prius prophanum fuerat.
Ab his liquet Sacrificium panis & vini non defuisse, et si
quispiam blasphemet realem corporis Christi & sangui-
nis eius presentiam non illic extitisse, ex eo quòd oblata
sunt Deo Patri. Hinc cauillantur elementa illa Sacrificij
deputari, tantummodo ad vsu sacrum cibandi plebem in
cœna, & in hoc summam cōsistere mysterij virtutem, non
verò ad oblationem dari posse, quod longe secus videbitur
si perspiciamus antiquum Sacrificiorum cultum extitisse,
vt res oblata in Sacrificium gratiarum actionis potissimū
distribute, deinde à singulis comederetur, quod clariùs in-
notescit in typo agni Paschalis qui offerebatur, postmodū
edebatur: & quemadmodum Christus seipsum dedit sub
speciebus panis & vini consecratis cibum & potum Apo-
stolis, ita verisimiliùs est eas obtulisse prius Deo Patri spe-
cies, quas benedictione & inuocatione corpus & sangui-
nem suum esse prædicauit, eademque offerre instituit, &
edenda distribuit in commemorationem propriæ mortis,
atque arrhabonem & pignus nostræ resurrectionis. Cuius
quidem rei apertissimè fuerunt veteris Testamenti figuræ
& sacrificia. Quid enim clariùs agni immaculati ferentis
peccata mundi Sacrificium præfigit, quàm agnus Paschalis?

*Sacrificare
quid.*

*Typus Sacrifi-
cij agni Pas-
chalis.*

Quid

Quid sublimius & consonantius vtriusque sacrificij typis, & veritati referrur? Nam inter omnia legalia Sacrificia nullum aliud fuit relictum, quod adeo expressit ipsum Christum, ac agnus ille Paschalis. Cuius præceptum Moisaicæ legis præcepta omnia antecelluit ceremonialia eorumque præuium habebat ordinem. Fuit siquidem variis illustre & maximum concomitantis, quod nimirum primum fuerit sacrificium celebratum à populi Israelitici ceterua, à quinquagesimo die, quo lex fuit data in monte Sinai, sicut quinquagesimo die post resurrectionem agni mystici Iesu Christi, Spiritus Sanctus missus est, ad nouæ Euangelicæ legis promulgationem. Et sicut agnus Paschalis fuit primum Sacrificium à populo Iudæorum in illo statu celebratum, & Deo gratum ac acceptum, sic etiam fuit vltimum Sacrificium ab eodem populo in illo statu celebratum, & à Deo acceptum, & hoc in nouissima cœna Saluatoris nostri Iesu Christi in qua, ipse figuram & figuratum simul celebrabat, dans terminum figuris, & vera incipiens mysteria corporis & sanguinis sui celebrare, vt ea quæ in lege figurabantur, in Euangelio, ipsa virtute terminarentur. Possent ad eundem modum vniuersa libaminum & omnium Sacrificiorum veteris Testamenti genera cum hoc Sacrificio confèrri, sed prolixiora huiuscemodi omnia missa faciam, vt citius properemus ad sacra Prophetarum vaticinia discutienda, quæ quidem nemo vecors & stupidus adeò negare potest, quin à parte nostra stent, sententiamque nostram (quæ scripturæ sacræ sententia est) omnibus confirment.

Ille qui in illustrationem typi huius sacrificij dixit. *Tu es Sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedec*, eadem fermè huius argumenti cecinit Psalmo 21. qui in persona Christi in cruce suffixi conscriptus est, & ab ipso met Christo in cruce recitatus. *Vota (inquit) mea reddam in conspectu timentium eum, edent pauperes & saturabuntur, &c.* Qui sepiuntur calamitatum aggere, qui innumeris vexantur, afflictionum turbinibus, quæ duris fortunæ conditionibus opprimuntur vota edere solent offerendi sacrificij, ita Christus ait se vota edidisse, quæ vellet coram toto populo fidelium

fidelium Deo reddere: atque sic reddere, vt de oblatis ederent pauperes, humilésque corde, & saturarentur, manducarent etiam & adorarent pingues terræ, Principes, inquam & diuites. Nullum certè votum post mortem suam reddidisse legitur Dominus, quàm Sacrificij Missæ, quod per vniuersum terrarum orbem in conspectu timentium Deum offertur, & à pauperibus æquè atque diuitibus manducatur. Hæc diligens lector in sacris Psalmographi sædulo subnotauerit de re hac tota, quamoptimè statuet, & cum fidei luce hæc ad sacrificium incruentum commodè referre iudicabit.

Locus Isaïæ superius introductus satis conspicuus in huius Sacrificij testimonium apparuit quam vt repetitione egeat, summam quædoquidem ministrorum Evangelicorum Sacrificium & oblationem edocet, sed alius nobis superest, quem orthodoxæ fidei consensus multum facere censet ad nostri argumenti tuitionem, nec illum pigebit primum in ordine Prophetarum adducere, qui primus & potior est in exploratissima veritatis inquisitione. Sic ergo loquitur. *Holocausta eorum & victima eorum placebunt mihi super altari meo*, & hoc summi Dei mandato, qui de altari spirituali cordis, neque de altari cœlesti & inaspectabili dicit, sed de visibilis Ecclesiæ altari visibili, cuiusmodi habetur in sacra Catholicorum Ecclesia, adeò vt facili iudicio consequamur vatem de holocaustis & victimis quæ cernuntur loqui, quas hic dixit Christus Prophetico ore placere, scilicet Deo, super altari suo, sicut dixit Beatus Petrus, *Hostias spirituales acceptabiles Deo per Iesum Christum.* Interpretentur pro mentis vertigine quantum volent cauillatorij hæretici hunc locum ex quo nihilominus exorietur Lucifer veritatis nostræ, & sacrificium cum altari & oblatione, quem quidem si sædulo & sagaciter expenderit Catholicus mirabitur quantæ malitiæ sint qui verum propriumque Sacerdotium cum proprio Sacrificio ab Ecclesia nostra tollere minantur, & armis, & verbis. Sed iam ad alteram Prophetiam euehamur.

Ezechiel cap. 37. in persona Domini scripsit. *Et disponam testamentum pacis, testamentum aeternum erit cum eis, & fundabo*

dabo eos & multiplicabo eos, & ponam sancta mea in medio eorum in perpetuum. Hoc dicit de Sacramento Eucharistiæ, quod clarius declarat subiungens. Et erit tabernaculum meum in eis; & ero eis Deus. Quid autem intelligat per *sancta* Ecclesiæ Catholicæ cultus perpetuus, ostendit esse sacramenta corporis & sanguinis Christi in sacrificio Missæ, ut & Paulus aliquoties recensuit. Act. 13. cap. 34. cum dixit. Quod autem (inquit) suscitavit eum à mortuis non amplius reuersurum ad corruptionem, ita dixit. Quia dabo vobis sancta David fidelia. Hæc itaque sancta dicuntur, & sunt tabernacula à Propheta modò decantata, quod summam nobiscum unionem per communionem corporis eius significat. Promisit enim Christus eos qui carnem & sanguinem eius comedunt manere in eo, & seipsum apud eos mansurum perpetuò quia ut idem Apostolus dicit, Non dabis sanctum tuum videre corruptionem. Nos ergo non fallimur intelligentes cum Paulo exponente Ezechielis, & Amos vaticinium per tabernaculum corpus Christi, quod in eo habitat, omnis plenitudo diuinitatis. Et bene ait cum hominibus, nam ipse Christus de seipso ait in Prouerbijs Salomonis Deliciæ meæ sunt esse cum filiis hominum. Cùm autem Deus Pater promittat tabernaculum suum fore semper cum hominibus, & per tabernaculum Christus intelligatur, apertè concluditur Christum in perpetuum esse in Ecclesia sua futurum. Id quod ait ipsemet Christus apud Matthæum, Ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem sæculi, & id concinnè & verè intelligitur de Sacramento altaris.

Nunc ergo audiamus Hieremiam Prophetam à Paulo adductum. Ecce dies venient, dicit Dominus, & consummabo super domum Israel, & super domum Iuda testamentum nouum, &c. Quem locum nonnulli inter hæreticos minime gregarij suo errori distorserunt, & verba Prophetæ mentis suæ prauissimæ propugnacula facit. Ex quibus contendit apparet quod Testamentum quod Spiritu constat, & in corde ac mente internè ab ipso inscribendum est, quod perficere potest, ut nulle amplius altero & externo indigeamus, eoque omni ex parte irreprehensibile

bile, eius sacerdotium & facta ab ipso sui ipsius in ara crucis oblatio, sanguinisque eius pro peccatis nostris effusio, intercessio sint & meditatio & Sathanicam seminandi atque continuandi istius parricidialis schismatis stropham. Videte quomodo cruce Christi velint omnia mysteria vitæ eiusdem promissionesque factas Ecclesiæ suæ dilui. Porrò licet Deus dederit hoc modo leges suas in mentibus hominum & scripserit eas in cordibus eorum, non atramento (ut Apostolus ait) sed in tabulis cordis carnalibus, hinc tamen non consequitur, ut nullius amplius alterius & externi indigeamus, cultus moderamine. Nam si nullius amplius alterius & externi indigemus, cur Christus septem Ecclesiæ Sacramenta, id est formas visibiles inuisibilis gratiæ instituit? quare nos iussit in hoc Sacrificio memores esse passionis suæ? Cum ergo Hieremias dicat nouum fore pactum, nouum testamentum, nouam legem, nouum populum, nouamque Ciuitatem, à qua non separetur Dominus, manifestius ut nihil supra significat durationem perpetuam noui Sacrificij secundum ordinem Melchisedec, quo quidem in posterum voluit adorari.

Audiamus iam tandem Oraculum Danielis quod citius quam prædictum sit adimplere, conantur hæretici, dum sacra funditus euertunt, templa solo adæquant, & omnia pietati & venerando Dei cultui dedita prophanat, Antichristi tumultuosi præcones. Eligentur (inquit Propheta) & dealbabitur, & quasi ignis probabuntur multi, & impiè agent impij, neque intelligent omnes impij, porro docti intelligent. Et à temporè cum ablatum fuerit iuge Sacrificium, & posita fuerit abominatio in desolationem, dies mille, ducenti nonaginta. Quod quidem tempus Antichristi innuit, ut idem Daniel 8. & 9. cap. prædixit, Iudæorum desolatissimam, præcipitèque ruinam sub Antiocho Epiphane & Vespasiano Romano Cæsare. Sed furentes impetus aduersus hoc iuge sacrificium aperiens in visione sua dicit se vidisse cornu modicum, quod postea factum est grande contra meridiem & contra Orientem, & contra fortitudinem. Et magnificatum est vsque ad fortitudinem cæli, & deiecit de fortitudine, & de stellis, &

conculcauit eas. Et vsque ad principem fortitudinis magnificatum est, & ab eo tulit iuge Sacrificium, & deiecit locum sanctificationis eius. Robur autem datum est ei contra iuge Sacrificium, & propter peccata prosterneretur veritas in terra. Ecce ut viam parant Antichristo qui iuge Sacrificium Missæ abrogant, aut explodere conantur, non solum ipsissimos sese Antichristi præcursores constituentes, verumetiam eum Sacrilega verbi Dei usurpatione oppugnant, in hoc omnes corporis & animi nervos intendunt. Cum enim longæua temporis præscriptione iam inde à Christo passo hoc Sacramentum & Sacrificium semper fuerit, & permanens sit vsque ad lugubre tempus illud finis & occasus orbis, donec reuelatus fuerit homo peccati qui hoc sacrificium tollet, nonne sese Satrapas & proceres in satellitio Antichristi constituunt, pugnant quoque cum verbo Dei quia cum habeamus expressum verbum Dei, Sacramentum siue Sacrificium hoc frequentandum & celebrandum, vsque dum veniat, & ipsi contra tam apertum Dei verbum, id ipsum abolere contendunt? Nonne sese verbo Dei præualere posse existimant, dum quod diuino præcepto factum est perpetuum ipsi conantur efficere temporarium?

Quod autem Danielis Prophetiam ineptissimè & falsissimè clamant non de Sacrificio Missæ, quod Antichristus postea deleturus sit intelligendam esse, sed ad literam quidem de toto cultu Leuitico per Regem Antiochum Hierosolimis olim euerso, significantius edocetur à capite statim præfagij vbi Propheta certis & verissimis circumstantiis tempus futuræ cladis denotat. *Veniet (inquit) tempus quale non fuit ab eo ex quo gentes esse cœperunt vsque ad tempus illud. Et in tempore illo saluabitur populus tuus: omnis qui inuentus fuerit scriptus in libro. Et multi de his qui dormiunt in terra puluere, uigilabunt alij in uitam æternam, alij in opprobrium.* Cum autem inuestigasset angelum Daniel quandiu hoc tempus duraturum esset, tale accepit responsum. *Quia in tempus & tempora, & dimidium temporis.* Et post pauca exponens quantum spacium temporis per Tempus & tempora & dimidium temporis intelligeret, tum etiam quando id spacium

cium fluere incepturum esset, subiunxit. *Et à tempore cum ablatum fuerit iuge sacrificium. & posita fuerit abominatio in desolationem, dies mille, ducenti nonaginta,* qui conficiunt annos tres cum dimidio circa quod temporis curriculum Antichristi furores exorientur, atque eius spatij tribulationumque, quæ in illud incidunt, initium tunc futurum significat quando & sacrificium ablatum & abominatio fuit in desolationem posita, atque nullum alium tale Sacrificium solenne, singularique malitia ab Antichristo abolendum habuit aut habitum est in Ecclesia, sub mundi finem, præter hoc Missæ Sacrificium iuge omnibus nationibus, vnum atque augustissimum. Quam in re maxima Hæreticorum Phrenesis & infania crebrius sua interualla repetens apparet qui Antichristi nomine Pontificem Romanum intelligunt, cuius solium & sedes non tribus annis cum dimidio constat, aut durauit, sed ab initio nascentis Ecclesiæ à Christo capite, singulari successione ordine perdurauit, & ab Apostolis, omnibusque fidelibus venerata est.

Ioan. Apocal.
11.
1. Thess. 3.

Hæreticorum
solum false
in Papam in-
uentum in ip-
sos Hæresiar-
chas reuocantur.

Nec est quod miremur si plures minus huius mysterij virtutem percipiunt cum solis doctis de lata sit illud intelligendi facultas, à qua multum deuiarunt Nouatores, qui ingenij hebetudine præclare pollentes, nihil intelligunt, quam quod intellectum non capit, quos Diuus Paulus à doctrinæ suæ auditorio in harum rerum dilucidatione expellit, *sequi sapientibus & prudentibus verba facere protestatur.* Docti ergo ex Danielis Prophetia facile colligunt Euangelicum nobis superesse sacrificium aduersus quod filius perditionis Antichristus maximo & audaci insultu insurgeret.

1. Cor. 10.

Nemo tam multum ignorantia conscientia audebit interpretari illud sacrificium iuge de sacrificio communiter dicto Iustitiæ & bonorum operum aut magnificationis diuinæ gloriæ per prædicationem. Habenda est ergo sacrificij cuiuspiam externi celsitudo Antichristo ipsi odiosa, de qua non frustra vaticinetur Daniel. Atqui ut omnibus compertum est præter eximium sacrificium Missæ, quod iugi memoria passionis Christi colitur nullum aliud sacrificium externum sibi vendicauit aut adscripsit Ecclesia, nec vnquam usurpabit aut usurpatura est, cum sit iam

ad eam formam perducta quæ in Prophetis & lege cum primis fuit præscripta, hoc ipsum igitur est illud sacrificiū ad quod pertinet Danielis Oraculum. Cū hæretici videant nulla incude retundere posse hoc argumentum, irrident nostram temporum solertem supputationem quam ab ipso Angelo tenemus, & futurum hoc modo dicant ut ab eo tempore quo sit per Antichristum hoc sacrificium abditum præsciānt homines. nouissima mundi finis interstitia & de recondito vltimo diei aduentu multa augurentur. Sanè non recedit adeo ab humana mente illius temporis cognitio, ut aliquando præcedentibus signis in scriptura deductis præuidi & præsciri nō possit, haud quidem omninò determinatè, qui sit futurus dies postremus sed instare illum iam certè. Quod & Paulus apertius prænucciasse videtur, monens populum Thessalonicēsem ne terribili, aut formidabili huius finis pauore concuteretur, quasi tunc in procinctu & pro foribus esset dies Domini, subiunxit, *Quoniam nisi venerit discessio primum & reuelatus fuerit homo peccati.* Quasi dicat tunc primum licebit cognoscere instare diem domini. Atque etiam Christus cū dixit. *His autem fieri incipientibus respicite & leuate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra.* Sed quando eiusmodi signa erunt, atque adeo quando instabit iam iam, & consequetur extremus dies, hoc est quod à nemine cognosci potest. Sed multis etiam extremo illo tempore propter sœcordiam, inopinatò prorsus, etiam post vicissima signa, *dies illa tremenda superueniet, tanquam fur in nocte.* Oportet igitur hæreticos exhausto rubore, imò & sceleratos esse, qui hic tam apertis verbis Danielis & Apocalypseos atque sacræ Ecclesiæ interpretationi de iugi Sacrificio & Antichristi nequitia cuius organa sunt, sese opponere audent. Addam & aliud testimonium ex sacris Pancharris Sophoniæ excerptum. *Quapropter expecta me, dicit Dominus, in die resurrectionis meæ in futurum: quia iudicium meum ut congregem gentes.* Hic vocatio Gentium prædicatur per Prophetam, tum secundus aduentus, ut multorum iudicium est, sed longius à genuina sensus veritate aberratum est, nam hic dicitur omnes gentiles venturos, qui quidem

Hæretici inanis
evasio.

2. Thessal. 2.

Matth. 24.

2. Petri 3.

Soph. 3.

quidem congregati sunt sub Christo resurrecto, qui ut vaticinatur Sophonias Vt congregem gentes, & colligam regna, vltra flumina Aethiopiæ. Inde supplices mei filij disperforum meorum deferent munus mihi. Ast dicet aliquis, hac verborum compage potest ne colligi certa sacrificij prædictio? Maximè equidem hic elucescit Sacrificium aliquod externū. Sed sequitur ne ut illud intelligatur de corporis & sanguinis Christi sacrificio incruento sub speciebus panis & vini? Fatendum est proculdubio nullum aliud Sacrificium hic notari præter Missæ augustissimum & sanctissimum sacrificium, ut & interpretis nostri versio indicat qui pro מנחה dicit Munus, quod septuaginta item θυσιαν reddunt. Erat autem *Minha* panis oblationis pura farina constans. Vt enim diuersos habebat ceremoniarum ritus sic & varia obseruabat sacrificiorum genera, quædam enim animalium victima, cætera panis & olei placenta fiebant, & hoc est *Minha*. Vaticinatur ergo Sophonias gentes in Ecclesiam reductos oblaturos esse Dño panem viuū pro munere & cauillatores hæreticorum fateri cogit in lege Euangelica offerri Sacrificium non Aaronicum quidem, sed Melchisedechicum, id est *Minha* in solum pane constans, sed corpore Domini Iesu Christi sub speciebus panis, & hoc est sacrificium quod vltra flumina Aethiopiæ, ut (inquit Sophonias) oblatum est. Si enim paulo sagacius consideremus ex cosmographica indagine quænam sint illa flumina, nec temerè ea nominari censebimus, eaq; esse tria toto orbe celeberrima. *Nilus Aëtabor & Astapus*, quæ ab indigenis vocantur, *Tacuij Abauj, Tagazj.* Quia igitur fides Christi penetrauit vltra hæc flumina meritò ait Propheta quod *vltra flumina Aethiopiæ supplices mei mihi deferunt munera.* Nam Aethiopes ut vno ore fatentur qui nostri temporis celeberrima nauigia exequentur munera, deferunt Ierosolymam in memoriam passionis Christi, imò si audiamus præclaros nostri sæculi Argonautas longissima maris emensos spacia, quomodo in tota Aethiopia solenniter Sacrificium Missæ celebretur, & quod hostiam sacram à Syriaco vocabulo קורבן vel קורבן, quod est munus, mirabimur & dicemus verè iuxta

Flumina
Aethiopiæ.

Kourban
Kourban

iuxta prophetæ oraculum ultra flumina Aethiopiæ deferruntur Domino munera.

Audiamus iam tandem Ozeam Prophetantem gratia
 ©see 14. Noui Testamenti celsitudinem, his verbis, *Sanabo contritiones eorum diligam eos spontanee quia auersum est furor meus ab eis. Ero quasi ros Israel, germinabit sicut lilius, & erumpet radix eius, ut Libani. Ibunt rami eius, & erit quasi Oliua gloria eius, & odor eius ut Libani, conuertentur sedentes in umbra eius. uiuent tritico, germinabunt quasi uinea. Quis non videt hæc Christo & eius Ecclesiæ quadrantissimè accommodari? Viuent frumēto, siue ut est apud 70. interpretes *roborabuntur frumento*, id est, pane mystico Ecclesiæ Dei qui dat vitā mūdo, quod est robur eius admirabile, sine dubio uiuent pane quotidiano & supersubstantiali quæ est Eucharistia. *Nisi enim manducaueritis carnem filij hominis, non habebitis vitam in uobis. Qui manducat meam carnem habet vitam aternam.* Alioqui non erat grande miraculum quod corpus hoc nostrum triticum quo vesceretur haberet. At miraculum est quod panem cæli dederit nobis, & quod panem angelorum homo manducet. Vitam igitur animæ promittit Propheta ex pane vitæ. Sicut enim ut corpus pane uiuat necesse est ut panis insitam vim habeat alendi, & uiuificandi corpus, sic ut anima pane uiuat, necesse etiam est, ut panis in se habeat vim animam uiuificandi, quod fieri non potest aliter, nisi natura, id est substantia eiusmodi panis sit vita ipsa, quæ est diuinitas corporis Christi. Idem ergo est, *uiuent tritico*, ac si diceret, *Quemadmodū triticum frigora perfert hiemis, & ardorem Solis, sic ego multa & acerbissima pertuli, pro hominibus dum agonem crucis sustinui eaque omnia representantur in hoc sacramēto conferente vitam hominibus.* Hinc & Apostolus ait. *Quotiescunque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis. mortem Domini annuntiabitis.* Hinc etiam Christus panem uiuum se vocat. Indicat etiam dum Sacrosanctam Eucharistiam triticum vocat Christum in terra virginei vteris fuisse seminatum. Quis enim vnquam vidit triticum nisi in terra satum, indèque ortum. Non igitur æternum patris verbum, quatenus Deus solum est, latet in hoc admirando sacramento conferente vitam*

vitam hominibus, verum etiam quatenus homo est. Ea enim ratione satum in agro sancto vteris materni, deinde ortum prodiit & ad aream asportatum, cruce fuit attritum, ut homines pasceret. Admirabile profectò & inuestigatum difficillimum opus, Christum tanta contulisse generi humano, ut se ipsum tanquam cœleste alimentum animæ dederit. Nec absque huius rei maiestatem incomprehensibilem considerans. Ozeas subiunxit. *Quis sapiens & intelliget ista? intelligens & sciet hæc?* Si panis metonymicus hæreticorum, panis tantum est & vinum non nisi vinum, quid est in eis admirabile, & quid omnem naturam superet, ut sine sapientia diuina nō possit intelligi? An esse panem signum tantum corporis Christi, aut vinum sanguinis difficile est ad intelligendum? Minimè. Quæ enim natura signa sunt, ut notitiæ signa rerum, quarū similitudines sunt, sicut eadem notitiæ naturæ easdem res apud omnes significant, sic omnes naturaliter easdem res intelligimus, quæ autem Propheta cecinit nisi essent intellectu perdifficillima & oculis fidei tantum visibilia, non iunxisset maxima verbi Emphasi *Quis sapiens & intelligens ista, quis intelligens & sciet hæc.* Profundæ profectò & inscrutabilis est sapientiæ celeberrima ista mysteria rimari, sed ea credere maximi & verè sapientis est.

Congeriem non inutilem quidem auctoritatum ex sacro scripturæ Gazophilacio adducimus in testimonium propositi nostri thematis, quam copiosius exornare potest Aggeas Propheta verè & proprie intellectus in eo loco, ubi dicit, *Veniet desideratus gentibus, & implebo domum istam gloria, magna erit gloria domus istius nouissima plus quam prima, dicit Dominus exercituum, & in loco isto dabo pacem.* Quomodo autem speciosiore exornabitur cultu nouissima domus, Domini ablato precioso corporis & sanguinis Iesu Christi Sacrificio? Qua in re illustris videbitur Synagoga, si sublimibus lapillis & thesauris cœlestibus, id est Eucharistia destituatur? Fateamur ergo auctæ gloriæ pondus existimari solo Sacramento & Sacrificio altaris, quod quidem antiquas legis præ eminentias longius antecellit, illo namque ampliore dote insignita est. Catholica Christi Ecclesia, illo
 N. fulgidiora

fulgidiora sunt templa nostra ipsis Salomonis smaragdis & pyropis. Nubes quaedam & caligo de caelo descendens absolutum Salomonis templum praecinxit, id autem pro ingenti gloriae & fauoris munere habebatur. Sed quanto praeclarior gloriae splendor, & rutilae fulgidius lucis iubar templum impleuit quando Christus habitare coepit Ecclesiam, quando in ea praesentatus est, quando eam sua ineffabili diuinitate decorauit, doctrina erexit, & propitio gratiae vultu amplexus est? Sola nubes aerea, pallida & fugax, aedem Solymorum ambiebat: Romanam vero Christi splendor caelestis, lucidus & perpetuus illustrat, cuius exorientem gloriam Angeli praedicant, exultant aethera, cuius diuinitatem ineffabilem mirantur caeli, humanitatem natura comprehendere nequit. Illum innumeris distantem Ecclesiam suam domum nimirum nouissimam, pro illa quoque sese offerentem pro humani generis redemptione immania tormenta suscipientem, vidit & admiratus est orbis. Habeant prisca templa fulgidissimam suppellectilem, profusissimam sumptuum amplitudinem, vestes, vasa, & carissima quaelibet, Catholica Ecclesia Christum habet, Christum inquam sub speciebus panis & vini in Missae Sacrificio. Conferamus autem ea quae in primo templo erant cum his quibus choruscat nouissimum. Habuit multa prius quae in posteriore non fuerunt, scilicet ignem de caelo descendentem, & holocausta comburentem Gloriam Dei, quae in propitiatorio inter Cherubim intra Sancta Sanctorum apparere solebat. Spiritum Sanctum qui in templo cum Prophetis loqui consueuerat. Arcam Testamenti, Rationale iudicij, quod ferebat in pectore summus Sacerdos, ubi erant Thumim & Urim. Porro in arca erat Vrna, Manna, Lenticula olei vntionis (vt Traditio dicit) erat Virga Aaronis cum amigdalibus suis, & erat Capsella quam pro suo peccato miserant Philistaei Mirum quibus insigniis & ornamentis reddebatur gloriosum templum antiquum. At quis ista conferre audebit aequo ponere cum precioso Christi corpore & sanguine, quo secundum hoc templum resplendet? Quanto maior est Dei gloria, lux, & veritas, quam Creaturarum omnium

Synagoga &
Ecclesiae di-
serimen.

Locuples vete-
ri testamenti
Synagoga.

omnium opificia, scintillae & emblemata. Quis ergo negabit potiore gloriae posterius templum potiri? Posterius inquam & merito nouissimum appellatum, quia nullum aliud expectandum est in hoc saeculo, nullum maiore gloriae & privilegio ex ipsius vatis testimonio gaudebit. Respondeant autem si valent Nouatores quomodo domum Dei quae est Ecclesia Dei viui, de qua Aggeus prophetauit implet Deus nunc gloria sua, ita vt maior sit gloria nouissimae domus quam primae, de qua scriptum est etiam lib. 3. Reg. Postquam arca in Sancta Sanctorum illata fuit a Sacerdotibus, gloriam Domini impleuisse domum Domini, si non est nunc in Ecclesia ipse Dominus gloriae Christus, in quo habitat, sicut Apostolus ait, Plenitudo diuinitatis corporaliter? cuius typus erant manna & panes propositionis, imo & arca illa super quam Cherubin expandebant alas? Resipiscant igitur & tanquam de somno lethargico emergentes in salutem vnitatis fateantur, saltem se multum detrahare sacris Prophetarum oraculis, qui tam pie & constanter Sacrificij nostri veritatem defendunt.

Minime praetereundus est locus Malachiae maximis viribus pollens ad expugnandam controuersiarum farraginem quibus Missae Sacrificium toto conatu heretici obscurare nituntur, fulgebit nihilominus si salubrius intelligamus Prophetiam, *Non est mihi voluntas in vobis dicit Dominus exercituum, & munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis usque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus, dicit Dominus exercituum.* Iam videtis vnum Sacrificium reiici, alterum commendari & institui. Sacrificium veteris legis repellitur, gratiae vero & Euangelij accipitur. Illud minimè placere poterat Domino, hoc vero ab utroque orbis axe acceptabile fertur, & ideo *קרבן קדוש* id est, *oblatio munda*. Quae enim purior sanctior & dignior existimabitur quam corporis Christi, agni immaculati oblatio? Quis amplior & celebrior est quam Missae Sacrificij cultus qui ab Eois Occiduisque plagis veneratur & noscitur. Vos testor Indiae & Americae populi, vosque ab orbe nostro summa locorum & marium intercapedine separati, qui quamprimum hausistis fidei Christianae gratiam & Praeconium.

Malach. 2.

N. 2. simulatque

simulatque huius sacri mysterij & corporis Christi sacrificium accepistis. Stomachabundi veluti reiecitis panem & Ientaculum Calvinianorū qui mira impostura fidei religionem mentientes, neophytos & novos vestros animos deprædari conabantur. O incredibilem in tanta fidei propagatione gratiam! Perdiderunt operam crudeles illæ bestiaæ quæ ad deuorandas orbis noui insulas magno sumptuum comœtu ex specubus Germaniæ & Galliæ exilierunt. Perduelles profugi qui putabant ferum mare capax fore fanaticæ eorum doctrinæ, rudes profectò idiotas & ab omni fūco alienos noluerunt eis obsequi & maximo dedecore comitati ad patrios errorum lares remearunt. Quid agent? Altiore quam antea latratu cœlum terris miscere nituntur. Omnia conturbant scripturas grandi extorsione, debilitare contendunt, nec hunc Malachiæ locum intactum relinquunt, quo speramus reliquum nobis esse Sacrificium perspicuum facere. Sed videamus quomodo interpretetur ab Hæreticis. Horum sententia est, laudum & celebrationū nominis diuini illud esse purum Sacrificium cuius meminerit Malachias. Verum cum hoc Sacrificium cum Sacrificiis externis, visibilibus & sensibilibus veterum conferat, ratio textus postulat de Sacrificio sermonem esse iuxta exactam & proprii Sacrificij externi rationem, qua id propriè Sacrificium dicitur quod à Sacerdote pro se & aliis palam offertur. Eius autem generis non sunt illa cordis ac Spiritus Sacrificia, Quare de visibili aliquo & externo loquutum esse consequitur. Idcirco pulchra constituitur Anthitesis apud Prophetam scilicet inter duo Sacrificiorum genera quorum alterum quod pollui non potest, opponit veteri quod pollui poterat vaticinatus fore, vt Sacerdotes Christi offerant Sacrificium quod pollui non possit. Postquam enim dixisset, *Offeretis super altare meum panem pollutum; & dicitis in quo polluimus te? & iterum, Si offeratis cacum ad immolandum nonne malum est? & si offeratis claudum & languidum nonne malum est?* paulopost subiungit, *In omni loco Sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda,* idest, quam sacerdotes etiam si velint non possint polluere. Nequaquam ergo ad orationes

Nonum Calvinii Evangelium apud novas Insulas non potuit audire, nisi venari quod inimicus homo non seminare sed super seminare possit. Mat. 13.

Hæreticorum suffugium.

tionem & preces refertur vaticinium, nam cum dicat nouum istud Sacrificium propriis & destinatis sacrificatoribus offerendum, inficiaretur veritati figura, quia cum Sacrificium spirituale quod tamen si semper fuerit, in angusta tamen orbis portione, hoc est in Iudæa tantum, in qua notus erat Deus peractum sit, hoc autem prædicatur toto orbe celeberrimum fore, & proprios habiturum Sacerdotes, preces autem & cordis oblationes promiscuè ab omnibus feruntur, impiis & probis, & maxima requireretur hostiarum copia quauis de vna tantum vaticinetur. Propheta explosis priscis omnibus Iudæorum Sacrificiis, atque victimis, & pro Mosaicis precibus, Sacrificium instituendū dicat quod maximā puritatē & sanctitatē reliquā excellat. Quis autem pietissimos patriarchas hoc genus cultus diuini & spiritualis Sacrificij credat? Quis non ipsum Dauidem sic Deo litasse existimabit, qui tantopere sibi huius rei conscium se fuisse declarat, vt in meditatione sua ignem exarsurum sibi promitteret? Scio de Ecclesia vulgatum istud vaticinium, tamen cum isti homines omnia ad ipsum Dauidem torqueant, quidni suo gladio iugulentur. Quid de reliquis sacerdotibus, quorum precibus condicitur Dei propitiatio. Ergo nouum istud sacrificij genus dici non debuit nec Prophetam de futuro vaticinatum: sed vel sui vel superioris temporis religiosos precatore præ oculis tantum habuisse quod falsum esse nemo non videt. Si tamen ad nostra respexit tempora cum ad hæreticorum potius preculas quam ad nostra respexit Sacrificia? Equidem causæ nihil video præsertim cum ipsi pro sua impietate dudum preces omnes abrogarint, solis concionibus & cantillationibus contenti, quas forsan nomine Sacrificij iudicant dignas. Et ista quidem & ipsis Prophetæ verbis, vt ad hæreticas preces torqueri nequeat. His rationibus etiam vtimur ad confutandam multorum dementiam qui dixerunt hanc Malachiæ prophetiā nouum Sacrificium, hoc est, Sanctorū martyrum pro Christo significari, sed pariter sententia cū superiore hæresi graditur, nam tot essent Sacrificia quot martyres, nec de Nouo Testamento duntaxat vaticinatus fuisset Malachias cum

Math. 23.

Hebr. 12.

Rom. II.

Caluini men-
daciū de ve-
ra Ecclesia.

& in veteri plures Prophetæ passi sint Martyrium quorum sanguinis reos facit Indæos Christus, & Paulus testatur priscos sanctos dedisse fidei testimonium per uaria mortis supplicia. Dicit in prophetia Malachia promissam esse in primis predicationem Euangelij per quam Deus vbique terrarum agnosceretur, deinde etiam eius fructum prædicationis, fidem scilicet & confessionem. Sed qua in parte tantus Argus foris & talpa domi inuenit modum istum loquendi scripture, Prædicatione Euangelij est Sacrificium? Paulus quidem se ministrum, & gentium Apostolum Euangelium honorificantem non sacrificantem gloriatur. Maxima noctis & tenebrarum caligo hoc Sacrificium inuoluisse quod paucis ab hinc annis in lacu Lemano Calvinus se hausisse asseuerat, cum post Gregorij maximi tempora Euangelij veritatem sepultâ fuisse mētitur. Qua in re mētietur Propheta qui Sacrificium iuge & perpetuum precinit. Imò nulla habebitur personarum Sacrificantium distinctio cum omnes hæretici vtriusque sexus nulla vocationis autoritate commōiti Prædicationem Euangelij profiteantur, apud quos tot erunt Sacrificiorum genera, quot doctrinæ schismata. Sic deniq; omnes quotquot hætenus extiterunt Ecclesiæ doctores singulare & priuatum habuerunt Sacrificium, sic postremò Ioannes Baptista Sacrificiorum Noui Testamenti author & institutor erit qui preparans doctrinam Euangelicam discipulis suis præscripsit ieiunia, longas preces, victum parcum & austerum, ipse nemorum alumnus, ferarum socius, veste non è lana, sed è camelorum pilis contexta quæ cilicij quoque vinceret asperitatem, locustis vescens & aquam bibens non zona serica aut stola aurea, sed rudi loro Sacrificus existit Noui Testamenti in hoc solo Euangelij præconio. Sic ergo Prophetia Malachia, pro commento aut fabula lacerabitur & exhibabitur?

Quidam magis cordatiores populi applausum ambitiosius quærentes oraculum sanius interpretari putant, si illud referant ad sacrificium cruentum quod in ara crucis actum est, Sed ne possit intelligi de hac oblatione duo prohibent quorū primū est quod hæc oblatio prædicatur offerenda

offerenda in omni loco, sed in certo ac determinato & vnico loco duntaxat; nimirum extra Hierosolymorum portas cū supra montem caluariae oblatum sit Christus sacrificio illo cruento. Secunda est quod hæc mūda oblatio describatur offerenda in gentibus, in magnificationem nominis Dei, cum illa cruenta hostia oblata sit tantummodo in Iudæa & hoc in vituperium ignominiam & opprobrium filij Dei. Dicitur autem ista oblatio (qua offertur Christus Deo Patri in adorando sacrificio altaris) mūda, illibata & incontaminata magis ex seipsa quam ex offerentium merito. Cum itaque verè constet vatem Malachiam de cruento Messia sacrificio non loqui, aliud nobis est verum, & proprium inuestigandum. Siquidem crucis sacrificium quod vnicum & semel oblatum noluit opponere, sed quotidianis quotidianum, quale nullum Ecclesia agnouit præter hoc Eucharisticum de quo etiam ait, *offertur*, non *oblatum est*, vt iam tunc frequentationem oblationis præsentis tempore indicaret & hoc sacrificium vsque ad finem sæculi continuato ritu offerendum vaticinaretur. Christi autem sacrificium cruentum non reiteratur quia resurgens ex mortuis iam non moritur. Sed in eius memoriam omnium habitatores terrarum, quas sol exoriens & occidens suis radiis illustrat sacrum purum & gratum hoc Sacrificium per ministros legitimos venerabuntur.

Si quis autem Sacrificiū nostrū quod in sacris Missæ solenni operantur benedictionibus & consecrationibus Sacerdotes, illi quod in sublimi cruce semel & pro omnibus oblatum est contulerit, certè magis imaginem & representationē Sacrificij quàm Sacrificium esse videbitur. Quæ enim collatio cruentæ victimæ ad incruentam? agni passibilis & mortalis ad impassibilem & immortalem? crucis ad altare? visibilis Sacrificij ad inuisibile? Christi in humana specie & Christi sub speciebus panis & vini? Sanè quod ad victimam attinet, eadem est, & eadem hostia litatur, licet non eo modo, quo in cruce, tamen idem agnus, idem Christus, eadem caro, idem sanguis, eademq; est caro Christi iam regnantis, & Christi in terra militantis.

Quid

Sacrificium
crucis non re-
teratur.

Quid dilucidius adferri potest an nescis eundem esse qui docuit offerri & qui offert, & qui offertur, hocque Sacrificium esse pro glorificatione filij hominis hoc est eius, qui offert & offertur. In conspectu Presbyterorum (ait in persona Domini Esaias) glorificabor. Filius enim Dei Dominus noster Iesus Christus sibi gloriae ducit, si quando pro nobis intercedit, & exauditur à Patre: & ut Paulus ait, multos filios secum in gloriam ducit. Unde Sacrificium illud quod Christus ipse est, & ipse Christus offert, acceptum est Deo Patri, non quod hic à nobis indigeat Sacrificio, sed quoniã is qui offert (nimirum Christus qui seipsum inuisibiliter, cum sponsa sua Ecclesia per Sacerdotem ministrum offert) glorificatur in eo quod offert, nimirum vero corpore suo, quod dat hostiam pro mundo & in quo intercedit pro nobis apud patrem. Nam & modo orat pro nobis Christus, orat in nobis, & oratur à nobis, ut Sacerdos noster, orat pro nobis, ut caput nostrum orat in nobis, ut Deus noster oratur à nobis. Sed ut locum Prophetæ tutissima sepe circumuallemus, ne eius puritatem & illibatam candorem violent hæretici, neue Prophetiam ad spirituales oblationes aut alia huiusmodi conuertant, velim omnes perspicacius intelligere proprietatem verbi, quo 70. interpretes hoc loco diuini pneumatis consilio & flammis obsequentes vsi sunt, nempe *προσάγουται*, quo enim Latinus interpretes vertit, *in omni loco offertur Thymiama nomini meo, & sacrificium mundi*, Græcè est *προσάγουται*, ut si dicas adducitur, non *προσφέρουται*, id est, offertur, quod tam de Sacrificio animato & viuente, quam de inanimato dicitur: quod in promptu est, & frequens, si quis velit in Leuitico obseruare, *προσάγουται* verò, semper in Leuitico de hostia animata & viuente dicitur, & nunquam de Sacrificio animato carente.

Ut sciamus & certò credamus de eo tantum Sacrificij genere Malachiam loqui, quod vnus speciei atque modi sit, sicut erant quælibet illa Sacrificia Leuiticorum, ex his quæ per Anthitefism reprobatur ibi Deus, quòdque non semel tantum, sed sæpius in vno quoque loco faciendum esset. *In omni enim loco sacrificatur, & offertur*, utique cum frequentatione,

quentatione, sicut offerebantur sacrificia Leuitica, quibus hoc anteponit. Non oblationes *sed oblatio*, ait, vna videlicet vbique, & vnus modi munda quæ in prædicationem Euangelij & conuersionem passiuam gentium, aliãve religionis obseruationes cadere non potest. Hastenus ut opinor ad amulsim receptus est locus Malachia, ex quo speciosum veritatis & assertionis nostræ iubar præfulget, inuitis hæreticorum lippis & cæcutientibus oculis. Audiuimus summos Dei Prophetas, & vtriusque ordinis vates Catholicæ causæ patrocinari, eamque defendere aduersus spuriorum hominum & hæreticorum naturalem peruersitatem & dementiam, qua quidem pertinaciter commori eos non permittat optimus Sapientiæ cœlestis monitor Christus, nec vlciscatur iustitia sua nepharios illos errores & indignissimas contumelias, quas quotidie in ipsum & gregem eius euomunt. Obsistunt quantum possunt, ne quis Prophetarum natiuam & propriam interpretationem calleat, ne quis ad intuenda Ecclesiæ Romanæ mysteria oculos aperiat, ne quis sacros Bibliorum interpretes audiat. Incredibile dictu est quantum præstigarum & imposturarum impenderint ad sua figmenta promouenda, & inescandos homines, sed longè incredibilius est auditu quanta malitia tricipitis Cerberi veneno prælecta & parata scripturam sacram mutilauerint, quibus blasphemias & fabulis, eam deuenustauerint atque quibus commentis purum suum candorem obliterare conati sint. Eò tamen Diuorum vatum opera compulsi sunt, ut penitus lucis & veritatis extorres se sciant aut fateantur sacra oracula non mentiri quæ augustissimum Missæ sacrificium tantis laudibus, tanta verborum coherentium concordia prædicant & asserunt. Ne autem aliquid effugij miseris istis exulibus, talpis exerioribus relinquatur, ut saltem se multum à vero calle aberrasse intelligant, & nobiscum roseum fulgorem amplectantur & mirentur, Christi nullis telis, nullo sententiarum hiatu contradicentium auctoritas inuisibilissima iam iam proponenda est pro nostri certaminis coronide.

Qui igitur sacrae scripturae vestibulum perscrutabitur
O facile

Corruptis & corquent hæreticis Prophetias de sacrificio Missæ.

facile deprehendet Christum Euangelici Sacrificij institutorem certum temporis & rerum modum obseruasse, quod quidem non caruit mysterio in agno Paschali qui decima die mensis parabatur, vt quatuordecimo deinceps insequente comederetur. Si ergo Christus altero die non obtulit corpus suum peracta legali cœna: quomodo censemus verum illud quod vnum iota non excidit de his que figurabantur in veteri lege? Irridetur profecto vetus lex quæ figuris suis inanes quasdam Chimeras docebat futuras, & dicent hæretici veritatem fuisse multo minorem figuris, quod magnum commentitium est, nihil enim certius auditur, quàm quod Christus sese obtulit decima quarta die in cibum, quinta decima vero in victimam cruentam & holocaustum. Primò quidem veri Melchisedec typum sequutus antequam panem acciperet & calicem linteo precinxit se, lauit pedes Apostolorum vt eos purificaret ad obeundam Sacerdotalem prouinciam, deinde aperuit desiderium suum cum eis manducandi Pascha hoc est corpus suum quod impassibiliter & incruentè illis porrexit manducandum, sed prius accipiens panem benedixit & gratias egit, sic & peisci in suis Sacrificiis hæc duo laudis benedictionis, & gratiarum actionis munera sædulò obseruabant. Sed age, Quid opus fuisset nuda & propria gratiarum actione, si simplex solum fuisset cibus? quid tot præparationibus, tanta verborum pollicitatione, si quod pollicebatur non contigisset aut nulla oblatio illius per quem gratia & veritas data est extitisset? Perpendamus alteram mysterij partem cum Christus dixit, *Hic est sanguis noui Testamenti*; vbi acutè notatur fecisse & ordinasse Testamentum. Quemadmodum enim agnus Paschalis ex Veteris Testamenti legatis numerabatur, ita corporis & sanguinis Christi mysteria erant sola & præcipua legata Noui Testamenti, quibus nobis hæreditatem paternam ius adeundi dedit. At nemo tam parum est versatus in politica iuris administratione qui nesciat testamentum Mortem inuoluere testatoris, & vltimam voluntatem immutabilem morte confirmari, quia vbi testamentum est, mors testatoris intercedens ratum habet mentis consilium, testamentum

Matth. 26.

Testamentum
mortis inuoluit
testatoris.

stamentum enim in mortuis confirmatum est, alioquin non valet, dum viuic qui testatus est, cuius voluntas ambulatoria vsque ad extremum vitæ catastrophem mutari potest & ad aliud decretum flecti. Mortuo itaque Christo pro nobis Testamentum nouum confirmatum fuit in sanguine eius vt nos coheredes eius essemus, quod eleganter personat Paulus. *Idem noui (inquit) testamenti mediator est, vt morte intercedente in redemptione earum prauaricationum, quæ erant sub priori Testamento, repromissionem accipiant qui vocati sunt æterna hæreditatis.* Solennitas itaque huius testamenti in sanguine Christi facta est, vt & ipse diuino suo protulit ore. *Hic est sanguis Noui testamenti*, vel quod idem est, *Hic calix nouum testamentum est.* Sanguis autem iste non confirmat testamentum si non præcesserit oblatio. Hoc enim constituto quod testamentum mortem inuoluit testatoris tunc etiam ea quæ sequuntur testamento inuoluentur, sicut est oblatio facta in cruce. Nam Christum fuisse hostiam ac Sacrificium in ara crucis oblatum, quum scriptura noui & veteris Testamèti apertè testetur quis negabit? Cum ergo Eucharistiæ institutio ad testamentum Christi pertineat, testamentum autem inuoluit mortem testatoris mors autem testatoris Domini Iesu fuit Sacrificium & hostia pro peccatis nostris Deo oblata. Testamentum quoque hanc oblationem inuoluit. Ideo hanc vltimam curam relinquit hæredibus institutis discipulis nimirum, *Hoc facite in meam commemorationem*, & voluit sacrificij & oblationis, iugem memoriam & reiterationem fieri in Ecclesia vsque ad consummationem sæculi. Non est igitur nuperum aut humanum inuentum, sed intelligentia & sollicita diuini testamenti exequutio tum per Hierarchicos Ecclesiæ Sacerdotes corpus & sanguinem Christi sub speciebus panis & vini offerre in *Мънубоуов* hoc est commemorationem passionis Domini, tum hæc ipsa litare in expiationem peccatorum, vt optima legis interpretis consuetudo & Ecclesiæ veritatis fortissima columna per totum orbem antiqua ipsius propagine Doctrinæ Christianæ interpretata est. Posteaquam ergo Apostolus docuit in cœna Dominica annunciandam esse passionem & mortem Domini,

Voluntas hominis ambulatoria vsque ad mortem.

Heb. 9.

perfectiōe modo fieri nequit, nisi adsit quædam oblatio ex qua (vt vult) & cibus & potus sumatur. Nam si solum est conuiuium, quæ proportio habetur inter manducare, & mori? & ideo apud Ioannem manducatio refertur ad vitam eiûsque æternitatem per resurrectionis gratiam, & non ad mortem: Nihilominus qui participant ex altaris symposio, mortem Domini annunciant, sed non propter panem gustatum aut vinum hauſtum, absque veritatis Sacramento, sed verum corpus & sanguinem Christi *θάσμανον ἀθανάσιον* immortalitatis cibum post ipsius oblationem, sumentes, quemadmodum qui oblatum comedunt animalis Sacrificium eius cædis recordantur. Qua in re multum delirant Archirabini Calviniani qui putant Idæis nescio quibus, aut spiritali nescio qua rerum reuolutione aut lectione sola, hanc recordationem fieri, cum & veteris legis Sacrificia futuram passionem Christi nunciantia externis ritibus & ceremoniis cum victimis, non verborum fūco aut phantastica consideratione exequabantur. Hæbrei enim in victimis pecorum quas offerebant Deo, multis & variis modis sicut re tanta dignum erat, prophetiam celebrabant futuræ victimæ quam Christus obtulit. Nostra ergo memoria & representatio externa debet esse & actualis, & oculis exposita, qui promptiores & alacriores sunt ad concipiendâ obiecta signa & actiones, quam solæ aures, & idcirco habemus *τὰ θεῖα καὶ ἁγιόγρατα καὶ σεβασμια σμβολα*, id est, diuina & diuinissima colenda Symbola, quibus verus Deus & homo percipitur, offertur, & immolatur. In Calviniana autem cœna, sin mauiſ imaginaria contemplatione, nulla est mactatio, nulla est oblatio, sed spectrum, figmentum, & mendacium. Domino ergo præcipienti obsequimur acerbissimæ mortis suæ memoriâ efflagitanti, omnibus nostris ritibus in hoc celeberrimo Sacrificio peractis, siue enim sacras vestes, & cætera omnia quæ piè Sacerdotis ministerio in altari obseruantur perpendas, vel eris cæcitate ipsa cæcior, vel cote durior vel pumice aridior, aut facillè animo deprehendes, hæc omnia Passionem Christi præsentissimam memoriæ reddere, & reuocare. Nec perfectius annunciari & exprimi potest mors Christi & passio

*Sacramentum
immortalitatis
Pharmacium.*

Ioan. 6.

& passio quam hoc altaris incruenti sacrificio. Deinde vt sacrificando, magis magisque propitium nobis reddamus patrem misericordiarum, ipsūque exoremus, vt ea quæ crucis Sacrificio donata sunt nobis commodè cedant. Ea enim communis & vſitata est Sacrificiorum ratio, vt his homines diuinum sibi fauorē magis magisque concilient. Interea autem quibus Deo gratiores & chariores reddimur primas fert Sacrificium altaris, quod Christus tam serio voluit celebrari perpetuo in sui singularem memoriam voluit illud insigniri benedictionibus & consecrationibus non muta phantasiæ meditatione, sed corporali manducatione sui ipsius nos participes faciens. Hæc omnia in hoc vno præcepto includuntur, H O C F A C I T E. Quibus profectò nihil dilucidius audiri potest ad hoc institutum probandum nisi vesania hæreticorum aliud quam quod non est excogitaret ad euertendam nostræ fabricæ machinam. Ipsius tamen Christi sacra verba discutienda sunt sagacius & intus & in cute examinanda, vt omnem dubij scrupulum excutiamus. Huius itaque voculę perspicacem intellectum perimanti, præteritarum mentio reuoluenda est, qua dignè perspicat ad quid referatur pronomen H O C. Narratur ergo in Historia Euangelica Christum accepisse panem, gratias egisse, benedixisse, fregisse, dedisse discipulis, dicendo, *Hoc est corpus meum quod pro vobis datur*, statimq; subiunxille. *Hoc facite in mei commemorationem*. Pronomen itaque vltimū, hoc cū libero passu gradiatur, nec coarctetur ad demonstrandū aliquod præmissorum, & ad aliquid præmissorū non demonstrandum, consequens est, demonstret omnia quæ præmittuntur. Itaque vt Christus ostenderet genus oblationis dixit *hoc facite*, id est, offerre corpus meum, quod pro vobis datur, Scilicet immolatio modo. Sic his verbis tum præceptum tum præcepti adimplendi facultas & potentia datur, alioquin nec Apostolis nec eorum successoribus potis fuisset faciendi ea quæ Christus fecit, & in posterum in sui commemorationem fieri voluit. Ast dicet audaculus quispiam. Vbi sunt verba expressa collatæ huius potestatis? vbi dictum est, Do vobis potestatem consecrandi, offerendi, & distribuendi

distribuendi corpus meum. Sciat autem quisquis ille fit talia minus prudenter in controuersiam referens quod consueta & singularis loquendi phras̄s Christi hæc omnia suo ambitu complectitur. Ea propemodum loquutione dixit Apostolis, *Ite, docete omnes gentes, baptizantes in nomine, &c.* Sed nõ dixit specialius authoritatis dona distinguens, *Do vobis* potestatem docendi, baptizandi. Neque cum Petrum Ecclesiæ pastorem constituit dixit aliud quam *Pasce oves meas*, non autem *do* potestatem pascendi, regendi, docendi oves meas. Sed lata potestas his verbis continetur, *Pasce oves meas*. Pariter dicens, *hoc facite in meam commemorationem*, id est, *Do vobis* potestatem faciendi quod facio. Non dixit, *hoc dicite*, sed *hoc facite*, vt significaretur id quod mandat non consistere in dicendo sed in faciendo, quodque dicere hic interueniens, non propter dicere, sed propter facere sit, vt intelligeremus verba consecrationis esse verba efficientia illud quod significant. Nolunt hæretici præsidia Catholica evertentes verbum *hoc facite* profferre aut immolate accipere quamuis id passim occurrat in sacra scriptura, quodque ex ipso Hæbreorum loquendi vsu facillè apparet. Sic enim iuxta Hæbraicum Dialecton in 3. Reg. lib. legitur *Fecit Salomon holocausta & adipem pacificorum*. Neque secus Iudic. 13. *Si vis facere holocaustum, offer illud Domino*. Leuit. item 23. Iudæis præcipitur, *vt hircum unum faciant pro peccato*. Quin & Lucas eodem sensu parentes refert puerum intulisse in templum, *vt facerent pro eo iuxta legis præscriptum*. Quid igitur verat quo minus id verbi *hoc facite* modo in Christi factum reruleris, in ea significatione accipiatur. Christus autem adiungens *in mei commemorationem* distinguit facere à commemorare, vt significantius non dixerit hoc commemorare, sed *hoc facite in mei commemorationem*. Mandat itaque Dominus Iesus *hoc*, id est, vniuersa præmissa facere in sui memoriam. Actus ergo faciendi hoc mandat relatus ad recordationem Domini Iesu. Ex eo autem quod sub illis verbis, *hoc facite* comprehenditur non solum facere corpus Christi, sed etiam facere corpus Christi quod frangitur seu datur pro vobis, manifestum est Dominum Iesum dixisse, facite corpus meum.

Marc. 16.

Ioan. 21.

Luc. 2.

meum quod pro vobis frangitur & datur, ac si diceretur quod pro vobis immolatur. Neque enim aliter frangitur aut datur nisi pro quanto immolatur pro vobis, facere autem corpus meum quod pro vobis immolatur vt sic, perinde est ac facere corpus meum quatenus pro vobis immolatur. Nam sic duntaxat fit à nobis corpus Christi quatenus immolatur, vt vtrumque facto impleatur, videlicet & consecrando facere corpus Christi, & immolando facere quod datur & frangitur pro nobis adiuncto tertio in Iesu Christi memoriam. Si quid mihi est ingenij quod quam sit exiguum censeo illud vellè penitus extendi & exponi aduersus insulsissimas hæreticorum obiectiones, qui sicut aspidēs obsurdescunt ad hanc clarissimam vocem *hoc facite* Sed vt saltem ineptiam & inscitiam eorum fateantur, eos lubentissimè huic meæ interrogationi absq; inani verborum anfractu & pulsīs ambagibus respondere precor. Qua testimonij sacri authoritate quibus scripturæ suppetiis credant Sacramentum institutum fuisse in cœna à Christo, cum ne minima quidem particula dictiunculæ, nullum Iota, nulla syllaba inueniatur Sacramentum significans. *Accipit* (vt testantur Euangelistæ) *Iesus panem benedixit fregit, deditq; discipulis suis, & dixit, accipite & manducate hoc est, corpus meum quod pro vobis tradetur, hoc facite in mei commemorationem*. Non dicit Celebrate Sacramentum hoc, quod instituo, Sed hoc facite, Quid? Quod vidistis me fecisse, quod iam dixi, Accipite, offerre, edite, date. Vnde ergo credet in hoc Sacramentum, esse factum figuram & signum corporis Christi? Rationibus ex Christi mysteriis collectis? Minimè gentium. Sed age, Audebuntne ratiunculari inepitè excoGITATARUM farragine quidquam testamento Christi super ordinare, vbi nihil legitur nihil auditur quod expressè & distinctè Sacramentum sonet? Videant ergo quam pueriliter delirent in perscrutandis vocum enunciationibus. Tergiuersentur quantum volent, nullus hic patet exitus. Coguntur ergo nobiscum fateri, neque Sacrificij neque Sacramenti expressam vocem in verbis cœnæ nobis ad Sacrificium & Sacramentum credendum necessariam esse cum habeamus in historia Euangelistarum rem ipsam in qua

In sacra Cœna
historia nomen
sacramenti non
legitur.

Argumentum
ex superiorum
recapitulatio-
ne.

in qua & Sacrificij & Sacramenti rationem cum Ecclesiæ Catholicæ iudicio animaduertere facillimum est iis qui Sacrificij & Sacramenti rationem habent perspectam. Videamus ergo si superiorum omnium Anacephaleosi possumus condere firmissimum argumentum, quod veluti murus aheneus nostram tueri queat sententiam, & aduersariorum tela acie sua retundere. Id autem commodè fiet si ex præfatis ita ratiocinemur. Corpus Christi immolatum & mactatum in victimam, est terminus actionis sacrificialis, cum immolatum corpus fieri non possit nisi per immolationem, nec hostia nisi per præcedens Sacrificium. Igitur vt sic existat corpus immolatum in Sacramento, debet interuenire Sacrificium. Rursus. Actio per quam constituitur res aliqua immolata, est verum Sacrificium, sed huiusmodi est consecratio, proinde consecratio est Sacrificium.

Postremò Christus consecrando, id est, benedicendo ac proferendo verba Sacramentalia, fecit corpus mactatum ac immolatum, ergo immolauit. Item potestatem dedit, instituit, præcepitque vt nos idem faceremus circa corpus suum quod ipse fecit, dicens, *hoc facite in meam commemorationem*. Refertur enim præceptionis ista vox ad totam actionem Dominicam. Ergo iussit nos facere corpus mactatum ac immolatum & per consequens voluit vt nos sacrificaremus. Si hæc omnibus obiectionibus non faciant satis, nescio profecto quid satis sit. Complures alios teterrimos & absurdissimos errores contumeliosos in Deum, & perniciosos hominum saluti vbique ab hæreticis sparsos prætereamus, quos tamen liberiore ocio confutabimus. Reliquum est vt ostendamus hæc sacra etiam temporibus Apostolorum, imò viuentibus Apostolis fuisse peracta ne quis Arcade stolidior dicat hoc Sacrosanctum Sacrificium esse Papisticum inuentum, aut Conciliorum Oecumenicorum decretis confictum.

Et quidem hoc solo ritu & immolationis genere Apostolos Deo vero litasse eorum sit testis Actuum Historia vbi sic scribitur *Ministrantibus autem illis Domino & ieiunantibus, quo loco sic habent Græca λειτουργούντων δεούτων τῷ κυρίῳ* quod

quod ita reddi potest. *Sacrificantibus autem illis, vel cum autem sacrificarent omnino.* Est enim λειτουργεῖν ministrare non vt cunque, sed propriè sacra peragere Sacerdotum more, seu Sacrificare. In quo sensu Christus Hebr. 8. λειτουργός τῶν ἁγίων, id est, *minister sacrorum dicitur*: quod vno verbo dici poterat Sacerdos. Nam sentit illic Paulus Christum esse Sacerdotem. Sed & ex subiectis verbis, videas vbi sic habet Græca phrasis διαφοροποιῶν τετελευτεῖ λειτουργίας, id est, *prestantius ministerium sive sacerdotium sortitus est.* Quin & Hæbreorum 10. ita accipitur καὶ πᾶς μὲν ἀρχιερεὺς ἑστὴν καὶ ἡμέραν λειτουργῶν καὶ πᾶς αὐτὰς πολλάκις προσφέρειν θυσίας αἰτινές οὐδεποτὶ διεναντία πέσειεν ἀμαρτίας. Et *omnis quidem sacerdos præsto est quotidie ministrans & easdem sepe proferens hostias, quæ nunquam possunt auferre peccata.* Vbi quod noster interpret reddidit *ministrans*, alij vertunt litans, seu sacra peragens. Sentit Paulus apud Philippenses mortem suam esse λειτουργίαν, id est, sacrificium. Ex his itaque perspicuum euadit Liturgiæ nomen, in sacris fermè literis id significare quod apud nos Sacrificiū. Quamquam & alia in scripturis ministeria interim significet, sed quæ sacra quodammodo sint, aut quæ ex analogia quadam Sacrificia dicere possis. Nam & Paulus Rom. 15. λειτουργῶν se appellat quod per Euangelij ministerium gentes Deo obtulerit. Et Epaphraticum iudem quod & ipse esset minister verbi: Quin & Corinthiis scribens liturgiæ, hoc est ministerij sui in verbo commemorat. Ipsos denique Angelos λειτουργικά πνεύματα esse testatur, quod & illorum ministerium admodum sit sacrū. Offerunt namque preces nostras Domino est Tob. 12. vt Apocal. 8. dicitur, Quod verò prophanos Principes, & eos qui magistratu funguntur λειτουργούς vocat vocem, paululum videtur torqueri Quamquam & illorum ministerium qui Rempub. administrant hætenus sacrum dici possit quod Dei non suum agant negotium. *Ministri inquit Dei sunt.* Græca autè antiquitas his potissimū nominibus appellauit λειτουργίαν, id est, publicum ministerium dixere, qui inde vocati sunt Liturgici scriptores. Alij λειτουργία, id est Sacrificium additis insignibus quibus ab Idolatricis Sacrificiis distingueretur, ἀναμαρτίας, id est incruentæ πνευματικής, id est spiritualis & huiusmodi

Hebr. 1.
2. Cor. 9.

Actuum 13.

In ofores Sa-
crificij.

iustitiam alii ne crassum cruentum & inane Sacrificium intelligamus, sed blandum, iucundum, quodque Spiritus operationem requirat *αλτσεργιαις* istos, quod tam dilucidè Apostoli nostram Missam venerati sint, Nescio autem quo Spiritu eos præditos sciam, ad negandum quod minimè negari potest nisi eius qui nullum non mouet lapidem, vt nos à nostramet cognitione prohibeat, reddatque prorsus exoculatos. Sed si quis aduertat animum ad ea quæ modo diximus facile comperiet Apostoles hoc missæ institutum à Christo accepisse, tum sacrificasse. Quod si ex quibusdam Pauli dictis Nouatores velint Liturgiæ nomē profanari & ad publica officia referri plebis aut Politici magistratus, certum est Apostolos non administrasse Rempub. Quod si quis dicat tum operam eos dedisse docendis populis, hanc phrasim ipsa mendacem & scurram arguet. Vt enim non negem eos, qui docendis aliis operam collocant, ministrare Domino, vsus tamen non est scripturæ vt cum Liturgiæ nomine id officij significare velit, Apostolos dicat ministrasse Domino id quod hoc loco fecisse dicuntur. Nam necessariò sequeretur Apostolos emisisse doctrinæ & Euangelij prædicationem Deo, cuius est eloquium diuinum infundere Euangelizantibus ad docendum, non autem vt doceatur, nec in hanc temeritatem insolentius ruisset Apostolorum chorus vt tantum sibi virium concessisset in illius instructionem cuius prudentia est incomprehensibilis, sapientia admirabilis, intellectus infinitus, quique nullius est auditor sed omnibus veritatem ostendit & doctrinam communicat. Huc accedit quod *Ministrantibus illis Domino, Spiritus sanctus suggestisse scribitur, vt segregarent Petrum & Barnabam, &c.* Quis hic opinabitur hoc ipsum tum illis suggestisse Spiritum cum prædicarent, cum magis conueniat, tum fieri reuelationes Spiritus cum quietus est animus, cum orationi & contemplationi quam maximè vacat?

Proinde proprius est vero, si dicamus Diuum Lucam quietius aliquod ministerium, & quod contemplationi, accipiendisq; reuelationibus magis aptum sit subindicare voluisse. Hoc autem non aliud tum fecisse, quam altaris ministerium

ministerium non illibenter fatear, quod & vox Græca arri-
deat, & faueat phrasim ipsa, id quod locupletissimè simul
& verissimè à nobis ostensum est. His & hoc postremò fa-
cit quod Græci Apostolorum temporibus vicini, Litur-
giæ nomen ad id ministerij accommodauerunt quod nos
vulgò Missæ officium vocamus. Quæ vox curiosis ab
Hæbreis repetenda non est, vt putamus. Et postremò tam
à Græcis, quam Latinis vulgatissimè sacrificium *ἀνάμνησιν*
id est incruentum, & Sacrificium Laudis, gratiarumque
actionis seu Eucharisticum imò & propitiatorium appel-
latur. Iam nemo dubitabit eum sacrificandi ritum in Ec-
clesia viuentibus etiamnum Apostolis fuisse ex Paulinis
illis verbis quæ Hæbreorum 13. scribit, id quod facile sub-
odorabitur quisquis emundæ naris fuerit. *Εχομεν θυσι-
αριον ἐξ οὐρανῶν οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν δι τῆ κοινῆ λατρευόντες, habemus al-
tare de quo edere non habent potestatem. tabernaculo qui deseruiunt.*
Alludit ad figuram, subindicans id eis in veritate iam con-
tigisse, quod expiationis tempore in figura illis contigerat.
Tum enim de Sacrificiorum carnibus vesci non licuit,
quæ extrà castra elata cremabantur. Ita neque modo ex
mensâ Dominica edere illis licet aut participes esse Sacri-
ficij corporis & sanguinis Christi quod adhuc legalibus
illis Sacrificiis Christum velut extrà portam olim passu-
rum significant. Nunc si huius argumenti efficacia parum
moueat silicea pectora hæreticorum, qui nullius scripturæ
veritati coherent, axioma scholasticum & puerile adfere-
mus quod non inane & fragile videbitur. Norunt penè
omnes qui ipsam ratiocinandi & differendi artem è limi-
ne etiam salutarum Relatorum inter se tantam esse neces-
situdinem, vt alterutrius interitum tollatur vtrunque. Chri-
stus autem & post Christum Paulus dixit Christianos ha-
bere *θυσιασθηριον* siue *מזבח*, seu vt Syrus vocat Matthæus,
מזבח hoc est Sacrificatorium, ad quod munus suum de-
ponere iubet offensæ fraternæ conscios. Habemus igitur
altare, habemus. *θυσιασθηριον*; quid tum postea? Si ita sit
habemus & *מזבח*, & *θυσιαν*, & Sacrificium quæ separari nul-
latenus possunt & mutuo connexu inuicem iunguntur.
Permittitur Sacrificatorium frustra si earemus Sacrificio,
P 2 Sacrificio;

Relatiua sunt
summatim.

Matth. 5.

Sacrificio, & cæteris ad cultum Sacrificij & altaris pertinentibus. Nec aliter explicatus deprehenditur alter Pauli locus in quo aptissimè colligitur, Christum hoc Sacrificium non solum vt Sacramentum, sed etiam nouæ legis veluti Sacrificium instituisse. Satis enim nobis apparebit dilucidâ mens & intentio dicti Apostoli, si cum superiori cõferatur. Sed quid ait? *Ego accepi a Domino quod & tradidi vobis; &c.* Ex hoc quidè quod Paulus dicit se tradidisse Corinth. quod accepit à Domino, de Eucharistia, discimus id quod acceperat à Domino; & eis tradiderat fuisse ritum communicandi & accipiendi hoc Sacramentum, quod quidem iam vsitatum erat apud Corinth. de quo ritu mentionem fecerat capit. præcedenti quum diceret, *Fugite ab Idolorum cultura, &c.* quemadmodum ibi legitur. Vnde subiungit. *Quæ immolant gentes, demoniis immolant, & non Deo, non quod offerebatur culpas, sed quia illis offerebatur.* Hæbrei autem in victimis pecorum quas offerebant Deo multis & variis modis, sicut re tâta dignum erat, prophetiam celebrabant futuræ victimæ quam Christus obtulit. Quia est Israel secundum spiritum, qui veteres umbras iam non sequitur, sed eam consequentem, quæ illis umbris præcedentibus significata est veritatem. Hæc quippe Ecclesia est Israel secundum Spiritum, à quo distinguitur ille Israel secundum carnem, qui seruebat in umbris Sacrificiorum, quibus significabatur singulare Sacrificium quod nunc offert Israel secundum Spiritum. De cuius domo non accepit vitulos neque de gregibus eius hircos. Iste immolat Deo Sacrificium laudis non secundum ordinem Aaron, sed secundum ordinem Melchisedec. Nouerunt qui legunt, quid protulerit Melchisedec quando benedixit Abraham. Et si iam sunt participes sensus, vident tale Sacrificium nunc offerri Deo toto orbe terrarum. Dei autem iuratio incredulorū est increpatio, & quod Deum non pœnitebit, significatio est, quia hoc Sacerdotium non mutabit. Mutauit quippe sacerdotium secundum ordinem Aaron. Ex verbis itaque Apostoli compertum habemus temporibus Apostolorum ipsum ritum in Ecclesia extitisse qui & nunc obseruatur, ita quod fumentes Eucharistiam

I. Corinth. 11.

I. Corinth. 10.

Psalm. 109.

Genes. 14.

stiam, sumant etiam de Sacrificio altaris. Et quia in sacrificio participant de immolatis & idolothytiis, monet Corinthios, vt fugiant culturam Idolorum. Quam ob causam & veteris legis consuetudinem in medium adfert secundum cultum cuius edentes hostias, erant altaris participes. Itaque quum omnia tam accuratè de pane & calice attulerit non est existimandum eum hoc sine causa aut non in loco fecisse, vt clarum sit panem & calicem Domini tempore Apostolorum in vsu Sacrificij fuisse. Idem etiam testatur ad Corinthios 10. vbi connumerat panem sanctum & poculum, sanguinis Christi inter immolata, supputat mensam nostram inter altaria, decernit edentes & bibentes de mensa Domini, à comedentibus & bibentibus immolata. Ex quibus clarè patet tum Apostolos intellexisse mandatum Christi, *hoc facite in mei memoriam*, de facere immolando Eucharistiam, tum Apostolorum sæculo Eucharistiam fuisse in Christi Ecclesia non solum Sacramentum, sed etiam Sacrificium, tum in sacra scriptura & non solum in vsu & libris doctorum haberi immolationem corporis & sanguinis Domini. Verba autem Apostoli sunt hæc, *Fugite ab idolorum cultura vt prudentibus loquor, vos ipsi iudicate quod dico. Calix benedictionis cui benedicimus, Nonne communicatio sanguinis Christi & panis quem frangimus, nonne participatio corporis Christi est? Quoniam vnus panis vnum corpus multi sumus, omnes qui de vno pane & de vno calice participamus. Videte Israel secundum carnem. Nonne qui edunt hostias participes sunt altaris? Quid ergo, dico quod idolis immolatum sit aliquid aut quod idolum sit aliquid, sed quæ immolant gentes demoniis immolant & non Deo. Nolo autem vos socios fieri demoniorum, non potestis mensa Domini participes esse & mensa demoniorum.*

I. Cor. 10.

Eucharistia solum
Sacramentum &
sacrificium.

Sed minutim discutienda est Pauli sententia, cuius præcipuus videtur scopus auertere Corinthios à quibusdam flagitiis quibus addicti erant, nimirum Idolatriæ, in cuius detestationem proponit exemplum Israelitarum qui tam seuerè eius luere pœnas, dum vitulo aureo sacrificabant & de immolatis vescabantur. Corinthij graue crimen esse ducebant sacrificare idolis, sed manducare de Idolothytiis in fratrum scandalum laudis & meriti multum hinc in-

de exoriri gloriabantur. Quemadmodum autem priscus ille Idolorum cultus, non solum immolatorum cibus, sed Sacrificij pariter consistebat, sic nos hortatur ut Nouum Testamentum veneremur tum manducatione tum Sacrificio actuali cuius simus participes in mensa Domini. Idcirco inter victimas Israelis & immolata dæmonis recensere panem quem frangimus & poculum benedictionis, & inter altare Israelis & mensam dæmoniorum, mensam Domini & inter victimas edentes altaris Israel, & edentes immolata Dæmonis, edentes de mensa Domini & bibentes de illius poculo, & huiusmodi ratione inferre, quod non possunt immolatorum Deo & dæmonibus participes esse. Nisi enim immolata essent Deo, panis & calix Christi, vniuersa Pauli fabrica ex immolatis, tam Deo vero ab Israele, quam immolatio dæmonis à gentibus, surgens rueret. Soleo apud me sæpius demirari hæreticas tenebras quæ hoc sacro Missæ Sacrificio toto cælo aduersantur, cum tam clarum sit testimoniū quod panis & Calix Christi, tempore Pauli immolabatur ut ampliore luce non indigeat.

*Hæreticorum
obiectiones.*

Haftenus probatissimis vtriusque Testamenti auctoritatibus tum in inexpugnabili veritatis ipsius clypeo sanctum Missæ Sacrificium in veteri lege præfiguratum, in noua absolutum, à Patribus & Prophetis prædictum, à Christo institutum, ab Apostolis, & eorum successoribus excultum, verissimè ostendimus ita ut hæreticæ vulpes in antris nullos sibi suffodere possint exitus ut in vno oppresse per alium effugiant & venatorum sagacitatem eludant. Veruntamen quò grauius exasperetur bellum rabidi illius odij, quod in nos contraxerunt ubi vident se vndeque cogi ad veritatis assertionem, clausum ante triumphum canunt, iniuriarum congeriem effutiunt & cauilantur Catholicos nescire quid vel affirmant vel negent sed cæco Marte pugnare in asserenda Sacrificij Evangelici ratione, cuius nulla est mentio in tota Sacrae scripturae memoria, vociferantur. Quales autem sint qui hæc haudent in Christiani orbis perniciem nouit præsens hoc sæculum, & damnum vix obliuisci poterit nostra posteritas.

Horum.

Horum velut summus Vexillifer fuit Martinus Lutherus homo insolētissimæ frontis & temeritatis, cuius præcipuū erat studium ut Missa, in summum apud omnes horrorem & contemptum adduceretur. Annuit cæteris prioris hæreseos monstris & nouo imposturae genere suam tueri voluit audaciam. Inter autem maxima suæ scurrilitatis argumēta ta illud vnum est abominandum quod in quodam libello Germanicè conscripto teterrimus Pseudomonachus euomit, his verbis, Ego aduersus dicta patrum, hominum, angelorum, dæmonum, pono, non antiquum vsu, non multitudinem hominum, sed vnius maiestatis æternæ verbum, Euangelion, quod ipsimet coguntur probare. Hic sto, hic sedeo, hic maneo, hic glorior, hic triumpho, hic insulto Papistis, Thomistis, Henricistis, Sophistis, & omnibus portis inferni, nedum dictis hominum quantumlibet Sanctorum, aut consuetudini fallaci. Dei verbum est super omnia. Diuina maiestas mecum facit, ut nihil curem, si mille Augustini, mille Cypriani, mille Ecclesiae contra me starent. O maximum Evangelicæ modestiæ præconem! O pulchrum ratiocinatoris argumentum. Proh dolor! Misellus monasticæ togæ contemptor multos asseclas habet indignos clientes fouet qui opinantur ea quæ dixit purum esse Euangelium. In eodem libro Thrasone vel Therfite quouis gloriosior iactitat se de Missa triumphasse atque ita ex consequenti de toto Papatu. Sed proculdubio non alio quam ipsius Antichristi spiritu, homo nepharius dicere potuit, aut foedissima diaboli suasionem, ut ea omnia quæ in Christi Missam proiecit, nihil aliud præ se ferant quàm iram, odium atque furorem. Si quis autem miretur quod Doctrinam Lutheri ab ipsa Dæmonis fabrica profiliisse existimemus, testor ipsum Lutherum qui in libro quem inscripsit de Missa angulari qualem habuerit authorem Doctrinæ suæ non obscurè fatetur. Inducit enim ibi Diabolum disputantem ac fortiora contra Missam argumenta proferentem quam quæ refelli à se potuerint. Cuius etiam vocem inibi describit quod ea grauis & robusta sit tamque terribiliter insonet ut vsu quandoque eueniat, quòd post collationem cum Dæmone nocturnam homines post

*Elatu animu
Lutheri adur-
sus orthodoxe
fidem.*

stridiē

Lutheri mors. stridiè manè mortui reperiantur. Nam & corpus (inquit) occidere potest, deinde verò animam ita reddidit anxiam vt in vno momento quandoque necesse habeat è corpore migrare. Quod sæpè sibi quoque ipsi propemodum accidisse scribit. Quin & accidit ad extremum; Nam qui vespere mero dulcique vino immersus & sepultus erat hilaris postridiè manè repertus est in lecto mortuus, cum totis annis vnde triginta ingentes in Ecclesia Dei tumultus excitasset. Atque hoc est illud quod adeò magnificè prædicatur à quibusdam, Dei verbum & Euangelium non à Christo, sed ab authore Sathana profectum, sicut ipse fateatur, qui primus id in lucem edidit. Nam ab eo sibi gloriatur argumenta esse suppeditata, quibus & Sacerdotium & Sacrificium euerteret. Quibus euerfis, quid aliud quam Deus ipse sublatus è medio vel saltem in ordinem coactus esse videtur? Nam vbi nullum Sacerdotium, nullum Sacrificium est, ibi consequens est, nullum etiam Deum agnoscere. Anno igitur 1521. temporibus Adriani Sexti Summi Pontificis Caroli V. Præceptoris Sanctissimi dum librum scriberet de abroganda Missa apertis adeoque disertis verbis dicit. Quanquam habeam quod pro sano sensu canonis Missæ dicere possim, quod & alias feci, tamen nunc non dignabor eum tali honore. Iam si quis perscrutetur de qua causa Protheus iste hæresiarcha iugum excusserit Domini, quæve de causa aliter sentiat de Missa atque olim senserit, pro responso accipiet id Dæmonis industria Diaboli inquam mædacijs protectoris impostura factum fuisse. Ne autem aliqua verborum fraude & vaficie ista tractari videantur, nemo id melius nouit quam Lutherus qui rei Historiam elegantissimè typis excusam variis in locis virulentissimarum suarum lucubrationum commendauit, quàmque hic inferendam operæ precium fore duximus decerptam ex 7. tomo. Vittemb. impresso. apud Thomam Klup. vna cum Præfatione Philippi Melanctonis fol. 228. Auspicatur autem narrationem somnij hoc modo. Contigit me semel sub mediam noctem subito expergesceri ibi Sathan mecum cepit huiusmodi disputationem, Audi (inquit) Luthere Doctor perdocte, nostite quindecim annis celebrasse

*Lutheri dolo-
gismus cum Da-
mons.*

celebrasse Missas priuatas pene quotidie? Quid si tales Missæ horrenda essent Idolatria? Quid si ibi non adfuisset corpus & sanguis Christi sed tantum panem & vinum adorasses? Cui ego respondi. Sum vnctus Sacerdos: accepi vnctionem & consecrationem ab Episcopo, & hæc omnia feci ex mandato & obedientia maiorum. Quare non consecrassem, cum verba Christi pronūciarim; & certo Missas celebrarim, Hoc nosti. Hoc totum (inquit) est verum, Sed Turcæ & Gentiles etiam faciunt in suis Templis ex obedientia, & serio sacra sua faciunt: Sacerdotes Ieroboam faciebant etiam omnia certo zelo & studio contra veros Sacerdotes in Ierusalem. Quid si tua ordinatio & consecratio etiam falsa esset, sicut Turcarum Samaritanorum, falsi Sacerdotes falsus & impius cultus est? Primum nosti (inquit) nullam tunc habuisti cognitionem Christi nec veram fidem, & quod ad fidem attinet nihilo melior fuisti quouis Turca. Nam Turca adeoque omnes diaboli etiam credunt Historiam de Christo ipsum Crucifixum, mortuum, &c. Sed Turca & nos Spiritus reiecti non fidimus illius misericordiam, neque habemus eum pro mediatore, & Salvatore, sed exhorrescimus, vt sæuum iudicem. Eiusmodi fidem non aliam & tu habebas cum ab Episcopo vnctionem acciperes & omnes alij vnctes simul & inuncti sic sentiebant & non aliter de Christo ideò à Christo tanquam crudeli iudice confugiebatis ad Sanctam Mariam & Sanctos, Illi erant mediatores inter vos & Christum. Sic erepta est gloria Christo hoc neque tu neque alius Papista vllus poterit inficiari, ergò vncti estis consecrati & rati & sacrificastis in Missa vt gentiles Ethnici nō vt Christiani. *Quomodo ergo potuistis in Missa consecrare, aut veram Missam celebrare?* Et postea ibidem fol. 229. b. *In his angustiis in hoc agone contra Diabolum volebam hostem retundere armis quibus assuetus eram sub Papatu. obiciebamque intentionem & fidem Ecclesiæ, scilicet quod Missas priuatas in fide & intentione Ecclesiæ celebrassem. Etiam si ego (inquit) non rectè credidi aut sensi tamen in hoc rectè credit & sentit Ecclesia, Verum Satan è contra fortius & vehementius instans, age (inquit) Prome vbi*
Q scriptum

scriptum est, quod homo impius incredulus, possit adfiste-
re altari Christi & consecrare ac conficere in fide Eccle-
siae ubi iussit aut praecepit hoc Deus? Quomodo probabis
quod Ecclesiae intentio id tibi impartiat ad hanc tuam Mis-
sam priuatam? Si nunc verbum Dei non habes, sed homines
*haec docuerunt sine verbo, tunc tota doctrina est mendacium: Er-
audaciam vestram!* Rursus in fine Disputationis fol. 230. *Con-
fessus quidem sum lege Dei conuictus oram diabolo me peccasse,
me damnatum esse ut iudam sed verto me ad Christum cum Pe-
tro.* Haec tenus Martini cum Diabolo Dialogus. Quis autem
tam solertis ingenij acumine destitutus, quis obtuso
quantumuis iudicio inuenietur qui non dilucidè norit ex
hac impudentissima Lutheri Monologia vel Dæmonem
authorem esse contumeliarum omnium, quae in sacrum
Missae Sacrificium sparsit Lutherus, vel ipsum Lutherum
ab eo hausisse huiusmodi blasphemiarum rudimenta,
quae modo per varios orbis sinus fanatica impostura edo-
cta sunt? Mendax enim est (ait Christus) & Pater eius, Ioan.
8. Sic utque Deus vult omnes homines saluos fieri, & ad
agnitionem veritatis venire. Sic dæmon vult omnes dam-
nari & ad falsitatem perducere, quia in eo veritas non est.
Ioan. 8. Ex hoc sequitur apud me ingens admiratio, quo-
modo dum talia verba legunt homines possint vel ad mo-
mentum in eius monstri doctrina permanere. Annon per-
spicuum est omnino perire eos velle qui Pseudodotori-
bus istis & Missamastigis perfidissimis aurem vouerunt?
Quis enim nisi demens credet Dæmonem (qui authore
Petro aduersarius noster est, & tanquam Leo rugiens cir-
cuit querens quem deuoret) veritatem discipulo Luthero
praedicasse quo pararet illi viam salutis? Sed quemodo
resistendum erit Diabolo, ut fugiat à nobis iuxta Iacobi
praecipuum, si veritatis reperiatur praeco? Vae deploratis-
simo isti saeculo, quod tantum scelus ferre non pudet.

Ecce haereticas cohortes variis mutuisq; dissidijs alter-
cantes, sed in hoc consentiunt & foedus ineunt ut liberè
& impotenter sauiant in preciosum Christiani nominis
Margariton hoc est Sacrificium quo nihil vel maius vel
dignius esse potest. Sed videamus quo furore, inani qua-
uis,

uis, quove impetu comitentur, quibusve armis inexpugna-
bile Ecclesiae & fidei Catholicae Sacrificium oppugnent.
Instructa est acies, telis iaculatur & in nos nunc furit.
Opponamus virilem frontem effronti huic cohorti no-
strum in primis Sacerdotium rabidè aggredienti. Clamant
siquidem vnicum fuisse Sacerdotem qui vnicam crucis ho-
stiam obtulit ex eo quod de ipso scriptum est. Tu es Sacer-
dos in aeternum secundum ordinem Melchisedec. Hoc ar-
gumentum consequentiam superstruit, nec est absimile iis
quae concludunt ex eo quod Pater dixit. *Hic est filius meus
dilectus in quo mihi bene complacui, ipsum audite,* vel de quo
Ioannes vaticinatus est. *Hic est qui baptizat,* quemque Pe-
trus animarum Pastorem & Episcopum vocat, alium
quempiam minimè audiendum esse in Ecclesia, neminem
baptizantis officio iungi posse, nullumque in terris susci-
piendum pastorem praeter Christum, de quo superiora
haec omnia delata sunt. Quo pacto funditus euertunt om-
nem ordinis Ecclesiastici Ierarchiam quam tantopere ipse
commendat. Verum enimvero ne diutius serpat haec falsis-
sima opinio in humanis pectoribus, regula haec pro sum-
mo antidoto recipienda est, nimirum quod ubi in sacra-
scriptura aliquid reperitur hominum facultatem excedens
collatum esse Christo, eiusque ministris, illud sic interpre-
tari debet, ut primaria authoritate conueniat ipsi Christo,
hominibus vero seu ministris & Sacerdotibus commis-
sione & priuilegio. Nilominus tamen is semper est qui
perpetuo per suos operatur, qui loquitur, qui baptizat, qui
abluit, qui remittit peccata, qui consecrat, qui regit & gu-
bernat populum tanquam Dominus & magister, aliquan-
do per seipsum immediatè ut quando terram apud nos ha-
bitabat, aliquando per seruos & ministros ut post ascensum
suum in amplissimam caeli regiam. Cauendum est à praesum-
ptione illa qua nemo nisi penitus insulsus & ineptus pra-
pediretur homines suapte potentia talia perficere cum ex
Christo omnia ista dependeant qui summus est Sacrificus:
Sacerdos duntaxat Minister hic verba profert, ille sua gra-
tia diuina res consecrat & viuificat. Itaque cum Dauid &
Apostolus Christum Sacerdotem in aeternum dixerunt,

*Matt. 3. 17.
Iean. 1.
1 Pet. 2.*

*Lutherus à de-
mone edoctus.*

1. Thimot. 2.

1. Petri 5.

Iacobi 4.

non est quod pro leuissimi sensus arbitrio hæretici illud aucupentur in hæresis defensionem quod nullum super sit nobis Sacerdotium, nam hoc vaticinium non respicit ad fructum perpetuum Sacrificij crucis, qui Christo etiam in coelis assistente & intercedente pro nobis, in Ecclesia colligitur: sed ad Sacrificium quod nunc etiam Christus, Sacerdos magnus principaliter & ministri etiam Sacerdotes sub Christo & per Christum offerunt in Ecclesia. Neque enim inquit longè rectius quam Pseudoeuangelici isti maiores nostri de ea quæ à Deo semel facta est oblatione & hostia dixisset Apostolus, *In æternum*, sed respiciens ad præsentem Sacrificos, per quos medius Christus & Sacrificat & Sacrificatur qui etiam mystica cœna modum illis tradidit huiusmodi Sacrificij. Et sane ipsa phrasid scripturæ huic interpretationi suffragatur. Nam ut ineptè diceret Petrum (exempli causa) etsi cõsulatum amplius non gerat tandiu tamen cõsulem esse quandiu perseverat in ciuitate opus, quod ipso curante, sui cõsulatus anno perfectum est. Ita incommodè à Dauide & Apostolo *Sacerdos in æternum* Christus diceretur si tantum significare vellent Sacerdotij & Sacrificij fructum, quo ille semel functus est permanere semper & non etiam semper ipsum vsque ad consummationem sæculi per suos ministros Sacrificium offerre. Inde deridiculum proponunt argumentum tale, Christus est Sacerdos in æternum, ergò necesse est, ut iugiter offerat in Ecclesia. Quemadmodum & si plebeius quispiam apud nos monstrato aliquo Sacerdote diceret, Is Sacerdos est quoad viuit, ergò necesse est ut per omnem vitam sacra peragat cum non paucos videamus qui nunquam vel rarè altaria tangant. Aut si quis ineptus garriret etsi quis Magistralem lauream amplius non exornet tandiu tamen Magistrum esse quandiu perseverat officij ratio & exercitium in Schola, quod ipsius opera, suæ Præfecturæ anno expletum est. Ita minus prudenter David & Apostolus Christum Sacerdotem in æternum dixissent, si tantum significare vellent Sacrificij & Sacerdotij fructum quo ille semel functus est permanere semper & non etiam semper ipsum vsque ad consummationem sæculi per suos ministros

*Nulla argu-
menta hæreticorum in Christi sacerdotium.*

ministros Sacrificium offerre. Reclamant tamen aduersarij Stentore vocaliores & dicunt si alios cõstituamus Sacerdotes iniuriã fieri Christo qui est solus Sacerdos, neq; est Sacerdos alius neq; aliud Sacrificium. Nos verò qui altius sapimus argumenti ratione negamus antecedens, Christus enim est Sacerdos summus, cæteri ipsius ministri atque vicarij. Vt igitur nulla irrogatur iniuria regi, si multos dicitur habere ministros & vicarios, ita neque Christo, si plures dicantur sub ipso esse Sacerdotes. Quos peculiari delictu ex credentiũ cœtu deligendos esse prædixit Esayas, his verbis, *Et assumam Sacerdotes ex eis & Leuitas dicit Dominus.* Hi verò Sacerdotes iuxta Malachie vaticinium 3. cap. *Erunt Domino sacrificia offerentes iustitia.* Cui subscribit Ieremias 3. cap. *Non interibit vir à facie mea qui offerat sacrificia in iustitia & placebit Domino sacrificium iuda & israel.*

Esa. 66.

His, claudicantibus argumentis assueti varios congerunt Pauli locos ad asserendam oblationem omnium Sacrificiorum extinctam esse quos tamen perperam intelligunt. Seipsum inquit semel obrulit *Christus factus pacis nostræ desideratissima hostia*, Heb. 7. *Non habet quotidie necessitatem offerre. Hoc enim semel fecit seipsum offerendo.* Heb. 9. *Semel oblatus est ad exhaurienda peccata.* Heb. 10. *Hic vnã pro peccatis offerens hostiam in sempiternũ sedet in dextera Dei, de cætero expectandum donec ponantur inimici scabellũ pedum suorum.* Item *vnã oblatione consummanis in æternum sanctificatos.* Item *voluntariè peccantibus iam non relinquitur hostia pro peccato.* Hic pulchrè petulantissimi isti scripturæ sacre interpretes videntur de victoria iam contendere, quos tamen Palinodiam canere, & cum orthodoxis Patribus cõsentire, modo inuitos etiã cogemus, discussa sigillatim cuiuslibet authoritatis medulla. Nam si examinemus verba Apostoli, illũ conferre videbimus sacrificiũ crucis cruentum cum veterum Sacrificiis cruentis quibus iteradis opus erat, quod nulla illis vis inesset, qua possent aboleri semel male admissa. Christo autem nulla necessitas, quò se ipsum frequenter per mortem offerat, id quod semel fecisse abundè satis est expian- dis omnium culpis. Habet enim vnicum hoc Sacrificium vim quandam sempiternam & nunquam finiendam. Sed

Heb. 7.
Varij loci esse
Epistola Diuã
Pauli pessimè
excortis ad ma-
lam heretica-
rum mentem.

Heb. 7. 8. 9. 10.

hoc saltem efficitur per Missæ Sacrificium vt quod perfecit Christus in cruce, id nobis singulis applicetur: Illic pretium est solutum pro peccatis omnibus, hic nobis impetratur huius prærij applicatio. Quod orationibus quoque in Ecclesia præstatur, quibus rogatur Deus vt efficiamur participes passionis Christi, hoc est vt quod Christus emit, soluitque passione & morte sua, id ad nos accomodetur, nobisq; donetur. Semel itaque Christum sese obtulisse idem est quod semel mortuum esse in cruce. Atque hunc sensum vel tenor ipse verborum administrat. Nam cum dixisset non opus illi fuisse, vt sæpè seipsum offerret, illicò adiecit. *Alioquin oportuerat eum frequenter pati ab origine mundi.* Cum hoc autem minimè pugnat quod quotidie à nobis in mysterio siue in eo quod Christus ipse instituit Sacramento, offerri dicitur. Ad summam semel oblatum est Christus in seipso, id est in propria carnis forma, quotidie immolatur in mysterio seu specie aliena. In hoc itaque *semel* est error, omnisque adeò stultitia aduersariorum quod inter crucem & mysterium nõ discernunt. Coguntque puram scripturæ sacræ candorem eorum fauere dementiæ. Nam quod Paulus de vnico Christi Sacrificio, eoque cruento scripsit, volunt referri ad omnia Sacrificiorum genera, sed longè aliud opinarentur si crasso ignorantia velo fugato, niueum sacræ scripturæ liliam suis tenebris non offuscassent, & cum communi totius Ecclesiæ sententia inter Sacrificium quod in ara Crucis oblatum est vndique scaturientibus preciosi sanguinis riuis & illud quod *ἀειμάντων*, id est, incruentum dicitur aliquid discriminis scitè constituissent. Primum oblatum ad satisfaciendum Patri offenso, persoluendumque precium in expiationem antiqui criminis quo protoparentes Adam & Eva ac Patrum nostrorum posteritas nobiscum contraxerat. Secundum verò efficaciam potentissimam orationis amplectitur, vt per Christi illic verè & realiter præsentis mortem representatam ea nobis applicentur & donentur quæ Christus patiens semel pro nobis in cruce morte sua consequutus est. Sed aduersarij, præscam nostram fidem multum attriuisse existimant.

Error, in quem stupide impingunt heretici.

Incruentum Sacrificium.

stimant, nõsque ranis Scriphiis similes obmutescere putant obruso inani isto argumento. Sacrificium quod Christus perfecit perfectum & sufficiens fuit, nec idè reiterationem patitur, quod si quis audacius id conatur maximè derogat eiusdem virtuti & potentiæ, nec blasphemiam indignum scelus vitare potest, quasi plura Sacrificia expiandis peccatis instituerentur, vel maioris meriti aliquid ad salutem restaurandam excogitaretur. En pulchrum verborum inanium commentum! ipso mendacio mendacius. Quis enim Catholicorum credit Christum in Missæ Sacrificio iterùm cædi, cruciari, & mactari vel hostiam offerri in augmentum meriti cruenti illius Caluarie Sacrificij, vt falso fabulantur Calviniani affectu? Absit rerum sanctissimarum confusio. Nos iuge istud Sacrificium in commemorationem illius cuius passio deluit antiquum generis humani debitum offerimus, vtrumque tamen Sacrificium vnum est in substantia: & eiusdem & vnicae hostiæ quæ differt solummodo in ratione oblationis. Idem est enim Sacrificium, idem corpus, & sanguis idem: Differentia verò est in modo & fine. Illic enim Christus per veram sanguinis effusionem reuera occisus fuit, & mortuus de cruce pependit, sanguine ipso à cruce separato: hic est tantum illius mortis representatio viuæ & vera. Nec iterùm offertur à Christo vel à Sacerdotibus sub Christo ad humani generis redemptionem *vnus enim oblatione consummavit in æternum sancti factus.* Hoc autem minimè obstat quominus corpus Christi offeratur *Ad percipiendum fructum redemptionis, nimirum remissionem peccatorum.* Ipsa enim veritas hoc docet quando ait. *Hic calix sanguinis mei qui pro vobis fundetur in remissionem peccatorum, hoc facite.* Ergo ex Dei decreto esse Sacrificium propitiatorium maiores nostri post Christum & Apostolos docuerunt. Cæterum non ignoramus quin scriptura aperte doceat & Sacrificiorum, oblationumque & Sacerdotum veteris legis multitudinem Christi aduentu, abolicam esse ac cessare, Christumque seipsum semel immaculatum Deo vnâ victimam pro peccatis nostris obtulisse, sed dicimus illam hostiam fuisse cruentam, nimirum Dominum nostrum Iesum Christum in ara crucis

Aliud hereticorum argumentum.

cis semel pro peccatis totius mundi oblatum, sed præter illam hostiam cruentam, aliam agnoscimus incruentam à Christo institutam corpus scilicet & sanguinem eius sub specie panis & vini. Sed hostia cruenta & incruenta vt diximus non sunt duæ sed vna hostia, quia res vtrique est eadem, nempe ipsum corpus Christi Non est alius sanguis non aliud corpus Christi quod offertur, quod litatur in Sacrificio incruento nihil distat ab eo quod in ara crucis mactatum est, licet modus hanc vnam eandemq; hostiam immolandi, alius sit. Nam ille prior immolandi modus in cruce fuit cruentus, iste verò quotidianus modus est incruentus non in propria specie per corporis fractionem & sanguinis effusionem sed sub specie panis & vini oblatum in cruce Christum immolatio modo representans. Ex parte ergò rei oblatae (licet ex parte modi offerendi sit diuersitas) hostia cruenta & incruenta vnica est, neque propriè loquendo possunt assignari duo Sacrificia, aut duæ hostiæ ac oblationes esse in Nouo Testamento, ex hoc quod est in eo hostia incruenta Christus in altari, sed est vnica hostia semel oblata in cruce perseverans modo immolatio, quotidiana repetitione ex institutione Christi in Eucharistia. Porro hanc perseverantiam hostiæ in cruce oblatae, non fingimus in altari, sed quia eadem est res oblata, in cruce & in altari. Quia enim vnum atque idem Christi corpus est, quod oblatum est in cruce & quod offertur in altari, constat non esse aliam hostiam in altari & in cruce, sed eam quæ in cruce oblata est semel, perseverare, licet alio modo in altari, mandante Christo, & dicente: Hoc facite in mei commemorationem. Si namque iunxeris hæc duo (videlicet, *Hoc facite, & in mei memoriam*) comperies vnum atque illud, quod tunc fiebat, nos facere in Christi memoriam, quod est illud vnum atque idem, quod tunc frangebatur, & effundebatur perseverare sub specie panis & vini in memoriam Christi. Sed & hoc adiiciendum est in nouo Testamento vnicum esse Sacerdotem Christum, etiam in nostro altari. Nam Sacerdotes ministri Domini, non in personis propriis sed in persona Christi consecrant corpus & sanguinem

*Hostia cruenta
& incruenta
vna & eadē est
hostia quæ di-
uerso modo im-
molatur.*

nem Christi vt verba consecrationis testantur, ac per hoc vices Christi agentes offerunt. Non enim dicit Sacerdos, *hoc est corpus Christi*, sed *hoc est corpus meum*, faciendo sub Christi persona, sub specie panis corpus Christi iuxta mandatum Christi *hoc facite*, &c. Ex quibus omnibus constat eiusmodi incruentum Sacrificium constituere, non debere æstimari grauissimum animi morbum & quauis infamia potiolem, sed sanam & Catholicam doctrinam, neque per hoc vllam fieri iniuriam æterno Christi Sacrificio sed summam eidem exhiberi reuerentiã quod fiat ex institutione Christi & mandato.

Veruntamen hæretici, qui ex punice aquam haurire volunt & *Evodoluræ* in saluberrimum medicamen conuertere putant, cauillatorium aliud argumentum instruunt, & nos insimulant dementiæ & ineptitudinis quod minus exactè profiteamur intelligentiã Pauli asserentis *voluntariè peccantibus iam non relinqui hostiã pro peccatis*. Sed si intueamur Apostoli mentem, facile dictum interpretabimur in eos qui post acceptam notitiam veritatis propensiores feruntur ad vitia, peccantq; peccato ad mortem de quo Iohannes ait *non pro eo dico vt roget quis* 1. Ioan. 5. quia nõ remittetur eis vt scribitur Matth. 12. Marc. 3. Luc. 12. quibus non equidem relinquitur hostia, è conuerso vt ex vno contrario doceamus alterum, simul docuit relinqui hostiam non voluntariè peccantibus, id est, non peccantibus peccato ad mortem. Cum enim illis excommunicatis, pertinacibus, & laxis habenis ad scelera furentibus, non hostiam, sed terribile iudicium relictum esse dicat, sequitur vt quos fidei gratia & salutis cura sollicitat, etiam munda illa oblatio pro sanctissimo expiationis modo relinquatur. Aduertendum est pariter Apostolum non dixisse qui *voluntariè peccarunt*, quia sæpenumero tales cum Petro & Paulo ad maiorem gratiã resurgunt, sed *voluntariè peccantibus*, id est, qui voluntariè peccant, qui mordicus peccatis inhaerent, sine pœnitentia quique immemores sunt acceptæ veritatis & fidei lucis, istis enim aditus ad hostiam negatur, nec pro illis offerri debet. Idcirco sacra oblatio illis non relinquitur, quemadmodum & cruentę illius meritis expelluntur,

*E salutaribus
pharmacis ve-
nena eliciunt
hæretici.*

*Auctoritas Pau-
li non patrocina-
tur hæreticis
pro quibus non
relicta est ho-
stia.*

R ita

ita & incruentæ, nemo enim huius mysticæ hostiæ fieri potest particeps quin sit cruentæ illius in Cruce, cū sit vna eadēque hostia, neque rursus illius cruentæ potest esse particeps, quin sit pariter huius mysticæ. Sed quia hæc mystica in memoriam illius cruētæ & ad participandum fructum ipsius instituta & relicta nobis est, idcirco scribit Apostolus, *Voluntarie peccantibus post notitiam veritatis non relinqui hostiam pro peccato*, illam enim quotidie hostiam offerimus *ἀς ἰνίστημι ἢ μετανοίας τῶν ἁμαρτιῶν*. in conuersionem & pœnitentiam fidelium. Legant antiquos omnes Patres Pseudologi isti Hæretici, & me pro nebulone & impostore habeant si hac ratione intellecta apud ipsos verba Pauli non interpretentur. Aliud frigidissimum coagulant argumentum, quod non sine maxima summo Christi Sacrificio iniuria credamus, Missam esse Sacrificium Propitiatorium, quasi in nostri reconciliationem & salutem, primum sufficiens non extiterit. Quod si aliquid haberet momenti apud fideles omnes hæc conclusio, radicitus euellenda essent quamplurima pia opera quæ scripturæ testimonio & salutaria & propitiatoria censentur. Vt Baptismus, Martyrium, Eleemosyna, Charitas, & Pœnitentia, quibus omnibus applicato Christi merito potiri possumus propitio Dei fauore in peccatorum nostrorum abditionem. Verumtamen operæpretium erit cautiore reddere lectores de varia Sacrificij nominis vsurpatione, ne impingant ad hæreticorum commenta quorum depulsio, argumenti solutionem non nihil iuuabit. Volunt enim isti incruentum, Eucharisticum laudis hostiam, appellationi Sacrificij à patribus addi, vt rei veritatem & propitiationis abundantiam imminuant, vocemque communem & impropiam reddant, vt queat referri ad omne illud quod vel actione, vel voce in honorem Dei & gratiarum actionem peragitur. Cuiusmodi sunt preces, Euangelij prædicatio Eleemosynæ & Sacramenta, quæ omnia apud ipsos etiam incruenta sunt Sacrificia, quia ea sicut omnis adoratio in Spiritu & veritate, sanguine carent. Mirum profeſſo impudentiæ portentum! cum non possint ignorare veteres fecisse ista duo vocabula huius solius Sacrificij propria, licet illud

Sacrificij vsur-
atio.

illud Eucharisticum natura possit in omnia Deo grata opera ac voces referri. Probauimus enim paulò superius ipsum opus peragi Eulogia ac Eucharistizatione panis, super quem Dominus gratias egit, vt ipsa elementorum benedictio sit sacrificialis gratiarum actio, in qua proprie Deus posuit Memoriam mirabilium suorum, inter gentes & nominis sui cultum supremum, nulliq; alteri proprium aut commune, ac glorificantem, cum ex eo apud Malachiam contestatur, sanctum fore nomen suum in omni loco, ibidem illud repetens ad vaticinium Sacrificij nostri *Magnum nomen meum in gentibus*. Dei enim proprius honor & supereminens laus, gratiarumque actio infinita qualem singulariter requirit, solum in summo hoc Sacrificij cultu semper sita est, nec extra hoc admirabile officium vllis operibus nostris plenè ac dignè fieri potuit, hoc nunc præsertim gratiæ tempore. Quo effectum est vt Ecclesia Dei huiusmodi Sacrificij sacri ritibus à Christo & Apostolis erudita ad laudem, ad gratiarum actionem, ad propitium impetrandum fauorem & ad peccatorum medelam illud adhibeat & offerat, adeò vt qui non confiteatur Missam offerri pro peccatis idem neget Christum pro peccatorum expiatione passum & mortuum. Cuius veritatis nos commonefactos, satisfaciunt ipsa Sacrificij verba, vbi dicitur corpus pro nobis tradi, & sanguinem fundi in remissionem peccatorum. Quæ sanè clausula non solum conditionem Sacrificij exprimit, verumetiam vsum comprobat & declarat illius actionis quæ in cœna peragebatur. Vel etiam ex eo solo quod nostri Sacerdotes non habeant aliud Sacrificium quod possint offerre pro peccatis cum tamen Paulus ad Hebr. 5. generaliter tradat. *Omne Pontificem constitutum esse vt offerat dona ac Sacrificia pro peccatis*. Nec absre his verbis necessitatem quotidiani huius Sacrificij ostendit, ex eò quod quotidie peccamus & indies indigemus remedio sacrificiali quod vanum & inutile esset si ad peccatorum remissionem applicari non posset.

Dicamus ergo Missæ Sacrificium esse veluti labrum per quod virtus passionis Christi in nos effluit, illud quoque meritò propitiatorium dici, variisque modis, vel in

quantum est causa meritoria propitiationis & reconcilia-
tionis, vel in quantum modus est, quo prius cruentum ni-
mirum nobis applicatur. Quemadmodum Emplastrum
siue *εμπλαστριον φάριμα* vulneris sanandi vim continet in se
modo ut illi apponatur, & cibus, alendi & sustentandi cor-
poris vires facultatem habet si sumatur, utrumque autem
effectum quo tendit, consequi nequit; nisi applicetur, Sic
& passio Christi ad placanda cœlestia munus propitiū-
que reddendum Deum summopere sufficit, sed id nobis
nunquam adipiscitur, nisi modis ad id destinatis & consti-
tutis ut potè Sacramentis Baptismi, Pœnitentiæ, & fidei
operantis in charitate nobis non applicetur. Munus au-
tem huiusce applicationis solius est Christi, qui meritum
sue passionis largitur hiis pro quibus offertur sanguinis
& corporis diuini hostia, quæ omnem effectum sortitur ex
opere operato virtute nimirum & efficacia illius operis
non ipsius Ministri. Sed ut Sophistæ aduersarij omnibus
modis ad metam vsque premantur eos scire cuperem,
quam temerè hic & illic tergiversentur explorando Sacri-
ficij conditionem. Si enim illam Christi cœnam, Sacri-
ficiū fuisse credunt, mox etiam fateri cogentur esse non
solum Eucharisticum ut nugatur Calvinus, verumetiam
ἱλαστήριον vel *ἱλαστικόν*, hoc est, propitiatorium & reconcilia-
torium. Quod quidem solo hoc argumento ostendemus.
Vniuersa quæ lex olim tam varijs ritibus coluit Sacrificia,
ad quatuor capita redigantur Sacrificiorum & oblatio-
num, nempe ad holocaustum quo Deus à nobis omni ho-
nore, pro suo merito dignissimus agnoscitur, ad Sacri-
ficiū & oblationem quæ ad gratiarum actionem pertinet
ad pacificum siue *σωτηριον* quo noua subinde postulantur,
& pro peccato, quo veniam impetramus; hæc omnia no-
stro contineri Sacrificio, nemo non obseruare potest.
Nam ad hos fines respiciunt certæ precationum formulæ,
quas collectas dicimus, & ipsa actio seu canon hoc ipsum
arguit, qui statim post viuorum *ἱκομνην* addit.
*Et omnium circumstantium, scilicet memento pro quibus tibi
offerimus, vel qui tibi offerunt hoc sacrificium laudis pro se, suisq;
omnibus, pro redemptione animarum suarum, ecce finem propi-*
tatorium

Missæ Sacrifi-
cium propiti-
atorium.

tiatorium *pro spe salutis & incolumitatis suæ*, vide scopum ho-
stia pacificæ, *tibiq; reddunt vota sua æterno Deo vero & viuo*,
vbi manifesta est holocausti ratio. Non sine intolerabili
Blasphemia, ideo Nouatores putant Sacrificium istud
duntaxat Eucharisticum esse, ab eo virtutem propitiatio-
tionis separantes, quia longè inferius orationi cōstituunt,
quaquidem quæ petimus exoramus; aut saltè dicant illud
esse instar orationis impetratoriū propitiatio-
tionis, nam quod voce postulatur hoc externo sacrificio adipiscitur. Sed in-
quient ad antiquum cuniculū refugientes Nonne Christi
Sacrificium omnia compleuit? Quidni? Verum ut illud
per se potentissimum est, ac sufficiens, ita quibusdam no-
stri causa, fistulis & Epistomiis indiget. Alioqui tamen
perfidus, & anathema sit qui negauerit factam à Christo
cunctorum expiationem: Apostolus tamen non dubitat
dicere *omnia se facere pro electis, ut & ipsi salutem consequantur*,
& alibi se multo confidentiùs asserit se *adimplere ea quæ dee-*
rant passionibus Christi. Quid hæc sibi volunt si Christus nil
reliquum fecerat? An Paulus nesciebat omnia in cruce
consummata? Optimè, sed gnarus riuulos quosdam adhi-
bendos esse, quibus hoc meritum in nos deriuetur, scitè
taliter loquitur. Rursus cap 7. *Christum sedere ad dexteram
Patris, & interpellare pro nobis.* Quas tu Paule narras inter-
pellationes posthumas? nescis cuncta esse peracta semel?
Nemo dubitat. Christus omnia perfecit, neque tamen inu-
tiliter baptizamur. A baptismo relapsis, nullus est orthodo-
xus, qui pœnitentiæ remedia superuacanea esse ducat.
Idem de reliquis Sacramentis ac de isto potissimum quo
certiùs nihil est ad hauriendum thesaurum Crucis, nisi
nostra vel infirmitas, vel remissus animus, flaccidæque de-
uotio fraudi nobis esset. Quo inquam nihil vel salubrius
vel elegantius, vel venustius & honestius. Procul abest
pædor omnis, nidor & cruor, nec preter mūdissimum ni-
tidissimumque panem ac vinum, quod Deum ac homi-
nem delectat, offertur, denique quod vitio nullius ministri
contaminari queat. Si enim oratio quæ est species Sacri-
ficij suapte efficacissima sit absque ministri meritis, eam
pro populo fundentis ad impetrandam scelerum abolitio-

Colof. 1.
2. Thim. 2.

nem, & parandam reconciliationem. Et si Sacrificia antiquæ legis sordes peccatorum purgabant eorum præcipue pro quibus offerebantur, Missæ profectò cæteris omnibus potentius quod non agnorum hircorum, aut taurorum immolatione sed pretioso Christi corpore constet ad omnia promerenda beneficia censebitur. Et ideo piæ matris nostræ Ecclesiæ iussu admonendi sunt peccatores omnes etiam cum adhuc peccandi affectum non exuerint, vel qui ex infirmitate continuo offendunt lætaliter, vel altare tamen non deserant, sed frequentissimè Sacrificium pro remissione ac conuersione procurent.

*Catholicis &
Christiani Sa-
crificij frequens
reiteratio.*

Audio iam tandem propter hanc sacrificij frequentiam quosdam impiè scrupulosos stomachari, & indignè ferre quod toties à Catholicis reiteretur. Mirari tamen desinent & sedatiùs eorum compeſcentur iurgia si intellexerint maiores nostros pium illum ritum frequentissimè ex cap. Hebr. 10. probasse. Nam in priscorum Sacrificiis non erat eadem semper victima, sed alia, & alia; nunc bos, nunc hircus, nunc agnus, nunc taurus, neque poterat bis idem vel hircus vel aries mactari, itaque nil mirum, si energiæ nil habuerint singulis diebus repetitæ diuersorum animalium iugulationes, quod ad remissionem peccatorum atinet. At in nostro Sacrificio secus se res habet in quo licet non eadem cernatur facies, eadem tamen est victima, quæ nunc à Sacerdotibus per totum orbem offertur eum ea quæ olim pependit in cruce, nisi quod hæc incruenta illic cruenta. Circumiecta amicula diuersa sunt, interim sub iis latet idem, qui tum se Deo Patri offerebat. Deinde, cum sit hæc eadem victima quæ in cruce procurauit omne præteritum & meritum facile est discernere distinctionem huius ab hostiis veteris legis quæ per se nihil efficiebant. Celebratur ergo Missa tanquam vehiculum remissionis peccatorum per Christum in cruce factæ, ita quod quemadmodum non est alia hostia, ita non aliam adfert remissionem peccatorum. Nam quemadmodum Christus per proprium sanguinem penetrauit cælos perseverans Sacerdos ad interpellandum pro nobis, ita perseverat nobiscum per Eucharistiam immolatio modo intercedendo pro nobis.

Sicut

Sicut enim sufficientia & efficacia summa Sacrificij in ara crucis non excludit perseverantiam Christi in cælis in officio interpellandi pro nobis, ita non excludit perseverantiam eiusdem nobiscum immolatio modo, ad intercedendum pro nobis. Nam quemadmodum continua intercessio Christi pro nobis in cælo non derogat unicæ intercessioni mortis Christi, ita non, eidem derogat perseverantia Christi immolatio modo ad intercedendum pro nobis; ut participes simus remissionis peccatorum in ara crucis factæ, quandoquidem ista intercessio fit per mysterium sub specie panis & vini, illa autem in cælo fit per Christum in propria specie, in qua crucifixus est. Morte quidem Christi hastenus facta est peccatorum remissio quod sempiterna quædam vis sit passionis eius, relaxandis pœnis, absolvendisq; peccatis. Verum ea vis in Sacramentis vel maximè sese exerit, ut frustra speres fructum aliquem ex morte Christi ad te rediturum, quam per fidem & sacramenta re ipsa vel voto percepta. Ut autem in cæteris sacramentis ita in Eucharistiæ quoque Sacrificio præsentissima quædam virtus Dominicæ mortis magnificè sese ostendit omnium charismatum Amalthæon quoddam nobis suppeditans, & omnem nobis elargitur sacrorum munerum absolutissimum thesaurum. Penelopes (ut inquit Parœmia) viderer telæretexere si phreneticorum aduersariorum somnia recensere conarer, quæ quotidie transmittunt ad deludendam rudem plebeculam in grege Catholico demissam. Sed nos qui sapientius edocti sumus in veritatis schola, non minus curare debemus fanaticorum imposturas quam Aquila Scarabæos, sunt enim fluctus qui olympum montem æquare putant sed in ipso impetu franguntur. Sub alis Christi Ecclesiæ tutissimi parui facimus horrenda illa calumniarum fulmina, & nobis congratulamur, tam insigne pignus amoris diuini, Sacrificium nimirum incruentum habentibus, quo nihil vel Deo magis gratum vel sanctius excogitari potest, nihilque quod celerius pœnitentes ad recuperandam gratiam euchar. Offertur siquidem pro iisdem causis & personis, pro quibus oblatum esse in cruce creditur.

Taceant

*In missæ Sacri-
ficio præsentis-
sima virtus
Dominicæ mor-
tis.*

Taceant itaque Impudentissimi nostri nugatores, qui aduersus Prophetarum oracula, contra Christi verbum, & Apostolorum cultum imò contra omnem veritatis tutelam & sanctissimorum testium autoritatem, traducunt sacrum istud mysterium, quasi nec à Christo institutum nec Christo acceptum, imò Christi morti & passioni ex diametro repugnans & contumeliosum existat, tantum à posterioribus Papisticis Sacerdotibus & Monachis ob proprium questum & nundinationes pecuniarias fabricatum & excogitatum incipiunt statum mutare, & hoc Sacrificium illius notæ, quæ illi impiè simul & mendaciter ab Hæreticis impingitur, suspectum habere, atque tandem & ipsi illud ipsum non apud semetipsos solum sed & in publicis congressibus, imò etiam in publicis concionibus execrari & horrendis contumeliis proscindere, aut si hoc publicè ne mendaces iudicentur auditoribus facere non audeant, famosissimis libellis nihil præter virulentam maledicentiã spirantibus exaggerant. Ex iis autem quæ nos carptim adduximus illos salutem consultores & respituros existimo, & hoc sacratissimum Sacrificium in posterum veneraturos spero. Accingamur iam tandem ad Eucharistiæ dignitatem recensendam Christi præsentiam in altaris Sacrificio probandam bonis auibz infudemus.

Fluctuantes plurimorum animos in fidei soliditate confirmare, magni ingenuique esse laboris nemo non ignorat, sed in Christiani Sacrificij veritate multos aberrantes, & Sathanæ Imposturis delusos docere, illius qui Christo mentes lucrifacere contendit, officium esse meo videtur iudicio. Nunquam priscorum ætas, infensiores hostes tulit quam nostra, quæ irruentibus vndiq; hæreticorum monstribz torquetur, & angitur. Leuius esset Augæi purgare stabulum quam tantarum opinionum sentinas, quæ nullum sibi pollicentur scopum, quàm Christi in Ecclesia Catholica deturbare autoritatem, nosque & Acephalos, & ipsis Iudæis inferiores, sine Sacrificio, sine fide reddere conantur. Verumtamen aperto Marte sacris cohortibus stipatus, Christo duce ostendi, nos nec carere iugi Sacrificio, nec hostia munda quæ offertur ab ortu solis vsque ad occasum

quotidie

De reali præsentia corporis Christi in Sacramento altaris.

quotidie & perpetuò. Negant autem eam purã esse in qua corpus Christi non continetur, in cœlis ad dexteram Patris sedens. Miror mendaces istos immemores, quod confessi sunt Christum in cœna obtulisse Sacrificium Eucharisticum, & illud faciendum iniunxisse Apostolis. Si enim preces & gratiarum actiones, ac panis & vini ad cœnam deputatæ species, reliqua etiam quæ in illa distribuuntur Sacrificij nomen æquè fortiuntur, quanto magis corpus & sanguis Domini offerretur, quibus nihil preciosius existit & longè exuperat panis & vini præstantiam, eaque omnia quæ vel eleemosynis, vel bonis operibus cõstant? Quod si illis tãtum litaremus, imitaremur profecto Cainum, qui stipulosam & vile paleis peioribus sacrificium Domino obtulit in ipsa mundi infantia. Natura ipsa docemur, Deo utiq; meliora & præstantiora offerenda esse, malediciturq; à Domino per Malachiam primo cap. *Dolosus qui habet in grege suo masculum & votum faciens immolat debile domino aut cœcum vel languidum.* & certum est, nihil nos in hac vniuersa rerum varietate habere, vel melius, vel carius, vel dignius, quàm corpus & sanguinem Christi quæ nobis ipse tanquam omnium preciosissimum & inestimabilem thesaurum singularèmq; nobis amorem communicans iis nos perpetuò ditauit & donauit. Si autem Deo gratum est vt offeramus corpus nostrum quod infirmitatibus multis & peccatis est inuolutum, cur non multò gratius iuxta apostoli testimonium, *Obsecro vos vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, sanctam, deo placentem* foret, si offeramus hoc est præsentem corpus illud sanctissimum longè & dignissimum filij sui prædilecti? Qui posset esse Deo ingratus quod nos ei ob oculos, cum gratiorum actione agnoscentes nos omnem salutis nostræ spem & anchoram in illo solo collocasse, sistamus filium illum in quo voce cœlesti testatus est se multum placere? Nonne licitum est fidelibus hoc quotidie facere in corde suo, vt offerant Deo patri filium suum & omnia ipsius merita precantes vt propter illa dignetur ipsis esse propitius? Si hoc cuilibet licet, & Deo vtrique plurimum placet, tamen nullibi expressè hoc iuberet scriptura, quis ambigere auderet itidem Deo

S. esse

esse nihilominus gratum, cum filium suum, cum omnibus meritis in hoc sacramēto, in quo nobis certissimè seipsum quasi pignus æternæ salutis reliquit, non cruentè sed incruentè, non pro redemptione deuò promerenda, sed olim in cruce promerita, impetranda, suscipienda, & consequenda sistimus & præsentamus? Si illa cordialis (vt ita loquar) oblatio fidelium, perplacet Deo patri, licet etiam nullo libi esset præcepta, Sacramentalis illa quæ ex cordis quoque deuotione & fidei radice proficiscitur, displicere credenda erit, cum fuerit solis apostolis & successoribus prius quàm pateretur solenniter præcepta & demandata? Tota ergo præsentis huius negocij ratio in hoc consistit, vt probemus, an corpus Christi in sacramento altaris verè & realiter præsens existat, quo facto facile de hostibus reportabimus triumphum, & insignis Sacrificij Euangelij cultus innocuus, & ab eiusmodi harpyarum morsibus tutus venerabitur.

Exordiamur itaque à solennibus Christi promissis, quæ tantopere & tam feridè voluit indubiè foueri & expectari cordibus discipulorum donec adimplerentur. *Ego vobiscum sum* (inquit) *vsque ad consummationem sæculi.* Hic non prætereunda est, pronomini demonstratiui (Ego) claritas, quæ significat personam loquentis: & loquendo realem præsentiam denotat, vt videre est apud Ioannem 4. *Ego sum qui loquor tecum.* Et quando ambulabat supra mare Galilææ Apostoli existimabant eum Phantasma, sed vt eorum luciosi aperirentur oculi, dixit *Ego sum nolite timere.* Et ubique hac vocula vsus est Christus, veram & propriam sui corporis præsentiam intellexit. Limite tamen constitato huius præsentia ad finem vsque sæculi, nobiscum adesse creditur sacramentaliter, Nam quantum ad præsentiam per Charitatem, perpetuò aderit cum Ecclesia sua triumphante. Quod si exactius colligantur Pauli Apostoli verba, ea videbuntur huius Christi assertionis præbere interpretem, cum enim dixisset Christi corpus, præsentissimum esse in ecclesia cibum, concludit *Quotiescunque manducabitis panem hunc & calicem biberis mortem domini annuntiabitis donec veniat.* id est vsque ad consummationem sæculi. Ne autem

Matth. 28.

Matth. 24.
Ioan. 6.

1. Corinth. 11.

veritatis participes euadant hæretici, inspidè dicunt præsentiam talem spiritualem esse, Christumque loquutum fuisse de perpetuo illo Ecclesiæ suæ moderamine per spiritualem suam præsentiam, quasi dixisset diuinitas mea, *vel spiritus meus erit vobiscum vsque ad consummationem sæculi, vel vobiscum ero spiritualiter vsque ad consummationem sæculi.* Sed tantum abest vt hæc veri speciem ferant, quin mendacissima commenta esse, testatur ipsius scripturæ verba, quæ præsentiam illam temporaneam & transitoriam intuentur. Et profectò Christus Sacramentaliter erit *vsque ad consummationem sæculi* & non perpetuo nobiscum, Si quidem post huius sæculi consummationem erit cum omnibus electis, sed non eo modo quo & in sacramento, nimirum sub speciebus panis & vini. Nec pollicitabundum apparatus sermonum, Christus instruxisset si nihil amplius aut celsius donandum & promittendum voluisset Ecclesiæ suæ, quàm quod prius Iudeorum synagogæ datum fuerat, cum qua spiritualiter præsens erat antequam talia polliceretur. Frustra enim ascensurus ad Paternas sedes hac voce solatus fuisset Apostolos *Ego vobiscum sum.* Si nihil aliud præter sui spiritualement præsentiam promississet, secundum virtutè diuinitatis atque efficaciam virtutis & gratiæ. Nam & eo modo antiquis patribus in veteri testamento præsens fuit & ambulauit in medio eorum. Nullo ergo excellentiore priuilegio gauderet Christi sponsa Ecclesia, quàm synagoga, nisi quædam esset præsentia, illa spirituali splendidior. Quomodo ergo Aggæi * vaticiniū verificabitur quo dixit *Gloriam domus eius nouissimè, ecclesiæ, scilicet, Euangelicæ, superare gloriam domus primæ, scilicet synagogæ?* Sanè si non remanet corpus Christi gloriosum in Ecclesia, gloria domus nouissimæ non est maior quàm primæ, immo minor. Credendum est ergò corporalem præsentiam esse in Eucharistia, quam nobis promissit ad futuram vsque ad consummationem sæculi. Et hæc præsentia Christi secundum corporis sui substantiam est longè sublimior, completior, & perfectior, quàm ea præsentia qua adest nobis sola virtutis efficaciam & vigorem. Incomprehensibile huius corporis Christi præsentia mysterium mirari non desinit vates ille

* Nemo negabit
domus negabit
hanc prophetiā
esse de ecclesia
nouæ testamenti
quæ est domus
æci nouissima
postquam non
erit alia in ter-
ris cuius gloria
superet gloriā
primæ quæ fuit
maior quàm
secunda.

diuinus Ezechiel 37. cap. in persona domini de nouo testamento & sacramentis eius prophetas *Disponam* (inquit) *eis testamentum pacis, testamentum aeternum erit cum eis & fundabo eos, & multiplicabo eos*, sequitur, *Et ponam sancta mea in medio eorum in perpetuum. Et erit tabernaculum meum in eis, & ero eis Deus*, cum ait, *ponam sancta mea in medio eorum*, de sacramento Eucharistiae loquitur quod magis adhuc declarat subinnuens *& erit tabernaculum meum in eis & ero eis deus*, explicat quae essent illa quae proximè dixerat sancta in medio nostrum posita *Tabernaculum*, scilicet, siue velamen, id est, carnem in qua habitauit plenitudo diuinitatis, vnde Esaias carnem Christi & cum ea unitam diuinitatem vocat *sancta* interprete Paulo in actis apostolorum cap. 13. cum ait, *Quod autem suscitauit eum à mortuis non amplius reuersurum ad corruptionem*, ita dixit quia dabo vobis sancta Dauid *fidelia*. Hæc itaque sancta dicuntur & sunt tabernaculum de quo ait per Prophetam Deus, *Tabernaculum meum erit in eis*, quod summam nobiscum vnionem sui corporis significat, Per hanc enim vt Ioannis 6. dicitur, *ipse manet in nobis & nos in eo*, Siquidem de prima vnione Dei cum humanitate assumpta, non dicimus, *Tabernaculum eius esse in nobis* quin potius Deum esse in tabernaculo nostro, & habitasse in nobis Ioannis 1 id est in tabernaculo carnis assumptæ. At hoc in loco miratur vates vna cum Ioanne Apocalipsæos 21. quod *tabernaculum Dei sit cum hominibus & habitet cum eis*. Dicant nunc aduersarij quomodo iuxta Prophetiam Ezechielis *sancta*, id est, caro & sanguis Christi in medio eorum posita sunt, si corpus Christi cælo includunt? & vt ipsi tradunt tantum à nobis distat quantum cælum à terra? Quomodo inquam *tabernaculum dei*, id est, caro eius in eis est, si solum panis ab eis verè comeditur? Cibum enim non est verè in comedente, nisi cum verè & realiter comeditur, subiungit adhuc propheta. *Et scient gentes quia ego dominus sanctificator Israel cum fuerint sancta mea, Caro mea in medio eorum*; Stupèdum enim est dictu Deum cum hominibus perpetuò habitare vsque ad consummationem sæculi, sed id oculis fidei intuitu facillimum est. Nobiscum voluit Deus remanere, non solum per inhabitantem

Sancta vocat hic dominus carnem suam viuificantem & virtute sua sanctificantem.

rem gratiam: nec per diuinam tantum essentiam, vt olim in lege quæ non præsentia bona, *Sed umbram habebat futurorum bonorum*, verumetiam per corporalem præsentiam, Et ideò magnum Altaris sacramentum instituit in quo præsens est ipse nobiscum, sub alia quidem forma sed in propria substantia.

Alterum Christi promissum in sacris Diui Ioannis Archiuis legitur, vbi Deus & Dei filius in conspectu totius caperatæ Synagogæ hæc dulcissima verba intonat. *Ego sum panis viuus, qui de cælo descendi si quis manducauerit ex hoc pane viuuet in æternum. Et panis quem ego dabo caro mea est pro mundi vita*. Verbum autem est nequaquam sumi potest pro significat, sensus absurdus esset. Panis viuus quem ego dabo signum erit carnis meæ, quo profecto nihil imprudenter somnare potuerunt veritatis ofores hæretici dum affirmant solum figuram & signum carnis eius in pane materiali sacramento nobis relictum. Mira profecto & pertinax contentio. Christus pollicetur panem se daturum qui caro eius futura esset pro mundi vita, isti autem dicunt panem non esse eius carnem vel corpus sed tantum figuram & nudam representationem, Distinctius clarius & apertius attamen Christus omnium iudicio loqui non potuisset, vt fides sequeretur natiui verbi sui efficaciam. Postmodum solenne iusiurandum addit ad dirimendam omnem controuersiam. *Amen amen dico vobis* (inquit) *nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem non habebitis vitam in vobis. Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem habet vitam æternam & ego resuscitabo eum in nouissimo die*. Audis repetitum bis *Amen Amen* in veritatis assertionem quasi per duplex præstitum iuramentum. *Homines enim* vt inquit Paulus per matrem sui iurant & *omnis controuersia eorum finis ad confirmationem iuramenti est*. Quod per semetipsum iurauit Dominus *Nisi manducaueritis*. In hoc enim differunt iuramenta Dei à nostris quod sæpius inuoluantur nostra ambagibus mendacij, eius vero clara sunt adeo vt nihil facis ambiguitatum aut scrupuli audientibus relinquunt, sed natia & pura significatione sese ab omni furo & incredulitate aliena exhibeant. Semper vera sunt Christi verba

Io. 6.

Heb. 6.

cum sit *veritas* ipsa Ioannis 14. *& mentiri nequeat*, auctore Paulo, verum saepenumero cum absque iuramento excidium alicui minatur, vt olim Niniuitis per Ionam, Comminationes illius intelligenda veniunt cum hac conditione *nisi respuerint*, Sed vbi interuenit iuramentum verba illius accipienda sunt, vt sonat, absque vlla conditione. Hinc est quod vt certiores efficeremur, promissionis Christi, reiterato iuramento interminatione grauissimam adiecit, nosque coelestis vita extorres perpetuo fore praedicat nisi carne sua cibemur, & suo inebriemur sanguine, *Nisi* (inquit) *manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem non habebitis vitam in vobis*. Et vbi quaeo tantae dapes, tam eximius potus nobis paratur, nisi in sacramento altaris in quo Corpus Christi verum, & sanguis eius verus secundum substantiam sumitur? Nec est vt impingamus in hac clara verborum constructione, qua omnia recto filo veluti ad perpendiculum, exprimuntur, vt quod pollicetur verum sit, quod minatur in contrarium sensum, vel in mitiorem poenam reflecti nequit, ex praeccepti diuini natura cui nihil obscurius addi, vel grauius surripi potest, pro intellectus humani arbitrio, Siquidem *praecceptum domini lucidum*, ait Dauid, Psalmo 18. *Illuminans oculos* hoc est, Illuminans mentes hominum caecas Dei ignoracione. Mortem ergo minis verissimis astruit Christus manducare carnem suam & bibere sanguinem suum negligentibus, canique non solum temporalem sed spirituales, quemadmodum & protoparentes ex esu arboris vetitae non spirituali vel imaginario, sed corporali & reali, inuitabile cunctis mortis supplicium promeruerunt. sic & vera manducatione corporis Christi vita comparatur aeterna. Non sunt ergo isti audiendi qui id nobis pariter euenturum docent, ex solius panis triticei & cibarij victu, aut vini potu in Christi memoriam, Si enim res ita haberetur, idque sufficeret ad beatitudinem consequendam, cur pari gratia non fruuntur Iudaei qui manducauerunt non modo panes propositionis vt dicitur *Leuitici* 24. & alibi, sed etiam manna in deserto, quod etiam figura fuit & symbolum corporis Domini? Obturamus aures ad sacrilegas istas vociferaciones

Edm. S.

ciferaciones. Vana ergo erit iurifurandi diuini religio bis repetita, vanus erit poenae reatus, & caetera illa scripta verba Christi per Euangelistas eiusdem erunt poderis, eodem metientur pede, vt Caluini iudicio fulem tantummodo significationem comprehendant. Ad sannas & vaniloquia referentur, ea quae simili ferme modo loquutus est Christus aliquid poenarum minatus vt pote, *Nisi abundauerit iustitia vestra plusquam Scribarum & Phariseorum non intrabitis in regnum caelorum*. Item Lucae 5. *Nisi poenitentiam egeritis omnes simul peribitis*. Et Ioannis 3. *Amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto non intrabit in regnum caelorum*. Et Ioannis 14. *Si non lauero te non habebis partem mecum*. Videmus enim cotaminatoria ista omnia realiter & corporaliter intelligi. Quod negare Aduersarij non possunt, qui tamen incassum protulisse existimant Christum haec verba. *Nisi manducaueritis carnem filij hominis & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis*. Nunquid autem est aliquis tam mentis & iudicij inops, qui putet ista de aliquo hominis vulgaris aut cuiuslibet sortis filio posse veraciter intelligi, praeter illum vnicum filium hominis, Christum virginis filium? Nunquid opinabitur quispiam, quod vt Christi promissio suum sortitur effectum, aliquis homo sit dilacerandus, manducandus, & Canabatico aut Cyclopico gutture deuorandus, coquendus, aut assandus, vt vitae beatae habeatur merces? Iustitiae Deus reuocato veteris & nouae legis praeccepto homines occidi & manducari? Et quamuis impune occiderentur & deglutirentur, sine tantum diuini saporis & virtutis in humana carne, vt suo gustu possit comedenti vitam largiri aeternam, eumque ad immortalitatem euehere? Ex hoc ergo arrigant aures surdiores ipso aequore haeretici, & intelligant quod Dominus de suo corpore diuinitati vnico dicebat. *Nisi manducaueritis carnem filij hominis, &c*. Filium hominis se solebat appellare Saluator, nec vsquam in Euangelis, hac appellatione significatus est alius aliquis praeter ipsam. Hinc scimus, quoniam & hoc loco, vbi dixit de carne filij hominis, se singulariter significauit. Vt autem certius fieret de quo filio hominis hic loqueretur

Matth. 5.

queretur cum ait & qualem vitam promitteret his, qui manducarent carnem ipsius & sanguinem biberent postea ait *Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem habet vitam eternam.* Notandum est quod quando Deus aliquid maximi præmij promittit pro rei cuiuspiam compensatione, solet non minus clarè de modo illud obtinendi quàm de mercede ipsa loqui, vt realem semper & spiritua-lem comprehendat sui promissi effectum. Sic pollicebatur vitam perhennem hominibus per aduentum Messia non solum spiritualiter, vt eum sacra fidei luce vidit Abraham, sed realiter quando suscepit humanam naturam, Sic Christus fidei & gratia lumen promittens Discipulis, per Sancti spiritus paraleti missionem noluit, eorum expectationem frustratum iri, quinimò realiter & verè in linguis igneis ipsum mittendum intelligebat. Nullus itaque tropus obscurior aut incertior in Christi pollicitis habetur, nec fumo vendit promissorum certitudinem cum carnem suam ad manducandum se daturum profiteretur. Addit itaque *Caro mea vere est cibus & sanguis meus vere est potus.* Quid potuit clarius præfari ad ostendendam verè carnis veritatem, & præciosum sanguinem suum non figuratè nec metonymicè datū esse in cibum & potum: carnem scilicet à sanguine nō seūgens? Nec putandū est quod particula illa *verè* sine prædicati maxima assertionem expressa sit. Habet enim acutam emphasim & haudquaquam otiosè adiecta est, ad designandam sacratissimam Domini carnem in sacrosancto Eucharistia sacramento. Nec Metaphisices Philosophia peritos latet *Ens, res, verum bonum,* terminos esse conuertibiles, adeò quod quicquid verè est, realiter est, & è contra. Apud Latinos hoc aduerbio *verè* utimur in repugnantiam & contra veritatem falsi, vt latè per sacram scripturæ sacrae aream patet, sic enim eo vsus est Abraham dicens *verè soror mea est filia patris mei,* Hic prout contrariatur falsitati accipitur & Iosue septimo *verè peccavi.* Item eadem phrasi mentem suam in Deum testatur Nahamam Syrus 4. Reg. 5. *verè scio quia non est alius deus quàm deus Israel.* Sic Matthæi 14. *verè tu es filius dei.* Sic Petro Iudæi dixerunt Matthæi 16. *verè tu es discipulus eius es.* Poenitentem Centu-
rionem

Gen. 22.
Iob. 6.
Galat. 3.

Quod verè
cibus est verè
manducatur.
Sed caro Chri-
sti vere cibus
est igitur caro
Christi verè
manducatur.
At verè mandu-
care apud homi-
nes qui corpore
& spiritu con-
stant est corpo-
re manducare,
caro ergo Chri-
sti quæ verè ci-
bus est à corpore
manducatur.

tionem toto pectore eiusdem vocis affectu dixisse legimus ibidem cum Christus pateretur *vere filius dei erat iste.* Et de eodem Christo de morte triumphante. *Surrexit dominus vere.* Et Petrus solutus à vinculis gaudens dixit. *Scio vere quia dominus misit angelum suum & liberauit me de manu Herodis.* Quare autem hæc ipsa luce clariora ferre nequeunt caligantes hæreticorum oculi? quid in causa est cur minus verissimæ scripturæ iudicio non assentiant? Hostis profecto generis humani eorum mentes fascinavit vt nec verum diem intueri possint? Hostis ille Sathan qui primis parentibus dixit *nequaquam moriemini aduersariis.* Ecclesie dixit *Nequaquam moriemini tametsi non manducetis eius carnem.* Nequaquam potestis comedere eius carnem. Quomodo enim posset carnem suam vobis dare ad manducandum? Aut quare rem tam absurdam vobis præciperet? Nequaquam enim caro est verè cibus, & sanguis eius verus potus. Panis quem vobis promittit nequaquam caro eius est, signa vos manducatis non ipsam carnem, umbras non corpus, figuras non ipsa bona figurata, paleas non grana, siliquas porcorum, non panem filij Dei & angelorum, falsos scilicet cibos qui non possunt vitam dare mundo & nō verum panem cœlestem qui dat vitam mundo, Mihi plus credite hæc dicenti contra verba Dei vestri, quàm illi. Ego enim melius scio veritatem, ait mendacij pater quàm ipsamet veritas. Hoc verborum lenocinio incautas deprædatur mentes hæreticorum, diabolus, angit, torquet, dilacerat & in mille horrendos errores distrahit adeo vt sibi ipsis ignoti vix sciant quo se vertere debeant, Hinc cum Capharnaitis incredulum illud *Quomodo superstruunt. Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?* Sed ò mundi redemptor paterisne nebulones istos ex diuinis tuis verbis scandalisari, veritate huius mysterij non intellecta, tu inquam qui odisti scandalum, & maximum anathema fulminasti super capita eorum è quibus scandala oriuntur? Fateor discipulos horum verborum celsitudine & nouitate aliquandiu permotos sed illico fidem & animam vouisse ad credendum. Quidam siquidem eorum murmurabant & durum sermonem intellectus

Matth. 27.
Luc. 24.
Act. 12.

Ioan. 6.

Matth. 18.

Ioan. 6.

intellectus collimata acie non intelligebant, dicentes *Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum? Durus est hic sermo. Quis potest eum audire?* Et conuersi retro discesserunt ab eo & ultra non ambulauerunt cum ipso. Aestimabant enim quod diceret eis, se manducandum ab eis, in ea specie qua apparebat inter eos, ita ut per frustra concideretur, & dētibz eorum dilaniaretur, & ut sanguis eius in specie sanguinis hauriretur ab eis. Ipse verò, non hunc modum manducandi eis significabat, sed illum manducationis modum, quò verè quidem caro Christi manducatur, ita tamen ut manducanti videatur non se manducare carnem sed panem, & ut bibenti sanguinem eius, videatur non se sanguinem potare sed vinum. Quod si aliud verbis, aliud intellectu protulisset Christus, suspensos & hēsitantes reliquisset Apostolos inter sacrum & saxum, ut dicitur, nec misertus fuisset fluctuantibus animis, Sed ut omnis refelleretur tropi suspicio, sapius repetit, nequis dubitandi sibi locum faceret, quod ipse erat panis verus & viuus, quod manducare oportebat verè eius carnem & bibere eius sanguinem ad vitam æternam consequendam. Nec est ut mireris si omnes infirmi & increduli abierunt retrorsum, neque ideò impossibile putes quia planè non intelligas. Insequere Petrum & collegas, hac diuina voce confirmatos, qui confitentur Christum habere verba vitæ, & manent vsque ad institutionem & participationem eiusdem sacramenti. Cùm enim videret eos mordicus inhaerere verborum cortici, omnem dissoluit nodum Christus dicens. *Spiritus est qui viuificat caro non prodest quicquam verba quæ loquutus sum vobis, spiritus & vita sunt.* Ea autem deprauant hæreticorum corruptelæ quasi dixisset Christus, verba mea figurata sunt, siue per figuram accipienda non propriè ut spiritalis manducatio non realis intelligatur. Bona verba quæso Caluine incassum niteris obgannire veritati. Minimè culpandus est sol, si tuus oculus non videt. Tunc ergo verba Christi omnia nullius effectus existimabitis? ut tuo arbitrio pro fumo venundentur? Id planè infani & dementis animi prodit indicium. Nos enim miseri diceremur omni gratia, omni dono destitueremur, nullaq̄ potiremur

potiremur Christi promissionis executione nisi per certas inanis conceptus idæas. Sed malus quis te abstulit error ut arbitreris verba sua Christum ideò spiritum vocasse, quod figuratè accipi debeant? Quis ergo vnquam volens figuratè suã verba intelligi, de corpore suo vocauit ea spiritum? Et non potius tibi persuadeas Dei verbum Christum cui omni modo libratissima verba erant, ut ostēderet illis non figuram, sed vim incredibilem inesse, adiunxisse nomen vitæ, quod sanè non figuram duntaxat sed verum corpus efficiēdi illis inesse fatis declarat, atque ideò vel ipsum esse, aut conferre spiritum quem dixerat ante viuificasse huiusmodi quasi syllogismo sophismatibus contrario vsus, ut sensus horum verborū purus & ingenuus nullo fuco conuulsus & distortus, *Verba quæ ego loquor spiritus & vita sunt,* hac fermè ratione comprehendatur ac si Christus dixisset, Verba quæ ego loquor de carne mea spiritum & vitam habent. Quæ polliceor non sunt interitui obnoxia sed vita & spiritu constant. Nec impropriè loquitur Christus, si enim *quod natum est ex spiritu spiritus est,* certè caro Christi spiritus sancti operatione in vtero deiparæ Virginis formata (nam quod in ea natum est de spiritu sancto est) merito spiritus dicitur. Nemo audebit succensere Christo quod ex verbis suis vitam offerat, cum totus sit vita, *Sicut pater habet vitam in semetipso sic dedit filio vitam habere in semetipso.* Miraris Christum dixisse verba sua vitam esse. Qui toties iure singulari hos immortales titulos sibi dari voluit. *Ego sum* (inquit) *resurrectio & vita.* Ille est qui vitæ & necis stringit & laxat habenas. Est *via veritas & vita,* ut sapius professus est. Iam ex verbis suis nobis præbet vitæ immortalis alimentum, cœlestem illam ambrosiam quæ vitam habet & spiritum. Qua in re fitiles ruunt aduersariorum conatus qui impiè torquent Christi sententiam ut eam adigi velint in hanc hæresim, verba quæ ego loquutus sum de carne mea figuratè & spiritaliter tantum intelligenda sunt præsertim ut spirituale distinguitur contra reale, secus tamen si opponatur carnali. Sileant caliginosæ hæreticorum interpretationes. Non sunt hic *verba a diuina.* Christus numeris pythagoricis non obscurat diuinam suam Philosophiam. Verba quæ profert

Ioan. 3.

Matth. 2.

Ioan. 5.

Ioan. 11.

Ioan. 7. 4.

profert spiritus & vita sunt. Re ipsa de carne sua loquitur. quæ spiritus & vita est, siue spiritalis & vitalis. Nec verba illa præcedentia quæ non solum Capharnitarum verum etiam apostolorum animis scrupulum aut scandalum nescio quod iniecerant non sic sunt spiritalia vt non realia, seu rerum naturam & substantiam significantia quoniam perspicue illis prænuntiatur caro Christi danda pro mundi vita, vt ex textu Græco colligitur. *ὁ ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἐστὶν ὁ λόγος ὁ πρῶτος τῆς ἰσθμῆς τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ζωῆς. Πάντες οὖν τὸν πῶτος τῆς ἰσθμῆς τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ζωῆς. Πάντες οὖν τὸν πῶτος τῆς ἰσθμῆς τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ζωῆς. Πάντες οὖν τὸν πῶτος τῆς ἰσθμῆς τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ζωῆς.* Cum enim bis filius Dei dicat se daturum carnem suam semel nobis & iterum pro nobis. Cumque vtriusque doni ratio ita coalescat vt prioris donationis intelligentia pendeat à sequenti, quia dicit se daturum carnem suam, & eam carnem quam dabis pro mundi vita, qui absque errore cupit scire, quo pacto prior datio complebitur, animaduertat quo pacto posterior datio completa est, Nónne re ipsa Christus obtulit Deo patri carnem suam vsque ad mortem pro mundi vita, vt ad Philippenses 2. docet Apostolus? promisit igitur eandem carnem, non spiritu solum, sed per interpositam ipsius rei substantiam, à nobis manducandam, quod vtiq;e alibi non fit: quam in Eucharistiæ sacramento, Nam quæ ratio patitur, vt priorem donationem à posteriore separemus, cum posterior ideo sit adiecta, vt priorem interpretaretur ac declararet? *Panis* (ait) *quem ego dabo caro mea est.* Quod quid aliud est quam ego dabo carnem meam in panem, seu manducandam? At quenam caro hæc? *quam* (inquit) *dabo pro mundi vita.* Quo igitur modo data est caro Christi pro mundi vita: non tantum sane, per fidem cordibus nostris infusam, sed re ipsa. In eadem ergo carnis veritate ac substantia, prior datio accipienda est, in qua posterior datio completa est. Adde Christum promisisse his verbis carnem suam in sacramentum, quam oblaturus erat Deo patri in sacrificium, sacramentum autem à sacrificio non rei substantia sed sola ratione differt. Talis igitur datio hic intelligit qualis de re sacrificata fieri solet, ea vero non spiritalis tantum sed præterea realis fuit. Præterea si per hæc verba, *spiritus & vita sunt.* Innueret, non proprie accipiendum fuisse sermonem suum, sed spiritaliter

liter & figuratè interpretandum, Proculdubio omne scandalum hoc responso sustulisset, nec discipuli postea perrexissent secedere, verum quoniam probè animaduertentur proprietatem verborum, his verbis *verba quæ loquor spiritus & vita sunt* non perimi, in scandalo peristerunt.

Alij volunt Christum hoc in loco de efficacia verbi sui loquutum fuisse, vt sensus sit vobis incredulis *durus sermo* meus videtur quia ignoratis quod *verba mea spiritus & vita sunt.* Sic enim vt alibi docet scriptura, vivus est sermo Dei & efficax ac spiritu & vita plenus, vt efficiat quicquid dicit, Quemadmodum ergo iam pridem *Verbo domini caeli firmati.* Psal. 32. *venietque hora quando mortui audient vocem filij dei & qui audierint viuent.* Ioannis 5. Ita verba quæ loquor de carne mea ita viua sunt & spiritu plena, vt panem mortuo quem in manibus accepturus sum, vitam conferre possint illum in viuam carnis meæ substantiam mutando. Quæ si ita explicentur nonne hæc ratio erit optima Verba quæ Christus protulit de pane quem daturus erat Apostolis spiritu & vita plena sunt. Ergo vt olim his verbis *Lazare veni foras* Ioannis 11. mortuum Lazarum spiritu & vita impleuit, sic cum accipiens panem protulit hæc verba *Hoc est corpus meum* ex pane insensibili & inanimato fecit panem viuum? Quod si id non placet, existima spiritum & vitam verba Christi vocari ex materia, id est, rebus de quibus agunt diuinis & spiritalibus, & quia debet esse inter cognoscentem & rem cognitam proportio, Christum reddere causam crede, cur non intelligant, quia scilicet ingenium eorum carnale erat, res autem de quibus ipse discebatur spirituales, non vt spirituale opponitur reali sed vt opponitur carnali & sensuali. Ad coruos ergo ablegentur isti falsarij qui distorto sacræ eloquutionis robore in fidei perniciem ex superioribus Christi verbis insulsissima argumenta colligunt ad astruendam spiritualem nescio quam præsentiam & manducationem corporis Christi in Eucharistia. Addunt aliam obiectionem his propositionibus firmatam, *Caro Christi non prodest quicquam* igitur non est in Eucharistia realiter & presentialiter, ac si quis optimè fundaram putaret hanc consequentiam.

Ioannis 6.

Arbor hæc nihil prodest omninò ergo non adest. Sic tam-
 etsi malis & perditissima morum, colluue turpibus, pa-
 rum vel nihil utilitatis & salutis conciliet; non tamen inde
 sequitur omninò abesse aut nihil prodesse, alioquin &
 scientia & opes, & Christi passio & Deus ipse nihil pro-
 desse censeretur, quia profligatis hominibus nihil pro-
 fuit. Age, num minus insipidè colligunt carnem Christi
 abesse à sacramento, quoniam spiritus & vita ibi à Christo
 promittuntur & caro nihil prodesse scribatur, sed spiritum
 esse qui viuificat? quasi spiritus & eius efficacia carni op-
 posita carnis substantiam excludat. Quod si in homine
 quis ineptè colligat, idcirco quod anima & spiritus viuifi-
 cent hominem, nec quicquam ad hoc cõferat caro, homi-
 nem carne & ossibus destitutum esse, quanto ineptius di-
 cetur de Christo, cuius caro de spiritu sancto procreata
 est, & spiritualis & viuifica effecta, nec tamen postquam
 caro factum est verbum, desit esse spiritus & vita, sicut nec
 desit esse Deus benedictus in sæcula? Litigantibus idcir-
 co de sermonis indigestione Iudæis, dominus res aperuit,
 inquit, verba quæ ego loquor spiritus & vita sunt, spiri-
 tus est qui viuificat, caro non prodest quicquam. Vt enim
 corpus Christi non ascendebat in cælum, nisi virtute diui-
 nitatis verbi, cuius propria erat facta caro assumpta, sic caro
 sanctæ Eucharistiæ, ex diuinitate cum quævnita est hypo-
 staticè, habet, vt sit viuifica. Deus inquam per carnem illam
 suam præstat vitam manducanti. *Hoc qui non crediderunt
 multi ex discipulis eius abierunt retrò, & iam non cum illo ambu-
 labant.* Cum autem conuertens se ad duodecim interroga-
 ret, *numquam & vos vultis abire?* respondit ei Simon Petrus
 nomine Apostolorum, *Domine ad quem ibimus? verba vita
 æterna habes, & nos credimus & cognouimus, quia tu es Christus
 filius Dei.* Nescio quo pacto posset mens & intentio scri-
 pturæ clarius exprimi. Quinquies & sexies de manduca-
 tione carnis & portione sanguinis sui instruit sermonem
 Christus, vt certò relatum est per Diui Ioannis Euange-
 lium, Ingentem tamen tenebrarum & obscuritatis caligi-
 nem infundere conantur hæretici huic tam dilucidæ ver-
 borum perspicuitati. Illam ergo discutere vel hoc solo ar-
 gumento

gumento sæpius apud huiusmodi farinae homines spon-
 di. Quotiescunque Christus horum verborum bibere, aut
 comedere intellectu vsus est citra naturalè eorum signifi-
 cationem, illicò seipsum explicatus est, & quo sensu intel-
 ligenda essent docuit, vt testatur Ioannes cum sub eiusdem
 Domini persona dicit *Qui sitit veniat & bibat.* Audi inter-
 pretem. *Hoc autem dicebat de spiritu quem accepturi erant creden-
 tes in eum.* In hac autè corporis sui promissione, eiusq; reali
 manducatione disceptantibus Apostolis, tantum abest vt
 mutauerit purum & genuinum sensum, quin senaria repe-
 titione, ea de naturali & corporali manducatione accipien-
 da esse confirmat, nec vllus Euangelistarum ea in contra-
 rium significatum extorsit. Imponant ergo pertinaci lo-
 quacitati silentium aduersarij, qui nec verè nec substantia-
 liter sed spiritualiter & imaginariè corpus Christi in Eu-
 charistia manducari temerè obstrepunt. In hoc profecto
 Magistrum malum dæmonem excellunt discipuli tales, in
 cuius Gymnasio plus æquo doctiores euaserunt: cum enim
 ipse diabolus congressurus in certamen cum Christo, scri-
 pturæ authoritatibus innitebatur, & gloriosus in tutelam
 sui dicti proponeret eximiū illud *Scriptum est* hæretici mul-
 tò infaniori arguuntur iudicio, siquidem scripturæ relicto
 suffragio & variis scomatibus excoriates Christi eloquium
 pertinacius fateri nolunt quod de carne sua quod de san-
 guine suo loquutus sit cum toties dixerit apud Ioannem.
*Nisi manducaueritis carnem filij hominis & biberitis eius sangui-
 nem non habebitis vitam in vobis.* Assentimur tota mente, totis
 viribus, toto corde, tam veræ & incorruptæ promissioni,
 qua nos nequaquam falsos esse scimus. Credimus Deo &
 Dei verbis. Adstipulamur Ecclesiæ consensui. Qui autem
 per alios ambages, & obscuros figmentorum turbines, a-
 liud opinantur, dicantque Christum loquutum fuisse de
 spirituali duntaxat manducatione, Cui credunt? vbi scri-
 ptum est? Quis prophetarum talia vaticinatus est? Quis E-
 uangelistarum talia authenticis Christi vitæ tabulis descri-
 psit? Quis Apostolorum hæc probauit docuit & intellexit?
 Christus sanè integrius, veriùs & clariùs, suum relinquit
 institutum, suam firmat voluntatem verbis quibus Eucha-
 ristiam

riffiam nobis obtulit, Apostoli, Euangelistæ & Prophetæ, vno veluti gutture, vno consensu & vno calamo Christum carnem & sanguinem nobis dedisse palam docuerunt. Quis ergo fanaticos hos agitauit spiritus, nisi triceps ille Sathan, qui gloriatur in disidiis opera ministrorū suorum aduersus veritatis sacrosancti sacramenti altaris exortis? Proh Deum atque hominum fidem, mentiuntur summi doctoris disciplinam & institutionē. Nam se hac in re edoctos esse ab Augustino tanto præceptore indigni, vicatim & compitatim clamitant eò quòd aliquando dixerit. *Quid paras dentes & ventrem? crede & manducaſti.* Hæc tanto patri impingenda non est, iniuria qui longè aliud sensit de huius verbi sensu, nam si eius limatiùs conferantur scripta & ad inuicem opponantur vel prioribus per posteriora derogasse vel priora vero & proprio sensu docuisse comperimus. Nam in primis explicat eo in loco Euangelium allegoricos, ex solo autem sensu literali trahitur efficax argumentum. Cur ergo cum ipsi præter scripturam sacramentamque in puro ac literali sensu suo, recipere nihil velint Augustinum nobis opponunt? Si enim essemus adeo impudentes vt illi qui eruditissimos ecclesiæ doctores condemnant, licet scriptura dicat Ecclesiast. 8. *Ne despicias narrationem presbyterorum sapientum & in proverbis eorum conuersare. Ab ipsis enim discas sapientiam & doctrinam intellectus.* Et Ecclesiasticis 39. *sapientiam omnium antiquorum exquire* nonne statim audirent à nobis veritatem in illius verbis quærendam esse qui veritas est, nec ad Augustinum recurrendum esse sed ad verba domini nostri Iesu Christi, cum non audiendi sint illi qui dicunt, *Hæc dico, hæc dicis,* sed hæc dicit Dominus? Verum si hæc Augustini auctoritas rectè expendatur, eam pro castris ecclesiæ Catholice tuendis plurimum valere perspicuum erit. Proponit enim leuamen eorū qui vel repentina morte, vel dirisimis morbis affecti, vel inter infidelium cruciatus vel propter Tyrannorum minas sacramentaliter & realiter recipere non possunt corpus Christi, quibus sola fides opitulatur vt nimirum credat quòd verè & realiter sub speciebus panis & vini subsistat sicque eius sunt participes non minus quàm si faucibus

si faucibus deglutissent. Quapropter cum Augustinus ait crede & manducaſti, non loquitur de fide Calvinistarum qua credunt corpus Christi non nisi in cælo esse, & proinde non in cœna quæ in terra celebratur, Sed de ea qua Catholici credunt, fide non dubia quæ verbo Dei innititur, corpus Christi verè ac realiter in sacramento sacrificiòq; altaris esse sub speciebus panis & vini, Credat igitur egrotus corpus Christi esse sub speciebus panis & vini ritè consecratis, & manducauit Ceterū Explicetur Augustinus Per Augustinum. Nam circa finem commentariorum quæ in illud sextum Ioannis caput scripsit rem totā repetens inquit *Hoc totum quod dominus de carne & sanguine suo locutus est, & quod in eius gratia vitam nobis promisit æternam, & quod hinc voluit intelligi manducatores & potatores carnis & sanguinis sui, vsque eo maneat, & ipse in illis, & quod non intellexerunt qui non crediderunt, & quod spiritualia carnaliter sapiendo scandalizati sunt, &c.* Hoc ergo totū ad hoc nobis valeat dilectissimi vt carnem Christi & sanguinem non edamus tantum in sacramento, quod & multi mali, sed vsque ad spiritus participationem manducemus & bibamus, vel in domini corpore tanquam membra maneamus, vt eius spiritum vegetemur nec scandalizemur, etiam si multi modo nobiscum manducant & bibunt temporaliter sacramenta qui habebunt in fine æterna tormenta. Clarum ergo est Augustinum loqui de præparatione requisita ad salutarem corporis Christi, receptionem sacramentalem. Si autem tenaciùs discedere nolint, ab hac Augustini sententia eamque multum tueri solam spirituales manducationem asserant. Opponatur Augustinus Augustino. Præterea quod in vno solo loco scripsit Augustinus, crudius & minus explicatè, in pluribus aliis clarius interpretatus est, vt omnia ad realem corporis Christi manducationem (quod & Iudæ proditori sine fide contigit) referantur, non ad susceptionem illam spirituales quam sola fide, imaginantur hæretici. Testes sunt omnes loci eiusdem patris * Augustini, Per varias enim locorum auctoritates Augustinus liberè negat, nouam hanc manducationis speciem aduersarios ab ipso hausisse, sed à Patre diabolo, cuius præcipuum est studium criminari realem corporis Christi in sa-

* Lib. 1. cap. 25. contra Cresconium. Psal. 21. 33. & 99 & de verbis Apostoli sermone 2. & contra faustum Manicheum cap. 20. & de verbis domini sermone 28. & 33. & de verbis domini in Mattheum serm. 11. & in Ioannem serm. 15. Idem contra aduersarios legis & prophetarum lib. 1. ca. 20. lib. 3. de consensu Euangelistarum. In annotationibus super Ioan. c. 36. lib. unico. Item lib. 1. cap. 20. de peccatorum meritis & remissione. in Leuit. lib. 3. cap. 36.

cramento altaris præsentiam, quam tamen tam clarè tam distinctè & frequenter asseruit Christus ipse, qui videns discipulos nondum veræ charitatis intellectu ditatos & ideo parum dociles in percipienda huius miraculi veritate, collationem proponit qua firmiter sua verba confirmat & comparans id quod penitus impossibile videbatur nempe manducationem realem corporis sui cum ascensu suo ad cælos virtute propria, ait *Hoc vobis scandalizat? si ergo videritis filium hominis ascendentem ubi erat prius?* quod perinde erat, ut si dixisset, si putatis non posse me dare vobis carnem meam viuificam ad manducandum, & verum meum sanguinem ad bibendum, quomodo credetis me ascensurum propria virtute ad cælestes axes? Quod si Christus non intellexisset manducationem realem & veram sui corporis hac comparatione sui ascensus abusus fuisset, namque rem falsam & imaginariam rei veræ corporali contulisset cum tamen vtrumque verum & corporeum existat, nec opus fuisset tantis comparationibus in figura solius assertionem. Quod enim potest esse miraculum creditu difficillimum in figura? Optimus ergo Philosophus Christus comparationem fecit τὸν ἑμῶν id est eorum quæ sunt eiusdem naturæ & conditionis ut miracula Eucharistiæ, & Ascensionis quæ sunt omnia diuinæ & supremæ potestatis tum naturæ & elementorum leges exuperant. In vtroque autem non minore usus est potentia, non exiliore veritate, non obscuriore modo. Quemadmodum enim verè & corporaliter ascendit ad cælos, verè pariter atque realiter sanguinem & carnem dedit in cibum & potum fidelibus. Ascensionis & sacramenti miracula pari pede gradiuntur, ut in vno non minus quam in altero stupefcat & miretur mens humana. Dubitanti siquidem de immensa Christi potestate vtriusque facti, admiratio succurrat. Si enim euentus abit sublimis in auras Aethereas, præter naturam corporis cælum penetrans, cur non præter naturam potuit ipsum corpus sub speciebus panis & vini in Eucharistia dare? Extorquent hæretici veritatem Ascensionis in eorum perniciem & dementiam ut dicant Christus ascendit in cælum ibique sedet ad dexteram Patris ergo non est in Eucharistia.

Christus suapte natura nubes cælosque penetrans cedentibus dimensionibus separatione presentibus corporibus illis orbibusque cælum factus cælis omnibus ex-

Eucharistia. Imò est in cælo & in Eucharistia, & quia in cælo est, in Eucharistia est. Quid autem esse putant corpus Christi in cælo esse, nisi quod sit in gloria Dei patris *ut (inquit Apostolus.)* Esse autem in gloria Dei patris est habere omnipotentem diuinitatis virtutem, non quod corpus Christi transferat in spiritum (siquidem vnaquæque natura in Christo retinet suas proprietates) sed quod nullo locorum ambitu cingatur, ab omni passione alienissimum diuinum insuper gloriosum & æthereum. Cum enim mortaliū corpora terræ & humorum ponderosa mole propediuntur, illud leue subtile & liberum, cum nostra obscura & opaca, illud lucidum clarum & rutilum, cum nostra in partes dilaniari, dissecari, & lacerari possint, illud integrum, cum nostra doloribus, cruciatibus, & mortis iaculis torqueantur & pereant illud impalsibile, permanens & immortale, cum nostramorbis subdita moriantur, illud viuum, cum nostra certa locorum circumferentia constituantur, illud non localiter, non circumscriptiuè, nec certis quantitatis dimensionibus ut realiter adsit, ubi voluerit de necessitate definitur. Sed quomodo dicet quispian idem corpus simul potest esse in cælo & in pluribus locis: ut manducetur? Imò quomodo id fieri potuit in cœna ut idem corpus in loco accumbens integrum datum sit vnicique discipulorum certis locis & sedibus distinctis ipso interim Christo in suo loco manente? Hoc potuit hoc fecit in cœna, quid obstat cur idem corpus Christi gloriosum absque loci permutatione in cælo residens, nobis non donari possit? Non mutabat locum, non discurrebat per cœnaculum grande stratum, & dabat seipsum, portabat se in manibus suis, & manducabatur verè & realiter à discipulis suis. Cur non & dabit seipsum ut eundem manducemus verè & realiter, illo interim minimè cælum deserente? Non videtur modo corporeis oculis: sed fidei quæ verbo Dei (cuius veritate sacramentum hoc conficitur) innititur. Quod quo difficilius creditu fuerit eò plus præmij, iuxta suæ fidei mensuram proculdubio referet vnusquisque. In hoc falluntur aduersarij, edocti potius ab egregijs compotatoribus quàm ab eximijs Theologis quia non

discernunt diuersos modos, quibus contigit aliquid alicui rei inesse. Et licet corpus Christi sit in cœlo & in Eucharistia, nequaquam tamen dicimus eodem modo esse utrobique. Nam est in cœlo secundum propriam speciem visibilem, in forma gloriosa extensa, & quantitativa, atque ipso hoc modo in cœlo manente ac sedente ad dexteram Patris, tamen nihilominus est verè præsens in sacramento per transsubstantiationem panis & vini in corpus & sanguinem suum. Ne autem aliquid subticuisse videamur, quod pro fucis præstigiisque hæreticorum extirpandis conferat, scitu per necessaria argumenta adiiciam. Christus apud Matthæum 28. (inquit) *Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra*, hoc autem intelligitur de ipso Christo in quantum homo est. Nam ut Deus ab æterno hac potestate potiebatur, at esse in pluribus locis est quædam species potestatis, ergo potest esse in cœlo simul & in terra, ubi voluerit. Potis est homini simul desiderare esse in pluribus locis, excellit autem omnem hominum voluntatem Dei virtus, qua potest simul & velle & posse & omnibus in locis præsto adesse ubi sua sacra præsentia requiritur, nimirum in sacramento Eucharistia in quo corpus suum manducandum & sanguinem bibendum porrexit, ad consequendam vitam æternam, Et cum ideo voluerit nos participari in integrum corpori suo, necesse est, ut illic adsit cum nostrum non sit euolare ad sidera ut illo fruamur & vescamur. Notent ergo qui libentiùs doctrinam Catholicam amplectuntur quod ab esse ad posse valet argumentum, atque Christus post ascensionem suam non modo inuisibiliter sed & visibiliter fuit in cœlo & in terra simul ut actuum 9. testatur Ananias dicens Paulo *Dominus Iesus me misit qui apparuit tibi in via qua veniebas* quibus verbis docet Ananias Christum apparuisse non in cœlo sed *in via qua veniebat*, huic subscribit Barnabas qui Apostolis narrauit quomodo Dominum *in via* vidisset actuum 12. Quid plura? Nonne fatetur Paulus se vidisse Christum post resurrectionem suam, sicut & cæteri Apostoli? Verba eius clara sunt. *Tradidi* (inquit) *vobis quod & accepi quoniam Christus resurrexit tertia die secundum scripturas & quia visus est Cepha & post hoc vndecim*

2. Corinth. 13.

decim deinde visus est plusquam quingentis fratribus simul ex quibus multi manent usque adhuc, quidam autem dormierunt deinde visus est Iacobo, deinde apostolis omnibus Nouissime autem omnium tanquam abortiuo visus est & mihi ego enim sum minimus apostolorum qui non sum dignus vocari apostolus quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei. Vides Paulum loqui de simili apparitione qua cæteris apparuerat apostolis, quæ certè corporea necessario erat ut omninò requirebatur, ut illi fidele testimonium redderent resurrectionis, fundamentum igitur hæreticorum ruit, quo asseuerant idem corpus non posse in pluribus locis diuina virtute consistere. Idem Paulus de mirabili sua ectasi scribens 2. Corinthiorum 12. dicit *Se nescire an fuerit raptus in cælum in corpore vel extra corpus.* atqui sciebat quod trium dierum spacio fuerat Damasci non manducans neque bibens ut Actuum 20. dicitur. Ergo nondum hoc principium hæreticorum erat promulgatum, quo affirmant idem corpus non posse eodem momento in cœlo & terra esse, Sed vnde tanta illis scientia, ut id sciant quod Paulus ignorauit? Hæc satis dicta sint ad astruendum id quod omnium verissimum, cui & fidei assensum firmiter præbere debemus. Quando autem contendunt aduersarij Christum non esse amplius corporaliter in mundo, fallunt, & falluntur æquiuocatione. Corporaliter enim bifariam intelligitur. Vno modo ut idem sit quod visibiliter & palpabiliter. Et sic Christus non est in mundo corporaliter, hoc est visibiliter & palpabiliter sicut ante passionem fuit, & sicut corpora nostra esse solent. Alio modo corporaliter potest intelligi, sicut esse cum corpore & sic libenter admittimus Christum corporaliter, hoc est, cum vero corpore suo esse in venerabili sacramento. Non est ergo Christus in sacramento corporaliter, id est, modo corporeo extenso, & quantitativo, sicut solet esse corpus naturale in loco visibiliter & palpabiliter & per motum, nihilominus tamen est etiam corporaliter in sacramento, id est, cum vero viuifico & substantiali corpore suo ut ipse Christus palam fassus est in sacra cœna, & rei gestæ factum sacri scriptores cum Apostolis optime & verè narrant quorum authoritatem hic adscribere operæ precium esse duximus, V 3 & hoc

Exod. 12.
Num. 2.
Matth. 20.

& hoc eadem fermè idiomatis forma qua per ipsos posteritatis memoriæ commendatum cernitur per sacrorum Bibliorum volumina, quibus colligimus quod postquam *discipuli parauerunt Pascha*, curantes eum mastari deinde asfari, adhibentes azymos & lactucas aggreges sine quibus non immolabatur pascha, *vespere facto, Iesus discumbebat cum duodecim discipulis suis*, Manducato videlicet agno. Id enim nisi stando fieri poterat ab eo præsertim qui *non venerat legem soluere sed adimplere*, Matthæi 5. facta est tandem inter Apostolos contentio quis eorum videretur esse maior. Lucæ 22. Deinde surrexit Christus à Cœna illa legali & *lauit pedes discipulorum*. Ioan. 13. Postea dixit, Se eis dedisse humilitatis exemplum, inde Eucharistiam instituens *accepit panem*, vsitatum, qui mense appositus erat in cibum, azymum videlicet quia agnus cum azymo pane comedi debebat, non tamen hoc exigentæ sacramenti necessitate sed decencia, Eundem panem *Benedixit*. licet enim *ευχαριστίας* apud Matthæum & Lucam propriè gratiarum actionem significet apud Marcum tamen 14. cap. verbum *ευχαριστίας* significat benedicere, non modo, eo pacto quo Deum benedicimus, sed etiam quomodo creatura benedicitur cum quis ei bene precatur quale & illud apud Lucam, *Elevatis manibus suis benedixit eis. Et factum est dum benediceret eos recessit ab eis*. Item *benedicentur in semine tuo omnes gentes*. Sic Christus ipsis panibus & piscibus benedixisse dicitur. Ad hunc modum, panem *benedixit* quam benedictionem verbis oportet fuisse expressam, quia propriè verbis benedicimus, hæc autem benedictio quam Christus protulit super panem non fuit aliud quam prolatio horum verborum *Hoc est corpus meum*. His itaque verbis, ex pane facit corpus suum. Si enim nunc tanta est eorum verborum virtus ut sacerdotes in persona Christi ea proferentes, corpus Domini conficiant, non est existimandum minorem ea vim habuisse cum à Christo proferrentur, Verum hic ordo ab Evangelistis qui solent interdum quædam præoccupare, quædam vero recapitulando narrare, non fuit adeo diligenter expressus, frequenter enim notissima & vsu firmata summam & compendiosè describuntur. At talis ordo satis in cordibus discipulorum

Luc. 7.6.
Genes. 22.

pulorum impressus erat tum ex viva voce Christi tum ex vsu consecrandi Quapropter sat fuit Evangelistis rem gestam, nõ ordinem, describere. Quod si quispiam vellet mordicus feruare ordinem ab euangelistis descriptum, contra praxim Ecclesiæ vniuersalis, in communionem calicis deberent sacerdotes ante verba benedictionis seu consecrationis, bibere, quia apud Marcum prius dicitur quod Christus accepto calice gratias *agens dedit eis & biberunt ex eo omnes*, quam addatur. *Hic est sanguis meus noui testamenti*. At non tantum Catholici sacerdotes, verum & hæreticorum ministri non obstante verborum Christi ordine apud Marcum posito, prius dicunt. *Hic est sanguis meus* quam biberunt ex calice Audienda itaque hac in re est Ecclesia quæ ea forma vitur, qua vsus est Christus à quo solo sacramento trahunt virtutem & formam, Arbitramur ergo hunc ordinem à Christo seruatum fuisse, ut primo acceperit panem, deinde benedixerit, dicens *Hoc est corpus meum*, Postea (ait Evangelista) *fregit* scilicet corpus suum seu panem consecratum *deditq; discipulis suis* tam Iudæ quàm aliis ut constat ex Luca qui tradito sanguine dicit Christum dixisse *verumtamen ecce manus tradentis me mecum est in mensa* ubi manifestè liquet Iudam post calicem traditum adfuisse, ut propemodum omnes orthodoxi scriptores docuerunt Postremo dicit *accipite & comedite*, quæ verba non ad formam sed tantum ad vsu sacramenti spectare nemo non videt, Hæc sunt verba sanctorum Apostolorum & Evangelistarum quibus sacra mysterij & sacramenti ostenditur institutio hisq; liquet Christum accepisse panem, gratias egisse benedixisse & fregisse & dedisse discipulis suis. Conuincuntur hac in parte Nouatores omnes qui omni conatu docere volunt Christum in ipsum panem nihil singulare præter vulgarem porrectionem gessisse, verba ipsa contemnentes, & benedictiones, sanctificationes, atque consecrationes, ab hoc sacramento quantum possunt reiciunt. Sed de his alias. Veniamus ad ipsa essentialia verba totius mysterij.

Marc. 14.

Luc. 22.

HOC EST CORPUS MEVM, HIC EST SANGVIS MEVS.
Quæquidem tam aperta tam clara & per se intellectu
facillima

facillima vt nullo quouis idiomate aliud sonent quàm quod Gallus inquit, *Ceci est mon corps*. Germanus, *Das ist mein Leib*. Hispanus, *Esto es mi cuerpo*. Italus, *Questo è il mio corpo*. Hæreticorum noctuæ huius verbi lucem ferre noluerunt idcirco varias ediderunt commentationes in re tantopere dilucida, vt testatur libellus Germanicè editus hoc lem-mate passim conspicuus, Ducentæ paucorum istorum verborum Christi *Hoc est corpus meum* interpretationes. Lutherus mortalium confidentissimus ausus est scribere Argentinensibus dedisse, quam maximam potuisset operam, vt omnia Catholica præsidia euerteret ac deprauaret, sed hæc verba quibus nimirum nostra mysteria peragimus, nullam interpretationem admisisse. Hoc enim pacto inquit. Me maximè crederem posse incōmodare Papatui, sed nimis vrgent & nimis clara sunt illa verba *Hoc est corpus meum*. Ille ergo qui quæcunque voluit fecit in cœlo & in terra, in mari & in omnibus abyssis. *Hoc est corpus meum*. inquit & *hic est sanguis meus*, non dixit cum hoc pane est corpus meum, aut hoc significat aut figurat corpus & sanguinem meum, sed *Hoc est corpus meum*, hoc inquam, non hic panis alioqui si panem intelligi voluisset, rectius dixisset hic, quam hoc. Si enim quispiam abecedarius diceret Hoc panis vel hic vinum exhiberetur à toto scholarum cœtu. Quemadmodum autem apud Græcos articulorum natura ea est vt nomen in oratione positum absque articulo, amplioris sit significationis & generaliter se extendat, sed quando comitatur articulo induit propriam & particularem alicuius speciei de qua prædicat cognitionem vt ἄνθρωπος homo de pluribus, sed adiuncto articulo ὁ vel ἡ de singulari dicitur. Eiusdem penè iuris sunt Pronomina demonstratiua, quæ suapte paucissimi sunt sensus, nisi nominibus substantiis iungantur vt *Hoc est, hic est*, nihil propriè innuit, nisi explicetur quod demonstrant, illisque congruè addatur. Hoc igitur demonstratiuum pronomen demonstrat corpus Christi ratione illius momenti, in quo finitur illa oratio, Cum enim sermo Christi operatorius sit, verificatur oratio illa, *Hoc est corpus meum*, nō pro tēpore in quo profertur, Hoc sed pro tempore quo iam prolata est, sicut sermones omnes quibus

Lutheri insi-
mus conatus ad
abrogandum
missam.

quibus quid imperamus aut efficimus, completam habent significationem quando finita est oratio vt quando Christus dixit *Remittantur tibi peccata* Lucæ 7. *filius tuus vivit*, Ioannis 4. Sicut etiam quando dominus imperat seruo, *hoc fac*, non oritur obligatio nisi completa oratione. Ineptus autem videretur qui diceret τὸ ἄρτον, Hoc panis, sed τὸ σῆμα hoc corpus. Pari modo in calice non dixit. Hoc est calix sanguinis mei, sed *hic est calix*, alioqui si de vino quod substantialiter remaneret intelligi voluisset, potius dixisset, hoc scilicet vinum, est calix sanguinis mei. Euangelij attac-mē corruptissimi tenebriones heretici, sacrilegè peruertunt atque adulterant Christi verba, vt ea ad panem & vinum referri contendant. Sed quomodo clarius dictu oportu-num fuisset, ad conuincendam perniciosissimam hæresim de pane & vino remanente, quā quum dixit hoc est corpus meum hic est sanguis meus quod tum in manu tenebat demonstrans. Si itaque illud ipsum fuerat corpus suum vt verè dicebat quomodo poterat esse panis? nisi absurdissimè dixeris illud vnum fuisse duo, vnāque substantiam esse aliam, aut duo substantialiter diuersa esse substantialiter vnum, nempe panem esse corpus Christi humanum, & vnum sanguinem, quod vt factu est impossibile, ita & refu-fugit communis sensus, dicit enim numero singulari *hoc* quod utique nam tantum substantiam demonstrat, sine (vt Grammatici tradunt) qualitate, hoc est absque determina-tione propriæ naturæ, & nō dixit pluratiuè hæc. Pronomē autē, Hoc, quod est singularis numeri, demonstrat corpus in indiuiduo quod nondum est, sed in genere substantiæ hoc modo *Hoc*, id est, hoc ens, quod vobis sumēdū præbeo, est corpus meum, nec explicat quænam sit illa substantia, quod relinquitur prædicato explicandum. Prædicatū ergo quod ex nomine corpus cōsistit, aperit illā substantiā quæ in subiecto pronomine illo *hoc* indefinitè notabatur, esse substantiam corporis Christi. Illud namque quod ante ex-hibitionem & sacrorum verborum prolationem in mani-bus gestabat Christus, erat antea substantia panis, postea ab eo qui id & grandius quodcunque aliud efficere po-tuit, mutata est, in substantiam sacri corporis Christi, re-manent

manent autem realiter accidentia sine subiecto. Nos namque qui incalescimus fidei & veritatis ardore per illud pronomen *Hoc*, ne utiquam accidentia ipsa demonstramus panem nimirum & vinum sed id substantiæ latens sub his accidentibus quod re vera corpus Christi est. Nec ipsius dissentit oratio ab hac communi & omnibus recepta significatione, cum enim dixit, *hoc est corpus meum* non panem neque panis accidentia ostendebat sed si habeatur ratio ad illud instans quo finitur orationis vniuersa circumscriptione demonstrat substantiam veram sui corporis quæ sub eis abdita intelligebatur. Simili ratione cum dixerat *hic est sanguis meus*, de ea utique re & substantia intellexit quæ post vltimam verborum prolationem continebatur in eo, quem in manu tunc tenebat calice. Si itaque ea res fuit sanguis non poterat esse vinum. Neque potest dici vtraque fuisse commixta, sicut neque aquam in vinum à Christo conuersam vnquam simul fuisse aquam & vinum, aut quiddam mixtum ex vtroque, neque virgam mutatam à Moyse in colubrum, simul vnquam fuisse colubrum & virgam vllus vnquam asseruit. Nam iuxta hanc opinionem neque fuisset sanguis neque vinum sed tertium quiddam ex vtriusque commixtione compositum, quomodo corpus humanum neque terra est neque aqua. *Accepit Christus panem & vinum*, sed discipuli non acceperunt panem neque vinum sed corpus & sanguinem eius in quod panem conuerterat. Quod si panis vel vini post exhibitionem remansisset substantia, cum substantia corporis Christi, tum male prædicaretur de pane corpus, & falsa esset hæc prædicatio *hoc est corpus meum*, quia corpus & panis sunt disparata, id est natura & specie discreta, quemadmodum etiam lapis & homo. Disparata autem ut decretum est Logicis nullo modo possunt de se mutuo prædicari. Tam ergo ineffabili modo, incredibili vicinitate, & omnino existentia ordine, corpus connectitur speciebus ut licet non inhereant accidentia Christo, personali vnioune, tamen vnum ex ambobus fit sacramentum & prædicata specierum sepius vt verissimè tribuuntur corpori ac sanguini. Idque illud est quod appellamus *communicatio-*
nem,

Iohannis 2.

Exodi 7.

tionem idiomatum, tam in materia incarnationis quam huius sacramenti (licet non sit tam plena hic atque illic attributorum communitio) Ex quo sequitur horum accidentium medio ac ministerio, sicut per eadem antè panem, ita nunc corpus ac sanguinem verè à nobis contrectari, manducari, circumgestari, carni nostræ immisceri, dentibus terri in hoc vel illo loco aut vase collocari ibidemque per particulas demonstratiuas *hic & nunc* indicari communiter cum ipsis accidentibus sensibilibus sacrificari & oculis visibilibus ad adorationem proponi ac eleuari.

Verbum præterea substantiuum *Est* præsentis temporis quo Christus vsus est dicens, *Hoc est corpus meum* realem & perfectam veritatem præsentia Christi in Eucharistia ostendit. Non dixit, *hoc significat*, vel *hoc representat* & indicat corpus meum: nec hoc est figura vel signum corporis mei aut hic panis est corpus meum sed simpliciter dixit *hoc est corpus meum*, In cuius propositionis exactiorem discussionem sciamus ibi accidens non prædicari de subiecto, quod præter subiecti corruptionem adesse vel abesse contingit, sicut quando dicitur Homo est albus, sed est ibi prædicatio substantialis, corpus enim Christi non est accidens sed substantia. Vnde in illis verbis verbum *est* substantialiter vel substantiuè sumitur & nomen corpus pro ipsa dominici corporis substantia. Nec abs re Christus affirmatiuam propositionem per illud *est* illustrauit, quo & in assertionem veritatis vt nobis iussit dicens, *Sit sermo vester, Est, est: Non, non:* Quasi ad tutelam veri, & falsi Math. 5. exterminium absque inuolucris iuramentorum, aut sermonum ambiguitatibus has vuculas sufficere existimaret. Sed Paulus de eodem Christo expressius loquens *in ipso* 2. Corinth. 1. (inquit) *non est & non, sed est in illo est*, quasi dicat, Est Dei non includit Non. Certum est autem id quod duntaxat significat corpus, non esse ipsum corpus. Simpliciter autem & natua huius particulæ virtute *Est*, omnem realem veritatem suæ præsentia in Eucharistia denotauit. Nihilominus hoc obscurus est ac si haberetur adiuncta negatiua, *hoc non est corpus meum*, nec putamus in hominem sanum & constantem hanc interpretationem cadere posse, vt expli-

cetur illud *est* per *non est*. Nulla est propositio negatiua in qua *est* debeat summi pro significat, multominus in affirmatiuis ea conditionis forma vsurpabitur cum & Philosophis & Iurisperitis *Oppositorum eadem sit disciplina*. Probato facillimum erit Antecedens ex ipsius scripturæ sacre iudicio in quo nunquam Christus vsus est eo verbo substantiuo *Est* pro significat. His saltem autoritatibus firmissimi fundabitur propositi murus. *Hic est filius meus. Verbum caro factum est. Hoc est mandatum meum.* Explorent autem quantum libuerit Hæretici, vtrum illud *est* commodè extorqueri possit pro significat. Irritus erit eorum conatus. Vnde constat errare eos tota via qui hæc verba, *Hoc est corpus meum*, ita interpretantur, vt *est* pro significat accipiant & corpus pro figura corporis positum velint, nosque maioribus & obscurioribus inuoluere volunt tenebrarum figuris, vt in figura ipsa veritas corporis Christi per tot figuras veteris legis præfigurata exhibeatur. Nec verentur in Christi contumeliam docere quod promiserit carnem & figuras dederit. Proh infandum genus hominum, qui nec quid dicant nec quorsum tendant aspiciunt, O præclaros Christiani nominis præcones, qui modo ipsum Christum mendacem, modò Histrionem pro rebus verba præbentem fingunt, Vnde istud habetis? Sub quo doctore hæc excepistis insignia glossemata? Sed cum publicè exclametis nihil esse credendum aut docendum in Ecclesia quod non ambiatur sacre scripturæ autoritate vbi quæso reperistis scriptum quod Christus dixerit: *Hoc est signum corporis mei?* Quisve optimus spiritus interpretanda docuit illa verba, *Hoc est corpus meum*, id est, *cum hoc pane est corpus meum*, & *hic est sanguis meus*, id est, *cum hoc vino est sanguis meus?* Depromite arcana vestra mysteria, proferte sacros authores; & si præter Lutherum olidissimum & putidissimum hircum, quempiam habeatis authorem, nomenclate. Quis lupus è vestris faucibus vocem arripuit, quis grauissimus casus licentioris linguæ impetum frenauit? En vos obmutescitis, vbi est antiqua vestra Polilogia, imò fucata Pseudologia? Quo casu excidit vestrum illud topicum axioma sine scripturis nihil recipiendum? Agite, nos venerandam

Matth. 3. & 17.

Ioan. 1.
Ioan. 15.

venerandam patrum antiquorum caniciem suscipimus & exosculamur, nos inuiolabilem scripturæ sacre autoritatem summo applausu amplectimur. Apage miserum asinorum gregem.

Nullus est qui pertinaces istos homunculos cum laruis luctantes suppetiis iuuare velit, nullus est qui tales spurios in legitimorum cœtu constituat, ne minima quædam scripturæ sacre sententia fallaces istos. laciniosæ orationis amantes tuetur, vt verba illa. *Hoc est corpus meum* circa quæ miris tergiuersationibus feruntur confundant, aut pro infano mentis arbitrio violent, in quos seuera minatur diuus Ioannes dum inquit. *Si quis apposuerit ad hæc apponat super illu- Apoc. vltima.*
Deus, plagas scriptas in libro isto, & si quis diminuerit de verbis Prophetia libri huius, auferat Deus partem eius, de ligno vitæ & de Ciuitate sancta & de his quæ scripta sunt in libro isto. Qua fronte ergo audent, Nouatores detrahare vel apponere quicquam verbis dicentis: *Hoc est corpus meum*, Subauditiones varias confingentes, vt dicant figuratiuum, vel per similitudinem dictum, quod tamen tantus author Deus & homo, verè & propriè de suo corpore est loquutus. Nec vnquam legimus Christum nomine corporis aliquando lignum voluisse intelligi, ipsaque scriptura alium nescit sensum. *Nolite timere* (inquit) *eos qui occidunt corpus.* Hic, corpus non significat signum corporis. *Magdalena pariter vnxit corpus Domini*, non signum Euangelistæ omnes hanc significationem sequuti sunt. Demitur ex tota scriptura vnus aut alter locus, vbi Corpus pro multitudine & congregatione sumitur. Volunt tamen omnia figurata sibi dari hæretici, non corpus sed figuram corpus. Nec miramur tales Phantasiastas solâ phantasia esse contentos, qui cibario pane & vino fortissimo sese ingurgitantes, nec corpus Christi nec eius figuram habent. Absit enim vt frenetici existiment in sua cœna quod porrigunt, esse figuram corporis Christi, nequaquã decet mensam dæmoniorum cum figura mensæ Domini cõfundere. Ebriis mulierculis conuenientissimum ientaculum porrigunt, execrabilia idolothyta, panem incantatum ex Diaboli instituto, in contemptum Christi proponunt. Sint hæc eorum, vescantur pane

Corpus.

Matth. 10.

Marci 14.

Coloss. 1.

illo à Pistoribus, Sutoribus, & Agafonibus tractato, vt habeant similes labralactucas, Nos pretiosa corporis Christi carne, & sanguine corporibus & animabus nostris immortale pabulum damus.

Adest quartum & vltimum membrum verborum Christi in cœnæ consecratione *MEVM* scilicet pronomen possessiuum quo dicti generalitas coërcetur & cohibetur vt sit integra propositio, si enim Christus solum dixisset *Hoc est corpus* latissima calumniandi & ambigendi area pateret hæreticis. qui in dictionum apiculis pertinacius immorantur, nobisque obscuram dubiorum palæstram aperuisset cum & sint corpora cœlestia & terrestria animalia & spiritualia sed ne in ambiguitatis & incertitudinis pelago nos immergeret propè pronomen istud *meum* addidit, & nostros cogitatus in amplius sese extendentes ne ultra vagarentur restrinxit, aded vt non de pluribus corporibus, sed de vno solo atque diuino exponi possit; *Hoc est corpus meum*. Et profectò huius nominis singularitas refertur ad indiuiduum prædicamenti substantiæ, quod de seipso tantum dici potest, nam impossibile est indiuidua prædicamenti substantiæ suæ primas substantias prædicari nisi de seipsis. Nec negligenda est animaduersio illa qua docemur quod in loquutionibus metaphoricis termini in sua vniuersalitate relinquuntur, absque vna singulari restrictione, quando Christus vocatur *Leo, Agnus, Petra, Vitis, Sol, Lux*, non dicimus Christum esse Leonem qui à Dauide semel occisus est, nec Ioannes ait Ecce hic vel iste agnus illius hominis, nec dixit Christus Ego sum hæc vel ista vitis, sic de cæteris cum ergo restringat corpus per pronomen meum, vocabulum corpus metaphoricè non subsistit Et ideò Lucas apud Bythinenses, Paulus à pud Corinthios diuersis nimirum in locis sed non dispari consensu hanc sacram historiam contextentes voluerunt verbis priorum Euangelistarum ad dirimendam omnem controuersiam relatiuum, *Quod, addere quod pro vobis tradetur*, vt Christus dixisse credatur. *Hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur*. Nec puto tales viros infectam nobis glaciem horum verborum reliquisse si superstes aliquis scrupulus in interpretatione

Regula generalis.

Apo. 5.
1. Cor. 10.
Ioan. 15.
Ioan. 8.

tatione remansisset, Ea est enim sacra scripturæ beneuolentia vt nequaquam sinat nos per obscura fluctuare quin illico verum sensum nõ proponat quo duce cunctis refragari possumus aduersariis telis. Sic & quando Christus Ioan. 7. dicit, *Qui credit in me flumina de ventre eius fluent aqua viua*. Ne quis arbitraretur eum loqui de aqua visibili & corruptibili quam euomerent fideles superaddit Euangelista: *Hoc autem dixit de spiritu quem accepturi erant credentes in eum*. Et proculdubio si Paulus nouisset aliquid crudum & indigestum his verbis latere, tenebatur imò obligatione docentis deuinctus erat, ad dilucidiores eorum propagnadam scriptis suis præceptionem, Crudelis enim nimiumque ferox censeretur doctor, qui aliud doceret quam quod doctrinæ veritas patitur, quique inscios difficultatum nodos relinqueret, vt passim in illis cespitarent discipuli. Conquerebantur adhuc postea de intellectu illius manducationis corporalis, nondum extinctum erat maledictum illum Capharnaitarum *Quomodo*. Gentiles & Philosophi temporibus Pauli ingeniorum acutissimorum acie minimè capere poterant quomodo Christiani Deum quem adorabant manducarent, Sciebant Apostoli, sciebat & Paulus ideò scandalizari tales, cur ergo quum tantopere se profiteantur odire: scādala, illud tacitò consensu neglexerunt scandalum, Cur ipse qui testatur se nunquam vesci carnibus si carniū victu aliquem scandalizaret, passus est Præcepto illo Christi de eius manducanda carne & bibendo sanguine innumeros scandalizari? Ea solita charitatis face qua succensus erat, tenebatur auferre & euellere cordibus eorum exortum scandalum. Sed cum Christi verba nullis tropis, nulla figura cingerentur, tantumque valeant quantum sonant, nec scriptis nec concionibus aliud censuit quam quod Christus dicens. *Hoc est corpus meum*, dederit corpus suum discipulis in cœna. Multum itaque facere videntur & ad bases construendas rectæ fidei & ad veritatem commendandam vt in hæreticorum cordibus aliquando sobolescat id quod adicitur, *Quod pro vobis tradetur*. Hinc enim densissimas præstigiatorum figuras frangimus, & verè credimus quod idem corpus in quo tunc præsens coram illis apparuit,

1. Corinib. 8.

apparuit, cum hæc loquebatur, & quod postea in cruce
 pependit & ibi mortem sustinuit, eis comedendum, & eū-
 dem sanguinem, qui de vulneribus eius profluxit dedit eis
 bibendum. Nam quemadmodum cum dixisset *Hoc est cor-
 pus meum*, vt certius eis & nobis fieret, quod vel quale
 corpus illis verbis significaretur determinauit cum addi-
 dit dicens. *Quod pro vobis tradetur*. Sic etiam cum dixisset.
Hic est enim sanguis meus noui testamenti, de sanguine deter-
 minauit cum subiūxit. *Qui pro vobis & pro multis effundetur*.
 Christum non ociose, nec frustra ista protulisse, testis est
 sermo suus, qui pondere veritatis vbique comitatur. Sedu-
 lo obseruandum est, Hostiam pacificam & pro peccato at-
 que delicto (qualis hostia Christi fuit quam dedit pro
 Colocen. I. mundi vita factus propiciatio pro peccatis nostris, Ioannis 2. *Et pa-
 cificans per sanguinem Crucis eius sine qua in terris sine qua in cae-
 lis sunt*), non solum Spiritu sed etiam corpore partim à sa-
 cerdotibus ac Leuitis, partim ab offerentibus atque astan-
 tibus manducari solitam esse, Hinc est quod Helcana post-
 quam inuadit, tum Anne vxori suæ partem honorifi-
 cam, tum phenennæ vxori alteri & cunctis filiis eius & filia-
 bus partes dedit. Quando ergo Christus ait, *Hoc est corpus
 meum quod pro vobis tradetur*. *Accipite & comedite* significa-
 bat corpus quod dabit ad manducandum, ipsum esse, quod
 offerre debebat Deo, in sacrificio cruento. Porrò discutiē-
 di sunt singuli loci Euangelistarum, vbi preciosi calicis ha-
 betur mentio, nam quamuis non sit dispar rei gestæ narra-
 tio, alij tamen vel vberius, vel breuius eam ediderunt. Mat-
 thæus & Marcus historiæ ordinem adedò apprimè non te-
 nuerunt vt Lucas, & idedò illi vnus calicis tantum sunt
 memores, hic duorum. Nec valet conclusio eorum qui di-
 cunt, eo quod primi subtraxerunt alterum calicem, poste-
 rior Euangelista non sit credendus. Et cum Lucas solum
 primam Christi protestationem bibentis primum calicem
 scripserit, & secundam secundi oblitus quæ à cæteris
 obseruatur, videretur aliquomodo dissentire à vero ordi-
 ne, operæpretium est rei difficultatem soluere. Duplicem
 cibum recenset Dominus apud Lucam, vnum Pascha
 vetus ex quo dicit se iam non amplius esurum donec im-
 pleatur

pleatur in regno Dei, alterum corpus suum quod iubet
 deinceps in sui memoriam sumi, parari, & sacrificari. Iamq̄
 his diuersis cibis & epulis, hoc est huic duplici cibo du-
 plex pariter calix vel potus adiungitur. Veteri paschati
 calix datur quem iubet dominus ab Apostolis euacuari
 & diuidi inter eos, eumque pro coronide & expletissimis
 bellariis Paschæ ceremoniis vsus est vt & ipse testatur cum
 dicit se non amplius eo in quo nihil præter genimen vitis
 seu merum vinum bibatur vsurum donec adueniat Dei
 regnum. Et idcirco pro scælici sine imposto omnibus ve-
 teris legis figuris & typis sibi ipsi congratulatur Christus
 gratias agens Deo patri, paratus ad hominum breui exe-
 quendam & parandam salutem. Abolitis ergo veteris
 Paschatis dapibus, longè celebrius, augustius, & sanctius
 Conuiuium instituit, cuius potum non genimen vitis, sed
 sanguinem suum, nec aliquid ad vetus testamentum perti-
 nens, sed sanguinem illum noui testamenti esse pronun-
 ciat, eumque in sui memoriam propinat. Optimè ergo Lu-
 cas confert Pascha vetus cum nouo, & veterem potum
 cum nouo. Prior aliud nihil est præter genimen vitis, &
 fructus terrenus, Posterior vero non genimen vitis, non
 fructus terrenus sed sanguis est Christi, fructus virginalis
 vteri, qui fluxit in humani generis redemptionem. Euo-
 luantur Euangelia, percurrantur tres sacri Palatij Christi
 scriptores Matthæus, Marcus, & Lucas, nusquam nisi in
 vltima Cœna inuenies eos ita descripsisse vinum periphra-
 si hac *Genimen vitis*, quemadmodum hoc in loco, vtique
 non alio consilio quam vt differentiam vini à sanguine
 Christi quem ore bibendum in hac cœna propinabat, o-
 stenderet. Cum igitur constet testimonio Euangelij Luca
 abolitum fuisse illud genimen vitis cum agno veteri, &
 sanguinè Christi, qui noui testamenti est, cū corpore Chri-
 sti substitui, cumq̄ in Euangelio Matthæi & Marci genimè
 vitis dicatur vetus poculum, oppositum nouo à Christo
 non amplius bibendum, sanguis autem Christi, potus, &
 noui testamenti, ac proinde nouus potus clarissimè con-
 uincitur id quod Christus dixit esse sanguinem suum, non
 esse genimen vitis vtique adedò vt ex istis Euangelij locis
 Y certò

Nemo tam parum scripturæ progymnasmata gustavit qui è limine ipso non sciat agnum paschalem nostri sacramenti fuisse maximum & singularem Archetypum, nec ignorat multa fuisse præscripta ad eius dignam manducationem, exclusos esse peregrinos & aduenas, seruabatur sedes & status manducationis, cum operosa temporis consideratione, contuiuium pingue & oppiparum, variusque gestus & situs manducantium nullus tamen Israelitarum coercitus est usque adeo ut pœnæ succubuerit quando non interfuisset, sceleratis auaris impiis, inquinatis modo Iudæis vesci agno paschali fas fuit. Cur istos ad tantum facinus Legislator impulit si futuri erant Christi Parricidæ cuius typum indignè comederent? Aut si concedas eos fuisse legis necessitate ad hunc ritum obseruandum, ad hoc signum vorandum adaptos, cur (si præter signum subsit aliud nihil) in Christianis mysteriis tantum imponis flagitij Paule, nisi velis & pari pœna pari que supplicio Iudæos prosequi? Quid iuris singularis potius adepti sunt ut illesi euadant, Christianis iudicio conuictis? Anne loqueris de spiritali manducatione quæ considerat cibos famelico latrante tandem stomacho? minimè equidem, spiritalis enim manducatio semper necessaria est, iis qui pasce desiderant preciosa carne & sanguine Christi, cum sit tanquam præparatio & introductio ad eam dignè suscipiendam nec idè quis iudicandus esset. Necesse est ergo Paulum loqui de manducatione quadam quæ vel bona vel mala esse possit, ut inde vel iudicium vel præmium sortiat, & ea est qua nos realiter & verè participamus corpori Christi, carni & sanguini, qui quidem ut idem Paulus aliter dixit, *aliis est odor vitæ in vitam, aliis odor mortis in mortem, Et positus est in ruinam & in resurrectionem multorum in Israel*, non quidem natura sua sed vitio accipientium indignè. Quod quidem satis probè non intellexerunt Calvinistæ qui hinc inde meticulosum componunt argumentum nosque fallacem & Deo contumeliosam doctrinam ferre asserunt quod putemus carnem Christi quæ manducata ipso testante omnibus est viuifica mortiferam & exitiosam quibusdã esse. Sed scriptura à qua caluniãdi ansam temerè arripuerunt,

arripuerunt eos vno verbo condemnat. Si enim caro Christi manducata, est omnibus viuifica ut tradunt aduersarij, ex eo quod Christus Ioannis 6. dixit: *Qui manducat meam carnem habet vitam aternam* quomodo Apostolus dixit, *Qui enim manducat indignè iudicium sibi manducat, & bibit?* Quibus namque hæc tam cauta & sollicita animaduersio præcipitur de non indigna manducatione corporis Christi, nisi iis quibus summum est studium idem sacramentum dignè manducare? Vtriusque propositionis ratio in affirmatione & negatione posita est. Idem est enim manducare dignè sacramentum, ac si affirmaretur digna manducatio, Et non manducare dignè ac si negaretur, Quia necessariò est, ut si affirmatio sit falsa negatio vera sit, & è conuerso. Quare si quis dignè sacramentum manducat non solum elementum sensibile manducat, sed corpus Christi siue verè ut nos Catholici profite-mur, siue in spiritu tantum ut hæretici, sic etiam qui indignè manducat, non sacramentum solum, sed in sacramento corpus Christi manducat. Falsum est ergo quod Calviniani blaterones garrunt, cum mali dicuntur sacramentum Eucharistiæ manducare solam speciem visibilem intelligi, accipi que hic sacramentum metonymicè & totum pro parte. Sed ad propositum reuertamur. Cum Apostolici moniti memoriam reficamus de præparatione ad sacram Synaxim, vix satis mirari soleo temulentam istorum opinionem qui tam operosè se se præparant ad eorum celebrandam cœnam cum etiam fateantur nihil in ea sumi præter panem & vinum: ita enim Christum cœli claustris includunt, ut non sit illi liberum quo libuerit diuertere, neque in eius potestate situm, ut ibi detentus simul tamen alio se valeat conferre. Quomodo ergo participes estis corpori & sanguini Christi? Spiritualiter (aiunt) fide, & facto. At quid opus est tantis præparationibus ad hoc assequendum cum vestris Eleemosynis, piis operibus, & ieiuniis ante cœnam factis, iam susceptus sit Christus spiritualiter? Præparatio enim illa qua conscientie vestibulum purgatur, conteritur peccati libido, vitæ melioris forma proponitur & speratur peccatorum remissio meritis passionis Christi

nihil aliud est quam recipere Christum in fide & spiritua-
liter. Adeò vt in vestra cœna nihil vobis euenit quam
quod antea contigerit. Fortassis autẽ nullum constituitis
discrimen inter præparationem, & rem præparatione sus-
cipiendam, inter festum & Parasceuem, siue vigiliam. Vel
nunquam in Philosophiæ palestra vulgò tritum illud axio-
ma: *Propter quod unum tale & illud magis*, vestras peruenit
ad aures. Sic tamẽ datur Apozema ante Phlebotomiã, para-
tur & disponitur corpus Sirupis antequã purgetur. Euan-
gelium Lex præcessit, Ioannes Baptista præparauit viam
Domini. Et in his facilè discernitur quæ sit dignior pars an
præparatio, an res ipsa in cuius gratiam adhibetur. Proba-
tio illarum seriò per Apostolum decreta, vera est māduca-
tio spiritualis, sin mauius quædam præparatio ad sacramen-
talem, quæ ei non minus cedit quam Apozema, phleboto-
miæ, Syrupus, Rheubarbaro, Lex Euangelio, Ioannes Chri-
sto. Et quanto magis potētioris virtutis & efficacix est hic,
sic fauiorem condemnationem minatur iis qui eam indi-
gnè sumunt, quod spiritualis manducatio non fert. Ea e-
nim lege inter se differunt, vt qui indignè spiritualem mād-
ucationem excipit donis spiritus sancti abutatur & sibi
ipsi hostis sit cum illecebris, aut facinorosis cogitationibus
ad scelera quæque audenda percellitur, parufaciens pas-
sionis Christi memoriam non ideò tamen quamuis fructu
orbetur, à salute excidit, sed si eo animo impuro & imparato
corpus Christi manducet, non simplicis aut plebeij ho-
miciidij, sed ipsius Christi mortis reus est, imò vehemētius
ac terribilius iudicium sibi manducat non diiudicans cor-
pus Domini. Quod si solum signum esset eiusce corporis,
nulla eius ab aliis cibis opus esset tam anxia discretione,
qua non habita quisquis manducauerit iudicium sibi
manducat. Imò vsque adeò non est opus panem hunc di-
scernere ab aliis panibus si sit merum signum, vt potius o-
porteat eum iudicare aliis panibus prophanis, omninò si-
mitem. Quid est ergo reus corporis & sanguinis Domini si
nec corpus nec sanguis sumatur indignè? Sed quomo-
do sumeret, si ibi corpus non esset? Quid opus est tan-
tis minis, tanta cautela, tanto suipsius examine, si nihil
exhibeatur,

exhibeatur nobis in Eucharistia dempto triticeo pane aut
azymo. Quàm seuerus esset huius iudicij zelus, quàm gra-
uissima multa puniẽtur, rei solius panis, cibo & vini potu-
que saturi? Quid est causæ, vt tam horrendum facinus, tam
grande piaculum admittant accedentes indignè, vt perin-
de fontes habeantur ac si cum Iudæis Christum egissent
in crucem? Tantùmne facinus probabile est admitti pro-
pter vinum & panem non satis reuerenter sumptum, si hic
nihil sit aliud? Si non est ibi corpus Christi, quis est ille pa-
nis aut calix domini, in quo sibi iudicium manducat & bi-
bit, qui indignè illud manducat & bibit, ex quo multos e-
tiam contingit corporaliter infirmari & mori dum indignè
communicant? Quod est illud corpus Domini, quod dii-
dicandum esse Apostolus demonstrat, & quid est diiudi-
care, corpus Domini? Omnia hæc in cassum profectò &
superfluè dicerentur, si ipsum verum Christi corpus in Eu-
charistia nobis non communicatur. Nam ad iudicium mād-
ducare non possunt corpus Domini qui omninò non mād-
ducant. Sed impij (vt aduersariis placet) non manducant
corpus Domini sed tantũ reiciunt oblatum. Ergo ad iudi-
cium manducare, non possunt, Ceterũ, Fide fit panis Sym-
bolum corporis Domini, vt garriunt hæretici, At plerique
conuenientes ad celebrandam passionis memoriam cum
Caluinistis fidem non habent. Ergo nec efficiunt Symbo-
lum māducationis: Quomodo igitur ad iudiciũ manduca-
bunt qui nec corpus nec eius Symbolum manducarunt.
Postremò, Spiritualis manducatio & quæ fit per fidem nũ-
quam homini perniciofa aut damnabilis esse potest, quip-
pè quod semper homini vtilis sit ac salutaris, credendo e-
nim Christo, aut illius vniri corpori ardentè desiderando
nemo illum offendit, quin potius est optima præparatio
ad hunc sacrum cibum suscipiendum. Cum ergo Paulus
dicit. *Qui manducat & bibit indignè iudicium sibi manducat &
bibit* de alia manducatione loquitur quam de hac spiritua-
li. Atqui nulla alia, præter spiritualem assignari potest nisi
realis manducatio. Apostolus igitur de ea ipsa loquitur.
Perpendamus exactiùs reliqua verba Apostoli *Hoc est corpus
meum, quod pro vobis tradetur. Hoc facite in meam commemora-
tionem*

tionem. Similiter & calicē postquam cœnauit dicens: *Hic calix nouū testamentū est in meo sanguine. Hoc facite quotiescunque bibetis in meam commemorationem. Quotiescunque enim manducabitis panem hunc & calicem bibetis mortem Domini annuntiabitis. Hoc facite* (inquit) *in meam commemorationem.* Nisi Lector patientissimus aliquo tædio afficeretur in repetitione frequentiore, horum omnium, à capite ad calcem vsque, recensere vellem ea singula vel quæ diximus vel quæ dicenda breuitatis studio omisimus, licet meum lusurum iri laborem non ignorem, aduersus eos qui nec cœli nec hominū monitis commouentur, quæ silice duriores in reprobum sensum euaserunt. *Hic calix* (inquit) *nouum testamentum est.* Apud Euangelistas est. *Hic calix noui & æterni testamenti.* Quæ verba non modici pensi sunt his qui ea paulo sagacius considerare volent, quibus illud primo vultu coniecimus sic se habere hunc sanguinem ad nouum testamentum, sicut se habuit sanguis taurorum & vitulorum ad vetus, & sicut vetus testamentum est confirmatum per sanguinem sacrificij, quem Moses Exod. 24. accepit in paterā vt eo aspergeretur & irrigaretur plebs, ita & nouum per hunc sanguinem sacrificij nostri primum dedicatum fuisse, nostramque Ecclesiam aspersam eo viguisse & floruisse in hodiernum vsque diem, & in æternum permanens virtute testamenti illius æterni vt idem Christus pollicetur Psal. 88. *In æternum seruaabo illi misericordiam meam,* indubie credimus & experimur. Huiusque testamenti inuiolabilis est religio, habetque tabulas verbo diuino sigillatas quas piaculum est frangere, vt in eis aliquid vel addatur vel capisoforum hominum dicacitate minuatur. Legibus ciuilibus, & Cæsareo iure cautum est, ne quis vltimas hominum voluntates falsa interpretatione circumueniat, & omnis interpretatio in dubio facienda est & casu ambiguo & si quæ dubia sit voluntas testatoris adiuuanda est benigna & fauentissima vocum enucleatione, ingratum atamen hæreticorum genus omnia in publicum odium & in reparatæ nostræ salutis indignitatem retulit quæ Deus suo testamento nobis reliquit quod quidem dilacerat & miserè traducit contemnēs præceptum Apostolicū quod

execratur

execratur eos qui diuinum testamentum iure suo spoliant tamen hominis testamentum confirmatum nemo spernit aut superordinat Abrahæ dicta sunt promissiones & semini eius. Quis audacius irruet in tantam animi petulantiam vt velit in dubium reuocare quæ Deus in testamento suo deliberauit eaque sui sanguinis Chirographo clausit & solenni modo valitura in æternum voluit dicens, *Hic est sanguis meus noui testamenti?* In qualibet contentione, & difficultatis materia vel negatio vel affirmatio litem extinguit, quæ similitudine coniuicta hominum negocia complectuntur. Nam & omne quod eloquimur, sic aut esse dicamus id, aut non esse quippe necesse est affirmationem vel negationem veram esse, vel falsam, vt Philosophicæ palestræ doctoribus decretum est. Verum adhærendo propriis Iurisperitorum terminis, scimus interpretationem obscuritatis quæ ob linguarum diuersitatem exoritur, penes peritos remanere, ast vbi nec ambiguitas, nec linguæ barbaries nos impedit quin minus verum & proprium testamenti Christi non habeamus intellectum, quæ vrtica tetigit Ardeliones hosce hæreticos vt certum per incertum, dilucidum per ignotū, veritatem per figuras interpretentur? Addè quod summus ille testator nihil oblitus est quod ad irritandum reddat testamentum, omnemque iuris diuini solennitatem obseruauit. Cum enim liber esset, sui que iuris, non de castrensi peculio sed de proprio suo corpore testatus est. Habebat potestatem conuocandi suos, adhibendi testes, constituendi hæredes & vicarios, suamque voluntatem declarandi coram Ecclesia quæ ferè tota erat in cœtu Apostolorum in illo insigni cœnaculo discumbente, tunc quoque suæ voluntatis statutum in testamento promulgauit, illudque sua morte corroborauit & confirmauit. Idcirco posuit testamentum in calice quem demonstrabat. Dicit enim (vt refert Lucas & Paulus) *Hic est calix nouum testamentum in meo sanguine.* Reliqua etiam huius collationis quam Paulus inter duo testamenta instituit, non solū in sanguine fuso & asperso ad dedicationem vtriusque legis & populi cernitur, sed ita ad cætera officia & ritus penè vniuersos refertur, vt nunquam vnus ad alterum exacta correspondentia

Z

inuenitur,

Luc. 22.
Matth. 26.

Psal. 88.

Gala. 3.

Stephanus de
Federici. in
tract. de interp.
Iur.
Cic. 2. de Orat.

Arist. lib. 1.
de Metaphysicis.

intelligatur, nisi seruatorem in cœna & sacrificasse & testamentum suum dedicasse confiteamur. Vides enim comparatum ministrum ministro, tabernaculum tabernaculo, sancta sanctis, umbram imagini, figuram veritati, Exemplaria cœlestium ipsis cœlestibus, inutiliores hostias melioribus hostiis sanguinem sanguini, asperionem asperioni, munditiem carnalem manditiei conscientia, temporales promissiones melioribus promissionibus & cœtera similia quæ Apostolus accuratè prosequitur, in illo annuo Expiationis summæ officio, quod in exemplum totius Christi propitiatoris actionis proposuit. Iamque clarius luce ipsa apparuit quod nomine noui testamenti, noui fœderis & noui pacti intelligenda sit illa promissio quam toties vox ipsius Dei stipulata est, *Propitiabor peccatis eorum: Dabo leges meas in corde eorum: Omnes cognoscent me.* Hoc est, promissio accipiendæ remissionis peccatorum, bonorum operum, vitæ æternæ, sicut Hieremias docet. Verus enim non promittit bene agendi facultatem, vel absolutè mercedem æternæ vitæ veniam: tantum verò, *si feceris* (inquit) *omnia quæ præcipiuntur, viues.* Illa noua Dei promissio non potuit compleri obistente diuina Iustitia nisi & peccati hominis exolueretur precium, & se se aliquis dignus supplicem apud Christum offerret, cui impij conuersio concederetur. Hic est Christus Dominus, qui dum sanguinem suū fudit cruce veteris testamenti legata persoluit, nouumque Dei testamentum impleri promeruit. Vt ipse testatus est in ipsa testamēti ordinatione. sanguinem suū vocans nouum testamētum, quasi ipso promerebatur, quod Deus pollicitus fuerat, peccatorū nempe remissionē. Et quod Mattheus dicit sanguinem Christi esse noui testamenti, qui effusus est in remissionem peccatorum, Apostolus ita pronunciauit Heb. 9. *Sanguis Christi qui per spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, emundauit conscientiam nostram ab operibus mortuis ad seruiendum Deo viuenti. Et ideo noui testamenti mediator est, ut morte intercedente, in redemptionem earum prauaricationum quæ erant sub priori testamento remissionem accipiāt qui vocati sunt æterna hereditatis.* Ad Corinthios verò calicem vocat (vt Lucas) *testamentum* non simpliciter, sed *in sanguine* hoc

hoc est per sanguinem quem continet. Ac ita æquipollent sibi mutuo hæ scripturæ: *sanguis est nouum testamentum & sanguis est noui testamenti.* Phrasis enim sacræ scripturæ quæ dissimilis verbis videtur, vno & solo sensu vnitur. Plura cuius occurrunt exempla legenti. Similes enim sunt istæ. *Nouum testamentum promittit Iustitiam & vitam per Christum, & Nouum testamētum promittit Christum Iustificatorem.* &c. *Finis præcepti est charitas &c. Finis legis Christus ad Iustitiam omni credenti: Quemadmodum & de Christo licet dicere: Ipse est qui gentes Abrahamæ promissas benedicit.* Si autem obiter respiciamus verborum huius testamenti formulas, videbimus omni æqua lance typis prioris testamenti copulari & respondere & faciliè iudicabimus Christum ad institutionem sui testamēti imitatum fuisse statim verba clarissimi Ducis Fœcialis populi Israelitici, qui cum olim præceptum iuxtà legem exposuisset populo, populūque acclamaret dicens, *Omnia verba quæ loquutus est Dominus faciemus,* sumpto sanguine vitulorum & hircorum cum aqua & lana coccinea & hyssopo simul & ipsum librum & totum aspergebat dicens, *Hic est sanguis testamenti quod mandauit ad vos Deus.* Cùm legislator noster vicissim dicat: *Hic est sanguis noui testamenti qui pro vobis effundetur.* Et quod ad solennem formam condendi testamenti in sanguine pecoris alludat id ipsum ostēdit quod non dixerit ad priorem speciem. Hoc est corpus noui testamenti, sicut ad calicem, cuius rei ratio alia non extat, quam quod cœremonia prioris testamenti hoc loco implenda non posuit dedicationem in corpore victimæ, nec pactum inter Deum & hominem, sed in eiusdem victimæ exhausto sanguine. Nec inconsultò Euangelistæ, & Paulus ac liturgiæ omnes in forma calicis non temerè & casu sed studio *noui testamenti* vocabulum apponunt & ita apponunt vt doceant, Testamentum nouum planè fundari in illo sanguine, non propter futurum sicut hæretici obgannunt sed propter tum peractum sacrificium ac immolatum sanguinem. Neque enim erat sanguis futuri sacrificij in quo, dedicauit Moses vetus fœdus sed eius victimæ sanguis fuit, quæ iam antea erat immolata & consecrata Deo. Ita in præsentī tempore posuit testamentum suum

Obiectio Hæ-
reticorum.
I. Cor. IO.

Seruator noster in calice quem demonstrabat dicens. *Hic est calix nouum testamentum in meo sanguine.* Ampliora dicenda in huius loci dilucidiorum explanationem non occurrunt. Sed infanior cæteris omnibus adest Caluini obiectio malè intelligentis locum illum Pauli. *Quoniam vnus panis vnum corpus multi sumus,* in quem sic elatus & superciliosus furit dicens: *Qua ratione colligeret Paulus nos omnes panem vnum ac corpus vnum esse, qui panem vnum simul participamus, si spectrum panis duntaxat, ac non potius naturalis veritas maneret.* Nos verò contrario modo in fanaticum caput Caluini illud retundimus argumentum. *Qua ratione colligeret Paulus nos vnum esse corpus, si signum duntaxat corporis & non potius ipsum naturale corpus sumamus? Vbi quæso ingenij sui obtusi aciem acuit Caluinus in hanc Apostoli auctoritatem vt panem propriè accipiat? Anne illic? Vnus panis multi sumus? Sed absurdo absurdus est; dicere nos omnes vnum panem esse propriè dictum, Anne ibi? Omnes de vno pane participamus? Verum si in Eucharistia manet veritas naturalis panis, falsum iam erit, omnes de vno pane participare, aut Paulum cum Corinthiis, à quibus aberat dum hæc scribebat, vnum panem comedisse, Varij enim panes & locorum vel tritici vberiore copia habebantur cariore. Pistorum arbitrio alij suauiores alijs cernebantur. Pistus siquidem in Achaia panis alius erat, alius qui in Asia, alius qui in Macedonia, rursus alius panis est qui in vna parochia, alius qui in altera sumitur, si tamen manet veritas panis naturalis. Sed neque collapsas vires olim refocillantes vno eodémq; pane vescebantur, quum opus interdum fuerit iterare sacrificium noua plebe adueniente. At Ecclesiæ catholicæ in sacra Oeconomia vnus idémq; perpetuò panis distribuitur, de quo qui participant, vnū idémq; Christi corpus accipiunt. Offerant autè quicquid habent arguti & recõditi Nouatores, vt verè interpretentur quomodo efficiamur vnus panis, si vnus panis prophani participes simus, cum eiusmodi panis confirmatur ab edentibus, vt inde vnus panis dici non valeamus. Quemadmodum Coræbo stultior ille videretur qui in publici popina diceret eos qui eundem panem vel prandentes vel*

tes vel cœnantes pariter edunt, vnum effici panem. At participantibus de vno corpore Domini quod consumi nequit, ita vniuntur vt vnus panis hinc efficiantur, non quidem naturalis, sed vt clariùs exprimit Apostolus, vnus panis qui est ipsum Christi corpus. Ideò ritè adiectum est, vnum corpus &c. Vt ostenderet se non de naturali pane loqui, sed de eo qui est Christi corpus. Atque hic est genuinus & incorruptus huius loci intellectus. Quo duce licebit nobis hac forma argumentationis illum aduersus omnes hæreticorum nœnias tueri. Corpus componitur pluribus membris vnitis, nos autem teste Paulo efficiamur vnum corpus quia nos vnimur & copulamur vni pani cœlesti, hoc est corpori domini nostri Iesu Christi, per distributionem huius sancti & admirabilis Sacramenti. Siquidem nihil tellus alit, nil Sydera vident quod id virium & efficaciarum habet præter sacrū Christi corpus, quod cum sit vnum diuina potentia sacramentaliter pluribus in locis, nulla loci circumscriptione subsistit, nõsq; facit in suauitate copulari. Cum ergo loquitur Paulus de pane illo, intelligendum est de cœlesti & immortalis ad quem referri possunt ipsa Christi verba Ioannis 6. *Ego sum panis viuus qui de cælo descendi.* Si quis autem clacularius sugillator existimet Pauli sententiam nobis aduersari, cum tantopere refugiamus à metaphoris & metonymiis Caluinianis in testamento Christi, & tamen dicat nos esse vnum panem, quod nullatenus intelligi potest absque figura & similitudine. In promptu habemus quod obficiatur huiusmodi commentis. Nam multum inter se differunt testator, & testatoris interpretes. Cum enim implicitis & inextricabilibus verbis testatoris non sit obscurandū volūtatē decretum, aut æquiuocis vti, Interpretes tamen vt verba testamenti elucescant, suumque fortiantur finem, similitudinibus & explicatioribus modis aperire potest quid animi & consilij fuerit in testatore, condendo vltimas testamenti sui tabulas. Testator autem iudicatur delirus, & mentis non bene compos, qui ambagibus & inuolucris utitur, qua in re testamentum & infirmari, & in nihilum reddi potest. Hęc autem calumnia non torquetur in Christum, qui clarè & expressè prætulit testamenti

intentionem. Subsequutus est Paulus & interpretis vices exornans, non solum similitudinibus & metaphoris clarissima Christi verba illustrare voluit, sed ad quem finem vergerent edocuit eleganti & propria parabola, panis & corporis dicens nos effici *unum corpus* huius panis cœlestis participatione. Quod ergo adducit Apostolus non testamentum censetur, sed testamenti dilucidior & explicatior enarratio, quam quidem ingens & reconditum multis mysterium appellat. Hinc ergo differit vnionem istam mirabilem à mirabili effectu huius sacramenti respectu ipsius corporis & animi humani hoc est totius hominis qui ita dum sacra Christi carne vescitur, copulatur & sociatur in corpus Christi & illud vicissim sibi verè naturaliter ac corporaliter vnit, conglutinat ac commiscet, vt cum Christo *vna caro & vnum corpus* planè fiat: & dicatur non propter solam spiritus, voluntatum & animorum vnionem (sicut in vehementer amicitia aut affinitatis vinculo cõiunctis fit) sed propter veram & carnalem vtriusque corporis commixtionem. Et quia eadem numero caro idemque sanguis in eaque te reliquosq; omnes nutrit (neq; enim vnus hac parte, alter alia vescitur, aut separantur dissecatim membra corporis, sed vno & toto Christo corporaliter omnes quot quot sumus participamus) necessum est, vt sicut quisq; coalescit in vnã carnem cum Christo ex hac comestione, ita etiam omnes connutriti aut conuescentes eadem numero & ea similiter inter se propter hoc tertium in quo conueniunt vnum corpus & vna caro verè existant. Hac autem arctissima & indissolubilis vnio, est diuina & præcellens via, qua Deus efficit vt non solum homines inter se, & Christo capiti per communis naturæ coniunctionem (quod in In-

Luce 2. carnatione contigit) sed etiam in indiuiduâ naturâ copulatione, realiter verè ac corporaliter, sed mirificè colliguntur. Huius perfectissimæ vnionis gratia Ecclesia Christi mirros & excelsos titulos promeruit vt modo *Corpus Christi, modo sponsa Christi, & nos mēbra corporis eius, de carne eius est de ossibus eius* dicamur. Quamobrem non abs re Apostolus vt clarius fulgor huius conjunctionis elucesceret sacramentum & mysterium coniugij fidelium interferuit.

Siquidem

Siquidem sacramenti benedictione copula interueniente ad prolem, iam non duo sed vna caro, vt Christus testatus est dicuntur vir & vxor. Hic autem cum audis, nos aut Ecclesiam Dei fieri vnum corpus naturaliter cum Christo, sicut necessariò debes intelligere carnalem adunationem & approximationem vtriusque, ita caue ne putes, nostrum corpus mutari in corpus Christi, aut contra aut vnum numero cum illo fieri, sicut est vna numero natura diuina in tribus personis aut nos vnã personam cum Christo constituere. Sensus hic enim tantum est nos copulari atque corporaliter carni Christi cõiugij quomodo duo distincta corpora maris & fœminæ permanentia in sua indiuidua natura & hypostasi discreta propter intimã ad sobolem parandam mixtionem dicuntur vnum & idem corpus, aut quomodo ferrum aut stannum in vnã massam coactũ, vel ligna diuersa clavis coniuncta & similia propter firmam contactu aut permixtione contiguitatem vnum esse dicuntur, aut qualis inter infantem & nutricem dum ita ille istã attingit corporaliter vt eius natiuo & interno humore nutriatur, est societas & coniunctio. Sed & corporũ humanorum ad sobolem humanam procreandam intimo naturæ voluntatisq; vinculo initus contractus atque coniunctio est planè simillima, nisi quod in Eucharistia nostra cum Christo copulatio tanto arctior est, & naturæ magis intima quantò maior existit vnio sibi & eo vescentis, quam eorum qui procreationis causa commiscuntur. Quæ coniunctio seu vnitas ex Eucharistia non quidem vsque ad consubstantialitatem Christi, sed tamen vsque ad germanissimam quandam societatem peruenit. Si quis autem dilucidioris cervicis nutantem habeat animam in vario quæstionum subortu, & miretur de iis qui nunquam perceperunt Christi corpus cum Christo sicut & alij cum actu non recipiunt Sacramentum hoc, aut deinde de iis qui indignè idem sacramentum percipiunt qui non videntur coniri corporaliter Christo, hoc totum prius Pauli exemplum expediet facile, Coniuges enim propter legitimum ius & intentionem, permixtionis mutuæ iam tum dicuntur vna caro, cum primum alter alteri est ante carnalem copulam sola coniugali

coniugali copula sociatus. Qui verò accedit ad corpus Christi indignè eandem ille quidem carnis coniunctionè actu inicit, sed sicut raptor, qui vi inuolat, in castum virginis corpus, cum illa sit vna & eadem caro. Hinc plurimum dementiæ ex argumentis hæreticorum colligitur, qui non solum nobis inane quoddam corporis Christi spectrum figurant, verum etiam prescius hunc Pauli locum malo suo genio conuertere satagunt. Anne putant temerè additum esse in signe illud Epiphonema *Sacramentum hoc magnum est?* Debuerat ne tantis præconiis extollere id quod naturali iure omnibus animantibus insitum est, & quod suapte turpem peccati colluuiè refert, nisi ad aliud pulchrius & grãdus quodpiam referretur? Addite ergo prioribus sequentia. *Sacramentum hoc magnum est dico in Christo & in Ecclesia.* Ast cedo, vbi essent cognoscenda tam sublimis rei mysteria, id est sacra signa, in re pudenda, atque in his verbis quibus verecundia debetur? Vbi arcanum illud inesse voluit, in re vulgari? Est ne Pauli lapsus? Hoc Paulus nesciebat? Absit vt tantum ignorantia obrudamus in Doctore sapientissimū, & arcanorum cœlestiū indagatorem non inutilem. Fateamur ergo hanc concordem collationem non absre edoctā, vt quemadmodum vir sicut proprium corpus diligit uxorem, sic & Christus qui ab æterno Ecclesiam sibi desponsauit, eam vnico & immarcescibili amore prosequitur. Et sicut dos legitima stipulatur reciprocè inter virum & uxorem, & perinde sequitur thori copula & vnio carnalis, quæ duo in carne vna inseparabiliter coniungit, Sic sacro baptismi fœdere Christus Ecclesiam in sponsam fidelissimā duxit, data sunt dotis pignora in reciproca alterius ad alterum donatione, inde consequuta est vera corporalis & spiritualis participatio & coniunctio veri & substantialis corporis & sanguinis Christi. Apostolica buccina confirmatur hæc locutio ad Epheseos 4. *soliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis vnum corpus & vnus spiritus, sicut & vocati estis in vna spe vocationis vestrae.* Vbi tantum non solum spirituales vnitatem cum Christo commendat, sed & corporalem affirmat Paulus, quæ fit per sacramentum Altaris. Si enim non corporaliter sed solum spiritualiter corpus Christi

Christi à nobis participaretur, non debuit Paulus dicere *vnum corpus sumus.* Sed potius *vnum sumus spiritualiter vel vnus spiritus tantum sumus.* Cum enim dixit *vnum corpus sumus* vnum nos dixit esse corporaliter, alioqui illud exemplum panis non conueniret, sicut ex multis granis fit vnus panis sic nos multos vnum corpus fieri. Ex multis siquidem granis fit vnus panis corporaliter quare & nos multi vnū corpus efficiunt corporaliter? Hoc autem fieri non potest nisi per cōmunionem corporalem vnus corporis, ergo nisi corporaliter corpus & sanguinem Christi participemus non possemus effici corporaliter vnum corpus Christi mixticè per sacramentum, nec essemus ei *Concorporales* (quod tamen Apostolus docet Ephes. 2.) nisi per participationem spirituales simul & corporalem corporis Christi in sacramento.

Porro ne videamur celerius rem grauissimam percurrif se, ex Theologorum placitis lubet paulisper huic discutiendæ vnioni immerari, in qua primum considerabimus quot modis hæc vnio formetur. Aliquid ergo diuersum specie, vnum dici potest vel *indiuinitate* quam Philosophi esse idem numero vocant, nec de pluribus prædicatur verbi gratia quauis Pater & filius diuinitate duæ sint personæ vnum tamen in substantia vt & ipse Christus factus est, *Ego & pater meus vnum sumus*, execranda siquidem foret hæresis duas substantias inter Patrem & filium constituere: Vel plura vnum sunt, per compositionem aut commixtionem siue naturalem siue artificialem intelligas quemadmodum quatuor elementa inuicem optima temperie permixta vnum corpus faciunt, plures scipiones fasciculum vnum componunt, plura pharmaca medicamentum conficiunt, granum cum farina & polline panem efficit. Tertio totum & partes vnum dicuntur, quia in toto continentur partes, & totum nihil aliud est quàm partium coniunctio. Quarto rei cuiuslibet effectus vnum sunt, quia ex eadem causa prodeunt, veluti vnus genitoris filij vnum dicuntur, vt & nobis aperit scripturæ ratio Genes. 37. cum Iudas consuleret fratribus vt potius Ismaelitis venundaretur quam occideretur Ioseph dicebat Ecce Ismaelites transeunt

Quot modis a-
liquid specie
diuersum vnū
dicatur.

Iohan. 10.

1. Cor. 6.

seunt, venite venundetur & manus nostræ non polluantur, caro enim & frater noster est. Effectus quoque vnum dicitur cum causa, quemadmodum caro Euæ cum carne Adami à qua exiit & exorta est vna caro dicitur. Ea pariter quæ mutuo contactu inter se coeunt & commiscuntur vnum sunt, vt sapius in scriptura legitur, & eadem loquutionis forma vsus est Paulus dicens: *An nescitis quoniam qui adheret meretrici vnum corpus efficitur?* Philosophis hæc vnio, vnio contiguitatis appellatur, modo vera commixtio, modo at-tactus apud sacræ scripturæ interpretes censetur. Perscrutemur tandem, qua generum horum vnionis diuisione Christus cum Ecclesia vna caro dicatur, nec puto quempiam imperitum adeo qui velit hoc referre ad primum quod est indiuiduitatis, alioquin necessariò oporteret corpora nostra esse verum, proprium, & naturale Christi corpus passum in cruce, in tumulto conditum, & in dextera patris sedens, quod quidem non sine magna absurditate nec dici nec excogitari potest. Si enim hac indiuidua natura, corpora nostra vnum essent cum corpore Christi, sequeretur ea ipsa fuisse sancti spiritus opificio in aluo virginali coagulata, compacta, & incarnata, postmodum cruci affixa, quòdque post triduum à mortuis surrexissent, & cœli culmina conscenderent naturæ denegato iure. Cum autem ipsius scripturæ autoritas dicat carnem Christi, & carnem Ecclesiæ esse vnā, necessariò sequitur eos fateri id fieri per cōmixturem, aut compositionē vnus cum altera, vel quia ab eodem principio producantur, vel quia vna ab altera elicitur. Hæc autem varia vnionis genera, commodè hanc vnionem Christi cum Ecclesia intuentur, vt vnum corpus efficiamur & membra ex carne & ex ossibus eius. Vt enim non solum per dilectionem, sed re ipsa in illam Domini nostri Iesu Christi carnem vniamur, illud sacramentali & vera sui sanguinis & corporis participatione efficitur. Cum enim nos pretioso ditare vellet amoris & gratiæ munere, nihil sublimius aut excelsius dare voluit, quam quod toties pollicitum fuerat, quo quidem prisca omnia persoluta sunt. Itaque Christo coniungimur, vt sacramento matrimonij coniuncti, firmiter vnā carnem simul non

constituunt

constituant quam nos de vno pane participantes, quoniam corporaliter Christo per suæ carnis communicationem copulamur. Quemadmodum si quis igne liquefactam ceram aliæ ceræ similiter liquefactæ ita miscuerit, vt vnum quod ex vtrisque factum videatur, sic communicatione corporis & sanguinis Christi ipse in nobis est & nos in ipso.

Simile

Hæreticorum *ὁμοιομορία* vel nequit vel reuult hunc corporum cum corpore nexum comprehendere, sed tenaciùs inhæret Pauli Apostoli similitudini, quam non ad protoparentes refert nimirum ad Euam è costa Adæ creatam, sed ad carnalem copulam quæ intercedit coniugali vinculo sociatis. Istis ergo non parum succensere soleo, quorum imperitia in sacris reuoluendis locis, tantos errorum riuulos scaturire facit. Vellem vt acutiùs meditarentur parabolarum naturas antequam tam stupida & callida effutirent dogmata huius noui Euangelij. Ignorant quomodo duæ res possint constituere vnum signum, vel sacramentum, cum certò legant apud Apostolum Adamum esse signum Christi & Euam Ecclesiæ. Vtinam cum tota Theologorum schola saperent, quod vnitas sacramenti non est vnitas *indivisibilitatis*, vt puncti, nec *continuationis* vt lineæ, nec *essentiæ*, vt in simplicibus substantiis, vel etiam compositis ex materia & forma substantialibus, nec *suppositi*, vt subiecti & accidentis, sed est vnitas *perfectiōis* quæ consistit in concursu omnium eorum, quæ requiruntur ad consequendum finem ad quem res ordinatur. Et cum hoc sacramentum sit vera coadunatio qua corporaliter vnimur & copulamur Christo non minus quam qui matrimonij fœdere coniunguntur, id ferre nequeunt nosque omninò dissolui cupiunt ab hac fœlici & fausta copulatione, illamque fantasticam constituunt nulliusque aut exigui roboris, ita vt lacerari & rumpi facillimè queat. His emissis errorum & præstigiorum internunciis in tantam audaciam feruntur vt dicere non dubitent, locorum distantiam inter Christum & nos terræ incolas, nihil impedimenti præstare quo minus caro de carne sua, & ossa de ossibus suis efficiamur. Verumtamen ex his terminis *coniunctio* & *distantia*, aperta elicitur contradictio & repugnantia, quæ aduersariorum

Eph. 5.

A A 2

destruunt

destruunt propositiones. Quis enim id euentu facile iudicabit, vt membra corporis separari possint absque subiecti pernicie & detrimento à corpore cui compacta & iuncta sunt? Quomodo verè & realiter tanta Analysis sin mauius Anatomia exequitur? Membra enim separata à corpore, corporis amplius membra non dicuntur. Amisso enim id quod dat esse rei, amittitur pariter rei denominatio. Si ergo Christi corpus vt nugantur hæretici tanta locorum intercapedine distat & realiter separatur à nostris corporibus, falso eius membra nos esse existimabimus. Id quod fefellit aduersarios vel in quo plures ab aduersariis falsi sunt, est ipsius nominis *Corpus* æquiuocum, quod leuius suspexerunt aut fortassis illius naturam non intellexerunt. Aliquando enim sumitur pro corpore mystico duntaxat hoc est *Ecclesia* vt Paulus (inquit) aliquando pro vero & proprio Christi corpore vt his verbis *Accipite hoc est corpus meum*. Ex vtriusque vocis conditione propositio confirmatur fideles iungi corpori Christi quia sunt membra Ecclesie quæ est corpus mysticum Christi, & realiter copulari eiusdem corpori per realem & naturalem participationem carnis suæ quæ continetur subspeciebus panis & vini in sacramento altaris. Sed petulantissimi ministri vbi loquimur de carne naturali Christi eiusque vera participatione qua efficimur vnum corpus cum Christi corpore, omnem prudentiæ candorem exuunt, inconsulto verba euomunt, confundunt rerum proprietates, & certa malitia vt credulas vulgi fascinent aures mysticum corpus Christi hac in re intellectum iri exclamant, & suffrigidum hoc argumentum gloriosi Sophistæ Syllogizant. Distantia locorum non impedit quo minus simus vna caro & vnum corpus cum Christo, sicuti vir & vxor variis locorum interuallis seiuncti non desinunt semper vnum corpus esse, temporum ergo distantia pari modo non obstat quin fideles vnum corpus efficiantur cum Christo, veraque sua carne & roseo sanguine non vescantur. Audistis nouam ratiocinandi peritiam. Sed age concedatur antecedens hæreticis ne dementius efferascant. Quis autem eo concessio optime sequi arbitrabitur temporis distantiam non impedire talem corporum vnionem

Col. I.

Hæreticorum
obiectio.

nem & coniunctionem. Antequam exoriantur in lucem communem vitæ, vir & vxor nō eadem caro dicuntur, nec postquam è viuis discesserint. Tēpus ergo illis obest nec permittit perpetuam coniunctionem. Pater qui proximè Virgini pollicetur se daturum filium nasciturum ei in virum non facit vt Virgo vna dicatur caro cum eo qui nondum natus est. Ex hac similitudinum collectione nos elicimus absolutissimum argumentum ad coercendas hæreticorum querelas. Ecclesia non habuit Christum pro sponso quatumuis verba plurima promissionum de futuro prius præcesserint, quousque natus & incarnatus est, is enim secundum humanitatem natus est sponso Ecclesie non secundum diuinitatem. Antequam ergo humanos artus induisset non erat vna caro cum Ecclesia nec vnum corpus, & per consequens Patres qui ante eius aduentum vixerunt nō fuerunt caro carnis Christi, nec ossa de ossibus eius, nec verè eius sanguine & carne depasti sunt. Quæ res adeo clarescit & fulget, vt is verè vel Bubo vel lucis penitus osor existimāndus sit qui ad hanc veritatis facem oculos longo sopore mersos aperire nolit. Hinc destruuntur & æquantur temerariis hominum superbiorum ruinis argumenta omnia, quæ hactenus ab hæreticis eiaculata sunt in assertionem, quod Patres antiqui semper potiti sunt Christi carne & sanguine, eoque maximè coniuncti fuisse antequam humanam carnem & sanguinem in terris sumpsisset. Nemo tam parum foeliciter adscriptus est in numerum verè differentium qui non probè ita ratiocinetur. Nullus potest comedere quod non est, antequam Christus incarnaretur non habebat corpus, nec carnem, aut sanguinem, qui ergo ante incarnationem extiterunt nec verè nec realiter Christi carnem manducare potuerunt. Sed habebant fidem quæ eos pasci fecit spiritualiter. Abeant in malam partem phantastici isti conuiuæ qui ad sedandam animæ esuriem figuratis cibis vtuntur, & cum in cibis corporalibus solo desiderio concupiscentia, & imaginatione non pascantur, nobis tamen persuadere putant id in Christi corporis manducatione fieri. Experientur aliquoties cum animarum iactura quantum aberrent à veritate nisi citius respuerint,

puerint, Deus enim fœcem spernit, rebellium potissimum, qui certo proposito in cœcitate & luto errorum immorantur, & perditissimè volutantur. At verò quæ priori insolentior & petulantior caterua audaci frôte & furētibus oculis me iam longa & acerrima pugna delassatum, ad grauiorem impetum prouocat, seque manus conserendas iam iam præparat. Quam turpes, bone Deus, quam tenebricosi, discalciati, nudi, mucosi, lippi, macri, deformes, squallidi, fumosi, palantes, famelici omnes quotquot sunt prodeunt. Prodeunt autem Deum cœlūque minantes, quorum præsidia militaria sunt Blasphemia, infidelitates, impossibilitates, & nugæ; eos vndique Atheistarum fanaticæ cohortes ambiunt. Sunt profectò (ni fallor) fallor autem minimè, Lutherani impanatores. Ducis furor, & castrorum inanis impetus, eos satis notos efficit. Vnanimiter pro certaminis vociferatione, decernunt ac statuunt Catholicos penè omnes artolatræ esse, quod panē in Eucharistia adorent, transubstantiationis nouo exorto commento. Non erat profectò instituti mei ratio tam prolixis & inutilissimis quæstionibus thēma protelare, cogor autem phreneticorum compefcere paroxysmos; Deum autem atque hominum fidem testor, quam à grè accingar ad hanc propulsandam rabiem & controuersiam quæ nihil in se habet Christiani nominis. Quis enim verè Christianus audebit dubitare de Dei potentia? Quis reuocabit in dubium an Deus omnipotens sit? Hæretici tamen ij sunt qui pessundata fidei virtute supramodum conqueruntur an Deus commutare possit substantias. O quantum est in rebus inane! O indignas hominū in religione querelas! O fuitiles hæreticorum logomachias & Laberynthos inexplicabiles. Siccinè curiosius diuina opera excutienda sunt, vt supersit aliquis hominum in cuius corde incrudelitatis illud nefarium *Quomodo foueatur?* Contra oppugnatores diuinæ potentia, solis diuinæ potentia miraculis disceptandum est. Neque longius petemus probationes quam ab his, quæ & hæretici negare piaculum & summum impiamentum esse iudicant. Iam verò si quis ex eorum numero qui se omnia scire iactitant interrogatur, vtrum primus homo ex terra formatus sit an

De transubstantiatione panis in corpus Christi.

aliunde. Vltro profecto fatebitur quod ex terra? Explicet ergo ingenij lucem & ab eius vberissimo penore dicat nobis quomodo ex terra facta sit natura carnis, aut quomodo ex vna subiecta materia, tot diuersarum substantiarum qualitates (quibus Microcosmos noster cõpositus est) prodierint. Antequam reconditarum rerum indagatores efficiantur aduersarij, dicant quæso quomodo panis & alimentum in chilim & in humorum qualitates transformentur nempe in sanguinem, colorem tum acrem, tum flauam & phlegma, in corporis commodum. Vxor Loth versa est in statuam salis. Virga facta est serpens, in virgæ naturam rursus reuertitur coluber. Erumpunt sanguine flumina Aegyptiorum, & in purum aquarum candorem remeant. Pedestres Israelitæ vndas pernatant, & in murorum speciem congelatur mare. Præter naturam ferrum quod excidit è securi super aquas natauit. Aquæ de silicibus rupium exiliere. Quod si tantum valuit sermo vel Moysis vel Helia, quid dicemus de verbo illius, qui verbo naturas rerum fecit, cui omnia subiiciuntur, dixit & facta sunt, qui ambulauit cum corpore supra mare, & titubantem Apostolum ambulare fecit, qui ianuis clauis ingressus est domum, egressus est de sepulchro lapide, & claustris immotis. Quis loquetur potentias domini & auditas faciet laudes eius? Discute Luthere omnes dubitationum scopulos, qui tua mentis promptitudine Dei potentiam metiri cupis. Indocilis est Lutherus, nec alios doctores audit nisi qui ab atris Plutonis gymnasis prodeunt, vt eum somnia & imposturas doceant. Hoc nomen transubstantiationis mostrosū appellat & sophisticum, instar Arrianorum olim impugnantium *ἁποδοσιον*. Huius autem nominis origo in sacro Occumenico Concilio Lateranensi tradita est. Intelligent ergo Christiani substantiam panis in substantiã corporis Christi & substantiam vini in substantiam sanguinis eius, vi diuinorum verborum transferri. Nec audiendus est Hæreticus, dum clamitat illud nomen non inueniri in sacra scriptura, quia si hæc quæstio congrua haberetur, multum angeremur ad probandam Trinitatem cuius determinato vocabulo nulla fit in sacra scriptura mentio, nec plurimorum

Genesis 19.
Exodi 4.

4. Reg. 6.
Exodi 14.
Iosue 2.

Marci 6.
Iohann 23.

plurimorum nominū quorum inuiolabilis est religio in fide Christiana. Nec ignoramus ante mille ducentos annos μεταστροφῶν, μεταποιήσεω deinde transsubstantionem vocatā, fuisse ab Ecclesiā primorib, nec id causa nec iudicio dignissimo caruit cū enim ipsius naturalis Philosophiē instinctu constet plures demutationes rerum inuicem propagari, vt accidentium in accidentia, quemadmodum flauum in album, album in nigrum, & cætera colorum genera in exteros variōsque colores, quemadmodum modicum in maius, sanitas in morbum, dispositio inhabitum, & consuetudo in naturam, item fit demutatio substantiarum in substantias, veluti cibus conuertitur in nostram substantiam cum detrimento & amissione formæ, quantitatis, gustus, & saporis. Et quia sæpiusculè substantiæ rerum naturalium, in substantias naturales itidem coeunt, cum accidentiū abolitione quam nos alterationem vocamus, vt substantia æris in substantiam ignis, cum amissione humiditatis, aquæ in aerem cum deletione frigiditatis, &c. nos tamen videmus in augustissimo sacramento altaris mirabilem substantiarum conuersionem fieri sine accidentium panis & vini alteratione, & idè vt ceteræ conuersiones & mutationes commodiùs discriminarentur, huic additum est nomen Transsubstantiationis in quod tam rabiè debacchantur hæretici. Simplicissimo vocabulo vsa est Ecclesiā, sed apto & congruo, hoc enim significat illud nomen quod ante consecrationem alia sit substantia in manibus sacerdotis, quæ postea non est & alia post consecrationem quæ antea non erat.

Sed quorsum attinet digladiari de nomine cum constet de re. Nonne docuimus Christum inter sacræ cœnæ mysteria substantiam panis, quam acceperat in manibus sua diuina potentia, & consecratione, effecisse corpus suum vt iam quod daret, non esset substantia panis: sed substantia corporis sui quam benedictio consecraret? Hoc ad perpendiculum examinauimus, & veritate ipsa veriora credimus. Quid oscitamur, quid in naniis hæreticis moriamur, quas nec refellere rei absurditas prohibet, & fidei orthodoxæ consensus cōtemnit? Quantū increduliores ipso dæmone

cententur

cententur aduersarij qui quidem omnis malitiæ artifex nunquam satis vituperatus credidit eam possibilem esse, quando dixit ad Christum. *Dic vt lapides isti panes fiant.* Si enim non credidisset id posse fieri, nimirum vt substantia lapidis mutaretur in substantiam panis & hoc à filio Dei frustra illi hoc proposuisset. Ecce dæmones credunt & contremiscunt, & hoc quod diabolus credidit aduersarij credere recusant, cui tamē tam fimiter in aliis morē gere re videntur controuersis. Infidelitate pariter & mentis pertinacia ipsos Iudæos superant. Cum enim promisisset Dominus *Ecce ego plnam vobis panes de cælo, & iterum, mane saturabimini panibus,* vidissentque mane filij Israel Manna, dixerunt (inquit scriptura) adinuicem מן-מן *Man-hu* quod significat, *quid est hoc?* ignorabant enim (inquit) quid esset. Perinde itaque erat quasi mirabundi & attoniti dicerent quomodo potest esse hoc quod videmus panis? non enim erat frumentum, sed vt inquit Moses minutum & quasi pilo tufum ad similitudinem pruinæ super terram, quibus ait Moyses. *Iste est panis quod Dominus dedit vobis,* quod si illi qui adinuicem dixerunt, *Quid est hoc vnus Moysis* voci asserenti esse panem quem Dominus dedisset sicut pollicitus fuerat, quamuis nec triticum nec speciem panis viderent, neque gustassent, tam crediderunt quanto magis Hæreticus credere compellitur Christo dicenti *Hoc est corpus meum & Nisi manducaueritis carnem filij hominis & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis* At verò si noster hic panis aliud sit nihil quam panis infra Iudaici manna dignitatem longè subsistet, nosque iam vilioribus vtemur sacramentis, cum eò sublimiora nostra esse conueniat quò propius ad cœlestem illum archetypum accessimus. Hæc oratio Christi omnem litem dirimit, quia vera est. *Hoc est corpus meum,* & vera est quia est ipse veritatis. Et cum vera sit necessariò sequitur quod adest & manet corpus Christi in hostia, facta verborum prolatione, quibus consistit tota perfectio huius sacramenti. Quamprimum enim intentione consecrandi proferuntur à sacerdote consecrante verba Eucharistiæ consecratoria verè

& substantialiter perficitur hoc sacramentum, & verè

BB

&

Hæretici animo duriores
ipsis Israelitis.

Εὐλογία ἀληθινή
ἐν τῇ Benedictionὶ
ἐστὶν μυστικὴ.

& substantialiter adsunt, corpus & sanguis Christi, quia verba illa sunt ipsius Christi, qui est veritas qui mentiri aut falsum dicere non potest. Temerarij autem sunt hæretici qui ex verbis nihil præter veritatis manifestissimum iubar resplendentibus, spectra quadam & fabulosissima commenta moliri satagunt. Non est equidem Christus pro Laban existimandus qui fraudulentè supponat Liam pro Rachele, aut Circulator pro rebus verba venditans, aut quispiam Histrio multa in fronte pollicitus nihil in recessu præstans. Corpus suum ad manducandum & sanguinè ad bibendum dedit, idq; verbis aded clarissimis expressit vt nihil clarius. Quid igitur commentitiæ scrupulositatis remanet in his Nouatoribus contumacibus & rebellibus? Quid obstat quin veritatis luce cognita tot elapsi in errore temporis non pœniteant, & Ecclesiæ orthodoxam autoritatem, non amplectantur? En quid audio eos cornicari. Anne adorationem Christi in Eucharistia subsannant irident, & refugiunt? O pestilentissima guttura! Aded ne sacrilegus quispiam inuenitur vt adorandâ diuinitatē subdubitet cum & Ethnico illo legislatori nulla legis condendæ causa de adorando numine se se obtulerit eo quod non putaret neminem adeo proteruum qui superos colendos esse negaret. Sed vt paululum mihi ratiocinari liceat. Si Christus humana carne amictus in vili præsepio inter tenues pannos præsepij iacens, cœlesti Angelorum Ierarchiæ summo cultu suspiciebatur, si inquam in terras veniens, hoc est incipiens esse in orbe eo modo quo ante nō fuerat ab angelis fuit adoratus quidni adoretur etiam nūc à miseris mortalibus, cum singulis penè momentis in altaribus eâ ratione existat, qua prius non fuit, cum eadem sit caro, sanguis idem, eadēque prorsus persona filius Dei, nisi quod nobis immortalis, gloriosus, nullisque miseriis ac doloribus obnoxius proponatur adorandus, quem ad huius mundi infinitas molestias calamitates, famem, sitim, æstus, frigora, lachrymas, flagella, supplicia mortem denique tollerandam venientem angeli summa veneratione sunt prosequuti? Si Christi corpus est in sacramento altaris vt verè & realiter esse probauimus, quare corpus Christi

non

non adorabitur cum scriptum sit Dominum Deum tuum adorabis? *Adorate scabellum pedum eius* (inquit) *Psalmes quoniam sanctum est. Edent pauperes & saturabuntur & laudabunt Dominum qui requirunt eum. Manducauerunt & adorauerunt omnes pingues terre, non obscure prædicens Christianos sacræ cōmunionis tempore, venerabundos accessuros ad mensam atque adoraturos hoc corpus, quod suscipiunt. Nec video quomodo posset Christus glorificari, iuxta Esaia vaticinium 24. cap. in conspectu presbyterorum nisi in eleuatione sacrificij adoraretur. Adde Apostolum Paulum scripsisse 2. Thessalo. 2. suo tempore eleuatam fuisse eucharistiam vt supremo adorationis genere adoraretur vbi Christo Antichristum opponens affirmat ipsum sessurum in templo Dei *ἀνομιὰ ἡ ἐν τῷ ἁγίῳ θεῷ, id est, Ostentabit se & apparere facit et ac si esset Deus* vt scilicet adoretur ab his qui Christum adorabant monstratum in eleuatione sacrificij Eam enim vim habet dictio qua Apostolus vtitur, vt aliquid externi appareat quod monstretur & adoretur vt Deus. Sed nōne est axioma per se notum Deum vbicunque sit & in qualibet specie, adorandum esse, præsertim vbi certa, & euidentia, eâque diuina sunt eius præsentia testimonia? Apparuit dominus Abraham patri omnium credentium in specie trium Angelorum in valle Mambra quos cum tres vidisset vnum adorauit Genesis 13. Apparuit Iacob in forma ipsi soli cognita, Genesis 28. innixus scalæ surgit & adorat *verè Deus est in loco isto & ego nesciebam.* Apparuit Moyse in flamma ignis de medio rubi Exod. 3. quod cum liberius accedere voluisset audit, *Non appropinques huc, solue calciamentum de pedibus tuis.* Apparuit Iosue sub forma militis & ab eo adoratur sic denique in *sanctis sanctorum, sic in caligine templi, sic in arca* adorari solebat absque vllō particulari præcepto, idque ab illo populo qui ad omnem idolatriam, natura procliuus fuit. At verò Christus perfectus Deus & perfectus homo sub speciebus panis & vini continetur, vt superius docuit ille qui peccatum non fecit nec inuentus est dolus in ore eius, qui est via veritas & vita Neque simpliciter aut vtcunque docuit. Sed sub quatuor*

BB 2 tium.

Genes. 29.

De adoratione
corporis Christi
in Eucharistia.

Deuteron 6.

Matth. 4.

Psalm 98.

Psalm 21.

tium Paulo sub illis & speciebus adorandus est Christus non modo ab hominibus, sed & ab angelis v̄ Apostolus post Dauidem docet Hebræorū. *Cum iterum introducit primogenitum in orbem terra dicit. Et adorent eum omnes Angeli Dei* Et sanè cum Christus non sic cœlo sit inclusus v̄ in ecclesia militante non sit, quemadmodum elicitur ex cap. 12. Epistolæ ad Hebræos. *Accessistis (inquit) ad Sion montem & civitatem Dei. viuentis Hierusalem cœlestem & multorum millia Angelorum frequentium & Ecclesiam primitiuorum qui conscripti sunt in cœlis, & ad iudicem omnium Deum & spirituum iustorum perfectorum & testamenti mediatorem Iesum & sanguinis aspersionem melius loquentem quam Abel, vbi Paulus satis declarat se loqui de Ecclesia quæ in terra est cum dicit Ecclesiam primitiuorum & iterum cum de aspersione sanguinis Christi loquitur, cum aspersione sanguinis Christi nō sit in cœlis sed tantum in terra, nimirum in ecclesia catholica distribuitur, sicut scriptum est Lucæ & accepto calice dixit accipite & diuidite inter vos.* Mirum non est si illa angelorum frequentia in ecclesia ad quam accedimus, *iudicem omnium Deum & sanguinem Christi* qui fidelibus diuiditur, semper nocte & die in Ecclesiis nostris cultu supremo adorat. Sedulò autem obseruandum est, omnem honorem & adorationem non ad aliquam naturam aut partem personæ, sed ad totā referri personam, neque enim in homine aut solam animā rationalem, aut solam carnem colimus, sed totam personam ex anima ratione particeps & humana carne constitutam. Sic in Christo domino, non solam diuinitatem nec solam humanitatem colimus, sed diuinitatem simul & humanitatem vna adoratione veneramur, quia vtraque natura vnā constituit personam. De tali adoratione dixit Psaltes. *Et adorabunt in conspectu eius vniuersa familia gentium* Et Paulus loco citato cum introduceret primogenitum in orbem terrarum dicit. *Et adorent omnes angeli Dei* quasi diceret non solum cum esset in sinu patris, non tantum cum esset in forma Dei, adoratus fuit ab angelis, sed etiam cum venit per incarnationem in orbem terrarum. Cum venit non ministrari, sed ministrare, non adorari, sed flagellari, & crucifigi, tunc adorabitur ab angelis. Talem Iohannes in vterq

Luc. 22.

Psalm. 11.

Psalm. 96.

Matth. 20.

in vtero adoravit, indignūque se esse dixit cuius corrigiam calceamenti solueret, pastores in præsepio, Reges in cunis, Discipuli in nauicula, Pueri Hebræorum in die palmarum Apostoli in cœlum ascendentem adorauerunt. Attamen nec Iohanni nec pastoribus nec Magis nec pueris nec apostolis imperatum est vt tunc illum adorarent, sat illis erat semel Imperatum fuisse, *dominum Deum tuum adoratis & illi soli latriam prestabis.* At (inquiunt) corpus Christi non tangitur nō videtur, nō palpatur ergo non est adorandum in Eucharistia, Respondeo cum Diuo Paulo Coloss. 2. *Videte ne quis vos seducat per Philosophiam & inanem fallaciam secundum traditionem hominum secundum elementa mundi & non secundum Christum* Loth enim & Abraham angelos ad ea inuitarunt ad quæ ipsi alios homines inuitare solemus quia sensibus corporis, homines esse videbantur, fidem verò scripturæ sanctæ negaret qui non angelos fuisse diceret licet specie hominum apparuerint. Et cum Christus surrexit à cœna & posuit vestimenta sua, *Et cum accepisset linteum præcinxit se deinde misit aquā in peluim & cepit lauare pedes discipulorum,* iudicio sensus seruus esse videbatur Iesus, cum specie tantum & habitu seruus esset; fides verò quæ verbo Dei innititur docet. natura illum esse Dominum. Ad hunc ergò modum in Eucharistia quod sensibus nō assequimur, qui sepe numero in rebus etiam humanis falluntur, hoc fide veraciter contemplamur, nempe corpus Christi sub speciebus panis. Vt autem contra testimonium sensuum Deo credamus affirmanti nobis dare corpus suum, & sanguinem, delineauit prius miraculum huius misterij in vmbra & figura eius, nempe in manna promissa (quod supra diximus) filiis Israhel his verbis *Ecce ego pluam vobis panes de celo,* & iterum *Mane saturamini panibus,* quapropter panem expectabant Israhelitæ. Cum autem vidissent mane filij Israhel manna dixerunt (inquit scriptura) *Manhu* quod significat, *Quid est hoc? Ignorabant enim quid esset,* perinde itaq; erat quasi dicerent, *Quomodo potest esse hoc quod videmus panis? Non enim quod videmus est frumentum vnde panis v̄satus fieri solet,* Continud tamen respondens Moses dixit, *Iste est panis quem dedit dominus. vobis ad v̄scendum*

Luc. 1.

Matth. 2.

Luc. 5.

Matth. 21.

Deuteron. 6.

Genes. 8. & 19.

Iohann. 13.

Hæc coherent cum his quæ paulo antea dicta sunt.

scendum antequam loquerentur & tortulas ex eo facerent quasi saporis panis oleati, vt est in libro Numerorum, acquieuerunt verbis eius & crediderunt panem esse. Fidem itaque Moyfi Israclitæ adhibuerunt contra oculorum iudicium, imò contra testimonium omnium sensuum. Cur ergo similiter non credemus Christo domino contra sensuum oculorum & gustus ac tactus dicenti. *Hoc est corpus meum.* Si in rebus fidei oporteret iudicium sensuum implorare, similibus argumentis baptismum repudiaremus, quia in fans qui baptismi sacramento abluitur, talis apparet sensibus nostris post baptismum, qualis ante fuit, perperam igitur confitemur baptismum dari, in remissionem peccatorum, cum nullam mentis inuentionem & peccatorum remissionem in baptismo animaduertant sensus nostri. Denique si corporeis sensibus velimus metiri verborum Christi intelligentiam, nos credemus quod dicente Christo paralitico & mulieri *dimittuntur tibi peccata tua* verè remissa sunt eis peccata sicuti nec crediderunt Iudei dicentes: *Quis est hic qui etiam peccatum dimittit?* quia nec hoc sensu aliquo corporeo poterat diiudicari, sed vterque, post hæc verba sensibus talis apparuit qualis ante fuit. Cum igitur de veritate corporis & sanguinis Christi in Eucharistia non relictus sit ambigendi locus, debemus vna adoratione honorificare Emanuelem hoc est Deum & hominem in Eucharistia reipsa existentem. At non eo iure est in sacramento (inquiunt) vt colatur sed vt manducetur, Respondeo, Neque eo fine aut instituto fuit in vtero, in præsepio, in nauis, in templo, vt honoraretur & tamen cultus est à cæco nato, ab Apostolis, à Magis, à pastoribus, à Ioâne Baptista. Alia (inquiunt) nouæ legis sacramenta non adorantur. Ergo temerè cantamus, tantum ergo sacramentum veneremur cernui, Respondeo. Alia sacramenta non adorantur, quia dominum & institutorem sacramentorum non continent, sed solam eius gratiam præ se ferunt. Hoc autem sacramentum alia sacramenta superat quod in illo ipse Christus cõtineatur, commune bonum totius ecclesiæ, in aliis autem virtus quædam participata ab ipso Christo domino. Sed isti rerum modos & differētias non norūt

Mandu-

Manducatione (aiunt) est colendum corpus Christi non veneratione, Respondeo, Hæc oportet facere illud non prætermittere vt dicebat pro alia causa Christus Dominus imò ipse, Deum hominésque testor, non melius neq; efficacius coli quam deuoto vsu & studiosa frequenti cõmunione in quo equidem summè reprehendenda est nostra vel ignauia vel ingratitude adeò Dominum nostrum non obseruamus, adeo illi non seruimus, vt ne ad mensam quidem eius, sponte venire velimus nisi pœnis & excommunicationibus adacti. O supinam negligentiam, Videmur ignorare duas esse partes vniuersi cultus diuini quem Græci latrîa appellant, interiorè, nempe & exteriorè. Interioris cultus illæ sunt partes tales, Charitas erga Deum & proximum, discretio atque diiudicatio creatoris à rebus, quæ creatæ sunt, sui probatio, puritas mentis, reconciliatio. Exterior cultus, illis partibus, cõstat ieiunio, sobrietate, corporis puritate, loci temporisq; obseruantia, omni denique honesta & submissa totius situs nostri compositione. Vtramque autem partem cultus diuini ad hoc sacramentum adferendam esse, docet Paulus idq; cum graui æterni Iudicij comminatione. Quod ita esse vt melius animaduertamus, ipsius Pauli doctrinam audiamus. 1. Cor. 10. *Non potestis bibere calicem domini & calicem demoniorum non potestis esse participes mensæ & mensæ domini demoniorum.* Et 1. Cor. 11. *Conuenientibus vobis in vnum, iam non est dominicâ cenâ manducare, vnusquisq; enim suam cenâ præsunit ad manducandum & alius quidem esurit, alius autem ebrius est, Nunquid dormos habetis ad manducandum & bibendum? aut ecclesiam Dei contemnitis & confunditis eos qui non habent. Quid dicam vobis? Laudo vos? In hoc non laudo. Et paulo post probet seipsum homo & sic de pane illedit & de calice bibat. Qui enim māducat & bibit indignè iudiciū sibi manducat & bibit non diiudicans corpus domini, idè autè inter vos infirmi multi & dormiunt multi. Quod si nosmetipsos diiudicarem non vtiq; diiudicarem dum iudicamur autem à domino corripimur, vt non cum hoc mundo damnemur. Itaque fratres mei cum conuenitis ad manducandum inuicem expectate. Si quis esurit domi manducet vt non in iudicium conueniatis. Cetera autem cum venero disponam.* En legis Pauli doctrinam, quæ verum

verum cultum ipsi soli Deo debitum huic sacramento perspicuè tribuit. Hæc est sacra bipennis quæ sacris eiecta è scripturis transfigit & vincit omnes hæreticorum clypeos. Fracti sunt, Habent vnum adhuc cuniculum ruinam minantem ad quem Euro celerius confugiunt, & de victoria insolentius incerti obiciunt Christum pro summa cautela docuisse ne crederemus in nouissimis diebus venturis hominibus qui dicturi sunt. *Hic est Christus aut illic, nolite credere.* Sed tantum abest vt Christus loquutus sit de sacramento, quin Antichristi Imposturas & doctrinam falsam prædicebat, vt faciliè ex prioribus verbis apud Matthæum legimus. In scriptis nodos quærunt, meticulosos scrupulos mouent, volunt his verbis delusissima commēta tueri vt hinc clamitent Christum cælos egredi non posse attamen Christi apud Euangelistam sententia perspicuum est ipsos mire falli. Si enim dicti *αὐτὸς* & numerum pensemus verè constabit hæc referri ad vltimum diem iudicij, non ad sacramentum altaris quandoquidem Christus mundi periodum præuidens hæreticorum dissectas acies præfagit, quæ monstruosis ita distrahuntur opinionibus vt de diuini nominis cognitione, apud eos nulla sit futura ratio. His perfidis hominibus exagitata erūt sic nouissima sæcula: & vbi Christus sit, vlti in dubium Ethnicis omnibus peiores reuocaturi sint. Ex his multi dicent, *ecce in deserto est Christus*, hoc est vera Christi eiusque Euangelij doctrina. Alij subito reclamare audebunt, *non in deserto sed in penetralibus* apud nos scilicet hospitatur vera doctrina Christi. Tale fore *ἡγήσιον* siue indicium orbis perituri docet Christus. Sed aduersus hos fluctus pro Cynosura & tutissima anchora hanc insignem animaduersionem superaddit. Nolite inquit exire (suple ab ecclesia catholica) quæ columna est & firmamentum veritatis: sed in illa perpetuò vos conseruate: Nolite credere si quis tunc vobis dixerit, ecce hic Christus aut illic hoc est doctrina Christi Euangelizatur in deserto, aut in penetralibus vel in alio orbis angulo *hisce doctrinis variis*, & peregrinis nolite abduci: Mendacium enim multiplex est, veritas semper vna quæ in Ecclesia Catholica omnibus religionis nostræ monumentis excussis

Matth. 24.

1. Timoth. 3.

1. Timoth. 3.

Hebr. cor. 13.

tis excussis falsarum hæresum portentis triumphat, illicque prædicatur, verum ne inermes relinquamus hostes nostros concedamus eis Christum loqui de corpore suo: hinc videbimus illos proprio veluti iugulari gladio: nã illi sunt qui sub hac disiunctiua propositione, *ecce hic est Christus aut illic* subdolè diuinam potentiam traducentes, argumentantur Christi corpus non esse in sacramento altaris, cum certum sit illud esse in cælis. Nos verò copulatiua propositione vtimur, illudque & in cælo, & in sacramento esse profiteamur dicendo, Hic nempe in cælo, & hic nempe in sacramento, altaris est corpus Christi, quanuis modus existendi sit diuersus. In hoc verum discrepamus ab hæreticis, quod ipsi corpus Christi perpetuò ligant in cælis, nos autem fatemur esse tum hic tum illic, nec illum bicorporè dicimus cum & diuina sua potentia eodem tempore duo loca impleat. Et cū illū esse, vbiquè dicamus prouidè cauemus ne ita dininitatem astruamus hominis vt veritatē corporis auferamus. Scimus Christum secundum corpus certo loco cæli contineri nec immensum esse quod diuinitati id propriè competat, ast credimus per mysticā consecrationem panem in corpus Christi mutari, quanuis illius corpus in cælo permanentis subsistentia sub tantilla panis specie in tam diuersis altaribus ingenio humano comprehendi non possit. Sed de his locupletius dictū est. Nec parum adeo exercitati sumus in notandis conatibus quibus moliuntur ad eruendum è veritatis puteo falsum, sic enim torquentur & adulterantur eorum impetu scripturæ vt ab illibato pudore multum dispares putentur. Idcirco clamant in nos quod cum Christus dixerit, Accipite & comedite nos sacramentum incarceremus & referuemus. Scio quid cupiant, & vbi vergat talis iniuria. Pessimè eos habet nos venerandam sacri viatici custodiam reuereri, cū id sit Christiani & antiquissimi moris, ante enim quingentos supra mille annos in ecclesia Christi eius corporis pro viatico veluti migraturis, aut periclitantibus seruatur, quod horret Calvinus qui mauult suos in exteriores tenebras famelicos vt canes eicere, quàm aliquid vltra cœnæ suæ dapes præcipere. Non autem vinculis ita coercetur

Corpus Domini est sub dimensio nibus panis cōuersi more substantia, quo nempe panis, ipse sub illis fuerat idcirco nō localiter loco illo, qui respondet quantitati quæ Christo inhæret.

Christus ut ignoremus quod ubicunque est liber & sui iuris & potentia sit, tametsi in sepulchro claudatur, aut numerosissimis cohortibus septus sit, quem nos pro cælesti nostro cibo reservamus, & veneramur in sacra pixide, in qua non est captivus. Nam Petrus dicit, quod in cælis sit inclusus, non tamen captivus: Et cum gestabatur in utero virginis, aut cooperiebatur sepulchro suo minimè captivus erat. Diivinitas corporis comes nunquam potest vinculis capi aut torqueri; Non dicit ergò sumite corpus meum bis aut ter, vel illico post consecrationem, sed *quotiescunque* absque temporum præscriptione non obiter considerandus est finis ob quem servamus hoc sacramentum, nempe ut illud promptissimum animæ pharmacum adhibeamus, illoque utamur pro immortalis alimonia, non ut morem geramus hæreticis qui cœnæ reliquias asinis & agazonibus relinquunt deuorandas. Nos semper habemus sacra penora eo referta ut memoriam dominicæ passionis agere volentibus perpetuò opitulemur quotiescunque debitè id ex postularint quod commodè fieri non posset nisi haberetur eius continua custodia: Quod cum ita sit cum eo tempore iam ista consuetudo firmata suas parulas radices egerit, auitamque præ se tulerit canitiem quis non intelligit aduersarios nostros & in seipsos, dum sibi tantum invident bonum & in nos quibus hunc exinium surripere thesaurum conantur & cœlestis Ierarchiæ vtriusque Ecclesiæ proceres ac in omnem veritatis potentiam fœdè irruere? Absit hic Eliæ Ironicus sermo quo alloquebatur Prophetas Baal in Carmelo. Clamate voce maiore, Deus enim forsitan loquitur, aut in diuersario est, aut in itinere, aut certè dormit. Eadem ratione ferocientes dogmatici nolunt fateri Christum esse in cælis & in terra, sed ita eius potentiam cohibent, ut nolint eum metas arcis sydereæ transgredi. Quiescant iam, tandem turbulentissimi hæreticorum manes, & furoris adsit modus: nam quo plus amputantur huius hydræ capita, eo maiora nascuntur & pullulascunt indies fœdissima propaginis germina. Miror autè quo pacto id eueniat ut doctrina quæ solis fabulis, præstigiis, & illusionibus constat, tantum asseclarum numerum assequuta sit.

Canamus.

Canamus receptui, integra naue ad portum peruenimus, argutula videmus hæreticorum argumenta deuicta esse. Ostendimus arrogantioris aduersarios esse supercilij qui volunt Christianos Euangelico carere Sacrificio, & temerè vociferari nihil ex scriptura sacra suffragari nobis, nec solennius habet argumentum illo ut futilissimo, ita præclaris istis Thrasonibus scripturam vbiq; crepantibus indignissimo. Non est scriptum, Non est scriptum ad quod vbiq; tanquã ad sacram anchorã confugiunt. Sed oleum atque operam perdidit, quandoquidem sacre scripturæ trophæis vndique cingimur ut ab hostibus victoriã reportemus. Mirari sæpius soleo qua fronte audeant scelerata detorsione scripturas antiquare, & fraudulenter pervertere, omnium doctorum oracula ridere, & sibiipsis solum impudentissimè fidere. Effrontes Epicureorum sententias non leui inscitia nota sectantur apud quos omnium Philosophorum placita, nihil ponderis habebant. Gloriabantur se palmam retulisse ab omnibus Peripateticæ tum Stoicæ scholæ professoribus, & Encyclopediam suis ingeniis absoluisse, & antiqua scripta contumeliosissimè proscindebant. Sic Neoterici isti Philosophi doctrinam sacram non in Platonis Academia, aut Aristotelis Lycæo, aut Zenonis porticibus edoctam, sed in Christi collegio Christo ipso docente traditam, sedè lacerant, & è Democriti puteo veluti veritatem ipsam hausisse iactant. Sed frustra in nos hæc tonitrua vibrant. Elementa nostri instituti, Christum ducem habent, pro præsidio Apostolorum sanctiones, pro tutissimis clipeis martyrû acies, habemus patres in ordinem collocatos, ut aduersus hostes manus cõserant, pro Colophoneo (ut aiunt) auxilio solènes Christi promissiones & pacta aterna sponsæ suæ pro dote cõstitutã offerimus. Cavillentur quantum voluerint, scomatum acervos proiciant, fucis & coloribus scortum damnatissimum componant, haud tamen effulgentem vbiq; Catholicam doctrinam obscurabunt quæ ab ipsius mundi exordio corruscavit. Doleo tamen quod tam perditissimè fallantur, & tantas blasphemias euomant. Exclamabo igitur ὦ καλε θεε, εἰς οὐρανὸν ἡμῶν κἀγαθὸν, ἵνα πεισθῶν ἀντιστοχῶμαι.* O perditissima sæcula,

* Ex D. Polycarpo sumpta est. Hac Græca exclamatio à bone Deum in qua nam servasti me tempore ut ista verba sibi hema iustitiam.

Ampliora proloqui non fert animus inter tot egregiorum virorum phalanges qui huius controverſiæ argumentum foeliciter mea opera tractarunt. Faxit tamen Deus hæc qualiacunque ſint tantum promereantur apud torpentes hæreticorum animos quo ſaltem vel iure poſtliminij cognoſcant quamdiu. & quam multum aberrarint à vero calle derelictis Prophetarum, & Apoſtolorum tum ipſius Eccleſiæ, oraculis, traditionibus & legibus, unde miſerè ſeſe præcipites in denſiſſimas tenebras dederunt. Quod ſi ſaluti conſulendi gratia & bona mente aliquando hæc reuoluant breuiſſima ſed veriſſima auguſtiſſimi ſacrificij, teſtimonia, omni deſiſto maleuolæ indolis affectu, intimis hauriant prætoribus Pharmaca iſta præſentiſſima, & non minus ſaluberrima quàm neceſſaria quum ex officina venentur illius qui noſtris ſolus mederi voluit infirmitatibus, & in tanti beneficij Mnemoſinum hoc altaris ſacramentum in quo verum corpus & ſanguis eius nobis porrigitur inſtituit. Deſinant veſci phantaſtica illa cibi conſideratione qua falſo Cœnam Chriſti mentiuntur, quæ nihil in ſe habet præter fercula cauponibus & piſtoribus ubique venalia. Et cum ſe certò deluſos ſciant, diutius ociari in his monopolis ſchiſmaticis fide quàm ſemel profeſſi ſunt indignum exiſtimant eſſe. Non adeo procrastinanda eſt pœnitentia ad quàm tam amicè & plauſibiliter eos inuitat pia mater Eccleſia extrà cuius limina nulla eſt ſalutis tuta expectatio vt verè ſponſus pollicitus eſt, qui
viuit & regnat
in æternum.



INDEX
SINGVLARIVM
MATERIARVM QVÆ

IN HAC AVTHENTICA

PROBATIONE CHRISTIANI
ſacrificij continentur.

A		
A GRATIO corporis Chriſti in Euchariſtia.	104.	Ceremonia probantur. ſz. vel à Chriſto vel ab Apoſtolis tradita. 54.
Aerius primus preces pro defunctis irridet.	62.	Charitas vinculum commune Eccleſiæ militantis & triumphantis. 15.
Aethiopia flumini.	95.	Cantus Eccleſiaſticus probatur. 29.
Alleluja.	33.	Caro Chriſti quomodo vna caro. 189.
Anabaptiſta etiam ſalutati non ſalutant.	31.	Catholici & Chriſtiani ſacrificij ſiquens celebratio. 134.
Angeli noſtras preces audiunt.	7.	Chriſtus in cruce oravit pro defunctis. 60.
Antichriſti præcurſores hæretici.	91.	Chriſtus bis ſe obtulit incruente in cruce incruente in ſacra cœna. 86.
Apoſtolica ſucceſſio opponitur hæreticis.	43.	Chriſtus quomodo oret pro nobis. 104.
Apparatus & ordo cœnæ Euangelicæ.	78.	Chriſtus in cœlo & in Euchariſtia. 155.
Attentio & Aſſenſus in diuinis myſteriis.	31.	Chriſti præſentia realis in ſacramento altaris. 136.
		Chriſti Aſcenſio. 154.
		Chriſti præſentia in Eccleſia promiſſiones ſolennes. 138. vſque ad fol. 147.
B		
B enedictio miſtica.	195.	Cœna Chriſti congruunt omnes ceremoniæ qua in miſſa ſunt. 56.
Beotica anigmata.	147.	Collecta ſecreta. 50.
Bernardus Ochinus.	47.	Collyridiani hæretici. 60.
Bis ſe obtulit Chriſtus.	86.	Commemoratio defunctorum. 60.
		Concio de inſtitutione Euchariſtiæ non eſt forma ſacri myſterij. 70.
C		
C alvini à ſcorta fatua.	48.	
Calvini ſubſannat Symolam Nicænum.	45.	

I N D E X.

Corporaliter bifariam intelligitur. 157.	Fausti manichaei discipuli. 60.
	Fides orantis valor orationis. 24.
	Fines sacrificij Missae. 85.
	Fœdus hereticorum adversus Chri- stum & Ecclesiam. 46.
	Forma sacramenti non est Concio vt volunt heretici. 27.
	Futiles nugae hereticorum in Christi sacerdotium. 124.
	G
	Allorum Druydes. 70.
	Gloria in excelsis Deo. 27.
	Gratia dati. 63.
	Gymnosophista. 70.
	H
	HAeretici subdolos caudicicos imitantur. 2.
	HAeresis impostores demonem primos parentes deludente sequuntur. 21.
	HAeretici nihil volunt latere eorum meretriculas. 35.
	HAeticorum secta dissecta. 46.
	HAeretici pracones Antichristi. 91.
	HAeretici frustra conati sunt ludere noui orbis incolas novo Evangelio. 100.
	HAeretici è salutaribus pharmacis ve- nena eliciunt. 129.
	Hosia incruenta & cruenta vna ea- demq; est diverso modo immolata. 128.
	HAeretici Epicuri de grege porci. 187.
	Hoc est corpus meum nullomodo interpretari potest in iniuriam Christiani sacrificij. 160. singula particula discutiuntur. 161. 162. 163. 164.
	I
	Idiomatum vitia. 18.
	Introitus Missae. 4.
	Interpretes in Ecclesia cur esse inbeat Paulus. 19.
	Iudaei orant pro defunctis. 61.
	Ite Missa est. 57.
	Kyrie
	D
	DAnielis prophetia de incruen- to sacrificio. 92.
	Defensio caeremoniarum Catholica- rum. 52.
	Definitio sacrificij. 71.
	Defunctorum commemoratio. 60.
	Discrimen sacerdotij veteris legis & nova. 68.
	Dominus vobiscum. 30.
	Druides Gallorum sacerdotes. 70.
	E
	ECclesia triumphantis & mili- tantis discrimen. 6.
	ECclesia viriusque vinculum chari- tas. 15.
	ECclesia erroris nescia. 40.
	ECclesia Romana per totum orbem insignis. 44.
	ECclesie Visibilis Monarchia. 45.
	ECclesia cur Catholica, cur vna, cur Apostolica. 41. 42. 43. 44.
	ECclesia & Synagoga differentia. 98.
	Ens, res, verum bonum termini con- uerribiles. 144.
	Epistola cur inter sacra Missa solen- ni a legatur. 32.
	Euangelium quo linguarum idioma- te propagetur. 18.
	Euangelij praxis praecessit Euangelij scripta. 1.
	Euangelium cur legatur in Missa sa- cificio. 20.
	Eucharistia sacramentum & sacri- fium. 117.
	Expositio loci ex August. Crede & manducasti. 153.
	Expositio verborum quibus sacra my- steria peraguntur. 82.
	F
	FAbula hereticorum in sacrum Missae sacrificium. 2.
	Facite quomodo intelligendū sit. 107.

I N D E X.

	K	tellectu sed à fide & mente oran- tis. 24.
	K	Yrie eleison. 17.
	K	Epōstōv quid. 2.
	L	LAudes divina à prisca patribus decantata. 29.
	L	Lex sacrificij & sacerdotiam pari pede gradiuntur. 70.
	L	Liturgiæ quid. 25.
	L	Lutberus adversus Orthodoxam fidem infelicitissimus. 119. à Demone edo- ctus oppugnat Missam. 119. Mors. 120.
	L	Luttheri insanus conatus in abrogan- da Missa. 160.
	L	Lingua latina sacra peragenda. 17.
	M	MAchabeorum libri canonici 62.
	M	Manna Israelitarum. 195.
	M	Melchisedech sacrificij Evangelici typus & figura. 72.
	M	Melchisedech ἀζωεαλόγυτ & sine patre & sine matre. 76.
	M	Mendacium hereticorum. 38.
	M	Missae mysteria octo ferme annis à Christo passio scripta. 1.
	M	Missae sacrificij fines. 85.
	M	Missae labrum passionis Christi. 131.
	M	Missae sacrificium propitiatorium. 132.
	M	Missae sacrificium presentissimam vir- tutem Dominicae mortis continet. 135.
	N	NON est scriptum Heretico- rum argumentum & suf- fugium. 3. 187.
	N	Nonnulli Evangelium reiectum apud noui orbis insulas. 100.
	O	OBiectiones hereticorum adver- sus sacrificium. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. & 127.
	O	Offertorium. 49.
	O	Orationis efficacia non pendet ab in- tellectu sed à fide & mente oran- tis. 24.
	O	Orationis triplex fructus. 25.
	O	Oratio pro Pontifice Praesulibus & Principibus. 53.
	O	Ordo institutionis caena Evangelica ex sacris Evangelistis notatus. 158.
	O	Ὠς ἐκ τῆς ὡδὸς & } Proverb. 2. Ὠδὸν τῆς ὡδὸς ἐκ τῆς } 29.
	P	PAnes propositionis. 171.
	P	Panis unus quomodo efficiamur iuxta Pauli sententiam. 150.
	P	Personarum Trinitas in vultate. 47.
	P	Petri Apostol. tituli & Epitheta. 42.
	P	Preces latine recitandae. 24.
	P	Præfatio canonicis. 51.
	P	Præparatio ad sacram Synaxim. 170.
	P	Prophetia sacrificij Missae pravo intel- lectu hereticorum extorta. 105.
	Q	QVomodo incredulitatis per- fidia. 145.
	Q	Quot modis aliquot specie diuersum vnum dicatur. 185.
	R	RElativa simul sunt natura. 118.
	R	Res maxima paucis verbis effi- citur. 76.
	R	Res corporis Domini. 174.
	S	SACerdotij dignitas regia & au- gusta. 75.
	S	Sacerdotij Christiani institutio. 67.
	S	Sacerdotes antiqui. 79.
	S	Salutatio Christiana. 30. 31.
	S	Sacramenti nomen in sacra caena historia non legitur. 111.
	S	Sacramentum immortalitatis phar- macum. 108.
	S	Sacrificium ad omnia efficax. 64.
	S	Sacrificij definitio. 711.
	S	Sacrificium Evangelicum. 71.
	S	Sacrificium Evangelicum veterum perfectio. 85.
		Sacrificij

I N D E X.

<i>Sacrificij Christiani probationes ex Prophetis. Davidis. 87. Isaiæ. 89. Ezechielis. 89. Hieremæ. 90. Danielis. 91. Sophonia. 94. Osee. 95. Aggeæ. 97. Malach. 99.</i>	<i>Sepultura gratia nihil prodest mortuo.</i>	62.
<i>Sacrificium Crucis non reiteratur. 103.</i>	<i>Suffragia defunctorum.</i>	64.
<i>Sacrificij ofores. 114.</i>	<i>Symbola quot.</i>	40.
<i>Sacrificium incruentum. 126.</i>	<i>Symbolum fidei.</i>	38.
<i>Sancti offerunt preces nostras Deo. 8.</i>	<i>Synagoga quibus donis diues. 96.</i>	
<i>Sanctorum suffragia. 8.</i>	<i>Synagoga & Ecclesia discrimen. 98.</i>	
<i>Sancti audiunt nostras preces per charitatem qua flagrant. 10.</i>	T	
<i>Sanctorum inuocatio probatur. 11.</i>	<i>T Abernaculum. 140.</i>	
<i>Sanctorum commemoratio in sacro Missa canone. 88.</i>	<i>Testamentum mortem inuoluit testatoris. 106.</i>	
<i>Sanctorum Patriarcharum in memoriam Deus sepius fuit propitiuus. 59.</i>	<i>Traditio Apostolica. 3.</i>	
<i>Scriptura interpretatio vulgari & vernacula lingua obscurior. 26.</i>	<i>Transsubstantiatio. 160. quando eius nomen inuentum. 192.</i>	
	<i>Tubal Musices inuentum. 28.</i>	
	V	
	<i>V Abernaculorum idiomatum vitia. 18.</i>	
	<i>Voluntas hominis ambulatoria vsque mortem. 107.</i>	

ERRATA SIC CORRIGUNTUR.

<i>pag. 1. lin. vltima propaculis. leg. propugnaculis. in add. octo animis. leg. octo annis.</i>	<i>pag. 75. in marg. angusti leg. augustior.</i>
<i>pag. 29. lin. 22. 49. leg. 48.</i>	<i>pag. 102. lin. 13. inuoluisse leg. inuoluisse.</i>
<i>pag. 14. lin. 11. vox leg. vocem lin. 12. illa leg. illam ead. lin. qua leg. que.</i>	<i>pag. 132. lin. 26. redigantur leg. rediguntur.</i>
<i>pag. 37. lin. 5. dicebat leg. dicebant & lin. 18. expli cati leg. Expiscati.</i>	<i>pag. 161. lin. 22. vnum leg. vinum; lin. 24. delemam.</i>
<i>pag. 38. lin. 27. milium leg. omnium.</i>	<i>pag. 191. lin. 36. obscurus leg. obscurius.</i>
<i>pag. 48. lin. 32. lucem leg. lumen lin. 17. quædem leg. quædam.</i>	<i>pag. 156. lin. 21. lignum leg. lignum; lin. 29. corpus leg. corpori.</i>
<i>pag. 55. lin. 33. dicit leg. dicant.</i>	<i>pag. 166. lin. 14. prope leg. propriè.</i>
<i>pag. 56. lin. 1. vobis leg. nobis.</i>	<i>pag. 567. lin. 11. propugnandam leg. propugnandam.</i>
<i>pag. 57. aduersarij. leg. aduersariis; lin. 11.</i>	<i>pag. 172. lin. 30. aliter leg. alibi.</i>
<i>pag. 58. lin. 2. quo leg. qua.</i>	<i>pag. 186. lin. antepen. pollicium leg. pollicitus.</i>
<i>pag. 61. lin. 4. lachrimas leg. lachrimas.</i>	<i>pag. 187. lin. 3. copulamus leg. copulamur.</i>
<i>pag. 63. lin. penultima aæ leg. ea.</i>	<i>pag. 189. lin. 16. Christ leg. Christi; lin. 24. Coauinæ leg. Conuinctos.</i>
<i>pag. 70. lin. 31. tertio leg. tertia lin. 34. rranflata leg. rranflata.</i>	<i>pag. 191. lin. antepeultima moriamur leg. moramur.</i>
<i>pag. 71. lin. 33. quo leg. quod.</i>	
<i>pag. 71. lin. 1. initio leg. ratio.</i>	

Alia quædam leuiores in quibusdam Exemplaribus hæreserunt quæ beneuolus lector candidè interpretabitur.

